LOUIS PERGAUD (1882-1915), învăţător şi fiu de învăţător, se naşte în satul Belmont din regiunea Franche-Comte, învecinată cu Elveţia. Satul era vestit pentru cele douăzeci şi cinci de iarmaroace anuale şi pentru turta dulce ce se făcea acolo.
Louis Pergaud îşi continuă studiile la Besanşon, apoi la Şcoala Normală (Paris), unde i se vor reproşa lecturile non-conformiste şi ideile republicane.
Debutează ca poet, iar în 1910 obţine Premiul Goncourt pentru cartea de povestiri *De Goupil ă Margot (De la vulpe la Margot),* deşi concurenţii săi fuseseră Apollinaire şi Colette.
Pasionat de natură şi animale (toată copilăria şi-a însoţit tatăl la vînătoare), este socotit un scriitor animalier. Remarcabile sînt culegerea de povestiri pe această temă *La Revanche du Corbeau (Revanşa corbului,* 1911), cît şi *Le Roman de Miraut, chien de chasse (Romanul lui Miraut, cîine de vînktoaie,* 1913).
în 1912, însă, o dată cu publicarea cărţii de faţă, *Războiul bumbilor,* cititorii săi vor descoperi un emul al lui Rabelais, dar şi un scriitor de o mare originalitate. Cartea a fost ecranizată de două ori, în 1936 şi 1962. (în prezent are loc o nouă ecranizare.)
în 1915, la numai treizeci şi trei de ani, sublocotenentul Louis Pergaud este ucis pe rîul Meuse, în una din sîngeroasele bătălii ale Primului Război Mondial.

Louis Pergaud

RĂZBOIUL BUMBILOR

*814092O
BIBLIOTECA
TAVIAN

RAO International Publishing Company S.A. P.O. Box 2-124 Bucureşti, ROMÂNIA
LOUIS PERGAUD *La guene des boutons*
Collection folio junior - Editions Gallimard, 1987 © Editions Gallimard, 1981, pour Ies illustrations
Traducere din limba franceză ANGELA CISMAŞ
Ilustraţii CLAUDE LAPOINTE
Ediţia I
Copyright© 1996
RAO International Publishing Company S.A. pentru versiunea în limba română
Coperta DONE STAN
Tiparul executat de ELSNERDRUCK Berlin, Germania
Aprilie 1996 ISBN 973-576-064-9

CUPRINS

Prefaţă / 9
CARTEA I: RĂZBOIUL
Declaraţia de război / 13 Tensiune diplomatică / 24 O zi mare / 34 Se-ntoarce roata / 47 Consecinţele unui dezastru / 59 Plan de campanie / 69 Noi bătălii / 82 îndreptăţite represalii / 98
CARTEA A II-A: BANI!
Comoara de război / 121 Nici că easte durere mai mare precum a banilor lipsă / 131 Contabilitatea lui Tintin / 141 întoarcerea victoriilor / 153 La stîlpul de execuţie / 163 Necruţătoare enigmă / 171 Nenorocirile unui trezorier / 183 Alte combinaţii / 201
CARTEA A III-A: CABANA
Construcţia cabanei / 213 Zilele de glorie ale armatei din Longeverne / 226 Petrecerea din pădure / 239 Povestiri despre timpuri eroice / 256 Certuri intestine / 269 Onoarea şi nădragii lui Tintin / 278 Comoara jefuită / 289 Trădătorul pedepsit / 300 întoarcere tragică / 310 Ultimele cuvinte / 320

Prietenului meu Edmond Rocher
Aici să nu intraţi,
Habotnici,
Hoţi,
Făţarnici!
Francpis RABELAIS

1 Cf. *Viaţa nemaipomenită a marelui Gargantua, tatăl lui Pantagruel* şi *Uimitoarea viaţă a lui Pantagruel, feciorul uriaşului Gargantua,* ticluite odinioară de Francpis Rabelais, povestite pentru copii de Ileana şi Romulus Vulpescu, Editura Tineretului, 1968.

Prefaţă

Cel care se bucură citindu-l pe Rabelais, geniul acesta mare şi cu adevărat francez, va primi, cred, cu plăcere

cartea de faţă care, în ciuda titlului ei, nu li se adresează nici celor mici, nici tinerelor fecioare.
La naiba cu pudoarea (doar verbală) a unor vremi scopite în care, sub mantia lor ipocrită, nu înfloresc cel mai adesea decît nevroza şi otrava ! La naiba şi cu latinii puri : *eu unul sînt celt.*
De aceea am voit să fac o carte sănătoasă, care să fie în acelaşi timp galică, eroică şi rabelaisiană; o carte prin care să curgă seva, viaţa, entuziasmul, precum şi rîsul acela nestăpînit şi vesel ce trebuie să le fi zguduit măruntaiele strămoşilor noştri: beţivani preailuştri sau preţioşi chinuiţi de reumatisme.
Aşa că nu m-am temut de expresia crudă, cu condiţia să fie savuroasă, nici de gestul uşuratic, numai să fie eroic.
Am voit să restitui o clipă din viaţa mea de copil, din viaţa noastră entuziastă şi brutală de sălbatici viguroşi în tot ce a avut ea mai sincer şi mai eroic, adică lipsită de ipocrizia familiei şi a şcolii
10
Se înţelege că mi-ar fi fost cu neputinţă, pentru un asemenea subiect, să mă limitez la vocabularul lui Racine. Grija faţă de sinceritate mi-ar fi pretextul, de-aş voi să-mi fac iertate cuvintele îndrăzneţe şi expresiile violent colorate ale eroilor met Dar nimeni nu-i obligat să mă citească. Iar după prefaţa aceasta şi epigraful din Rabelais ce împodobeşte pagina dinainte, nu recunosc nici unui zmeu, laic ori religios, în pană de morală mai mult sau mai puţin scîrbavnică, dreptul de-a se plînge.
La drept vorbind, şi asta-i cea mai bună scuză a mea, am zămislit cartea de faţă în bucurie, am scris-o cu voluptate, i-a amuzat pe cîţiva prieteni şi l-a făcut să rida pe editorul meu : am dreptul să cred că le va plăcea „oamenilor de bună voinţă", după evanghelia lui Isus; cît priveşte restul, cum spune Lebrac, unul dintre eroii mei, mi se rupe.
L.P.
1 Cu anticipaţie (n.a.).
CARTEA ÎNTÎI RĂZBOIUL
Cx
Declaraţia de război
Cît despre război... atîta furie, înflăcărare şi strășnicie lesne de văzut este din cîte deşarte împrejurări porneşte şi cît de neînsemnate împrejurări îl potolesc: toată Asia se prăpădea şi se mistuia în războaie din pricina dragostei lui Paris.
MONTAIGNE *(Cartea a doua,* cap.XII)
— ^\ şteaptă-mă şi pe mine, Grangibus! strigă #%Boulot, ţinîndu-şi cărţile şi caietele sub braţ.
— Păi, atunci, fă-te-ncoa', că n-am timp să tîndălesc.
— Noutăţi, ceva ?
— Se prea poate !
— Ce?
— Hai, odată!
Şi Boulot alăturîndu-li-se celor doi Gibus, colegii lui de clasă, continuară să meargă alături cîteşitrei, îndreptîndu-se spre clădirea comunală.
1 Montaigne, *Eseuri* II, trad. de Mariela Seulescu, Ed. Ştiinţifică, Bucureşti, 1971, pp. 43-44.
14
Era într-o dimineaţă de octombrie. Un cer chinuit de nori grei, plumburii, astupa orizontul, mărginindu-1 la colinele din apropiere şi aducînd tristeţe-n peisajul de ţară. Prunii erau goi, merii erau îngălbeniţi, frunzele de nuc căzdeau una cîte una într-un soi de zbor planat, amplu şi încet la început, care apoi se accentua dintr-o dată, ca un uliu ce-ar fi plonjat, de îndată ce unghiul de cădere se îngusta. Aerul era umed şi călduţ. Pale de vînt adiau cînd şi cînd. Duduitul monoton al batozelor scotea o notă înăbuşită, ce se prelungea uneori, atunci cînd snopul era înghiţit, într-o jelanie lugubră, ca un hohot de plîns disperat şi agonic, ori într-un scîncet dureros. Vara se sflrşise, iar toamna începea. Să fi fost pe la opt dimineaţa. Soarele dădea tîrcoale trist îndărătul norilor şi o nelinişte, o nelinişte imprecisă şi nedesluşită stăruia asupra satului şi a ogoarelor.
Muncile cîmpului se sfîrşiseră şi, unul cîte unul sau în grupuri mici, de vreo două-trei săptămîni, micii păstori erau văzuţi venind iarăşi la şcoală, cu pielea tăbăcită, arsă de soare, cu părul perie tuns cu maşina (aceeaşi care slujea şi la tunsul oilor), cu pantalonii de doc ori de aţică peticiţi, plini de bazoane la genunchi şi în fund, dar curaţi, cu şorţuri noi de stambă, ţepene şi care, deco-lorîndu-se, le făceau în primele zile mîinile negre ca laba broaştei, ziceau ei.
în ziua aceea mergeau agale de-a lungul uliţelor, iar paşii le păreau îngreunaţi de întreaga tristeţe a vremii, a anotimpului şi a priveliştii.
15

Unii, totuşi, cei mari, se şi aflau în curtea şcolii şi vorbeau cu însufleţire. Taica Simon, învăţătorul, cu tichia pe ceafă şi ochelarii pe frunte, deasupra ochilor, se aşezase în faţa uşii ce dădea în stradă. Supraveghea intrarea, îi dojenea pe cei cu pasul leneş şi, pe măsură ce soseau, micuţii îşi ridicau şapca, treceau prin faţa lui, străbăteau culoarul şi se răspîndeau în curte.
Cei doi Gibus din Vernois şi Boulot, care-i ajunsese din urmă pe drum, nu păreau să se resimtă de pe urma acelei melancolii blînde ce-i făcea pe colegii lor să-şi tîrîie paşii.
Veniseră cu cel puţin cinci minute mai devreme decît în celelalte zile, încît taica Simon, văzîndu-i sosind, îşi trase repede ceasul afară din buzunărel, apoi îl duse la ureche, ca să se încredinţeze că merge bine şi că nu depăşise ora reglementară.
Cei trei flrtaţi intrară repede, cu un aer preocupat, şi numaidecît se duseră în spatele privaţilor, în careul ceva mai retras, adăpostit de casa lui Moş Gugu (Auguste), vecinul, unde-i găsiră pe cei mai mulţi dintre cei mari, veniţi mai devreme.
Se afla acolo Lebrac, şeful, căruia i se mai spunea şi lunganul Braque; primul lui aghiotant, Camu, sau Camus, căţărător sprinten, astfel numit deoarece n-avea pereche cînd era vorba să descopere cuiburile de pasăre, de căldăraşi, iar prin părţile lor căldăraşilor li se spune camuşi; mai era şi Gambette, cel care locuia pe Coastă, al cărui tată, republican de viţă veche, el însuşi fiu de paşoptist, îl apărase pe Gambetta în clipele grele; se
16
aflau acolo şi La Crique, cel care ştia totul, şi Tintin, ca şi Guignard, saşiul, care se întorcea într-o parte ca să te vadă din faţă, la fel şi T6tas ori T6tard, cu coşcogeamite căpăţîna, pe scurt, cei mai vînjoşi din sat, discutînd o chestiune serioasă.
Sosirea celor doi Gibus şi a lui Boulot nu întrerupse discuţia; pe cît se pare, nou-veniţii erau la curent cu treaba, o treabă veche, fără-ndoială, aşa că se băgară nu-maidecît în vorbă, aducînd fapte şi argumente capitale.
Apoi tăcură.
Cel mai mare dintre fraţii Gibus, căruia i se mai spunea din cauza asta şi Grangibus, pentru a-1 deosebi de Petit Gibus sau Tigibus, mezinul, vorbi aşa :
— Asta-i. Cînd am ajuns, frate-miu şi cu mine, la cotitura de la Menelots, velranii s-au arătat dintr-o dată, lîngă cariera de piatră a lui Jean-Baptiste. Şi-au început să mugească aşa, ca boii, să dea-n noi cu caroaie şi să ne arate bîta. Ne-au făcut proşti, nătăfleţi, hoţi, porci, ticăloşi, neputincioşi, împuţiţi, boaşe moi, be...
— Boaşe moi, repetă Lebrac, încreţindu-şi fruntea, şi tu ce le-ai zis, la una ca asta ?
— La una ca asta am roit-o, frate-miu şi cu mine, că nu eram decît noi doi, în vreme ce ei erau v'o cinş'pe, şi cu siguranţă că ne-ar fi caftit.
— V-au făcut boaşe moi! întări Camus cel îndesat, şi se vedea cît de colo că e şocat, rănit şi furios de insulta aceea ce-i atingea pe toţi, deoarece fraţii Gibus, asta-i sigur, nu fuseseră atacaţi şi insultaţi decît pentru că aparţineau comunei şi şcolii din Longeverne.
17
— Asta-i, reluă Grangibus, şi-acu' v-o zic eu p'a bună, că dacă nu sîntem nătăfleţi, beşlegi şi laşi, le-arătăm noi lor ce fel de boaşe moi avem.
— întîi de toate, ce va să zică aia boaşe moi ? întrebă Tintin.
La Crique se gîndea.
— Boaşe moi!... Boaşe, ştim noi bine ce va să zică, păscălia mă-sii, de vreme ce toată lumea are, pînă şi Miraut al lui Lis6e, coteiul, şi că seamănă cu nişte castane fără coajă, da' boaşe moi!... Boaşe moi!...
— Nu-ncape vorbă, asta va să spună că nu-i mare scofală de capul nostru, întrerupse Tigibus, de vreme ce ieri seară, glumind cu Narcisse, argatul nostru de la moară, l-am făcut boaşe moi, aşa, într-o doară, iar tata, pe care nu-1 văzusem şi care tocmai trecea pe-acolo, fără să zică nimic, mi-a ars la repezeală două scatoalce. Aşa că...
Argumentul era fără replică şi fiecare simţi acest lucru.
— Hei, la naiba ! Nu-i cazul să ne căscăm mai mult, nu ne rămîne decît să ne răzbunăm, ce mai! conchise Lebrac. Asta-i şi părerea voastră, la toţi ?
— Plimbaţi ursu', hei, voi, pişăcioşilor, îi repezi Boulot pe cei mici, care se apropiau ca să tragă cu urechea.
îl aprobară pe Lebrac în *inanimitate,* cum spuneau, în clipa aceea taica Simon se ivi în cadrul uşii şi bătu din palme, dînd astfel semnalul intrării în clasă. Toţi, de cum îl văzură, se repeziră impetuos spre

privaţi, deoarece lăsau pe ultima clipă grija nevoilor igienice reglementare şi naturale.
18
Apoi, conspiratorii se aşezară tăcut în rînd, luîndu-şi un aer indiferent, de parcă nimic nu s-ar fi întîmplat şi n-ar fi luat, cu o clipă mai înainte, o hotărîre mare şi teribilă.
Lucrurile nu merseră prea bine în clasă, în dimineaţa aceea, iar învăţătorul trebui să strige tare ca să-şi silească elevii să fie atenţi. Nu că ar fi făcut gălăgie, dar păreau că plutesc cu toţii în nori, refractari cu statornicie în a înţelege interesul pe care l-ar fi putut avea pentru nişte tineri republicani francezi istoricul sistemului metric.
Definiţia metrului, în special, li se părea groaznic de complicată: a zecea milionimea parte din sfertul, din jumătatea...me... a, la naiba! se gîndea lunganul Lebrac.
Şi, aplecîndu-se spre vecinul şi prietenul lui, Tintin, îi şopti confidenţial:
— Evritatea!
Lunganul Lebrac voia fără-ndoială să spună : Evrika! Auzise vag vorbindu-se de Arhimede, care se bătuse în vremurile de demult cu nişte linte.
La Crique îi explicase pe-ndelete că nu era vorba de leguma cunoscută sub acest nume, deoarece Lebrac ar fi înţeles, la urma urmei, că te puteai bate cu boabe, pe care să le-azvîrli dintr-un toc metalic gol pe dinăuntru, dar nu cu lentile.
— Şi-apoi, spunea el, nu sînt la fel de bune pe cît cotoarele de măr ori cojile de pîine.
La Crique îi spusese că era un savant celebru care dezlega probleme pe coviltirul trăsurilor, iar treaba asta din urmă îi stîrnise întreaga admiraţie pentru un asemenea
19
tip, lui, care era la fel de nărăvaş la frumuseţile matematicii, ca şi la regulile ortografiei.
Altele erau însuşirile care, de un an de zile, îl făcuseră căpetenia de netăgăduit a puştilor din Longeverne.
încăpăţînat ca un catîr, şmecher ca o maimuţă, sprinten ca un iepure, nu avea pereche cînd era vorba să spargă vreun ochi de geam de la douăzeci de paşi, oricare ar fi fost felul de-a azvîrli piatra: cu mîna, cu praştia cu sfoară, din vîrful băţului ori cu praştia cu elastic; la trîntă se dovedea a fi un adversar cumplit; le făcuse tot felul de farse groaznice preotului, învăţătorului şi pîndarului; meşterea minunate ţevi de suflat din soc, groase cît coapsa lui, nişte ţevi care îţi azvîrleau apa la cincisprezece paşi, zău aşa, pe bune! Şi pîrţîitoare care pocneau ca pistolul şi-ale căror gloanţe de cîlţi nu mai erau găsite. La bile, el era cel mai îndemînatic; ştia să ţintească şi să rostogolească ca nimeni altul; cînd jucau ulcica, dădea la gaură, de te lua cu plîns, şi toate astea fără pic de fandoseală şi fără să se dea mare; din cînd în cînd, le înapoia partenerilor lui nefericiţi cîteva bile pe care li le cîştigase, ceea ce-i adusese faima de mărinimos ca nealtul.
La exclamaţia şefului şi colegului lui, Tintin îşi împreună urechile sau mai curînd le mişcă precum o pisică ce pune la cale o poznă şi se înroşi de emoţie.
„Ha ! ha ! îşi zise el. I-a dat de capăt! Eram sigur că afurisitul ăsta de Lebrac o să găsească şpilul ca să le vină de hac!"
Şi se cufundă în visare, pierzîndu-se într-o groază de presupuneri, nesimţitor la lucrările lui Delambre, ale lui
20
M6chain, Cutare şi Cutărică; la măsurătorile efectuate sub diverse latitudini, longitudini ori altitudini.
Te cred că totul îi era paralel şi puţin îi păsa lui de toate astea !
Doamne, ce-aveau s-o mai ia pe cocoaşă cei din Vel-rans!
Cum a fost tema de aplicaţie ce-a urmat acestei prime lecţii, vom afla mai tîrziu; e de ajuns să se ştie că flăcăii dispuneau toţi de o metodă personală pentru a deschide, fără să se dea de gol, cartea închisă din dispoziţie superioară, ca să se pună la adăpost împotriva golurilor de memorie. Ceea ce nu înseamnă că taica Simon n-a fost în toate stările lunea următoare. Dar să nu anticipăm.
Cînd bătu de unsprezece în turnul vechii clopotniţe parohiale, aşteptară nerăbdători semnalul de ieşire, deoarece toţi erau la curent nu se ştie cum, prin contaminare, prin radiaţie, ori într-alt fel, că Lebrac găsise ceva.
Ca de obicei, pe coridor avură loc cîteva îmbrînceli zdravene, îşi schimbară şepcile, îşi pierdură saboţii, îşi dădură ghionti pe şest, dar intervenţia magistrului făcu în aşa fel ca totul să reintre în ordine, încît ieşirea avu loc, una peste alta, normal.
De cum învăţătorul se vîrî iar la el în cutie, tăbărîră cu toţii pe Lebrac, asemeni unui stol de vrăbii pe o

balegă proaspătă.
Se aflau, dimpreună cu soldaţii obişnuiţi şi plevuşcă, cei zece principali războinici din Longeverne, doritori să soarbă cu nesaţ cuvintele şefului.
21
Lebrac îşi expuse planul, care era simplu şi îndrăzneţ; apoi întrebă care vor fi cei care-1 vor însoţi în cursul serii.
Toţi rîvniră la onoarea aceea; patru însă erau de ajuns, şi hotărîră ca din expediţie să facă parte: Camus, La Crique, Tintin şi Grangibus. Gambette, care locuia pe Coastă, nu putea întîrzia atît de mult, Guignard nu vedea prea bine pe întuneric, iar Boulot nu era pe-atît de sprinten ca ceilalţi patru.
Acestea fiind zise, se despărţiră.
Seara, cînd bătu clopotul de slujbă, cei cinci războinici se întîlniră.
— Ai adus cretă ? îl întrebă Lebrac pe La Crique, care, pentru că stătea aproape de tablă, luase asupră-i să şterpelească vreo două-trei bucăţi din cutia lui taica Simon.
La Crique făcuse treabă bună: sfeterisise cinci capete, capete mari; păstră unul pentru sine şi le dădu cîte unul fiecăruia dintre fraţii săi de arme. în felul ăsta, dacă s-ar fi întîmplat ca vreunul din ei să piardă pe drum bucata de cretă, ceilalţi l-ar fi putut cu uşurinţă ajuta.
— Păi atunci, s-o-ntindem ! zise Camus.
La început pe uliţa mare a satului, apoi pe scurtătura Hornurilor, ajunseră la Teiul cel mare de unde începea drumul spre Velrans, şi într-o clipă mare tropăială de saboţi răsună în noapte. Cei cinci flăcăi se îndreptau cu toată viteza spre inamic.
— E treabă de juma' de ceas de mers pe jos, spusese Lebrac, prin urmare putem ajunge într-un sfert de ceas si să ne întoarcem cu mult înainte ca ai noştri să se culce.
22
Paşii cei grăbiţi se pierdură în întuneric şi tăcere; pînă la jumătatea traseului, mica ceată urmă drumul pietruit, pe care puteau alerga, dar de cum ajunseră în teritoriul inamic, cei cinci conspiratori o luară pe căi lăturalnice, adică pe drumeagul pe care bătrînul lor prieten, moş Brdda, drumarul, îl întreţinea, spuneau gurile rele, de fiecare dată cînd i se bătea un ochi. Cînd fură foarte aproape de Velrans, cînd luminile deveniră mai desluşite în ferestre, iar lătratul cîinilor mai ameninţător, se opriră.
— Să ne scoatem saboţii, îi sfătui Lebrac, şi să ne ascundem după zidul ăsta.
Cei patru războinici şi şeful lor se descălţară, punîndu-şi ciorapii în încălţări; apoi se încredinţară că nu-şi pierduseră bucata de cretă şi, unul după altul, cu şeful în frunte, cu ochii căscaţi şi urechea la pîndă, cu nasul adulmecînd, o apucară pe cărarea războiului ca să ajungă cît mai de-a dreptul la biserica satului duşman, ţintă a întreprinderii lor nocturne.
Atenţi la cel mai mărunt zgomot, pitulîndu-se în adîncul şanţurilor, lipindu-se de ziduri ori topindu-se în întunecimea gardurilor vii, lunecau, înaintau ca umbrele, temîndu-se doar de apariţia neobişnuită a vreunui felinar purtat de vreun indigen care s-ar fi dus la clacă, să lucreze laolaltă cu ceilalţi, ori de prezenţa vreunui călător întîrziat, care şi-ar fi dus gloaba la adăpost. Dar nimic nu-i necăji, în afară de lătratul cîinelui lui Jean des Gu6s, o javră afurisită care hămăia întruna.
în sfîrşit, ajunseră în piaţa bisericii şi pătrunseră sub clopotniţă.
23
Totul era pustiu şi tăcut.
Şeful rămase singur, în timp ce ceilalţi patru se întoarseră să stea de şase.
Şi-atunci, luîndu-şi bucata de cretă din adîncul cara-manului, înălţîndu-se pe vîrful picioarelor cît putu de mult, Lebrac scrise pe canatul greu de stejar îmbîcsit şi înnegrit, ce închidea sfîntul lăcaş, următoarea propoziţie concisă ce-avea să stîrnească scandal a doua zi, la ora liturghiei de dimineaţă, mai mult datorită lipsei eroice de pudoare şi aspectului ei provocator decît datorită ortografiei fanteziste:
Tot velrani sîn nişte curi cu pene !
Şi după ce, ca să zicem aşa, îşi înălţă felinarele pe bucata de lemn ca să vadă „dacă nimerise cum trebuie", se întoarse la cei patru complici aflaţi la pîndă cărora, cu glas scăzut şi vesel, le zise:
— Roiu'!'
Cu îndrăzneală de astă dată, o porniră de-a dreptul pe mijlocul drumului, fără a face zgomot de prisos, pînă la locul unde-şi lăsaseră saboţii şi ciorapii.
Dar de cum se încălţară, nemaipăsîndu-le cîtuşi de puţin de precauţii inutile, izbind pămîntul din plin cu saboţii,-se întoarseră la Longeverne şi, fiecare la casa lui, aşteptă cu încredere efectul declaraţiei lor

de război.

Tensiune diplomatică

Ambasadorii celor două puteri au avut un schimb de păreri asupra chestiunii marocane.

Ziarele (vara lui 1911)

Cînd bătu „de-al doilea" la clopotniţa din sat, cu o jumătate de oră înaintea ultimului dangăt ce vestea liturghia de duminică, lunganul Lebrac, îmbrăcat cu haina lui de postav croită din dolmanul bunicului, purtînd pantaloni de doc noi, încălţat cu nişte bocanci fără lustru de-atîta grăsime ce-aveau pe ei şi purtînd pe cap o şapcă miţoasă, lunganul Lebrac, zic, veni să se sprijine de zidul băii publice în aşteptarea trupelor pe care urma să le pună la curent cu situaţia şi să le informeze despre succesul deplin al întreprinderii.

Colo, în faţa uşii lui Fricot hangiul, cîţiva bărbaţi cu pipele în gură se pregăteau să se ducă „să ia una mică" înainte de a intra la slujbă.

Camus sosi curînd, cu pantalonii lui roşi în dosul genunchilor şi cravată roşie ca guşa de căldăraş: îşi zîmbiră; apoi se iviră cei doi Gibus, puşi pe adulmecat;

25

apoi Gambette, care nu ştia încă nimic, apoi Guignart şi Boulot, La Crique, Guerreuillas, Bomb6, T6tas şi întreg contingentul de combatanţi din Longeverne, vreo patruzeci cu totul.

Cei cinci eroi din ajun luară de la capăt istoria expediţiei lor de cel puţin zece ori fiecare, în timp ce cu gura scăldată de bale şi ochii strălucitori, camarazii le sorbeau cuvintele, mimau gesturile şi aplaudau frenetic la momentele importante.

După care Lebrac rezumă situaţia în aceşti termeni:

— Aşa, or să vadă ei dacă sîntem boaşe moi! Cu siguranţă că în după-amiaza asta or să vină să dea tîrcoale de prin tufişurile de la Saute, doar aşa ca să ne caute rîcă, şi-o să fim cu toţii acolo ca să-i primim „olecuţă". O să trebuiască să luăm cu noi toate aruncătoarele de pietre şi toate praştiile. Nu-i nevoie să ne-ncurcăm cu ciomege, nu-i cazul să ne-ncăierăm. Cu hainele de duminică pe noi, trebuie să fim atenţi să nu ne murdărim prea tare, pentru că ne-ar certa la întoarcere. Atîta doar că o să le spunem două vorbe.

A treia bătaie de clopot (şi ultima) răsunînd puternic, îi puse în mişcare, făcîndu-i să se-ndrepte încetişor spre locul lor obişnuit, în băncile micuţe de pe lîngă capela sfmtului Iosif, simetrică celei a Fecioarei, unde se aşezau fetele.

— La naiba! exclamă Camus în timp ce trecea pe sub clopotniţă; şi eu care *astăzi* trebuie să ajut la slujitul liturghiei, o să mă ia-n focuri *corbul* !

Şi fără să mai piardă timpul cu vîrîtul mîinii în marele agheasmatar de piatră în care camarazii lui îşi

26

bălăceau mîna în trecere, străbătu nava sprinten ca o ga-zelă ca să se ducă să-şi pună stiharul de ajutor sau acolit.

Cînd, la cuvintele *Asperges me,* trecu printre bănci ducînd găleţica cu agheasmă, în care preotul vîra sfeşto-cul, nu se putu împiedica să nu arunce o privire spre fraţii săi de arme.

Văzu cum Lebrac îi arată lui Boulot o poză dată de sora lui Tintin, o floare de lalea ori de muşcată, de nu cumva o fi fost o panseluţă, întărită de cuvîntul „amintire", şi cum face cu ochiul cu un aer de don juan.

Şi-atunci Camus se gîndi şi el la Tavie , buna lui prietenă, căreia îi dăruise de curînd o turtă dulce, de doi bănuţi, nu vă fie cu supărare, pe care o cumpărase la iarmarocul din Vercel, o drăgălaşă turtă dulce în formă de inimă, presărată cu bomboane roşii, albastre şi galbene şi împodobită cu o deviză ce i se păruse cum nu se poate mai nimerită:

La genunchii-n, inima mi-aştern în dar Primeşte-o, aşadar!

O căută din ochi în rîndurile unde stăteau fetele şi văzu că îl priveşte. Gravitatea atribuţiilor lui îi interzicea să zîmbească, dar inima i se simţi săgetată şi, roşind uşor, îşi îndreptă spinarea, ţinînd găleţica de agheasmă cu mîna înţepenită.

1 Diminutiv de la Octavie (n.a.).

27

Mişcare ce nu-i scăpă lui La Crique, care-i împărtăşi lui Tintin:

— Ie-te la Camus cum se-mpăunează! Se vede cît de colo că Tavie îi trimite ocheade.

Iar Camus îşi spuse în sinea lui: acum, că a început şcoala, o să ne vedem mai des.

Da., numai că războiul fusese declarat!

La ieşirea de la slujba de după-amiază, lunganul Lebrac îşi adună toate trupele şi vorbi ca un şef:
— Duceţi-vă să vă puneţi hainele de toate zilele, luaţi un coltuc de pîine şi adunaţi-vă pe terenul comunal, la cariera lui Pepiot.
Se împrăştiară ca un stol de vrăbii şi, peste cinci minute, alergînd unul după altul şi muşcînd din hrinca de pîine, se întîlniră la locul desemnat de general.
— O să trebuiască să nu trecem de cotul drumului, le recomandă Lebrac, conştient de rolul lui şi purtînd de grijă trupei sale.
— Şi crezi că or să vină ?
— Altminteri, n-ar fi decît nişte cufuriţi, apoi adăugă ca să-şi explice ordinul: sînt unii sprinteni, ştiţi, mă, alde bucă-mare: ai auzit, Boulot ? Treaba e să nu ne lăsăm găjbiţi. Luaţi caroaie în buzunare; la cei care au praştii cu *lastic,* daţi-le pietre potrivite şi atenţie să nu le pierdeţi. O să urcăm pînă la Tufărişul cel Mare.
Imaşul comunei Saute, care se întinde de la pădurea Teur6 la nord-est, la pădurea Velrans la sud-vest, e un dreptunghi mare, vălurit, lung cam de-o mie cinci sute
28
de metri şi lat de opt sute de metri. Lizierele celor două păduri alcătuiesc laturile cele mici ale dreptunghiului. Un zid de piatră dublat de un gard viu, el însuşi protejat de un şir de tufişuri, îl mărginesc în partea de jos, spre locurile unde se sfîrşeşte; în partea de sus, marginea destul de imprecisă e marcată de cariere abandonate, pierdute într-o fîşie împădurită şi fără nume, alunişuri ce alcătuiesc un hăţiş des ce nu-i tăiat niciodată. De altminteri, întregul teren comunal e acoperit de tufişuri, hăţişuri, boscheţi şi copaci izolaţi ori în pilcuri, ceea ce face din el un cîmp ideal de bătaie.
Un drum pietruit venind dinspre satul Longeverne urcă anevoie, tăind pieziş dreptunghiul, apoi, la cincizeci de metri de liziera pădurii din Velrans, o coteşte strîns, pentru a îngădui căruţelor încărcate să ajungă fără prea mare greutate în vîrful crestei.
Un luminiş mare, presărat cu stejari, tufe spinoase şi aluni umple bucla de contur: i se spune Tufărişul cel Mare.
Cariere de suprafaţă, exploatate de Pepiot schimonositul, Laugu du Moulin, care îşi spun *enterprenori* după ce beau, şi uneori de Abel le Rat, mărginesc drumul în partea de jos.
Pentru puşti, carierele acestea constituie doar minunate şi inepuizabile magazii de aprovizionare.
Pe terenul acesta fatal, la distanţă egală de cele două sate, de ani şi ani generaţii de puşti din Longeverne şi din Velrans se snopiseră în bătăi, se biciuiseră şi se
29
bătuseră cu pietre, deoarece în fiecare toamnă şi-n fiecare iarnă ostilităţile o luau de la capăt.
Cei din Longeverne înaintau de obicei pînă la cotitură, mulţumindu-se să se menţină pe bucla făcută de drum, cu toate că şi cealaltă parte aparţinea tot comunei lor, la fel ca şi pădurea Velrans, dar cum aceasta din urmă se afla foarte aproape de satul inamic, le slujea adversarilor drept loc întărit, loc de retragere şi adăpost sigur în caz de urmărire, ceea ce-1 făcea pe Lebrac să spumege de furie:
— Totdeauna părem a fi cotropiţi, fir'ar să fie !
Nu trecuseră nici cinci minute de cînd isprăviseră cu mîncatul pîinii, cînd Camus, căţărătorul, postat de veghe în crengile stejarului cel mare, semnală mişcări suspecte la liziera inamică.
— Doar v-am spus eu! constată Lebrac. Pitiţi-vă, degrab'! Să creadă că sînt singur ! Mă duc să-i zădărăsc! Cîs, cîs, prinde-aici! Iar de cumva ar veni să mă prindă, haţ!
Şi odată ieşit Lebrac dindărătul ascunzătorii lui de tufe spinoase, următoarea conversaţie diplomatică se angaja în formele obişnuite:
(Fie ca cititorul sau cititoarea să binevoiască a-mi îngădui o paranteză şi un sfat. Grija faţă de adevărul istoric mă obligă să întrebuinţez un limbaj care nu-i tocmai cel folosit pe la curţi, nici în saloane. Nu încerc nici un fel de ruşine şi nici un scrupul restituindu-1, exemplul lui Rabelais, maestrul meu, îngăduindu-mi-o. Totuşi, domnii Fallieres ori B6renger neputînd fi comparaţi cu
30
31
Francisc I, nici eu cu ilustrul meu model, timpurile de altfel sînt altele, sfătuiesc urechile delicate, sufletele sensibile să sară vreo cinci-şase pagini. Şi mă întorc la Lebrac:)
— Da' arată-te odată, hei, bă despicatule, gaură-n cur, puturosule, împuţitule ! Dacă nu eşti laş, scoate-ţi la vedere mecla ta de cur cu pene ! Hai!
— Hei, cur-pestriţ, fă-te mai încoa' să te vedem! replică inamicul.

— E Aztecu' a Iu' alde Gu6s, preciza Camus, da' îi mai văd şi pe Touegueule, pe Bancal şi Tatti, ca şi pe Migue la Lune : o şleahtă-ntreagă de bălegoşi.
După ce ascultă această mică informaţie, lunganul Lebrac continuă:
— Tu eşti ăla, mă, rahat cu ochi, care-ai zis că noi ăştia din Longeverne sîntem nişte boaşe moi. Ţi-arăt eu ţie dacă sîntem ori ba boaşe moi. A fost nevoie de poalele de la toate cămăşile voastre ca să ştergeţi ce-am scris eu pe uşa bisericii. Nu nişte cufuriţi ca voi ar fi îndrăznit să facă o ispravă ca asta.
— Hai mai apropie-te o dărabă, răcnitorule, dacă eşti aşa de şmecher, numa' gura-i de tine şi gioalele, să ţi le iei la spinare !
— Fă şi tu juma' de drum, băăă, negustor de zdrenţe ! Că doar nu pipăind boaşele vacilor în oborul de prin iarmaroace s-a îmbogăţit tac-tu !
1 Autentic, (n.a.)
— Da' tu! Coşmelia-n care staţi e ciuruită toată de ipoteci!
— Ba pe-a mă-tii cu ipotecă cu tot, neam de traistă ce eşti! Cînd o să iei puşca de cîrpă a Iu' bunic'tu şi să dărîmi uşile, cu cîte-un *Pater* ?
— La noi nu se-ntîmplă ca la Longeverne, să piară găinile de foame în plin seceriş.
— Păi, da, la Velrans, păduchii mor pe dovleacul vostru, da' nu se ştie dacă de foame sau otrăviţi.
Velrani
Mocofani
Cu moacă de prostovani
Duc lazma prin bolovani
— Ole!... ole!... ole!..., făcu în spatele căpeteniei corul de războinici din Longeverne, neînstare să se mai ascundă şi nici să-şi mai stăpînească entuziasmul şi mmia.
Aztec des Gu6s ripostă :
Longevemii răhăţoşi Le curg ochii urduroşi, Pe căpiţă s-au suit Scaraoţchi i-a-nghiţit!
Iar corul velranilor îşi aprobă la rîndu-i frenetic generalul prin ole-ole-uri prelungi şi răsunătoare.
Valuri de insulte se revărsară de-o parte şi de alta, în rafale şi în trombă; apoi cei doi şefi, deopotrivă de surescitaţi după potopul de înjurături clasice şi moderne, rostiră:
32
33
— Vînători de şoareci morţi!
— Vînzători de piei de cloşcă! etc, etc. Şi întorcîndu-se la timpurile străvechi, îşi azvîrliră în faţă cu toată necinstea obişnuită învinuirile cele mai abracadabrante şi mai mîrşave din repertoriu :
— Hei, ţi-aduci aminte cînd se pişa mă-ta în tocană, ca să-i lungească sosul ?
— Da' tu, cînd mă-ta cerea fuduliile de la omul de scopea taurii, ca să ţi le dea să le haleşti cu salată ?
— Adă-ţi aminte de ziua cînd tac'tu a zis c-ar fi fost mai bine să crească un viţel decît un soi rău ca tine !
— Dar tu ? Cînd mă-ta a zis că mai curînd ar da ţîţă la o viţică decît sor-tii, ca barem să nu crească o curvă !
— Sor-mea, ripostă celălalt, care n-avea nici o soră, bate untul; da' cînd o bate rahatul, ai să vii tu să lingi vergeaua.
— Atenţie, îi preveni Camus, uite-l pe Touegueule c-azvîrle pietre cu praştia.
într-adevăr, o piatră şuieră prin aer pe deasupra creştetelor lor; îi răspunseră ricanînd, apoi curînd proiectilele brăzdară cerul ca grindina, de-o parte şi de alta, în timp ce talazul spumos şi tot mai îmbelşugat de injurii pipărate continua să se reverse dinspre Tufărişul cel Mare spre liziera pădurii şi invers, repertoriul unora şi-al altora fiind pe cît de îmbelşugat, pe-atît de pe sprinceană ales.
Dar era duminică: cele două tabere erau îmbrăcate în ţoalele lor bune şi nimănui, nici şefilor, nici soldaţilor nu le-ar fi trecut prin minte să încalce porunca, înfruntîndu-se-n trînte periculoase.

Aşa că toată lupta se mărgini în ziua aceea la schimbul de impresii pe care l-am văzut, dacă putem spune aşa, şi la duelul de artilerie care de altfel n-a făcut nici o victimă serioasă, nici de-o parte, nici de alta.
Qnd prima bătaie de clopot pentru rugăciune răsună la biserica din Velrans, Aztec des Gu6s dădu armiei lui semnalul de întoarcere, nu fără a le arunca inamicilor, dimpreună cu o ultimă injurie şi o ultimă piatră, această provocare supremă:
— Mîine vă arătăm noi vouă, aici, boaşe moi din Longeverne!

— O tai, ha, laşule! îl batjocori Lebrac, aşteaptă tu un pic, da, aşteaptă pînă mîine, ai să vezi ce-o să vă facem, împuţiţilor!
Şi-o ultimă grindină de pietre salută plecarea velra-nilor în tranşeea din mijloc, pe unde-o apucaseră.
Cei din Longeverne, al căror orologiu comunal era în întîrziere ori ora rugăciunii fusese lăsată pe mai tîrziu, profitară de dispariţia inamicului şi dădură dispoziţii de luptă pentru a doua zi.
Tintin avu o idee genială.
— Va trebui, zise el, să ne pitim vreo cinci-şase în tufişul ăsta, înainte de sosirea lor, şi să nu ne clintim nici atîtica, iar primului care-o trece nu prea departe de aici să-i sărim în cîrcă şi să fugim cu el.
Şeful ambuscadei, cu acordul imediat al trupei, alese dintre cei mai sprinteni pe cei cinci care să-1 însoţească în timp ce ceilalţi aveau să dea atacul deschis, apoi se întoarseră cu toţii în sat cu sufletul clocotind de patimă războinică şi însetat de represalii.

O *zi mare*

Vae victis r
O veche căpetenie de-a galilor către romani
lucrurile au luat o proastă chiar decît
In lunea aceea, în clasă, întorsătură proastă, mai sîmbătă.
Camus, somat de taica Simon să repete la lecţia de instrucţie civică lucrurile cu care fusese dăscălit cu două zile în urmă privitor la „cetăţean", îşi atrase mustrări lipsite de orice blîndeţe.
Nimic nu i se desprindea de pe buze, toată faţa lui exprima un travaliu de expulzie intelectuală cumplit de dureros, de parcă mintea i-ar fi fost astupată.
„Cetăţean! Cetăţean! se gîndeau şi ceilalţi, mai puţin zăpăciţi, ce-o mai fi însemnînd şi porcăria asta ?"
— Spun eu, domnule! făcu La Crique, pocnindu-şi arătătorul şi mijlociul de degetul gros.
1 *Vai de cei învinşi!* (lat.)
35
— Nu, nu tu !
Şi adresîndu-i-se lui Camus, care continua să stea în picioare, cu capul bălăngănindu-i-se şi cu ochii pierduţi, zise:
— Vasăzică nu ştii ce-i acela cetăţean ? ___ ţ_
— Am să vă ard la toţi o oră de arest în după-amiaza asta!
Fiori reci îi străbătură pe şira spinării.
— în sfîrşit, voi! Voi sînteţi cetăţeni ? făcu învăţătorul, voind cu orice preţ să le smulgă un răspuns.
— Da, domnule! răspunse Camus, amintindu-şi că asistase împreună cu tatăl lui la o întrunire electorală la care domnul marchiz, deputatul, urma să-şi cinstească electorii cu cîte un pahar şi să le strîngă mîna, ba chiar îi şi spusese tatălui lui Camus : „E fiul dumitale cetăţeanul ăsta ? Pare inteligent."
— Cetăţean, tu! răcni furibund învăţătorul, roşu ca sfecla de mînie, ei bine, da, frumos îţi mai sade ca cetăţean ! Halal cetăţean !
— Nu, domnule, îşi luă vorba-ndărăt Camus, care, la urma urmei, nu ţinea la titulatura asta.
— Şi-atunci de ce nu eşti cetăţean ? __ ı
— Spune-i, mormăi sictirit La Crique printre dinţi, că încă nu ţi-a crescut păr în c...
— Ce spui acolo, La Crique ?
— Spu... spuneam... că... că...
36
37
— Că ce?
— Că pentru că-i prea mic, de asta !
— Aha ! Ei, vedeţi ? Acum aţi priceput ? Răspunsul lui La Crique avu efectul pe care-1 are roună binefăcătoare asupra ogorului pîrjolit de uscăciune al memoriei lor; frînturi de frază, de texte alese, cioburi de cetăţean prindeau să se închege la loc, îmbucîndu-se încetul cu încetul, că pînă şi Camus, mai puţin hăbăuc, mulţumindu-i din toată fiinţa sa lui La Crique, salvatorul, contribui la reconstituirea „cetăţeanului" .
în sfirşit, scăpaseră şi de asta.
Dar cînd trecură la corectarea temei privind sistemul metric, treaba n-a mai fost nostimă deloc.
Preocupaţi cum erau cu două zile în urmă, uitaseră în timp ce copiau să schimbe cuvintele şi să numere greşelile de ortografie, care corespundeau, întrucîtva, priceperii fiecăruia la materia cu pricina,

pricepere matematic dozată prin dictări bisăptămînale. Dimpotrivă, săriseră cuvinte, puseseră literă mare unde nu trebuia şi punctul aiurea. Lucrarea lui Lebrac mai cu seamă era jalnică, resimţindu-se, vădit lucru, de pe urma copleşitoarelor lui griji de şef.
Aşa că pe el 1-a scos la tablă taica Simon, roşu de mînie şi cu ochii lucindu-i îndărătul ochelarilor, ca pupilele de pisică, noaptea.
Ca toţi colegii lui, de altfel, Lebrac fu învinuit şi dovedit cum că ar fi copiat: fireşte, lucrul nu era pus la îndoială de nimeni, inutil să te mai pui în gură cu taica
Simon pentru asta. Dar ceea ce voia acesta din partea e-levului era să ştie, barem, dacă se pricepuse să tragă vreun folos de pe urma acestui exerciţiu izgonit în principiu din metodele pedagogiei moderne.
— Ce e metrul, Lebrac ? __ !...
— Ce e sistemul metric ?
— Cum s-a obţinut lungimea metrului ?
— Păi...
Prea departe de La Crique, Lebrac, cu urechea la pîndă, fruntea groaznic de încreţită, asuda sudori de sînge ca să-şi amintească vreo cît de vagă noţiune ce-ar fi avut legătură cu materia în cauză. în sfîrşit îşi aminti vag, foarte vag, de două nume proprii citate: Delambre şi La Condamine, măsurători celebri de bucăţi de meridian. Din nefericire, în mintea lui, Delambre se asocia cu pipele din spumă ce luceau în vitrina lui Leon, cel cu debitul de tutun. Aşa că se hazarda să le rostească numele, dar cu întreaga îndoială ce se cuvenea într-o atît de gravă împrejurare:
— Sînt Lecume[1] şi Lecon[2]... Lecon !
— Cum ? Ce-ai zis ? Stai aşa! făcu taica Simon în culmea mîniei. Acum te-ai apucat să-i insulţi pe savanţi, nu-i aşa ? Da ştiu că eşti obraznic! Cît despre repertoriu, ce să mai spun ! Felicitările mele, băiete !
1 în traducere : *Spuma* (fr.)
2 în traducere : *Prostul* (fr.)
38
Şi unde mai pui, adăugă învăţătorul ca să-1 dea gata pe nefericit, unde mai pui că tatăl tău m-a rugat să mă ocup mai mult de tine! Se pare că nici acasă nu te speteşti cu treaba; veşnic baţi drumurile, vagabondezi ca o haimana, ca un golan, în loc să te gîndeşti să-ţi vîri nişte lucruri bune în minte. Ei bine, băiete ! dacă la ora unsprezece n-o să-mi spui tot ce am să mai repet încă o dată, pentru tine şi pentru colegii tăi, care sînt la fel de breji ca şi tine, te previn că, pentru început, am să-ţi trîntesc un arest de la patru la şase în fiecare după-a-miază, pînă o să meargă treaba ! Asta-i!
Tunetele lui Zeus de s-ar fi abătut asupra clasei şi n-ar fi stîrnit stupoare mai profundă. Rămaseră zdrobiţi cu toţii de ameninţarea aceea înspăimîntătoare.
Aşa că Lebrac şi ceilalţi, cu mic cu mare, ascultară în ziua aceea cu o atenţie sporită cuvintele învăţătorului care expunea furios abuzurile vechilor sisteme de măsuri şi greutăţi, ca şi necesitatea unui sistem unic. Iar dacă în sinea lor nu aprobară deloc măsurătoarea meridianului de la Dunkerque la Barcelona, dacă se bucurară de pe urma necazurilor lui Delambre şi-a bătăii de cap a lui M6chain, reţinură cu grijă incidentele şi peripeţiile pentru conduita lor personală şi salvarea imediată; dar Camus şi Lebrac, Tintin şi chiar La Crique, partizan al „Progresului", la fel ca toţi ceilalţi, îşi jurară, fir'ar să fie, ca în amintirea acelei spaime cumplite, să recurgă cît mai curînd la măsuratul prin picior şi şchioapă, precum părinţii şi bunicii lor, că doar nu le mersese mai rău din
39
cauza asta (ce mai glumă !), decît să întrebuinţeze afurisitul ăsta de sistem nerod care fusese cît pe ce să-i facă să treacă drept fricoşi în ochii inamicilor lor.
După-amiaza a fost mai liniştită. Reţinuseră povestea cu galii, care erau nişte luptători pe cinste şi-i admirau mult de tot. Aşa că nici Lebrac, nici Camus şi nimeni altcineva n-a fost reţinut peste ora patru, fiecare dintre ei, dar mai ales şeful, făcînd eforturi remarcabile pentru a-i fi pe plac prostănacului ăstuia bătrîn de taica Simon.
De data asta aveau să vadă care-i situaţia la faţa locului.
Tintin şi cei cinci războinici ai lui, care la prînz avuseseră înţeleaptă precauţie să-şi aducă gustarea cu ei, o luară înainte, în vreme ce ceilalţi s-au dus acasă după bucata de pîine, încît atunci cînd inamicii începură să se arate şi răsună strigătul de război al celor din Longe-verne: „Şo pe velrani!", ei erau bine şi confortabil ascunşi, pregătiţi pentru toate vicleşugurile luptei corp la corp.
Cu toţii aveau buzunarele ticsite de pietre, ba unii puseseră şi în şapcă, şi-n batistă; trăgătorii cu praştia

îşi verificau cu precauţie nodurile armei; cei mai mulţi dintre cei mari erau înarmaţi cu jordii spinoase ori cu bîte de alun, ce-aveau nodurile netezite la flacără şi vîrfurile tari; unele erau împodobite cu desene naive, obţinute prin îndepărtarea scoarţei: inele verzi alternau cu inele albe, alcătuind zebruri ori tatuaje de negru:

«Hi

40

lucru solid şi frumos, zicea Boulot, al cărui gust poate că nu era la fel de ascuţit ca vîrful lăncii lui.
De cum luară contact avangărzile, printr-o revărsare reciprocă de injurii şi un schimb convenabil de caroaie, grosul trupelor se înfruntară.
La numai cincizeci de metri unii de alţii, răzleţiţi ca tiraliorii, ascunzîndu-se uneori îndărătul tufişurilor, sărind cînd la stînga, cînd la dreapta pentru a se feri de proiectile, adversarii se înfruntau, se înjurau, se pofteau mai aproape, se făceau laşi şi fricoşi, apoi se potopeau cu pietre, şi tot aşa întruna.
Nu se întrezărea însă o victorie categorică, pe ansamblu; uneori velranii păreau biruitori, ca numai-decît longevernii, printr-o înaintare îndrăzneaţă, să-şi ia revanşa, cu beţele fluturînd în aer; iar pe urmă să fie opriţi de-o ploaie de pietre.
Un velran încasase o piatră în gleznă şi se afundase în pădure, şchiopătînd; cît despre cei din Longeverne, Camus, cocoţat în stejarul lui de unde trăgea cu praştia cu o îndemînare de maimuţă, nu se putuse feri de caroiul unui velran, Touegueule, credea el, care-1 nimerise în cap, însîngerîndu-1 tot.
Ba chiar fusese nevoit să coboare şi să ceară o batistă, ca să-şi lege rana, dar nimic precis nu se contura. Grangibus însă ţinea morţiş să aplice ideea lui Tintin cu ambuscada şi să-1 găjbească pe unul, după cum spunea. De aceea, împărtăşindu-şi ideea lui Lebrac, se prefăcu a se furişa de unul singur spre tufişul unde se afla Tintin,

41

pentru a da asaltul asupra inamicilor prin flanc. Numai că făcu în aşa fel încît să fie văzut de cîţiva războinici din Velrans, prefăcîndu-se că nu le vede manevra. începu aşadar să se tîrască şi să meargă de-a buşilea în sus, şi rîse în sinea lui cînd îi zări pe Migue la Lune şi pe alţi doi velrani sfătuindu-se ca să tabere pe el, siguri pe forţa lor întreită asupra unuia singur.
înainta aşadar cu aparentă imprudenţă, în timp ce ceilalţi trei veneau furiş spre el.
Lebrac, în clipa aceea, pornise un atac viguros, pentru a da de furcă grosului trupei inamice, iar Tintin, care vedea totul de la el din tufiş, îşi pregăti oamenii de atac:
— O să pice acu', flăcăi, fiţi cu ochii-n paiş'pe ! Grangibus se afla la şase paşi de ascunzătoarea lor, spre velrani, cînd cei trei inamici, ivindu-se brusc dintre tufişuri, porniră furibunzi în urmărirea sa.
Ca şi cum ar fi fost surprins de atacul lor, Grangibus făcu stînga-mprejur, bătu în retragere, dar destul de încet pentru a-i lăsa pe ceilalţi să cîştige teren şi să creadă că-1 vor înhăţa.
Trecu numaidecît prin faţa tufişului lui Tintin, urmărit îndeaproape de Migue la Lune şi cei doi acoliţi ai săi.
Atunci Tintin, dînd semnalul de atac, zvîcni la rîndul lui împreună cu cei cinci războinici, tăindu-le retragerea velranilor şi scoţînd nişte strigăte înspăimîntătoare.
— Toţi pe Migue la Lune ! comandă el.
Totul s-a petrecut ca pe roate. Cei trei inamici, paralizaţi de spaimă la lovitura aceea de teatru neaşteptată,

42

se opriră brusc, apoi se-ntoarseră sprinten ca s-ajungă în tabăra lor, doi dintre ei izbutind într-adevăr să scape, cum prevăzuse Tintin. Migue la Lune însă a fost înşfăcat de şase perechi de gheare şi luat, dus pe sus ca un pachet în tabăra celor din Longeverne, însoţit de aclamaţiile şi urletele războinice ale învingătorilor.
Mare descumpănire s-a abătut asupra armatei velra-nilor, care bătu în retragere spre pădure, în timp ce lon-gevernii, împresurîndu-1 pe prizonier, îşi răcneau sus şi tare victoria. Migue la Lune, înconjurat de patru cercuri de păzitori, abia de se zbătea, copleşit de cele ce i se întîmplaseră.
— Ah! drăgălaşule, te-au înşfăcat, făcu lunganul Lebrac, sinistru, aşteaptă tu numai şi-ai să vezi!
— Aoleu ! Aoleu ! Aoleu ! să nu-mi faci rău ! zbieră Migue la Lune.
— Cum să nu, puişorule, ca să ne faci iar împuţiţi şi boaşe moi!
— Nu eu am spus! O, Doamne! Ce vreţi să-mi faceţi ?
— Aduceţi cuţitul, porunci Lebrac.
— Oh ! „Momico, Momico !" Ce vreţi să-mi tăiaţi ?

— Urechile, mugi Tintin.
— Şi nasul, adăugă Camus.
— Şi cocoşelul, continuă La Crique.
— Fără să uităm de boaşe, completă Lebrac, ca să vedem dacă le ai moi.
— O să trebuiască să-i legăm săculeţul înainte de a i le tăia, aşa cum se face la tăuraşi, observă Gambette, care, pe cît se vede, asistase la soiul acesta de operaţii.

44

— Musai! Care ai sfoara ?
— Uite-o ici, răspunse Tigibus.
— Să nu-mi faceţi rău ori vă spun la „momica", plîngea prizonierul.
— Mă doare-n cot de mă-ta la fel ca de papă, ripostă Lebrac cu cinism.
— Şi Iu' dom' părintele! adăugă Migue la Lune înspăimîntat.
— Ţi-am spus că mă doare-n cot!
— Şi Iu' dom' învăţător, mai adăugă prinsul, clipind din pleoape ca un orbete.
— Mi se rupe şi de el! Aha! Vasăzică ne mai şi ameninţi pe deasupra ! Aşteaptă tu un pic, spurcăciune ! Daţi-mi retezătoarea!
Şi, cu briceagul în mînă, Lebrac începu să se joace cu victima.
Mai întîi trecu doar cu lama peste urechile lui Migue la Lune care, simţind răceala metalului, crezu că a încurcat-o de-adevăratelea, şi începu să plîngă în hohote şi să răcnească; apoi, mulţumit de efectul obţinut în direcţia asta, Lebrac se porni pe „desăilatul" hainelor, cum spunea.
începu cu şorţul, căruia-i smulse agrafele metalice de la guler, îi tăie nasturii de la mîneci, ca şi pe cei din faţă, apoi spintecă butonierele de-a binelea, drept care Camus îl despovăra de îmbrăcămintea aceea inutilă; nasturii de la flanea şi butonierele avură o soartă asemănătoare; bretelele nu scăpară nici ele; apoi îi scoaseră flaneaua; veni pe urmă rîndul cămăşii: de la guler, la piept şi la mîneci, nici un nasture şi nici o butonieră nu scăpă; pe

45

urmă pantalonii au fost şi ei luaţi la bani mărunţi: brăcinar, cheutori, buzunare, nasturi şi butoniere — nimic n-a fost uitat; jartierele din elastic ce ţineau ciorapii au fost confiscate în timp ce şireturile de la încălţări au fost tocate mărunt-mărunt.
— Izmene n-ai ? nu! reluă Lebrac, aruncînd o privire în interiorul pantalonilor ce-i ajungeau în vine.
— Ei, şi-acu' fă bine şi şterge-o !
Acestea fiind zise, asemeni unui jurat cinstit care, sub un regim republican, fără ură şi fără teamă, ascultă doar de imboldul propriei conştiinţe, drept încheiere nu făcu alta decît să-i tragă un picior zdravăn în locul unde spinarea îşi pierde numele.
Nimic nu mai ţinea hainele lui Migue la Lune care, jalnic şi mic, plîngea printre inamicii care îşi băteau joc de el şi-1 huiduiau.
— Vino acii' să mă prinzi! îl îmbie Grangibus zeflemitor, în timp ce băiatul, după ce-şi pusese peste flaneaua ce nu se mai încheia, şorţul, ce flutura ca o zdreanţă, încerca zadarnic să-şi vîre-n pantaloni poalele cămăşii dezble-huiate.
— Şi-acu' du-te de vezi ce-o să-ţi spună mă-ta, zise Camus, răsucind pumnalul în rană.
Şi fără grabă în seara ce se lăsa, tîrşindu-şi picioarele în care încălţările abia de se mai ţineau, Migue la Lune, plîngînd, gemînd şi sughiţînd, li se alătură camarazilor săi din pădure care, pîndind, îl aşteptau îngrijoraţi, apoi îl înconjurară şi-i săriră în ajutor pe cît le stătea în putinţă s-o facă.

46

Iar colo, spre soare-răsare, unde ceata lor abia de se mai desluşea acum, în crepuscul, răsunau strigătele de triumf şi insultele batjocoritoare ale longevernilor biruitori.
în cele din urmă, Lebrac rezumă situaţia:
— Le-am arătat-o, ha! Asta o să-i înveţe minte pe ciumeţii ăştia!
Pe urmă, cum nimic nou nu se ivea la lizieră, în ziua aceea victoria fiind definitiv de partea lor, coborîră imaşul pînă la cariera lui Pepiot.
Şi de-acolo, în rînduri de cîte şase, braţ la braţ, cu Lebrac pe de lături, fluturînd jordia, iar Camus în frunte, cu batista înroşită de sînge slujindu-i de stindard în vîrful băţului, porniră la comanda căpeteniei, pocnindu-şi călcîiele şi ţinînd ritmul, spre Longeverne, cîntînd din rărunchi:
Victoria în cîntec
La pieptu-i ne primeşte

Iar libertatea pa-a-sul ni-l călăuzeşte;
In sudul nostru aprig trompetele răsună
Şi ostile voioase la glasul lor s-adună.

Se-ntoarce roata

M-au înconjurat ca pe-o sălbăticiune şi-şi închipuiau că mă pot prinde în plasă. Iar eu vreau să trec prin sau pe deasupra ptotecelui lor.
HENRIC al IV-lea *(Scrisoare către*
Domnul de Batz, guvernator al oraşului
Euse, în Armagnac, 11 martie 1586)

Zilele ce-au urmat acestei victorii memorabile au fost ceva mai liniştite. Lunganul Lebrac şi ceata lui, încrezători în izbîndă, păstrau avantajul şi, slujindu-se de lănciile lor din alun, ascuţite cu cuţitul şi lustruite cu cioburi de sticlă, înarmaţi cu săbii de lemn cu mîner din sîrmă înfăşurat cu sfoară luată de la căpăţînile de zahăr, dădeau asalturi cumplite ce-i făceau pe velrani să se cutremure, silindu-i să se retragă pînă la liziera pădurii, sub o ploaie de pietre.
Migue la Lune, prevăzător, rămînea în ultimul rînd; n-au fost făcuţi prizonieri şi n-au existat răniţi. Lucrurile ar fi putut ţine aşa multă vreme; din nenorocire pentru cei din Longeverne, în dimineaţa de sîmbătă
48
au încurcat-o rău de tot la ore. Lunganul Lebrac, care de bine de rău îşi vîrîse în cap multiplii şi submultiplii metrului, încrezător în cuvîntul lui taica Simon, care spusese că, dacă îi ştiai pentru un anume fel de măsuri, îi ştiai pe toţi, nici nu voi să audă că kilolitrul şi mirialitrul nu există.
Amestecă aşa de bine hectolitrul şi dubla, oborocul şi ocaua, cunoştinţele lui livreşti şi experienţa personală, încît cu fermitate şi fără speranţă de scăpare a fost reţinut la arest între patru şi cinci mai întîi, dar şi mai mult de-ar fi fost necesar, adică de n-ar fi ştiut totul pe de rost, după cum pretindea învăţătorul.
— Netrebnicul ăsta bătrîn de taica Simon face pe nebunul cît încape!
Nenorocirea făcu ca şi Tintin să se afle exact în aceeaşi situaţie, la fel Grangibus şi Boulet. Numai Camus scăpă şi La Crique, care ştia totdeauna, aşa că ei trebuiau să conducă trupele din Longeverne în după-a-miaza aceea, şi aşa împuţinate din cauza absenţei lui Gambette, care lipsise toată ziua deoarece dusese capra la ţap, şi a altor cîţiva, siliţi să se ducă acasă ca să-şi pregătească hainele pentru a doua zi.
— Poate că ar trebui să nu vă duceţi în după-amiaza asta ? îndrăzni Lebrac să sugereze, căzînd pe gînduri.
Camus sări ca ars. — Să nu se ducă! Vorbea aiurea, generalul. Drept cine îl lua pe el, Camus ! Şi ar fi trecut drept nişte fricoşi, cu toţii!
Lebrac, zdruncinat în părerea lui, cedă la argumentele acestea şi căzură de acord ca, de cum va scăpa,
49
împreună cu Tintin, Boulet şi Grangibus (şi-aveau să-şi dea silinţa să papagalicească şi să scape), să vină cu toţii la locul lor de luptă.
Dar era îngrijorat. îi era necaz, uite-aşa, ca el, şeful lor, să nu se afle acolo să conducă acţiunea într-o zi ce se dovedea a fi mai curînd dificilă.
Camus îl linişti şi, după un rămas bun scurt, la ora patru o şterse, însoţit de războinici, spre terenul de luptă.
Şi totuşi responsabilitatea aceea nouă îl punea pe gînduri şi, preocupat nu se ştie de ce anume, cu sufletul măcinat poate de sumbre presimţiri, nu-i trecu prin minte să comande oamenilor săi să se ascundă înainte de-a sosi pe poziţiile de luptă de la Tufărişul cel Mare.
Velranii sosiseră mai devreme. Miraţi că nu văd nimic, îl delegaseră pe unul de-al lor, pe Touegueule , să urce în copacul de unde pîndea de obicei ca să-şi dea seama care-i situaţia.
Iar Touegueule din fagul lui văzu mica ceată venind imprudent pe drum, încît preaplinul bucuriei tăcute ce-i năpădi fiinţa îl făcu să salte ca un peşte la capătul undiţei.
Numaidecît le împărtăşi camarazilor lui vestea privind inferioritatea numerică a inamicului şi absenţa lunganului Lebrac.
1 Poreclă care înseamnă Strîmbă-Limbă (n.a.).
50
Aztec des Gues, care abia aştepta să-1 răzbune pe Migue la Lune, imagină numaidecît un plan de atac şi-1 expuse.
La început trebuiau să facă pe proştii, să se bată ca de obicei, să înainteze, apoi să se retragă, iarăşi să înainteze pînă la jumătate-cale, ca, după o retragere prefăcută, să pornească din nou cu toţii împreună,

să atace în masă, să se prăvale în iureş asupra taberei inamice, să-i caftească pe cei care ar rezista, să-i ia prizonieri pe toţi pe care-i vor prinde şi să-i ducă spre lizieră, unde aveau să aibă parte de soarta învinşilor.
Prin urmare să le intre bine în cap, cînd avea să scoată strigătul lor de luptă : „Iazma vă mierleşte !" trebuiau să năvălească cu toţii îndărătul lui, cu măciucile în mînă.
Abia coborîse Touegueule din fag că ţignalul lui Camus, din mijlocul tufărişului, rosti provocarea obişnuită: „Şo pe yelrani!" iar bătălia se porni în for-mele-i obişnuite.
în calitate de general, Camus s-ar fi cuvenit să rămînă pe teren şi să conducă trupele; dar obiceiul, blestematul obicei de-a se cocoţa în copac fu mai tare decît toate scrupulele lui de comandant-şef, aşa că se sui în stejar ca să-şi azvîrle de-acolo de sus proiectilele în rîndurile adversarilor.
Instalat într-o crăcăna ca o furcă, grijuliu aleasă şi amenajată, stînd în şezut cît se poate de comod, ţintea întinzînd elasticul, cu bucata de piele chiar în mijlocul furcii, benzile de cauciuc perfect egale, şi lansa proiecti-
51
Iul ce pornea şuierînd spre velrani, sfîrtecînd frunzele ori izbindu-se de vreun trunchi şi făcînd „poc" .
Camus se gîndea că şi-n ziua aceea va fi la fel ca-n celelalte, netrecîndu-i cîtuşi de puţin prin minte că inamicii vor porni la atac şi vor şarja, de vreme ce de fiecare dată, de la începerea ostilităţilor, dăduseră îndărăt şi fuseseră înfrînţi.
Totul a mers bine timp de-o jumătate de oră iar sentimentul datoriei împlinite, grija pentru o întrebuinţare cu schepsis a pietrelor îl înseninau; cînd, după strigătul de război al Aztecului, văzu hoarda velranilor împre-surîndu-i armata cu o asemenea viteză, o asemenea ardoare, o asemenea impetuozitate, o asemenea certitudine a victoriei, încît rămase năucit pe creanga lui, fără a putea spune nici „pîs".
Războinicii lui, auzind năvala aceea formidabilă, văzîndu-i cum îşi flutură ţepuşile şi măciucile, înspăimîntaţi, demoralizaţi, prea puţin numeroşi, bătură în retragere numaidecît, şi, luîndu-şi picioarele la spinare, fugiră în goana mare, cu călcîiele sfîrîindu-le, spre cariera lui Laugu, fără a îndrăzni să se uite în urmă şi închipuindu-şi că toată armata duşmană avea să se prăvale asupra lor.
în ciuda superiorităţii ei numerice, coloana velranilor, sosind la Tufărişul cel Mare, îşi mai domoli avîntul, temîndu-se de cîteva proiectile disperate; dar, nea-legîndu-se cu nimic, începu să se pitească şi să scotocească prin cîmpul de bătaie.
52
Dar vai! nu era nimic de văzut şi nu găseau pe nimeni, încît Aztecul începuse să mormăie, cînd îl descoperi pe Camus stînd chircit la el în copac, ca o veveriţă prinsă-n capcană.
Scoase un „aha!" sonor de triumf zărindu-l şi, în timp ce se felicita în sinea lui că asaltul nu fusese zadarnic, îl soma numaidecît pe prizonier să coboare.
Camus, ştiind soarta ce-l aşteaptă dacă-şi părăsea ascunzişul, şi cum mai avea încă vreo cîteva pietre în buzunar, răspunse printr-o înjurătură la porunca aceea umilitoare. începuse să-şi scotocească prin buzunare, cînd Aztecul, fără a-şi mai repeta invitaţia nepoliticoasă, porunci oamenilor lui să „doboare pasărea aceea" bulgărind-o cu pietre.
înainte de a-şi putea întinde praştia, o ploaie cumplită se abătu asupra lui Camus, care-şi duse mîinile la faţă şi la ochi, ca să şi-i apere.
Din fericire, mulţi velrani nu-şi atingeau ţinta, în graba de a-şi azvîrli proiectilele, cîte unii însă, deşi puţini, îl atingeau : poc pe spinare ! Poc peste vorbitor ! Poc peste cazma! Poc peste şale! Poc peste papainoage! încasează-o şi p-asta, băieţică!
— Ah, las' că vii tu jos, cumetre ! zicea Aztecul.
într-adevăr, bietului Camus nu-i ajungeau mîinile să se apere şi să se frece, şi era cît pe ce să se lase în voia bunului plac al inamicului, cînd strigătul de război şi mugetul cumplit al căpeteniei sale care-şi ducea oamenii la luptă îl scăpă ca prin farmec din situaţia aceea groaznică.
53
încet, îşi luă un braţ de pe faţă, apoi altul, se pipăi, apoi privi şi... ceea ce văzu...
Oroare! De trei ori oroare! Armata din Longe-verne, gîfîind, sosea la Tufărişul cel Mare scoţînd răcnete, avîndu-i în rîndurile sale pe Tintin şi Grangi-bus, în timp ce la lizieră, velranii, ca o turmă, duceau cu ei pe cel pe care-l luaseră prizonier, pe Lebrac.
— Lebrac! Lebrac! Ei, fir'ar să fie! Lebrac! piui el. Cum naiba de s-a-ntîmplat ? Ah, fir-ar al naibii! Ah, lua-v-ar dracu'! Pe toţi dracii!

Blestemul disperat al lui Camus avu răsunet în ceata din Longeverne, care sosea în ajutor.
— Lebrac! făcu Tintin ca un ecou. Nu-i aici ? Şi explică: tocmai soseam prin partea de jos a terenului comunal, cînd i-am văzut pe-ai noştri care fugeau ca iepurii, iar el li s-a pus în faţă şi le-a zis :
— Opriţi-vă-ţi!... Unde daţi buzna ? Camus unde-i ?
— Camus, a zis nu mai ştiu care, e la el în copac !
— Dar La Crique ?
— La Crique ?... Nu ştiu !
— Şi-i lăsaţi aşa, fir-ar să fie ! prizonieri la velrani; păi n-aveţi nici un Dumnezeu! înainteee! După mineee! înainteee!
Iar el a luat-o la fugă în faţa lor şi-au pornit cu toţii după el „cu bojoc" ; dar Lebrac avea un avans de douăzeci de salturi pe puţin, iar ceata velranilor cu siguranţă că 1-a găjbit.
54
— Chiar aşa, l-au umflat! Ei, fir'ar al dracu'! şopti Camus înăbuşindu-se şi scoborînd din stejar.
— Nu trebuie să ne scărpinam în c..., trebuie să-1 eliberăm.
— Sînt de două ori mai mulţi decît noi, remarcă unul dintre fugari devenit prudent, cu siguranţă că o să-i înşface şi pe alţii, numai cu asta o să ne-alegem. De vreme ce nu sîntem cîţi trebuie, n-avem decît s-aşteptăm, la urma urmei n-au să-1 mănînce !
— Asta aşa-i, întări Camus, dar nasturii lui! Şi unde mai pui că venea să mă elibereze pe mine ! Ah, împuţită treabă! Cîtă dreptate avea cînd ne-a spus că-i mai bine să nu venim în după-amiaza asta. Totdeauna e bine să-ţi asculţi şeful!
— Dar unde-i La Crique ? Nimeni nu 1-a văzut pe La Crique ? nu ştii dacă l-au prins şi pe el ?
— Nu, răspunse Camus, nu cred, n-am văzut să-1 fi luat, trebuie să se fi furişat prin tufişurile mai din deal...
în timp ce longevernii se văicăreau iar Camus, descumpănit de dezastru, recunoştea avantajele şi necesitatea unei discipline de fier, o chemare de potîrniche îi făcu să tresară.
— La Crique ! zise Grangibus.
El era, într-adevăr, căci în momentul atacului se strecurase ca o vulpe printre tufe şi le scăpase velranilor. Venea din susul imaşului şi cu siguranţă că văzuse ceva, pentru că spuse:
55
— Ah, feţii mei, ce mi ţi-1 mai tăbăcesc pe Lebrac! Am văzut prost, dar era vorba de caft, nu glumă ! Şi începu să rechiziţioneze tot ce era sfoară şi ace de siguranţă, ca să-i prindă hainele generalului, care cu siguranţă că n-avea să scape de pedeapsă.
într-adevăr, o scenă cumplită avea loc la marginea pădurii.
La început învăluit, rostogolit, dus de vîrtejul adversarilor de nu mai pricepea nimic, lunganul Lebrac se dezmeticise în cele din urmă, îşi venise în fire şi, cînd inamicii vruseseră să-1 supună sorţii învinşilor şi să-1 abordeze cu briceagul în mînă, el le arătă împuţiţilor ce va să zică un longevern !
Cu capul, cu picioarele, cu mîinile, cu coatele, cu genunchii, cu şalele, cu dinţii izbi, zvîrli, sări, pocni, ghiontui, boxă, muşcă, se zbătu ca un apucat, răsturnîndu-i pe unii, zgîriindu-i pe alţii, chiorîndu-1 pe ăsta, pălmuindu-1 pe ăstălalt, tăbăcindu-1 pe un al treilea, şi poc ici, trosc colo, pleosc dincolo.cotonogi cu atîta osîrdie încît, lăsînd drept plată o jumătate de mînecă de la şorţ, scăpase în cele din urmă din mîinile haitei inamice şi se şi năpustea spre Longeverne, cu o înfocare irezistibilă, cînd o piedică trădătoare pusă de Migue la Lune îl făcu să se întindă pe jos cît era de lung, cu nasul într-un muşuroi, cu mîinile întinse şi pliscul deschis.
56
Nici n-avu timp să spună „uf, înainte de-a fi în stare I să se ridice în genunchi măcar, că doisprezece lei se ■ năpustiră din nou asupră-i şi dă-i! şi trage-i! şi nu-1 slăbi! şi burduşeşte-1 bine! îl apucară de mîini şi de picioare în timp ce un altul îl scotocea, îi confisca briceagul şi-i punea căluş chiar batista lui.
Aztecul dirija operaţiunea şi-1 înarma pe Migue la Lune, salvatorul situaţiei, cu o nuia din alun, recomandîndu-i — inutilă precauţie — să-1 şfichiuiască zdravăn de fiecare dată cînd prinsul ar face cea mai măruntă mişcare de împotrivire.
Adevărul e că Lebrac nu era el omul care să încremenească ; aşa că în curînd bucile i se învineţiseră de loviturile date cu nuiaua; şi în cele din urmă trebui să se potolească.
— Ia-o pe cocoaşă, porcule! zicea Migue la Lune. Aha! voiai să-mi tai cocoşelul şi boaşele. Păi ce-ai zice dacă ţi le-am tăia ţie, acum ?

Nu i le-au tăiat, dar nici un bumb, nici o butonieră, nici o cheutoare, nici un şiret nu scăpă vigilenţei lor răzbunătoare, încît Lebrac, învins, despuiat şi bătut la fund, a fost redat libertăţii în aceeaşi stare jalnică în care se aflase Migue la Lune cu cinci zile în urmă.
Atîta doar că cel din Longeverne nu se smiorcăia precum velranul; căci avea suflet de căpetenie, iar dacă în sinea lui spumega de furie, durerea fizică nu părea s-o simtă. Aşa se face că de cum i se luă căluşul, nu şovăi să
57
le scuipe în faţă călăilor săi, sub formă de invective virulente, necuprinsul lui dispreţ şi ura aprinsă. Era un pic cam devreme, din păcate! aşa că hoarda victorioasă, sigură că-1 are la mîna ei, i-o dovedi îndestul ciomăgindu-1 din nou cît cuprinde şi căptuşindu-1 cu lovituri de picior.
Şi-atunci Lebrac, clocotind de furie şi de deznădejde, beat de ură şi de dorinţă de răzbunare, plecă în sfîrşit cu faţa răvăşită, făcu cîţiva paşi, apoi se lăsă să cadă îndărătul unui tufiş, ca şi cum ar fi voit să plîngă pe săturate ori să caute cîţiva spini care să-i îngăduie să-şi ţină pantalonii în şale.
O mînie soră cu sminteala îl stăpînea: izbi cu piciorul în pămînt, strînse pumnii, scrîşni din dinţi, muşcă pămîntul, apoi, ca şi cum sărutul acela aspru l-ar fi inspirat subit, se opri numaidecît.
Arămile apusului coborau în ramurile aproape dezgolite ale pădurii, lărgind orizontul, amplificînd liniile, înnobilînd peisajul pe care un vînt puternic îl însufleţea. Cîini de pază s-auzeau lătrînd în depărtare, în lanţ; un corb îşi chema semenii la culcare, velranii tăcuseră, nu s-auzea nimic dinspre longeverni.
Lebrac, ascuns îndărătul tufişului se descălţă, (era uşor), îşi puse ciorapii zdrenţuiţi în bocancii văduviţi de şireturi, îşi scoase flaneaua şi pantalonii, înfăşură încălţările înăuntru, puse totul în şorţ, pe care-1 strînse, înnodîndu-1 în patru colţuri, nepăstrînd asupra lui decît cămaşa, ale cărei poale scurte fluturau în vînt.
58
Şi-atunci, apucînd bocceaua într-o mînă, iar cu cealaltă strîngîndu-şi cămaşa la piept, se ridică dintr-o dată în faţa întregii armate inamice şi, făcîndu-şi învingătorii măgari, porci, ticăloşi şi laşi, le arătă fundul printr-o mişcare energică a arătătorului, apoi o luă la sănătoasa în crepusculul ce se lăsa, urmărit de înjurăturile velrani-lor, sub o grindină de pietre ce-i şuierau pe la urechi.

Consecinţele unui dezastru

Necaz după necaz — oh, încercări cumplite! Victor HUGO *(Anul teribil*)

Cîtă îndreptăţire e în vorba care spune că o nenorocire nu vine niciodată singură! La Crique, ceva mai tîrziu, a rostit zicala asta, al cărei autor nu era el.
Atunci cînd Lebrac, blestemînd şi vociferînd împotriva împuţiţilor de velrani, cu părul, cămaşa şi tot restul în bătaia vîntului, ajunse la cotul drumului de pe terenul comunal, nu de ortacii lui a dat aşteptîndu-1, ci de moş Zephirin, fost soldat în Africa, şi căruia în mod obişnuit i se spunea Beduinul; îndeplinea în comună modestele îndeletniciri de pîndar, ceea ce de altminteri se vedea şi după placa lui metalică, galbenă, bine frecată, lucind printre faldurile cămăşii albastre, totdeauna curată.
Din fericire pentru lunganul Lebrac, Beduinul, reprezentantul forţei publice din Longeverne, era cam tare de-o ureche şi nici nu prea vedea aşa bine.
60
în timp ce se-ntorcea din inspecţia lui zilnică (sau aproape), se oprise locului din cauza răcnetelor şi strigătelor războinice ale lui Lebrac, zbătîndu-se în mîinile velranilor. Cum se mai întîmplase să fie victima renghiurilor şi a festelor anumitor „baistruci" din sat, nu se îndoi nici cît negru sub unghie că vorbele de grea ocară ale celui care fugea, gol puşcă dacă e să spunem lucrurilor pe nume, n-ar fi fost rostite la adresa lui. Şi se îndoi cu atît mai puţin cînd, între altele, desluşi cuvintele „porc" şi „ticălos", care, în mintea lui cea dreaptă şi logică, nu i se puteau adresa decît unui reprezentant al „lejii". Hotărît (datoria înainte de toate) să pedepsească obrăznicătura aceea, care atenta în acelaşi timp la bunele moravuri şi la demnitatea lui de slujitor al ordinii publice, se năpusti în urmărirea lui pentru a-1 prinde ori, barem, pentru a-1 recunoaşte şi a i se aplica de către cel îndrituit bătaia pe care socotea c-o merită.
Numai că Lebrac îl văzu şi el pe Beduin şi, recu-noscîndu-i intenţiile ostile după „derbedeule!" pe care i-1 adresă, o coti iute la stînga, spre partea de sus a terenului comunal, dispărînd în tufişuri, în timp ce celălalt continua să strige din rărunchi:
— Pungaş afurisit! Las' că pun eu mîna pe tine ! Ascunşi în Tufărişul cel Mare şi năuciţi de apariţi aceea neaşteptată, longevernii, cu ochii mari cît cepele, urmăreau goana Beduinului.
— El e! Chiar el! făcu La Crique vorbind despre şeful lui.

61
— Iar le-a făcut o figură, observă Tintin. Meseriaş, ce mai! iar tonul pe care spunea toate astea mărturisea întreaga admiraţie pe care o avea pentru generalul lui.
— Şi moş beşleagă ăsta, o să ne mai sîcîie mult ? interveni Camus, frecîndu-şi cu palmele aspre şi uscate vînătăile ce-1 dureau.
Şi se şi gîndea să-1 desemneze pe Tintin sau pe La Crique să-1 atragă pe Beduin în afara locurilor pe unde se putea ascunde Lebrac, care să-i strige pîndarului cîteva epitete colorate şi convingătoare precum: bălegos bătrîn, găozar, bulangiu, sfrenţos din Africa şi altele pe care le prinseseră aşa, într-o doară, trăgînd cu urechea la ce vorbeau între ei bătrînii din sat.
Dar n-a fost nevoit să apeleze la expedientul ăsta, bătrîna cătană coborînd curînd pe drum, în timp ce-i înjura pe ştrengarii ăştia pe care i-ar urechea el bine şi i-ar vîrî la „zdupul" comunal, ca să le ţină tovărăşie vreun ceas-două şobolanilor.
Numaidecît Camus imită trilul potîrnichii cenuşii, semnalul de adunare al celor din Longeverne, şi, după răspunsul ce-i veni, îi dădu de ştire, prin alte trei strigăte consecutive celui căruia îi era credincios şi care sta la pîndă că, pentru moment, nu exista nici un pericol.
Curînd, dindărătul tufişurilor se zări într-adevăr apropiindu-se silueta mai întîi nedesluşită şi albă a lui Lebrac, cu bocceluţa în mînă, apoi îi putură zări trăsăturile feţei înăsprite de mînie.
— Ei drăcia dracu'! Ei drăcia dracu'!
62
63
Asta a fost tot ce-a putut spune Camus şi, cu ochii în lacrimi şi dinţii strînşi, îşi flutură ameninţător pumnul spre Velrans.
îl înconjurară cu toţii pe Lebrac.
Toate sforile şi toate acele de siguranţă ale bandei au fost rechiziţionate pentru a i se încropi o ţinută cît de cît prezentabilă, ca să se poată întoarce în sat. La un bocanc i-au pus sfoară de biciuşca, la celălalt sfoară de la căpăţînile de zahăr, luată de la minerul unei săbii; cu bucăţi de şnur i-au legat ciorapii sub genunchi; s-a găsit şi-o agrăfiţă cu care i-au adunat laolaltă cele două bucăţi ale pantalonilor; ba chiar Camus, beat de sacrificiu, voia să-şi desfacă praştia lui cu „lastic" ca să-i facă din ea curea şefului, dar acesta s-a împotrivit cu noblеţe; cîţiva spini i-au astupat găurile cele mai mari.
Şorţul, pe legea mea, cam atîrna el la spate; cămaşa se căsca la gît, fără s-o poţi drege cu ceva, iar mîneca sfîşiată, din care lipsea o bucată, era un martor de netăgăduit al cumplitei bătălii purtate de războinic.
Qnd a fost cît de cît ferchezuit, aruncînd o privire melancolică asupra zdrenţelor de pe el şi evaluînd în sinea lui numărul de picioare-n fund pe care avea să le primească din pricina lor, îşi rezumă temerile într-o frază lapidară, ce făcu să le freamăte inima soldaţilor:
— Doamne, cum au să mă mai bumbăcească acasă !
O tăcere mohorîtă întîmpină previziunea aceasta. Ceata fireşte că nu vedea ce obiecţie ar putea face, aşa că, în noaptea ce se lăsa, doar tropăitul jalnic al
încălţărilor le-a însoţit întoarcerea în sat, căci de vorbit n-au mai vorbit.
Cum se mai deosebea întoarcerea asta de cea de luni! Noaptea mohorîtă şi apăsătoare le împovăra tristeţea; nici o stea nu scînteia printre norii care, dintr-odată, năpădiseră cerul; zidurile cenuşii ce mărgineau drumul păreau să le însoţească pe tăcute dezastrul; ramurile tufişurilor atîrnau ca mlădiţele de salcie plîngătoare, în vreme ce ei mergeau tîrşindu-şi picioarele de parcă pingelele le-ar fi fost îngreuiate de toată jalea lumii şi de toată melancolia toamnei.
Nici unul nu vorbea, ca să nu sporească preocupările îndurerate ale şefului învins şi, ca pentru a-i răscoli şi mai mult, vîntul dinspre sud-vest purtă pînă la ei cîntecul de victorie al velranilor glorioşi care se-ntorceau acasă :
Sînt creştin şi mă mîndresc Asta-i speranţa şi-al meu sprijin...
Căci cei din Velrans erau cu popimea, în vreme ce la Longeverne erau roşii.
La Teiul cel Mare, se opriră ca de obicei, iar Lebrac rupse tăcerea:
— Ne întîlnim mîine dimineaţă, lîngă baia publică, atunci, cînd o bătea de-al doilea pentru liturghie, spuse el cu o voce pe care o voia hotărîtă, dar în care răzbătea totuşi, într-un soi de tremur, îngrijorarea faţă de un viitor tulbure, cît se poate de nesigur, ori mai curînd prea sigur.
64
— Da, doar atît i se răspunse, în vreme ce Camus, cel bătut cu pietre, veni să-i strîngă mîinile în

tăcere, iar mica ceată, foarte repede, se răzleţi pe potecile şi drumeagurile ce duceau la locuinţele lor.
Cînd Lebrac sosi la casa părintească, lîngă izvorul din susul satului, văzu că lampa cu gaz era aprinsă în odaia cu plită şi, cum perdeaua nu era prea bine trasă, îşi dădu seama că ai lui mîncau de seară.
Se cutremură. Constatarea asta îi reteză de-a binelea pînă şi ultima şansă de-a nu fi văzut în halul în care era datorită celei mai fatale dintre sorţi.
Dar se gîndi că, mai devreme sau mai tîrziu, tot] trebuia să treacă prin tărbacă şi, hotărît să înfrunte orice, cu stoicism, deschise ivărul de la bucătărie, o străbătu, şi împinse uşa de la odaia cu plită.
Tatăl lui Lebrac ţinea cu atît mai mult la „văţătură" cu cît el însuşi era total lipsit de ea; aşa se face că pretindea de la progenitura lui, de cum se deschidea şcoala, un sîrg care chiar că nu era direct proporţional cu aptitudinile intelectuale ale elevului Lebrac. Venea din cînd în cînd să se întreţină despre subiectul în cauză cu taica Simon, îndemnîndu-1 ca nu cumva să-1 ocolească pe poama de fiu-său şi să-1 atingă de fiecare dată cînd va crede de cuviinţă. Nu era el omul care să-i ţină partea, precum anume părinţi prostănaci „care nu se pricep să pună umărul la binele copiilor lor", aşa că atunci cînd băiatul
65
avea să fie pedepsit la şcoală, el, tatăl lui, avea să dubleze doza acasă.
Precum se vede, tatăl lui Lebrac avea în materie de pedagogie idei cît se poate de limpezi şi principii cum nu se poate mai categorice, pe care le aplica, dacă nu cu succes, cel puţin cu convingere.
în timp ce adăpa vitele în seara aceea, tocmai trecuse pe lîngă învăţător, care-şi fuma pipa sub arcadele casei comunale, lîngă fîntîna din mijlocul satului, şi se interesase de purtarea băiatului lui.
Aflase, firește, că Lebrac tînărul fusese ţinut la arest pînă la ora patru şi jumătate, oră la care, fără crîcnire, spusese pe de rost lecţia pe care n-o ştiuse dimineaţă, ceea ce dovedea cu prisosinţă că, atunci cînd voia, nu-i aşa..
— Puturosul! exclamase tatăl. Ştiţi că niciodată nu aduce nici o carte acasă ? Pocniţi-1 cu teme; cu rigle, cu verbe, cu tot ce-oţi vrea! Dar fiţi pe pace, în seara asta o să am eu grijă de el!
Se afla exact în aceeaşi stare de spirit atunci cînd băiatul trecu pragul odăii.
Fiecare se afla la locul lui şi îşi mîncase supa. Tatăl, cu şapca pe cap, cu cuţitul în mînă, se pregătea să pună pe un strat de varză felii de slănină afumată, tăiate mai mult sau mai puţin gros, după vîrsta şi stomacul destinatarului, cînd uşa scîrţîi şi băiatul se ivi.
— Aha! pîn' la urmă tot ai venit! făcu el cu o expresie severă şi batjocoritoare în acelaşi timp, care nu prevestea nimic bun.
66
Lebrac găsi că-i mai prudent să nu răspundă şi-şi ocupă locul la coada mesei, cît se poate de neştiutor de intenţiile paterne.
— Mănîncă-ţi supa, mormăi mama, e „recişoară" de-a binelea.
— Şi încheie-te la şorţ, făcu tatăl, arăţi de parcă te-ar fi scărmănat careva.
Lebrac trase cu un gest pe cît de energic pe-atît de inutil de şorţul ce-i atîrna la spate, dar nu încheie nimic, şi asta din motive bine întemeiate.
— Ţi-am zis să te închei la şorţ, repetă tatăl. Şi-ntîi de toate, de unde pici acum ? Că doar nu de la şcoală, la o oră ca asta ?
— Mi-am pierdut încheietoarea de la şorţ, bălmăji Lebrac, evitînd un răspuns direct.
— Oh, Doamne, Măiculiţă Precistă ! exclamă mama, că dezblehuieţi mai sînt, rîmători nu alta ! Strică tot, rup tot, spurcă tot! Ce-o să ne facem cu ei ?
— Da mînecile ? Şi de la manşete ţi-ai pierdut nasturii ?
— Da ! recunoscu Lebrac.
După această nouă descoperire, care, pusă alături de întorsul tîrziu acasă, dezvăluia o situaţie aparte şi anormală, se impunea o cercetare amănunţită.
Lebrac simţi că se înroşeşte pînă la rădăcina părului. „La dracu ! N-o să iasă bine deloc !"
— Ia vino-ncoa' un pic aici, în mijloc !
Şi, după ce tatăl ridică abajurul, sub privirea celor patru perechi de ochi inchizitori ai familiei, Lebrac se ivi
67
în toată amploarea dezastrului său, agravat şi mai mult de reparaţiile grăbite ale unor mîini entuziaste şi binevoitoare, desigur, dar prea nepricepute care, în loc să dreagă, mai curînd stricaseră lucrurile.
— Ei fir'ar să fie ! Ah, spurcăciune ! Ah, porcule ! Ah, derbedeule! Ah, puturosule! mormăia tatăl

după fiece descoperire. Nici un bumb la sfeter şi nici la cămaşă, spini care să încheie prohabul, un ac de siguranţă ca să-i ţină pantalonii, sfori la bocanci!
— Dar de unde-mi ieşi, fir'ai tu să fii de îngălat, bubui Lebrac tatăl, punînd la îndoială faptul că el, un cetăţean liniştit, ar fi putut da viaţă unui asemenea netrebnic, în vreme ce mama se văicărea despre cît de mult îi dădea de lucru haimanaua, împieliţatul şi pramatia de copil.
— Şi-ţi închipui, cumva, că o să meargă mult aşa, continuă tatăl, că am să cheltui să cresc şi să hrănesc o puşlama ca tine care nu face nimic, nici acasă, nici la şcoală şi nicăieri altundeva ? Că taman despre asta am vorbit în seara asta cu „vătătorul" tău !
__ !_
— Ei las' că-ţi arăt eu ţie, derbedeule! Ţi-arăt eu pentru cine sînt făcute casele de corecţie, că doar n-or fi
pentru dobitoace ! Ah, trîntore! ___ ı
— întîi şi-ntîi, n-ai să cinezi în seara asta ! Da' n-ai de gînd să-mi răspunzi odată, fir'ai tu să fii, de unde-mi vii în halul ăsta ?
— Aha, prin urmare nu vrei să spui nimic, secătură, aşa vasăzică! Aşteaptă tu, fir'ar să fie, că te fac eu să vorbeşti, uite-aşa!
Şi apucînd din braţul de lemne din faţa vetrei o nuia de alun mlădioasă şi tare, smulgînd cămaşa şi dîndu-i jos pantalonii, tatăl lui Lebrac îi administra progeniturii lui — care se rostogolea, se răsucea, făcea spume la gură, horcăia şi mai cu seamă răcnea, răcnea de zăngăneau ferestrele — o chelfăneală pe care un puşti n-o uită cîte zile o avea el.
Apoi, după pedeapsă, adăugă pe un ton aspru, care nu admitea replică:
— Şi şterge-o la culcare acum, repede, m-auzi ? Ei fir'ar să fie ! Şi să nu mai aud „'nghica" !...
Pe rogojina din pănuşi de porumb, pusă peste salteaua umplută cu pleavă de orz, Lebrac se culcă frînt de oboseală, cu mîinile şi picioarele zdrobite, cu fundul sîngerînd şi capul zumzăindu-i; se întoarse îndelung de pe-o parte pe alta, cugetă multă, multă vreme şi adormi cu nenorocirea în suflet.

Plan de campanie

T:

... de farmece-mplinite A unei frumuseţi abia din somn trezite.
RACINE *(Britannicus,* act II, sc.2)
"rezindu-se a doua zi dintr-un somn de plumb, greu ca după o beţie straşnică, Lebrac se întinse încet, simţind dureri în şale şi avînd o senzaţie de gol în stomac.
Amintirea celor petrecute îi veni în minte, aşa cum te ia cu căldură care-apoi ţi se urcă la cap, şi-l făcu să roşească.
Hainele, azvîrlite la picioarele patului şi aiurea, pe unde se nimerise, alandala, mărturiseau prin dezordinea lor tulburarea adîncă de care fusese cuprins posesorul lor în clipa în care se dezbrăcase.
Lebrac se gîndi că mînia paternă trebuie să se mai fi domolit după o noapte de somn; îşi dădu seama de ora care era după zgomotele din casă şi de pe uliţă; vitele se-ntorceau de la adăpat, mama lui ducea „de lins" la

vaci. Era timpul să se scoale şi să-şi îndeplinească robo-telile ce-i reveneau în fiece duminică dimineaţă, şi anume: să cureţe de noroi şi să lustruiască cele cinci perechi de încălţări ale familiei, să umple cu lemne lada şi cu apă stropitorile, de nu voia să înfrunte din nou asprimea pedepsei paterne.
Sări din pat şi-şi puse şapca; apoi duse mîinile la fund, care era fierbinte şi-l durea şi, neavînd oglindă pentru a privi ceea ce voia, îşi răsuci capul cît putu şi-şi privi spinarea.
Era roşie şi vîrstată cu vînăt!
Să fi fost efectul loviturilor de nuia date de Migue la Lune sau de tatăl lui ? Ale amîndurora, fără îndoială.
O nouă roşeaţă de ruşine şi de furie îi împurpura fruntea: ticăloşii de velrani, aveau să-i plătească ei toate astea!
îşi trase ciorapii numaidecît şi porni în căutarea pantalonilor vechi, cei pe care trebuia să şi-i pună de fiecare dată cînd făcea o treabă în timpul căreia ar fi putut să-şi murdărească şi să-şi strice „hainele bune". La naiba! Chiar că era cazul! Dar ironia situaţiei îi scăpă şi coborî la bucătărie.
Trase folos de pe urma faptului că mama lui nu se afla acolo ca să şterpelească din bufet coşcogea

coltucul de pîine, pe care-1 ascunse în buzunar şi din care rupea din cînd în cînd, muşcînd zdravăn cîte o îmbucătură uriaşă, ce-i deforma fălcile, apoi începu să mînuiască periile cu sîrg, ca şi cum nimic deosebit nu s-ar fi petrecut în ajun.
71
Tatăl lui, punînd biciul la loc în cîrligul de fier de pe stîlpul de piatră ce se-nălţa în mijlocul bucătăriei, îi azvîrli în treacăt o privire rapidă şi severă, dar fără a-şi descleşta dinţii.
Mama, după ce băiatul îşi isprăvi treaba şi-i dădu să mănînce un castron de supă, trecu la dezîngălarea lui duminicală.
Trebuie spus că Lebrac, ca şi cei mai mulţi dintre colegii lui, cu excepţia lui La Crique, nu avea cu apa decît relaţii mai curînd depărtate, extrafamiliale, ca să zicem aşa, şi se temea de ea precum Mitis, pisica lor. într-adevăr, nu se bucura de ea decît atunci cînd o afla în rigolele de pe uliţă, unde-i plăcea să se bălăcească, împroşcînd-o cu picioarele, şi ca forţă motrice ce făcea să se-nvîrtă mori micuţe prevăzute cu roţi ce aveau zbaturi, pe care le meşterea el singur, cu un ax din soc şi palete din alun.
De aceea, în cursul săptămînii, în ciuda mîniei lui taica Simon, nu se spăla niciodată, în afară de mîini, pe care trebuia să le arate la inspecţia de curăţenie, şi-atunci, cel mai adesea se slujea de nisip în chip de săpun. Duminica, îndura corvoada spălatului făcînd mofturi. Mama, înarmată cu un şomoiog aspru şi flendurit din pînză grosolană, muiat şi săpunit în prealabil, îi răzuia energic faţa, gîtul şi îndoiturile urechilor, cît despre adîncul acestora din urmă, era curăţat nu mai puţin energic cu un colţ al cîrpei muiate şi răsucite ca un sfre-del. în ziua aceea, Lebrac se stăpîni să zbiere şi, după ce

72
fu împoschit cu hainele de duminică, i se îngădui, cînd clopotul bătu a doua oară de liturghie, să se ducă şi el în piaţă, făcîndu-i-se totuşi observaţia, cu o ironie total lipsită de eleganţă, că n-are decît s-o ia de la capăt, ca în ajun!
întreaga armată din Longeverne se şi afla acolo, perorînd şi trăncănind, rumegîndu-şi înfrîngerea şi aşteptîndu-şi neliniştită generalul.
Care pătrunse cu simplitate în grosul cetei, emoţionat cumva de toţi ochii aceia strălucitori ce-1 întrebau mut.
— Păi da, mărturisi el, am încasat-o! Şi-apoi ce! Nu se moare din atîta lucru, „pen'că" iată-mă-s! Asta nu înseamnă că nu le-am rămas datori şi că n-or să plătească.
Felul ăsta de-a vorbi, ce-ar fi părut la prima vedere, şi pentru cineva neiniţiat, lipsit de logică, fu totuşi acceptat de toţi, şi încă din primul foc, deoarece Lebrac fu sprjinit în părerea lui de aprobări unanime.
— Nu mai merge aşa! continuă apoi. Nu, trebuie neapărat să găsim ceva. Nu mai vreau s-o iau pe coajă la coşmelie, „pen'că" întîi de toate nu m-ar mai lăsa să ies, şi-apoi că trebuie să le plătim pentru partida de ieri. Va trebui să ne gîndim în timpul slujbei şi să vorbim iar, deseară.
în clipa aceea trecură fetele care, în ceată, se duceau şi ele la slujbă. Străbătînd piaţa, se uitară curioase la Lebrac, „ca să vadă ce mutră face", deoarece erau la
73
curent cu războiul cel mare şi aflaseră toate de la vreun frate ori de la vreun văr că, în ajun, generalul, în ciuda unei rezistenţe eroice, îndurase soarta învinşilor şi se întorsese acasă despuiat şi într-o stare jalnică.
Sub numeroasele focuri ale acestor priviri, Lebrac, cu toate că era departe de-a fi timid, roşi pînă-n vîrful urechilor; orgoliul lui de bărbat şi de căpetenie suferea îngrozitor de pe urma înfrîngerii, ca şi de soiul acela de decădere trecătoare, şi fu încă şi mai rău atunci cînd buna lui prietenă, sora lui Tintin, îi aruncă în trecere o privire furişă de duioşie, o privire nemîngîiată, îngrijorată, umedă şi tandră ce mărturisea grăitor întreaga-i dragoste, în ciuda a tot şi a toate, faţă de alesul inimii ei.
în ciuda acestor semne limpezi de simpatie, Lebrac nu mai rezistă; voi cu orice preţ să se justifice complet faţă de draga lui; şi lăsîndu-i pe cei din ceată, îl trase pe Tintin deoparte, şi-aşa, între patru ochi, îl întrebă :
— Barem i-ai povestit surorii tale totul, aşa cum trebuie?
— Te cred, afirmă celălalt: plîngea de furie, spunea că „dacă Migue la Lune i-ar fi încăput pe mînă, i-ar fi crăpat ochii" .
— I-ai spus că s-a-ntîmplat din cauză că voiam să-1 eliberăm pe Camus, şi că, dacă aţi fi fost mai sprinteni, nu m-ar fi găbjit cu una-cu două ?
— Păi te cred că i-am zis! Şi i-am mai spus că tot timpul cît te cafteau n-ai scos o lacrimă şi că pe

urmă, la sfîrşit de tot, le-ai arătat curu'. Ah ! Cum mă mai ascul-

ta, bătrîne! Nu că zic aşa, ca să zic, dar te soarbe din ochi, Mărie a noastră! Ba chiar mi-a şi spus să te pup, dar între noi, înţelegi, între bărbaţi, nu se face, ar părea o prostie; dar o fac cu inima; află de la mine, bătrîne, că femeilor cînd le cade cineva cu tronc... Şi mi-a mai zis că altă dată, cînd o avea timp, o să-ncerce să vină prin spate că, de s-o mai întîmpla să te prindă iar, să-ţi coasă bumbii, pricepi.
— N-au să mă mai prindă, fir'ar să fie ! Nu, n-au să mă mai prindă, protestă Lebrac, dar emoţionat totuşi.
Da' cînd m-oi „uce" la iarmarocul din Vercel zi-i c-am să-i aduc o turtă dulce, da' nu o fărîmă de nimica toată, ci una mare, ştii, de şase bănuţi, cu o deviză scrisă-n două cercuri.
— Ce-o să se mai bucure Mărie, bă, cînd o să-i spun, făcu Tintin, care se gîndea cu emoţie că sora lui totdeauna îşi împărţea desertul cu el.
Ba mai şi adăugă, trădîndu-se, într-un elan de generozitate :
— O să-ncercăm s-o halim cîteşitrei.
— Da' nu pentru tine am s-o cumpăr, şi nici pentru mine, ci pentru ea !
— Ei da, ştiu eu bine! Da' pricepi, doar că mi-a venit ideea că Mărie ar putea face aşa !
— Păi da, admise Lebrac pe gînduri, şi intrară împreună cu ceilalţi în biserică, în timp ce clopotele băteau din răsputeri.
După ce se aşezară fiecare la locul lui, adică pe locurile pe care buna cuviinţă, vigoarea personală şi solidita-

tea pumnului făcuseră să le fie atribuite încetul cu încetul şi după discuţii mai mult sau mai puţin îndelungi (cele mai bune ştiindu-se cît de colo a fi locurile cele mai apropiate de banca fetelor), scoaseră din buzunar care un şirag de mătănii, care o cărţulie de liturghie, ori vreo poză pioasă, ca să pară şi ei mai cuviincioşi.
Lebrac, ca şi ceilalţi, extrase şi el din adîncul buzunarului de la haină o carte veche de rugăciuni cu scoarţele din piele uzată şi cu literele de-o şchioapă, moştenire de la vreo soră de-a bunicii cu vederea slabă, şi-o deschise la întîmplare, doar aşa ca să pară şi el la locul lui şi să nu i se poată face vreo observaţie.
Cum predicile nu-l ispiteau, întoarse cartea cu dosu-n sus, şi privind în neştire fără să le vadă la coşcogea literele ale unei slujbe de nuntă în latineşte, de care-l durea-n cot, se gîndea la ce avea să le propună soldaţilor lui în seara aceea, căci bănuia el că blestemaţii aceia, ca de obicei, n-aveau să găsească nimicuţa, şi tot pe umerii lui aveau să se bizuie pentru hotărîrea de-a întreprinde ceva ca să îndepărteze primejdia cumplită ce-i păştea mai mult sau mai puţin pe toţi.
Tintin trebui să-l înghiontească pentru a-l face să îngenuncheze, să se ridice şi să se-aşeze la momentele pretinse de tipicul slujbei şi-şi dădu seama de nemaipomenita concentrare lăuntrică a şefului lui după faptul că acesta nu aruncă nici măcar o privire spre puştoaice care, în schimb, îi trimiteau ocheade cînd şi cînd „ca să

vadă ce mutră are cineva" care a încasat o chelfăneală straşnică.
Din diversele soluţii ce se ofereau minţii lui, Lebrac, partizanul metodelor radicale, nu reţinu decît una, iar seara, după vecernie, cînd consiliul general al războinicilor din Longeverne se întruni la cariera lui Pepiot, o propuse pe şleau, rece şi direct.
— Ca să nu ne ferfeniţim hainele, nu există decît o metodă sigură: să nu avem. Propun prin urmare să ne batem în pielea goală !...
— Goi puşcă! protestară destui de mulţi dintre camarazi, surprinşi, miraţi, ba chiar un pic şi înspăimîntaţi de procedeul ăsta violent care le şoca poate şi sentimentul pudorii.
— Foarte bine, continuă Lebrac. Dacă aţi fi încasat-o şi voi ca mine, n-aţi şovăi să-mi daţi dreptate.
Şi, cu de-amănuntul, fără să vrea să-i epateze, ci doar să-i convingă, Lebrac le povesti suferinţele fizice şi morale ale captivităţii de la marginea pădurii, apoi corecţia usturătoare la întoarcerea acasă.
— Totuşi, obiectă Boulot, dacă s-ar întîmpla să treacă cineva pe-acolo, ori vreun cerşetor să se-arate aşa, ca din senin, şi să ne salte ţoalele, dacă Beduinul ar da peste noi!
— întîi de toate, interveni Lebrac, că hainele le-am ascunde, iar la nevoie am pune pe cineva să le

păzească. Iar de s-o-ntîmpla să treacă oameni pe-acolo şi dacă treaba asta i-ar stingheri, n-au decît să nu se uite; cît îl priveşte

pe moş Beduin, îl bag undeva...! Doar aţi văzut cum am procedat ieri-seară.
— Da, dar... protestă Boulot care, hotărît lucru, nu părea deloc dispus să apară în ţinuta care să-i arate farmecele...
— Prea bine! i-o reteză Camus, ţintuindu-şi adversarul cu un argument fără replică, se ştie prea bine de ce tu nu îndrăzneşti să te-arăţi gol-goluţ. „Pen'că" ţi-e frică să nu ţi se vadă pata de vin pe care o ai pe fund, şi să nu-şi bată lumea joc de tine. Da' n-ai dreptate, Boulot! Ce mare scofală să ai acolo o pată pe cur, că doar nu eşti schilod, n-are de ce să-ţi fie ruşine ; maică-ta a poftit la ceva cînd era grea cu tine: i-a venit chef să bea vin şi s-a scărpinat la fund în clipa aia. Aşa se întîmpla. Şi asta nu-i o poftă din cele rele. Femeilor însărcinate le vin cîteodată tot felul de idei, unele din ele de-a dreptul dezgustătoare, feţii mei; eu am auzit-o pe moaşa din Rocfontaine zicîndu-i mamei că unora le vine să mănînce căcat, atunci cînd sînt grele.
— Căcat!
— Păi da!
— Oh!
— Chiar aşa, puişorilor, ba chiar căcat de soldat, ca Şi tot felul de alte porcării pe care nici cîinii n-ar vrea să le adulmece, nici măcar de departe.
— Prin urmare sînt smintite atunci cînd au burtă ? exclamă T6tard.
— Sînt în timp ce, înainte şi după, pe cît se pare.
78
— Vorba e că tata aşa zice, iar de crezut eu unul cred, nu poţi face nimic fără ca ele să sară cu gura pe tine, ca nişte găini la care ai încerca să le smulgi penele de vii, şi pentru nimica toată te trezeşti că-ţi ard la scatoalce.
— Da, adevărat, femeile sînt soi spurcat.
— Vasăzică ne-am înţeles ori ba, să ne batem în pielea goală ? întrebă Lebrac.
— Trebuie să votăm, pretinse Boulot care, se vede bine, nu ţinea să-şi arate-n văzul lumii pata de vin cu care pofta maică-sii îi împodobise posteriorul.
— Că prost mai eşti, bă, făcu Tintin, doar ţi-am spus că ni se rupe-n paişpe' de pata ta !
— Nu zic de voi, da... velranii, dacă... dac-ar vedea-o... păi de ! păi de ! Treaba nu mi-ar pica prea bine, asta-i!
— Păi atunci, interveni La Crique, încercînd să dreagă lucrurile, să presupunem că Boulot ne-ar păzi ţoalele şi că noi ăştilalţi ne-am bate, ce ziceţi ?
— Ba nu, ba nu ! se opuseră anumiţi războinici care, intrigaţi de dezvăluirile lui Camus şi curioşi de anatomia camaradului lor, voiau să-şi dea seama *de visu* cum devine de se-ntîmplă cînd pofteşti la ceva şi ţineau morţiş ca Boulot să se dezbrace ca toţi ceilalţi.
— Arată-le-o, Boulot, la bulangiii ăştia, ce mai încolo-ncoace, îl îndemnă La Crique. Sînt proşti grămadă, de-ai zice că n-au văzut niciodată nimic, nici măcar o vacă în timp ce fată ori o capră dusă la ţap.

l

80
Boulot înţelese şi dădu dovadă de eroism şi de resemnare. îşi desfăcu nasturii de la bretele, lăsă pantalonii să-i cadă, îşi răsuci cămaşa şi le arătă tuturor războinicilor din Longeverne, mai mult sau mai puţin interesaţi, „pofta" ce împodobea dosul persoanei sale. Şi de cum făcu asta, propunerea lui Lebrac, susţinută de Camus, Tintin, La Crique şi Grangibus fu adoptată în „inanimi-tate", ca de obicei.
— Vorba e acum, zise Lebrac, să ştim unde ne dezbrăcăm şi unde ne-ascundem ţoalele. De s-o-ntîmpla ca Boulot să-l vadă venind pe taica Simon, bunăoară, ori pe părintele, ar fi mai bine ca ăştia să nu ne vadă-n pielea goală, altminteri s-ar putea să ne-alegem toţi cu ceva cînd ne-om întoarce acasă.

— Las'că ştiu eu unde, declară Camus.
Şi eclerorul voluntar conduse mica armată într-un soi de carieră părăsită, înconjurată de un hăţiş, adăpostită din toate părţile, şi de unde puteai uşor, pe sub copaci, să ajungi în spatele întăriturii de la Tufărişul cel Mare, adică pe cîmpul de luptă.
De cum ajunseră, exclamară :
— Mişto!
— Caşto!
— Straşnic ! Nemaipomenit!
Era foarte bine, într-adevăr. Şi conchiseră *illico*[1] ca a doua zi, după ce-i vor fi trimis în chip de cercetaşi pe Camus şi alţi doi flăcăi de treabă care să protejeze gro-
1 Imediat, pe loc (lat.).

sul trupei, să vină să se instaleze acolo, ca apoi să apară, pentru a spune aşa, în ţinută de campanie.
întorcîndu-se, Lebrac se apropie de Camus şi, confidenţial, îl întrebă:
— Cum se face de-ai nimerit peste un loc mişto ca ăsta, pentru dezbrăcat ?
— Ei, ei, ei! răspunse Camus, privindu-şi cu un aer şmecheresc colegul şi generalul.
Şi după ce-şi trecu limba peste buze şi făcu cu ochiul, dădu răspuns întrebării mute a şefului.
— Bătrîne, astea sînt treburi femeieşti! îţi povestesc eu totul, mai tîrziu, cînd n-om fi decît noi doi!

Noi bătălii

Panurge a ridicat dintr-o dată mtna dreaptă în aer, apoi a proptit degetul cel mare de nară, ţinînd celelalte patru degete lipite şi întinse de-a lungul nasului; a închis ochiul stîng cu totul, privind chiorîş cu cel drept pe sub sprinceana încruntată şi printre pleoapele pe jumătate deschise.[1]
RABELAIS (Cartea II, cap.XIX)

Lebrac sosi la şcoală luni dimineaţă la ora opt cu pantalonii cîrpiţi şi cu un şorţ care avea mînecile de culori diferite, ceea ce-i dădea oarecum înfăţişarea de participant la un carnaval.
La plecare, mama îl avertizase cu asprime să aibă mare grijă de haine, că dacă seara avea să zărească pe ele fie şi cea mai neînsemnată pată de noroi sau vreo ruptură, ştia dinainte ce-1 aşteaptă. în plus, îl cam ţinea
1 Frangois Rabelais, *Gwgantua şi Pantagruel,* în româneşte de Alexandru Hodoş, EPLU, Bucureşti, 1967, p. 230.
pe la cusături şi era oarecum stingherit în mişcări, dar n-a durat mult.
Tintin, de cum se ivi în curte, îi transmise iarăşi, confidenţial, jurăminte de dragoste veşnică din partea surorii lui şi oferta ceva mai prozaică, dar nu mai puţin importantă, de reparaţii vestimentare, de va fi fost cazul.
Totul nu dură nici un minut, apoi se alipiră numai-decît grupului principal în care Grangibus perora volubil, explicînd pentru a şaptea oară cum de se făcuse că fratele lui şi cu el fuseseră cît pe ce, seara dinainte, să cadă iarăşi în ambuscada celor din Velrans, care nu se mulţumiseră, ca prima oară, doar să insulte şi s-arunce cu pietre, ci voiseră nici mai mult nici mai puţin să pună mîna pe preţioasele lor persoane şi să le supună setei lor neostoite de răzbunare.
Din fericire, cei doi Gibus nu se aflau departe de casă; aşa că îl şuieraseră pe Turc, uriaşul lor dine danez, căruia în ziua aceea tocmai i se dăduse drumul din lanţ (ce noroc!) iar venirea malacului pe care-1 asmuţiseră numaidecît împotriva inamicilor, mîrîiturile lui, felul în care se dădea la ei, colţii pe care şi-i arăta în botul cel roşu puseseră pe fugă ceata velranilor, care mizase în felul ăsta pe prudenţă.
Aşa că, zicea Grangibus, îi ceruseră lui Narcisse să dezlege cîinele în fiecare zi pe la cinci şi jumătate, să-1 trimită în calea lor ca, în caz de ceva, să le apere întoarcerea acasă.

— Ticăloşii! mormăi Lebrac. Ah, ticăloşii! Dar las' că ne-o plătesc ei, şi încă scump !
Era o zi frumoasă de toamnă: norii joşi care apăraseră pămîntul de îngheţ dispăruseră o dată cu zorile; era călduţ: ceaţa de pe rîul Vernois părea să se topească în cele dintîi raze ale soarelui, îndărătul tufişurilor de pe terenul comunal, iar colo, jos, la liziera inamică, se puteau desluşi trunchiurile galbene şi scuturate de frunze pe alocuri ale semincerilor şi ale copacilor bătrîni.
Nici că se putea o zi mai potrivită pentru bătălii.
— Aşteptaţi niţel pînă deseară, făcea Lebrac cu zîmbetul pe buze.

O adiere de veselie trecea prin rîndurile armatei din Longeverne. Vrăbiile şi cintezoii ciripeau şi cîntau pe grămezile de crengi şi prin prunii din livezi; aidoma păsărilor, şi ei cîntau; soarele îi înveselea, îi făcea încrezători şi senini, ajutîndu-i să uite. Grijile din ajun ca şi chelfăneala generalului erau acum departe, încît săriră capra în neştire pînă la ora intrării în clasă.
Cînd răsună fluierul lui taica Simon, bucuria le pieri ca prin farmec, frunţile se încreţiră îngrijorate, colţurile gurii căpătară urme de amărăciune iar în ochi se putea citi părerea de rău. Ah, ce ţi-e şi cu viaţa asta !...
— Ştii lecţiile, Lebrac ? întrebă La Crique confidenţial.
— Hm, da... nu ca pe apă! Vezi de-mi suflă dacă poţi, da ? Nici vorbă nu poate fi ca în seara asta să mă

ţină la arest, ca sîmbătă. Am învăţat bine sistemul metric, ştiu toate greutăţile pe de rost: din fontă, din aramă, cu picioruţ şi încă altele pe deasupra, da' nu ştiu ce trebuie să faci ca să fii elector. Şi cum tata a stat de vorbă cu taica Simon, o să m-asculte negreşit la toate materiile. Barem de m-ar nimeri cu sistemul metric!
Dorinţa lui Lebrac a fost îndeplinită, dar norocul ce-1 favoriza pe el a fost cît pe ce să-i fie fatal scumpului său Camus, încît fără intervenţia pe cît de abilă, pe-atît de pricepută a lui La Crique, care îşi folosea buzele şi mîinile precum cel mai patetic dintre mimi, s-ar fi zis, Camus ar fi fost oprit în seara aceea.
Bietul băiat, ne amintim că şi-n zilele de mai înainte fusese cît pe ce s-o scrîntească în legătură cu definiţia termenului de „cetăţean" ; habar n-avea de astă dată, dar deloc, condiţiile necesare pentru a fi elector.
Ştiu totuşi, datorită mimicii lui La Crique, care-şi agita mîna dreaptă cu patru degete răşchirate-n sus, în timp ce degetul gros îl îndoise, că erau în număr de patru.
Ca să le şi înşire, a fost mult mai greu.
Camus, simulînd o amnezie parţială de moment, cu fruntea încreţită, degetele zgîrcite, părea să cugete adînc, nepierzîndu-1 din ochi pe La Crique, salvatorul, care se-ntrecea pe sine. Printr-o privire expresivă îi arătă colegului său harta Franţei de Vidal-Lablache atîrnată pe perete; dar Camus, prea puţin informat, răstălmăci gestul acela echivoc şi, în loc să spună că trebuie să fii francez, răspunse, spre hazul general, că trebuie să ştii la >,giografie".

Taica Simon îl întrebă dacă înnebunise ori dacă-şi bătea joc de lume, în timp ce La Crique, supărat de-a fi atît de rău înţeles, înălţă din umeri, întorcîndu-şi capul.
Camus se dumiri. O lumină îi străluci în ochi în timp ce spunea:
— Trebuie să fii din ţară !
— Ce ţară ? întrebă învăţătorul cu arţag şi furios din cauza unui răspuns atît de imprecis. Prusia ori China ?
— Din Franţa ! preciza cel interpelat: trebuie să fii francez.
— Aha, în sfîrşit, ţi-ai venit în fire. Şi mai departe ?
— Mai departe ? şi ochii lui îl implorau pe La Crique.
Acesta îşi scoase briceagul din buzunar, îl deschise şi se prefăcu că-1 vîră-n Boulot, vecinul lui, şi că-1 pradă, apoi întoarse capul de la dreapta la stînga şi de la stînga la dreapta.
Camus înţelese că nu trebuie nici să ucizi, nici să furi, aşa că proclamă acest lucru cu glas tare, în vreme ce ceilalţi, prin organul autorizat al lui La Crique, alături de care-şi amestecară glasurile, generalizară răspunsul zicînd că trebuie să te bucuri de drepturile civile.
Pe naiba, nu mergea chiar aşa de rău, încît Camus respira uşurat. Pentru cea de-a treia condiţie, La Crique fu foarte expresiv: îşi duse mîna la bărbie ca să mîngîie o bărbuţă absentă, îşi netezi nişte mustăţi invizibile şi lungi, îşi duse chiar şi-n altă parte mîinile, ca să arate astfel prezenţa în acel loc discret a unei pilozităţi aparte, apoi,

precum Panurge făcîndu-1 de ruşine pe englezul care vorbea prin semne, îşi ridică simultan în aer de două ori la rînd amîndouă mîinile, cu degetele răşchirate, apoi doar degetul gros de la dreapta, ceea ce, evident, însenina douăzeci şi unu. Apoi tuşi făcînd hm ! iar Camus, victorios, scoase şi-a treia condiţie :
— Să ai douăzeci şi unu de ani.

— Treci la a patra! făcu taica Simon, precum un patron de jocuri mecanice în seara sărbătorii patronale.
Ochii lui Camus îl fixară pe La Crique, apoi tavanul, apoi tabla, pe urmă iar pe La Crique. Sprîncenele i se încruntară, ca şi cum voinţa lui neputincioasă i-ar fi vînturat apele memoriei.
La Crique, cu un caiet în mînă, trase pe copertă litere invizibile cu arătătorul.
Ce naiba o fi putînd să însemne asta ? Nu, lui Camus nu-i spunea nimic; atunci suflătorul îşi încreţi nasul, deschise gura strîngînd din dinţi, cu limba peste buze, în timp ce o silabă ajunse la urechile naufragiatului:
— Ist!
Tot nu pricepea, aşa că-şi întinse din ce în ce mai mult gîtul spre La Crique, într-atît încît taica Simon, intrigat de înfăţişarea aceea tîmpă a interogatului, care fixa cu îndărătnicie acelaşi punct din clasă, avu ideea deplasată, stranie şi prostească să se întoarcă dintr-o dată într-acolo.
Cît pe ce să se lase cu o nenorocire, căci surprinse grimasa lui La Crique şi-o interpretă cum nu se poate

mai rău, trăgînd concluzia că ştrengarul îl maimuţărea pe la spate, cu scopul de a-şi face colegii să rîdă pe seama învăţătorului.
Aşa că-1 bombardă pe loc cu următoarea frază răzbunătoare:
— La Crique, ai să-mi scrii pentru mîine dimineaţă verbul „a maimuţări", dar să ai grijă ca la viitor şi la condiţional să pui „nu voi mai maimuţări" şi „n-aş mai maimuţări", în loc de „voi maimuţări" şi „aş maimuţări", înţeles ?
Se găsi în clasă un nerod care să rîdă de pedeapsa dată: Bacailld şchiopul, iar actul acela prostesc şi lipsit de camaraderie avu drept consecinţă imediată să-1 înfurie pe învăţător, căruia-i căşună pe Camus, aflat în mare pericol să fie ţinut la arest:
— în sfîrşit, tu de colo ! ai de gînd să-mi spui odată cea de-a patra condiţie ?
Cea de-a patra condiţie nu venea ! Numai La Crique o ştia.
„Dacă tot am feştelit-o, feştelită să fie", se gîndi acesta din urmă; măcar unul dintre ei să fie salvat; aşa că, luîndu-şi un aer binevoitor şi nevinovat, ca şi cum ar fi voit să-şi facă uitată fapta rea de mai-nainte, răspunse în locul credinciosului său coleg, şi încă foarte repede, ca învăţătorul să nu-1 poată opri:
— Să fii înscris pe lista electorală a comunei unde locuieşti!

— Dar cine te-a întrebat pe tine ? Ţie ţi-am pus eu întrebarea ? bubui taica Simon din ce în ce mai montat, în timp ce elevul cel mai bun din clasă îşi luă un aer pocăit şi tîmp, care contrasta cu pica ce i-o purta în sinea lui învăţătorului.
Aşa se termină lecţia, fără alte incidente; dar Tintin îi strecură lui Lebrac în ureche:
— Ce zici de pocitania aia-mpuţită ? ştii ce cred eu, că trebuie să fim atenţi. Nu poţi avea încredere-n el, cred că ciripeşte.
— Crezi ? tresări Lebrac. Oh, asta-i bună !
— N-avem dovezi, răspunse Tintin, dar nu m-aş mira, umblă cu ascunzişuri, şi eu nu-i am la stomac pe de-alde ăştia!
Penele scîrţîiră pe hîrtie în timp ce scriau data în care erau: Luni... 189...
Evenimente din aceeaşi zi: începutul războiului fran-co-prusac. Bătălia de la Forbach !
— Ia zi, Tintin, zise Guignard, că eu nu văd bine, e scris Forbach sau Morbach ?
— Forbach! La Morbachs e artileristul, fratele lui Camus, care le vorbea la alde Chantelot duminica trecută, cînd era în permisie. Forbach! Asta trebuie să fie o localitate.
Tema se făcu în tăcere, apoi un murmur înăbuşit sporind din ce în ce în volum şi intensitate arătă că se sfîrşise şi că şcolarii profitau de pauza pe care-o aveau între două exerciţii ca să repete la lecţia următoare sau

90
să schimbe păreri personale despre situaţia respectivă a celor două armate beligerante.
Lebrac ştiu strălucit la sistemul metric. Măsurile de greutate sînt ca şi cele de lungime, există chiar doi multipli în plus; şi jongla intelectual cu miriagramele şi chintalele metrice nici mai mult nici mai puţin ca un atlet de bîlci cu halterele de douăzeci de kilograme; ba chiar îl dădu gata pe taica Simon debitîndu-i de la cea mai mare pînă la cea mai mică toate măsurile uzuale, fără a omite nimic din caracteristicile lor aparte.
— Dacă ai şti totdeauna aşa cum ai ştiut azi, afirmă învăţătorul, la anul te-aş putea înscrie pentru certificatul de studii.
Numai că Lebrac nu ţinea să obţină certificatul de studii: să nu mai iasă din dictări, socoteli, compuneri la franceză, fără a mai pune la socoteală „giografia" şi istoria, a, nu ! Nici pomeneală ! Aşa că nici complimentele, nici felicitările nu-l emoţionară, iar dacă zîmbi, chiar dacă la istorie şi la gramatică o mai scrîntea un pic, o făcu numai pentru că era sigur acum că după-amiază avea să fie liber din cauza impresiei bune pe care o făcuse dimineaţa.
Cînd bătu de ora patru, după ce dădură fuga acasă să-şi ia coltucul de pîine obişnuit, se întîlniră iarăşi la cariera lui Pepiot; Camus, încredinţat că venise mai înainte, porni împreună cu Grangibus şi Gambette să supravegheze liziera, în timp ce restul armatei o ştergea în mare grabă să se pună în ţinută de luptă.
91
Odată sosit, Camus se urcă în copacul lui şi privi, încă nu se vedea nimic; profită ca să strîngă mai mult sforile care legau elasticul de crăcanele şi pielea praştiei şi ca să-şi sorteze pietrele: cele mai bune în buzunarul stîng, restul în buzunarul din dreapta.
în timpul ăsta, sub supravegherea lui Boulot, care-i arăta fiecăruia locul şi alinia pietre mari, ca să pună hainele pe ele, să nu se murdărească, soldaţii lui Lebrac împreună cu şeful lor se dezbrăcau.
— Ia fluiericea mea, îi spuse Tintin lui Boulot, şi urcă-te în stejarul de-aici. De s-o-ntîmpla să-l vezi pe popă ori pe şfichiuie-cur ori pe altcineva pe care nu-l cunoşti, să fluieri de două ori, ca să fugim.
în clipa aceea, Lebrac, care era în ţinută de luptă, scoase o exclamaţie de mînie şi se izbi peste frunte:
— Ptiu, fir-ar să fie! Cum naiba de nu m-am gîndit ? N-avem în ce ne pune pietrele.
— La dracu ! Aşa e ! constată Tintin.
— Că proşti mai sîntem, mărturisi La Crique. N-avem decît bîtele, nu-i de-ajuns.
Şi se gîndi o clipă...
— Să ne luăm batistele ca să punem pietrele în ele. Cînd n-o mai fi nimic de aruncat, ni le înnodăm de încheietura mîinii.
Cu toate că batistele erau cel mai adesea doar nişte bucăţi de cămăşi vechi de pînză, nemaifolosite, ori bucăţi de cîrpă, tot s-au găsit vreo jumătate de duzină de combatanţi care să nu aibă, şi asta pentru simplul motiv că mînecile de la şorţuri le înlocuiau cu folos după cum

l

92
aveau poftă şi, ca nişte înţelepţi ce erau, nu ţineau deloc să se încurce cu nişte lucruri inutile.
Luînd-o înaintea obiecţiei acestor tineri filozofi, Le-brac le desemnă în chip de „tolbă pentru caroaie" şapca proprie sau cea a vecinului, totul fiind astfel aranjat cît mai bine întru folosul trupei.
— Gata ? întrebă el apoi... Păi atunci, înainte !...
Şi cu el în frunte, urmat de Tintin, apoi de La Cri-que, pe urmă de ceilalţi, la întîmplare, toţi cu jordia în mîna dreaptă, cu batista înnodată la cele patru capete şi plină de pietre în cealaltă mînă, înaintară încet, cu trupurile lor subţiri sau rotunjoare uşor înfrigurate decupîndu-se în alb pe culoarea închisă a defileului. în cinci minute ajunseră la Tufărişul cel Mare.
Camus chiar în clipa aceea angaja ostilităţile şi-l ochea pe Migue la Lune, căruia, zicea el, ţinea cu orice preţ să-i pocească mutra.
Era totuşi timpul ca grosul forţelor din Longeverne să sosească. Velranii, înştiinţaţi de Touegueule, emul şi rival al lui Camus, despre prezenţa a doar cîtorva inamici, şi încă îmbătaţi de amintirea

victoriei ce avusese loc cu două zile în urmă, se pregăteau să-i dea gata pe cei din faţa lor. Dar chiar în clipa cînd se iveau din pădure pentru a se alcătui în coloană de asalt, o jerbă zdrobitoare de proiectile le căzu pe umeri, punîndu-i pe gînduri şi temperîndu-le entuziasmul.
Touegueule, care coborîse din copac ca să dea ajutor haitei, urcă iar în frunzişul lui să vadă de nu cumva sosiseră întăriri la Tufărişul cel Mare; dar nu-1 zări decît pe
93
Camus, coborît şi el din copac, care, cu praştia întinsă, stătea lîngă Grangibus şi Gambette, aceştia din urmă în defensivă. Nimic nou, prin urmare. Şi asta pentru că războinicii din Longeverne, tremurînd de frig, se adăpostiseră pe tăcute îndărătul trunchiurilor de copaci şi prin tufişurile dese, fără să se mişte şi fără să se clintească.
— Or să treacă iarăşi la atac, preciza Lebrac cu glas scăzut; poate că am greşit azvîrlind mai adineauri aşa de multe pietre; numai de n-ar ghici că-i aşteptăm. Atenţie, luaţi-vă caroaiele, lăsaţi-i să se-apropie mult şi-atunci am să comand „foc", şi numaidecît atacăm.
Aztec des Gu6s, liniştit de explorarea lui Touegueule, se gîndi că, dacă inamicul nu se arăta şi proceda ca şi sîmbăta din urmă, înseamnă că era ca şi în ziua aceea, fără comandant şi în mare inferioritate numerică. Aşa că hotărî, aprobat numaidecît de înalţii săi consilieri, entuziaşti încă la amintirea capturării lui Lebrac, că ar fi bine să-1 găjbească şi pe Camus, care chiar atunci urca la el în copac. Asta cu siguranţă că n-avea să aibă timpul să fugă, de data asta n-avea să mai scape, avea să fie „umflat" şi să i se aplice acelaşi tratament ca şi lui Lebrac. Că de multă vreme pietrele şi bilele lui prea făceau mulţi răniţi în rîndurile lor, aşa că era grabnic să i se dea o lecţie bună şi să i se salte praştia. îl lăsară să se instaleze comod.
Nu era nevoie de mult timp ca să dai dispoziţii de luptă în hărţuieli de felul ăsta în care curajul personal şi avîntul general hotărau cel mai adesea victoria sau înfrîngerea; de aceea, în clipa următoare, cu ciomegele
94
învîrtejite nebuneşte prin aer, scoţînd strigăte de îndemn pe-o voce guturală şi cît mai fioroasă, velranii, încrezători în forţa lor, năvăliră impetuos pe cîmpul de bătaie al inamicului.
Ai fi auzit zburînd musca la Tufărişul cel Mare din Longeverne : doar praştia lui Camus, împroşcînd proiectile...
Băieţii, goi puşcă, stînd chirciţi ori în genunchi, dîrdîind de frig fără a îndrăzni s-o mărturisească, ţineau cu toţii piatra în mîna dreaptă şi măciuca în stînga.
Lebrac, aflat în mijlocul lor, la poalele stejarului lui Camus, în picioare, cu trupul în întregime ascuns de trunchiul copacului cel mare, îşi întindea înainte capul fioros, aţintindu-şi de sub sprîncenele încruntate ochii ficşi şi înflăcăraţi, strîngînd nervos în pumnul stîng sabia de căpitan cu mîner din sfoară de biciuşca.
Urmărea mişcarea inamicului cu buzele tremurătoare, gata să dea semnalul.
Şi deodată, sărind ca un diavol ce iese din cutie, cu întregul corp încordat, zvîcni pe loc, în timp ce din gîtlej îi ieşea un răcnet ca de smintit, comanda impetuoasă :
— Foc!
O tălăzuire izbucni ca un freamăt.
Rafala de pietre a armatei din Longeverne izbi trupa velranilor drept în mijloc, retezîndu-i elanul, în timp ce vocea lui Lebrac, behăind furibund din toţi bojocii, relua:
— înainteee ! înainteee ! înainte, fir'ar să fie !
Şi asemeni unei legiuni infernale şi fantastice de spi-riduşi ieşiţi deodată din pămînt, toţi soldaţii lui Lebrac, fluturîndu-şi jordiile şi săbiile şi zbierînd înspăimîntător,
95
toţi goi puşcă, se avîntară din vizuina lor misterioasă, năpustindu-se într-un elan irezistibil asupra trupei din Velrans.
Surpriza, buimăceala, frica, panica, toate cuprinseră rînd pe rînd ceata comandată de Aztec des Gu6s, care se opri, paralizată, apoi, în faţa pericolului iminent ce sporea din clipă în clipă, se răsuci pe călcîie dintr-o dată şi, mai repede decît venise, în salturi de două ori mai mari, înnebunită de-a dreptul, o şterse spre liziera protectoare fără ca vreunul dintre fugari să întoarcă măcar capul.
Lebrac, tot în frunte, îşi flutura sabia; braţele lui lungi şi goale gesticulau, picioarele lui nervoase făceau salturi de doi metri, şi întreaga lui oştire, căreia nimic nu-i stătea în cale, fericită că se poate încălzi, alerga nebuneşte, atingînd cu vîrful ţăruşilor şi al lăncilor coastele inamicilor care ajunseră în

sfîrşit la rîpa cea mare. Aveau să-i găjbească.
Numai că fuga velranilor nu se opri pentru atîta lucru. Meterezul pădurii se afla acolo, cu lăstărişul în spatele lui, abia presărat la margine ca apoi să se îndesească din ce în ce. Ceata Aztecului nu-şi pierdu timpul să treacă unul cîte unul în rîpa cea mare. Primii apucară pe-acolo dar ultimii nu şovăiră să sară prin lăstăriş, făcîndu-şi drum cu mîinile şi picioarele, la nimereală, dar să aibă un loc de retragere.
Vestimentaţia simplificată a celor din Longeverne nu le îngăduia din păcate să continue urmărirea prin tufele de rugi şi mărăcini şi, de la meterezul pădurii, îi văzură pe inamici fugind, lăsîndu-şi bîtele, pierzîndu-şi şepcile, semănîndu-şi pietrele, în timp ce plonjau lovindu-se,
96
biciuiţi, zgîriaţi, rupţi printre mărăcini şi tufe de ruji, ca mistreţii hăituiţi ori cerbii urmăriţi de cîini.
Cît despre Lebrac, o pornise prin rîpa cea mare, împreună cu Tintin şi Grangibus. Era cît pe ce să pună gheara pe umărul înfiorat de spaimă al lui Migue la Lune, căruia îi şi cotonogise şalele cu sabia, cînd două fluierături stridente, venind din tabăra lui şi sporind la cuhne deruta inamică, îi opriră brusc şi pe el şi pe oştenii lui.
Migue la Lune, lăsînd îndărătul lui o dîră mirositoare caracteristică, mărturie a fricii lui adînci, putu să fugă la fel ca şi ceilalţi şi să dispară.
Ce se întîmplase ?
Lebrac şi războinicii lui se întoarseră, îngrijoraţi de semnalul lui Boulot şi grijulii ca, oricum, să nu se lase surprinşi în ţinuta aceea echivocă de către vreunul din păzitorii laici sau ecleziastici ai moralei publice din Lon-geverne ori de-aiurea.
învăluind într-o privire plină de părere de rău silueta lui Migue la Lune, Lebrac urcă malul rîpei pentru a ajunge la lizieră, unde soldaţii lui, holbîndu-se, încercau să-şi dea seama în timp ce-i aşteptau întoarcerea ce anume putuse provoca semnalul de alarmă al lui Boulot.
Camus, care, în clipa asaltului, coborîse din copac, şi care era îmbrăcat, după cum ne amintim, înaintase prudent pînă unde începea drumul, pentru a explora împrejurimile.
Ah, nu dură mult! îl văzu pe cine ?
Pe nimeni altul decît pe vîntură-fund ăsta de moş beşleagă, pe Beduin, care, năucit la rîndul lui de cele
97
două şuierături ce-1 făcuseră să tresară, îşi rostogolea felinarele rău văzătoare în toate părţile, doar-doar o descoperi cauza misterioasă a acelui semnal insolit şi întrucîtva sinistru.

îndreptăţite represalii

Donec ponam inimicos tuos, scabellum pedum tuorum.
(Vecernia de duminică)
(Psalmo... nescio quo)
JANOTUS DE BRAGMARDO[2]

Moş Beduin îl văzu pe Camus în timp ce acesta îl zărea pe el, dar în vreme ce puştiul îl recunoscuse într-o clipă pe bătrîn, reciproca nu era din fericire valabilă.
Atîta doar că pîndarul mirosea cu nasul lui de cătană bătrînă că haimanaua din faţa sa avea un rol în povestea aceea nouă, ori putea, încalţe, să-i dea cîteva informaţii

1 Pfnă cînd voi pune pe duşmanii tăi aşternut picioarelor tale. (Psalmul... nu ştiu care) (lat.).
2 Pentru numele lui Dumnezeu ! domnule, prietene al meu, magis ma-gnos clericos non sunt magis magnos sapientes (Cartea I, cap.XXXlX, RABELAIS) (n.a.). în traducere : ...cei mai mari clerici nu sînt şi cei mai înţelepţi (lat.).
99

şi explicaţii, aşa că-i făcu semn să-1 aştepte şi se-ndreptă spre el.
Ceea ce-i conveni de minune lui Boulot, care se temea tare ca bătrînul maimuţoi să nu vină în partea unde se afla el şi să descopere astfel vestiarul camarazilor din Longeverne. Pentru a-1 împiedica să ajungă în locul acela, Boulot era hotărît să recurgă la orice mijloc, iar cel mai bun se dovedea a fi tot insulta rostită la distanţă mică, numai să existe, cum era şi cazul, copaci şi tufişuri unde să te poţi ascunde să nu fii recunoscut. în felul ăsta, folosindu-ţi picioarele cu iscusinţă, bătrînul putea fi antrenat departe de locul de bătălie.
Cînd prepeliţa puii îşi zăreşte
In pericol
Iar pana nouă abia pe ei mijeşte...
Boulot învăţase fabula; vicleşugul acela al păsării îi plăcuse şi, cum nici el nu era mai prost decît o potîrniche, căreia îi imita trilul la perfecţie, s-ar fi priceput să-1 ducă departe şi să-1 semene pe Zephirin.

Jocul nu era însă lipsit de oarecare riscuri şi complicaţii, cele mai grave fiind prezenţa sau venirea în acele locuri a vreunui locuitor din sat cu vederea bună şi iute de picior, care să-1 fi pîrît pîndarului sau chiar (s-a văzut şi asta), de i-ar fi fost rudă, aliat sau prieten, să împingă familiaritatea pînă acolo încît să vină, să-1 ia de ureche pe răufăcător şi să-1 ducă în postura asta la reprezentantul forţei publice, situaţie supărătoare, se înţelege.
Şi cum Boulot era prudent, prefera să nu se pună în situaţia de-a risca acest lucru. Pe de altă parte, nu ştia
100
exact care e rezultatul bătăliei şi felul în care Lebrac îşi condusese trupele. Judecînd după strigătele auzite, ştia doar că avusese loc un asalt serios. Da, dar în ce situaţie se aflau acum camarazii lui ? Grave întrebări!
Cît despre Camus, cum lesne e de bănuit, nu-şi pierdu timpul să-1 aştepte pe pîndar. De cum văzu că moşul voia să vină la el şi chiar pornise spre el, se răsuci sprinten pe călcîie, se furişă şi sări în rîpă, apoi o luă la picior spre camarazii lui strigîndu-le, dar nu prea tare de altminteri, să fugă prin partea de sus, de vreme ce Hoita-rul, aşa-i spunea el celui care le tulbura apele, venea prin partea de jos a imaşului.
Z6phirin, văzîndu-1 pe Camus cum o ia la sănătoasa, nu se mai îndoi nici o clipă că mucoşii aceia iar erau pe cale să-i facă o şotie; îşi aminti brusc că, doar cu două zile în urmă, unul dintre ei îi arătase fundul gol-goluţ şi, cum avea predispoziţie bătăioasă în după-amiaza aceea, porni cu toată viteza să-1 prindă pe ştrengar.
Asudînd şi suflînd din greu, ajunse tocmai bine ca să vadă cum ceata de flăcăi goi puşcă fuge şi dispare printre tufişurile terenului comunal, în timp ce răcneau spre el fel de fel de porcării în legătură cu al căror înţeles nu te puteai înşela.
— Ticălos bătrîn ! Curvarule ! Sifiliticule ! Hodoro-gule bătrîn ! Te băgăm în... !
— Porcilor ! Scîrboşilor! Derbedeilor ! Prost crescuţi ce sînteţi, ripostă bătrînul, punîndu-se iar pe alergat.
îi tai na-
CLUJ **1** Doar pe unul să
sul, îi tai limba, îi tai...
Bătrînul voia să taie tot.
Dar ca să pună mîna pe unul, ar fi trebuit să aibă piciorul mai sprinten decît bătrînele lui cotonoage; zadarnic bătu tufişurile în toate părţile, că nu găsi nimic şi, de departe, se luă după o voce, după o urmă ce părea bună, dar care curînd avea să se dovedească înşelătoare şi ea.
Camus, Grangibus şi La Crique, toţi cu hainele pe ei, ca să apere întoarcerea şi îmbrăcatul camarazilor lor, înţe-leseseră ceea ce Boulot avusese o clipă intenţia să facă şi-1 atraseră pe Zăphirin spre păşunile de la Chasalans, departe, departe înspre Velrans, cu scopul să-1 păcălească, făcîndu-1 să creadă, datorită vederii lui slabe, că puştii din satul vecin erau singurii vinovaţi de atentatul la demnitatea lui de bătrîn apărător al „Patriei" şi al „lejii".
Toate semnalele de „atenţie" şi de adunare erau dinainte convenite şi, cum pădurea inamică era pustie, Camus şi acoliţii lui, cînd socotiră că a venit momentul potrivit, încetară să-i mai strige înjurături Beduinului, o apucară brusc pe ogoare, se tîrîră pe lîngă zidul păşunii lui Fricot, pătrunseră din nou în pădure şi, prin rîpa de sus, dădură din nou în tufişurile imaşului, la vreo sută de metri mai sus de cotul drumului comunal, adică de cîmpul de bătălie.
Era cît se poate de pustiu la ora aceea cîmpul de bătălie, neamintind prin nimic bătălia cumplită ce "'se
SECJIA PENTRU COPII
f:ta Ştefan cal Mora nr. 1
102
desfăşurase acolo în urmă cu o oră; dar, în tufişurile de jos, auzeau trilul celor din Longeverne care, cu regularitate, îi chemau.
Mulţumită diversiunii lor abile, într-adevăr, trupa surprinsă putuse ajunge la tabăra păzită de Boulot şi în grabă, repede-repejor, să-şi pună cămăşile, pantalonii, şorţurile şi încălţările. Boulot, înnebunit, umbla de la unul la altul ajutîndu-i cu toate mîinile, neajungîndu-i degetele ca să le vîre cămăşile înăuntru, să le potrivească bretelele, să le încopcieze pantalonii, să adune şepcile, să le înnoade şireturile şi să fie atent ca nimeni să nu piardă ori să uite ceva.
în mai puţin de cinci minute, înjurînd şi bodogănindu-1 pe secătura aceea bătrînă de pîndar, care se

afla totdeauna acolo unde nu-i fierbea oala, soldaţii armatei, odată intraţi în posesia vestimentaţiei lor obişnuite şi aproape mulţumiţi de o victorie pe jumătate obţinută, în cursul căreia nu ficuseră prizonieri, se înşirau de sus în jos în vreo patru-cinci cete, ca să-i recheme pe cei trei cercetaşi care se luptau cu Beduinul.
— Las' că mi-o plăteşte el! făcea Lebrac, da, o să mi-o plătească. Nu-i pentru prima oară cînd încearcă să-mi pună beţe-n roate. Nu mai merge aşa, ori atunci nu mai există Dumnezeu, nici dreptate, nici nimic! A, nu ! fir'ar să fie ! Aşa nu mai merge !
Iar în mintea lui, Lebrac cugeta la o răzbunare complicată şi cumplită, în timp ce camarazii săi, la rîndul lor, cugetau şi ei.
103
- Ia zi, Lebrac, propuse Tintin, bătrînul are şi el nişte meri, ce-ar fi să ne ducem să-i mîngîiem cu prăjinile, în timp ce el ne caută pe la Chasalons, ai, ce zici ?
— Şi să-i scoatem verzele din pămînt, completă Ti-gibus.
— Să-i spargem geamurile, făcu Guerreuillas.
— Toate astea sînt idei bune! încuviinţă Lebrac care, la rîndul lui, avea şi el o idee; dar să-i aşteptăm pe ceilalţi. Şi-apoi, treburile astea nu se pot face la lumina zilei. De s-ar întîmpla să fim văzuţi, ar putea să ne bage la zdup, cu martori... un porc bătrîn ca ăsta n-are nimic sfint, trebuie să fim atenţi, ştiţi. în fine, vedem noi.
— Trun-Trun! răsună întrebarea din tufişurile dinspre apus.
— Au sosit! zise Lebrac, şi imită de trei ori la rînd trilul potîrnichii cenuşii.
Un tropăit puternic ce izbea pămîntul în lovituri repetate îi vesti întoarcerea celor trei cercetaşi şi adunarea la posturi a diverselor grupuri răzleţite pe coastă. După ce toată lumea se adună, alergătorii explicară :
Z6phirin, îi încredinţau ei, chema toate trăsnetele şi grijaniile pe capul împuţiţilor de plozi din Velrans, care veneau să-i sîcîie pe oamenii de treabă pînă şi pe ogoarele lor, şi bietul nerod asuda, îşi ştergea sudoarea şi sufla din greu, ca o mîrţoagă nărăvaşă care trage la o căruţă învîrfonată în timp ce urcă un povîrniş abrupt ca un acoperiş de casă.
— E bine aşa ! încuviinţă Lebrac. Vrea să treacă pe-aici, va trebui ca cineva să-1 păzească.
104
La Crique, care era şi psiholog şi logician, îşi dădu cu părerea.
— I-a fost cald, prin urmare îi e sete, aşa că o să se ducă glonţ în sat, ca să dea pe gît holerca la Fricot, hangiul. Poate că n-ar fi rău să se-ndrepte cineva şi prin părţile alea!
— Da, îl aprobă şeful, adevărat: trei aici, trei acolo; ceilalţi veniţi cu toţii după mine, în crîngul Teurd; acum ştiu ce-i de făcut. Nişte şmecheri trebuie să stea pe lîngă Fricot, adăugă el; La Crique să plece într-acolo, împreună cu Chantet şi Pirouli: o să vă jucaţi în bile, ca şi cum nimic nu s-ar fi întîmplat. Boulot însă să rămînă aici, pitit în carieră, împreună cu alţi doi: ca să caşte ochii bine şi să asculte ce-o să spună; cînd bătrînul o să fie departe şi cînd o să ştim ce are de gînd să facă, să veniţi cu toţii la noi, la capătul drumului lui Donzd, lîngă Crucea Jubileului. Atunci om vedea ce-i de făcut şi vă spun eu despre ce-i vorba.
La Crique făcu observaţia că nici el, nici camarazii lui n-aveau bile, iar Lebrac, generos, îi dădu o duzină (pe un bănuţ, dragă doamne) ca să-şi poată juca rolul aşa cum trebuie de faţă cu pîndarul.
Şi, după o ultimă recomandare a şefului, La Crique, plin de încredere în sine, ricana :
— Fii pe pace, fîrtate! I-o fac eu de să mă ţină minte, găozul ăsta bătrîn !
Dislocarea avu loc neîntîrziat.
105
Lebrac împreună cu grosul trupei se duseră în crîngul Teur6 şi, de cum ajunseră, le porunci oamenilor să smulgă de pe copacii cei mari cele mai lungi lanţuri de clematită pe care le vor putea găsi.
— Ce să facem cu ele ? întrebară ei. Să fumăm ? Aha, aha, o să facem ţigări, ce mişto !
— Nu care cumva să le rupeţi, continuă Lebrac, şi aduceţi cîte puteţi găsi: vedeţi voi mai pe urmă ce facem cu ele. Tu, Camus, să te caţeri sus de tot, în vîrful copacilor, ca să le desprinzi, ne trebuie cît mai lungi.
— Las' pe mine, făcu aghiotantul.
— Dar mai întîi, are careva sfoară, din întîmplare ? întrebă şeful.
Aveau cu toţii bucăţi lungi între o şchioapă şi trei coţi. Le prezentară.
— Păstraţi-le! — Da, conchise el ca răspuns la o întrebare lăuntrică ce şi-o pusese, păstraţi-le şi

aduceţi ghirlande de clematită.
Pe vechiul loc de tăiere nu era greu să dai de ele, căci prisoseau. De-a lungul stejarilor înalţi, al fagilor, al carpenilor, mestecenilor, perilor pădureţi, aproape pe toţi copacii, liane suple şi tari urcau, se căţărau, se agăţau cu frunzele lor răsucite de trunchiurile noduroase, se înfăşurau, şerpi vegetali şi rezistenţi, pentru a ajunge la azurul cerului, a cuceri lumina şi-a sorbi cu fiece aurora porţia de soare. Aproape peste tot pe jos se aflau butuci vechi, cenuşii, tari şi scorţoşi, despicîndu-se
106
în filamente precum carnea de vacă prea fiartă, în timp ce către vîrf se subţiau în biciuşti suple şi rezistente.
Camus se căţăra; Tdtas şi Guignard la fel; alcătuiau trei şantiere ce operau simultan sub ochiul vigilent al lui Lebrac.
Căţăratul se făcea repede.
Oricît de gros ar fi fost copacul, Camus, asemeni unui luptător antic, îl ataca îmbrăţişîndu-1 pe cinstitelea; uneori, chiar, braţele-i prea scurte nu ajungeau să cuprindă trunchiul în întregime.
Ce contează! Mîinile lui netede se apucau ca nişte ventuze de toate nodurile scoarţei, picioarele i se încrucişau înlănţuind, asemeni unor butuci de vie întortocheaţi, în timp ce o destindere solidă a genunchilor îl proiecta dintr-o dată la treizeci-cincizeci de centimetri mai sus; acolo, o nouă agăţare a mîinilor, o nouă zvîcnire din glezne, şi în cincisprezece-douăzeci de secunde, apuca prima creangă.
Şi-atunci lucrurile se desfăşurau repede: o proptire în antebraţe şi-n piept, mai întîi, apoi genunchii ajungeau în dreptul unei bare fixe naturale, instalîndu-se pe ea, pe urmă picioarele nu întîrziau să ia locul genunchilor, încît urcuşul pînă în vîrf avea loc la fel de firesc şi de uşor ca pe cea mai comodă dintre scări.
Liana vegetală cădea repede în mîinile lor, deoarece la piciorul copacului un camarad cu briceag ascuţit reteza tija la nivelul solului, în timp ce alţi trei-patru băieţi
107
trăgeau de ea cu toate precauţiile de rigoare şi-o aduceau la ei treptat-treptat.
De cîte ori micii păstori făcuseră acelaşi lucru în timpul verii, de Sfîntul Ion de vară, împodobind cu verdeaţă şi cu flori de cîmp coarnele vitelor! Clematită, iederă, albăstrele, maci, margarete, sipică — îşi îngemănau culorile în verdeaţa întunecată a ghirlandelor, în a căror confecţionare copiii se întreceau în ingeniozitate şi bun gust, şi era o adevărată bucurie, seara, să vezi cum sosesc cu paşi apăsaţi şi-n sunet de talangă vacile cele de treabă, cu ochii mari şi limpezi, înflorate şi încununate ca nişte mirese primăvăratice.
La întoarcere, atîrnau ghirlandele deasupra uşii de la bucătărie, printre piroane, unde panoplia lucitoare şi rustică de coase şi de seceri îşi aruncă lucirile sumbre, şi era lăsată acolo, la adăpostul streşinii, să se usuce pînă în anul următor şi chiar mai mult uneori.
Dar nu despre asta era vorba astăzi.
— Mai repede, îi zori Lebrac, care vedea cum se lasă seara şi cum ceaţa apusului învăluie moara din Vel-rans.
Şi, după ce puse să se adune prada şi făcu tot felul de operaţii matematice complicate, după ce măsură grijuliu pe braţele lui întinse coardele de care dispunea, hotărî să plece cu toţii la răscrucea Crucii Jubileului, trecînd printre gardurile vii ce mărgineau drumul lui Donz6.
108
Lebrac dispunea de patru bucăţi babane, lungă fiecare de aproximativ zece metri, şi de alte opt mai mici.
Tot mergînd, după ce sfătui atent trupa să nu rupă bucăţile cele mari, porunci să înnoade pe cît le stătea în putinţă bucăţile mici două cîte două şi, în vreme ce paisprezece soldaţi purtau şmecheriile astea de luptă iar ceilalţi îi priveau, el, căpetenia, se cufundă adînc în gînduri pînă cînd sosiră la punctul de adunare.
— Şi ce-o să facem acum, Lebrac ? întrebau rînd pe rînd băieţii.
Noaptea se lăsa cu încetul.
— Depinde ! răspundea evaziv şeful.
— Curînd se va face ora de întoarcere acasă, constată unul dintre cei mici.
— Ceilalţi nu sosesc, nici Boulot, nici La Crique !
— Ce-or face ? Ce s-o fi întîmplat cu bătrînul ?
îşi pierdeau răbdarea, ce mai, iar aerul misterios al şefului nu era de natură să potolească iritarea

generală.
— Aha, uite-l pe Boulot cu oamenii lui! se bucură Camus.
— Ia zi, Boulot!
— Păi, lămuri cel întrebat, a trecut pe uliţa mare, jos, şi l-am fi putut aştepta mult şi bine de nu l-aş fi zărit! Trebuie să fi coborît din pădure şi-o fi ajuns la drum pe poteca cea mică ce porneşte de la ocolul vitelor. L-am văzut de la carieră. Făcea morişca cu braţele, la fel ca şi Kinkin cînd e beat. Trebuie să fie al naibii de furios.
109
— Tigibus, comandă Lebrac, du-te de vezi ce face La Crique şi să-i spui să vină acuşica să-mi zică ce se-ntîmplă.
Tigibus, docil, plecă la galop, dar la vreo treizeci de salturi de ceata lor, un tril discret îl opri.
— Tu eşti, La Crique! Vino repede, fîrtate, vino repede să raportezi cum stă treaba.
Sosiră în cîteva secunde.
îl înconjurară cu toţii pe La Crique, care vorbi:
— Un sfert de ceas mai înainte, roşu ca sfecla, Beduinul se arătase, în timp ce ei se jucau cîteşitrei în bile liniştit, în faţă la Fricot.
Cu toţii în cor îi dăduseră seara bună iar bătrînul le spusese:
— Să fie-ntr-un ceas bun! Voi]barem, voi sînteţi băieţi cuminţi, nu cum sînt colegii voştri, nişte ticăloşi lipsiţi de bună creştere, las' că le trag eu lor !
La Crique se uitase la pîndar cu felinarele cît cepele, ca să-şi arate uluirea, apoi îi răspunsese domnului Zephirin că în mod sigur se înşeală, că la ora aceea toţi colegii lui trebuie să se fi întors la casele lor unde îşi ajutau mamele la căratul apei şi-al lemnelor pe-a doua zi, ori se aflau în grajd, alături de tatăl lor ca să vadă de vite.
— Aşa vasăzică, spusese Zephirin. Păi atunci cine putea fi acolo-şa, sus, la comunal, acu' nu de mult ?
110
— Asta, domnule paznic, nu ştiu, dar nu m-ar mira să fie velranii. Nu mai tîrziu decît ieri, i-au „pietruit" pe cei doi Gibus cînd se întorceau de la şcoală. Copii prost crescuţi, se vede cît de colo că sînt nişte netrebnici care le cîntă-n strună boaitelor, adăugase apoi cu făţărnicie, ca să flateze sentimentele anticlericale ale bătrînului soldat.
— Aşa bănuiam şi eu, fir'ar să fie! mormăi Beduinul scrîşnind din dinţii ce-i mai rămăseseră (căci, ne amintim, cei din Longeverne erau roşii în timp ce velranii erau albi), ei da, fir'ar să fie, îmi închipuiam eu! Prost crescuţi. Asta-i religia lor: să-şi arate dosul la oamenii de treabă! Pupă-n fund popimea, neam de hoţomani! Ah, ticăloşii! Numai să-1 prind eu pe vreunul!
Astea fiind zise, Z6phirin, după ce le urase puştilor să se distreze bine şi să fie totdeauna cuminţi, intrase la Fricot să-şi ia porţia de holercă.
— Crăpa de sete! continuă La Crique; da nu i-a ajuns nici pe-o măsea, aşa că acum mai dă de duşcă încă un pahar; i-am lăsat acolo pe Chanchet şi pe Pirouli să-1 supravegheze şi să vină să ne dea raportul, în cazul cînd ar ieşi înainte de întoarcerea mea.
— E foarte bine! conchise Lebrac, fără a mai fi încruntat. Şi-acu', care poţi să mai rămîi olecuţă aici-şa ? Nu-i nevoie să stăm cu toţii grămadă, din contră !
Opt se hotărîră, şefii, fireşte.
Gambette, aflat printre ei, se lăsă ceva mai greu, că locuia departe, ce să-i faci! Dar Lebrac îi atrase atenţia
111
că şi cei doi Gibus rămîneau şi, cum era cel mai sprinten, cu siguranţă că avea să fie nevoie de serviciile lui. Stoic, se plecă în faţa argumentului şefului, riscînd o chelfăneală acasă din partea lui taică-su, dacă alibiul n-ar fi ţinut. ,
— Şi-acum, voi ăştilalţi, cuvîntă Lebrac, nu face să sară cu gura pe voi acasă, aşa că plecaţi! Ne descurcăm foarte bine şi fără voi; vă povestim noi mîine cum a mers treaba; în seara asta mai curînd ne-aţi stingheri, şi somn uşor, bătrînul o să ne plătească ce ne e dator. Şi vedeţi de vă răzleţiţi, nu staţi grămadă, că ar putea să adulmece ceva cei mari, şi n-avem nevoie de asta.
Cînd din bandă nu mai rămaseră decît Lebrac, Camus, Tintin, La Crique, Boulot, cei doi Gibus şi Gambette, şeful îşi expuse planul. /
Aveau să meargă cu toţii în tăcere, tîrînd lianele de clematită după ei, să coboare uliţa mare a satului, iar cei desemnaţi se vor posta la locurile cuvenite, între două grămezi de bălegar aşezate faţă în faţă.

Cîte două grupuri de cîte doi erau de ajuns ca să întindă de-a curmezişul drumului, la trecerea pîndarului, reţelele trădătoare ce-aveau să-1 facă să se-mpiedice, să se rostogolească pe jos şi să treacă drept încă şi mai abţiguit decît era. în patru locuri urmau să-şi aşeze ambuscadele.

l

112
Coborîră: la bălegarul de lîngă locuinţa lui Jean-Baptiste lăsară o funie, iar o alta lîngă locuinţa lui Gros-coulas : Boulot şi Tigibus aveau s-o întindă pe ultima, în timp ce La Crique şi Grangibus pe penultima. Pînă atunci merseseră înainte cu toţii, cînd Boulot, şef de ambuscadă, se opri împreună cu colegul lui la gunoiştea de lîngă Botot, în timp ce La Crique şi colegul lui se postară lîngă grămada de lîngă casa lui Doni.
Ceilalţi se duseră să-i schimbe pe Chanchet şi Pirouli, pe care-i trimiseră de urgenţă la casele lor. Apoi se furişară să tragă cu ochiul pe fereastră, să vadă ce face bătrînul.
Era la al treilea pahar de absint şi perora ca un deputat despre campaniile lui reale sau imaginare, imaginare mai curînd, deoarece era auzit spunînd: „Ei da, într-o zi cînd trebuia să vin în permisie de la Alger la Marsilia, sosesc, fir'ar să fie, taman cînd vaporul plecase.
Şi ce fac ? Tocmai se afla o femeie de treabă din partea locului care spăla rufele la malul marii. Nici una, nici două, îmi vîr nasul prin ciuberele ei, răstorn o albie, sar în ea şi, cu patul puştii, vîslesc în «suiajul» vaporului de sosesc aproape înaintea lui la Marsilia."
Aveau tot timpul! Gambette fu lăsat în ambuscadă îndărătul unei grămezi de vreascuri. Cu misiunea ca, la momentul potrivit, să înştiinţeze cele două grupuri pre-
113
cum şi pe Lebrac şi ciracii lui despre sosirea lui Z6phi-rin.
Pînă atunci, putu auzi relatarea întrevederii dintre Beduin şi vechiul lui „pretin", împăratul Napoleon al IlI-lea.
— Păi da, cum treceam prin Paris, pe lîngă grădinile Tuileries, mă întrebam dacă să intru să-i dau ziua bună, cînd simt că cineva îmi pune mîna pe umăr. Mă întorc... El era ! — Ptiu, bată-te să te bată de Z6phirin ! zice, ce mai întîmplare ! Hai înăuntru să ne cinstim !
— G6nie\ numa ce-i strigă împărătesei, uite-1 pe Z6phirin; ciocnim şi noi un pic, vezi de clăteşte două pahare!
în timpul ăsta, cei trei ortaci urcau sus pe deal şi soseau la casa pîndarului.
Printr-o ferestruică a magaziei, Lebrac se strecură în interior, le deschise camarazilor o uşiţă ascunsă şi cîteşi-trei, din coridor în coridor, pătrunseră în locuinţa Beduinului unde, timp de un sfert de oră, meşteriră o treabă misterioasă printre stropitori, oale, lămpi, bidonul cu gaz, bufete, pat şi sobă.
După care, trilul lui Gambette vestind întoarcerea victimei lor, se retraseră la fel de discret precum intraseră.
Prescurtare de la Eugenie (n.a.).
Repede dădură fuga la cel de-al doilea post, al lui Boulot, unde sosiră cu mult înaintea celui aşteptat.
Moş Z6phirin, într-adevăr — după ce-i povestise pentru ultima oară lui Fricot întîmplări cu „ciuhapi" şi „şacai" şi vorbise despre „rachinii" care „infectau" rada Algerului, ba chiar că într-una din zile una din dihăniile astea scîrboase, pe cînd se scăldau, îi retezase ştrumelea-gul unuia dintre camarazii lui, iar marea se înroşise toată de sînge — plecase clătinîndu-se şi tîrşindu-şi picioarele, însoţit de privirile amuzate ale patronului cîrciumii şi ale nevestei lui.
Cînd victima sosi aproape de casa lui Doni, buf! se poticni pentru prima oară, aşa că chemă „Trăsnetele cerului" împotriva nenorocitului de drum pe care moş Brdda, picherul, (un puturos care nu făcuse decît şapte ani de armată şi campania din Italia, mare ispravă!) îl întreţinea cum nu se poate mai prost. Pe urmă, după o bucată bunicică de timp, se ridică şi porni din nou.
— Cred că i s-a urcat la cap, socoti Fricot, închizînd dugheana.
Ceva mai departe, liana lui Boulot, trădător întinsă în calea lui, îl făcu să se rostogolească în şanţul cu scurgerea de bălegar, în vreme ce cei doi ghiduşi învăluiţi în noapte o zbugheau în tăcere, trăgînd liana

după ei.
La bălegarul casei lui Groscoulas, se împiedică negreşit, din nou, blestemînd din răsputeri ticălosul ace-
la de sat unde se vede la fel de prost ca într-un c... de negresă.
în timpul ăsta, oamenii atraşi de tărăboiul ce-1 făcea ieşeau în pragul caselor zicînd:
— Aha, socot că a cam întrecut măsura, în seara asta, cătana cea bătrînă : ce-i drept e drept, e pulbere !
Aşa că cincisprezece-douăzeci de perechi de ochi putură constata că, la cîteva zeci de paşi mai încolo, bătrînul, din nou victimă a legilor echilibrului, mînca un trîntai de mai mare dragul.
— Doar nu sînt beat, fir'ar să fie! mormăia el ducîndu-şi mîna la fruntea cu cucuie şi la nasul zdrobit. Ce-am băut ? Mai nimica! Mînia mi s-a urcat la cap! Ah, blestemaţii!
Nu mai avea genunchi la pantaloni şi-i trebuiră cîteva minute bune pînă să dea de cheie, aflată în adîncul buzunarului şi învelită într-o batistă mare, cu carouri, laolaltă cu briceagul, cu punga, tabachera, pipa, cutia cu tabac şi chibriturile.
în sfîrşit intră.
Curioşii ce-1 urmăriră, printre care cei opt mucoşi, constatară de la primii paşi mare larmă de stropitori răsturnate. Era şi de aşteptat, doar pentru asta i le puseseră în cărare. în sfîrşit, după ce izbuti cu chiu cu vai să-şi facă drum, bătrînul ajunse la firida din perete unde-şi ţinea chibriturile.
116
Frecă un băţ pe pantaloni, pe cutie, pe burlanul de la sobă, pe perete; nu se aprinse; frecă încă un băţ, pe urmă pe-al treilea, pe-al patrulea, pe-al cincilea, tot fără folos, în ciuda scărpinişului schimbat.
— Freacă, moşule! rînjea Camus, care le muiase pe toate-n apă. Freacă ! Ai să te distrezi!
Ostenit să le tot frece degeaba, Z6phirin căută un băţ în buzunar, îl frecă, acesta luă foc, iar bătrînul voi să-şi aprindă lampa cu gaz; dar fitilul nu vru, împotri-vindu-se cu îndîrjire să se-aprindă.
Z6phirin, dimpotrivă, se încingea.
— Fir'ar a dracu' să fie de porcărie, de-mpuţiciune de chibrit! vasăzică nu vrei să te-aprinzi ? Aşa, prin urmare, zici că nu vrei ? Păi atunci ţine, uite colea, na ! ia de-aici! zise azvîrlind lampa din toate puterile de plită, unde se sparse cu zgomot.
— Aoleu, o să dea foc la coşmelie ! făcu cineva. „Nici o primejdie", se gîndea Lebrac, care înlocuise gazul cu un rest de vin alb ce zăcea pe un fund de sticlă. După isprava asta, bătrînul, tot umblînd pe întuneric se izbi de sobă, răsturnă scaune, se poticni de stropitori, se clătină printre tingiri, mugi, înjură, blestemă pe toată lumea, căzu, se ridică, ieşi, intră iar în casă, şi în cele din urmă, ostenit şi cotonogit, se culcă aşa îmbrăcat în pat, unde un vecin, a doua zi dimineaţă, avea să-1 găsească sforăind ca o oală în clocot în mijlocul unei harababuri pe cinste.
118
Puţin după asta, în sat se şoptea, iar Lebrac şi ortacii lui rîdeau pe-nfundate, că moş Beduin fusese „aşa de foarte mult" de beat decuseară, încît căzuse de opt ori după ce ieşise de la circiuma lui Fricot, răsturnase totul cu fundu-n sus la el în casă, spărsese lampa, se pişase-n pat şi se c... în tingire.

CARTEA A DOUA BANI!

Comoara de război

Banii stnt nervul războiului. BISMARCK

A doua zi, ducîndu-se la şcoală, colegii aflară etapă cu etapă povestea lui moş Zephirin. Satul, zumzăind de zvonuri, comenta cu veselie diversele faze ale acelei aventuri bahice: numai eroul principal, sforăind într-un somn adînc de beţiv, nu ştia încă de stricăciunile ce avuseseră loc în menajul lui şi nici în cît de mare măsură purtarea sa din ajun îi subminase reputaţia.
în curtea şcolii, grupul celor mari, înconjurîndu-1 pe Lebrac, se strica de rîs, fiecare povestind cu glas tare, pentru ca învăţătorul să-1 audă, tot ce ştia de pe urma întîmplărilor scandaloase ce se-auzeau de peste tot, şi cu toţii stăruiau cît mai apăsat asupra amănuntelor picante Şi deocheate: tingirile şi patul. Cei care nu spuneau nimic rîdeau cu gura pînă la urechi, iar ochii orgolioşi le străluceau de-o flacără biruitoare, deoarece se gîndeau că toţi cooperaseră mai mult sau mai puţin la acele îndreptăţite şi demne represalii.
122
Păi da, n-avea decît să răcnească acum, Z6phirin! Cum să-1 mai respecţi pe un tip care se îmbată „aşa de foarte mult" că e adunat, îngălat ca un porc, de prin şanţurile cu zeamă de bălegar ale comunei şi-şi

pierde minţile în asemenea hal de-şi ia patul drept pisoar şi tingirea drept ţucal.
Numai că, cu glas şoptit, cei mari, războinicii importanţi, cereau explicaţii şi amănunte. Curînd, ştiură cu toţii partea avută de fiecare din cei opt în opera de răzbunare.
Aflară astfel că figura cu stropitorile şi cu chibriturile îi aparţinea lui Camus, că Tintin păzea sosirea şi semnalul lui Gambette, iar că planul operaţiunilor în mare era rodul imaginaţiei lui Lebrac.
Bătrînul îşi va da astfel seama mai tîrziu că vinul ce-i mai rămăsese pe fundul sticlei avea gust de gaz; după cum urma să se întrebe ce blestemată de pisică îşi vîrîse botul în castronul cu brînză şi de ce rămăşiţa de tocană era atît de sărată...
Da, şi asta încă nu era tot. Să înceapă el numai să-1 calce iar pe bătături pe Lebrac şi ceata lui! Că-1 aşteptau lucruri şi mai şi, şi mai pe sprinceană. Şeful rumega, într-adevăr, să-i astupe hornul cu pietroaie, să-i demonteze căruţa şi să-i ascundă roţile, să vină să-i frece ţigla în fiece seară timp de-o săptămînă, fără să mai vorbim

1 Frecatul ţiglei e o farsă ce constă în a rîcîi de peretele exterior al casei o ţiglă (un olan) de dimensiuni considerabile. înăuntrul casei se face astfel auzit un zgomot misterios, cu atît mai neliniştitor cu cît pare a veni din interior şi nu i se poate determina provenienţa (n.a.).

de prădatul fructelor din livadă şi de părăduirea grădinii de zarzavat.
— în seara asta, conchise el, o să fim liniştiţi. N-o să îndrăznească să se-arate. Mai întîi că e încă năucit de cît s-a pocnit cu capul prin şanţuri. Şi-apoi are destul de robotit la el acasă. Cînd ai de lucru la tine acasă, nu-ţi vîrî nasul în oala altuia !
— O să ne despuiem iar de haine ? întrebă Boulot.
— Cred şi eu, de vreme ce n-o să ne mai bată nimeni la cap ! făcu Lebrac.
— Numai că vezi tu, bătrîne, îndrăzniră să protesteze cîteva voci, nu ne-a fost deloc cald ieri seară, dîrdîiam din creştet pînă-n tălpi înainte de-a trece la atac.
— Eu aveam pielea numai buburuze, ca o găină ciu-pelită, mărturisi Tintin, iar cocoşelul atîta intrase la apă, că nu se mai vedea deloc.
— Şi-apoi, velranii n-or să vrea să vină-n seara asta. Prea le-a tremurat fundul ieri. N-au idee ce-a dat peste ei. Şi-or fi închipuit că am căzut din lună.
— Nu de lună era lipsă, zise La Crique.
— Cu siguranţă că în seara asta au să „cujete" la ce-ar putea să-i mai aştepte, iar noi o să mucezim acolo pe loc!
— Chiar dacă Beduinul nu se-arată în seara asta, ar putea trece altcineva pe-acolo (trebuie să fi glumit la Fricot) şi riscăm încă şi mai mult să ne ia la ochi; nu toată lumea are vederea la fel de proastă ca pîndarul.

— Şi-apoi, fir'ar să fie ! nu ! nu mă mai bat în pielea goală, rosti Guerreuillas, ridicînd hotărît stindardul revoltei ori cel puţin al protestului înverşunat.
Lucru grav ! A fost susţinut de un număr foarte mare de camarazi, care totdeauna se supuseseră docili hotărîrilor lui Lebrac. Motivul acestei fronde era că în ajun, în timpul atacului, în afară de faptul că le fusese frig, unora le intrase ba un spin în talpă, ba îşi zgîriaseră picioarele pe ciulini ori îşi zdreliseră călcîiele mergînd pe pietre.
Curînd, toată armata avea să şontîcăiască! Frumos le-ar sta ! Nu zău, nu mai mergea aşa !
Lebrac era aproape singurul ce-şi susţinea părerea, aşa că a fost nevoit să admită că metoda preconizată de el oferea într-adevăr mari inconveniente şi că ar fi fost bine să găsească altceva.
— Dar ce anume ? Găsiţi voi, de vreme ce sînteţi atît de isteţi! zise el, jignit la o adică de puţinul timp cît ţinuseră cele puse la cale de el.
Căutară cu toţii.
— Poate că am putea rămîne numai în cămaşă, propuse La Crique; încalţe şorţurile n-ar avea de suferit şi, datorită sforilor pe care le-am folosi ca şireturi şi acelor de siguranţă cu care ne-am ţine pantalonii, ne-am putea arăta acasă.
— Ca să fii pedepsit a doua zi la şcoală de către taica Simon, care ţi-ar spune că ai o ţinută dezordonată şi

ti-ar înştiinţa babacii! Nu-i aşa ? Cine să-ţi pună nasturii la cămaşă şi la sfeter ? Şi bretelele ?
— Nu, asta nu-i o metodă! Totul ori nimic, tranşă Lebrac! Nu vă plac jumătăţile de măsură, o să păstrăm totul pe noi.
— Ah ! exclamă La Crique, dac-am avea pe cineva care să ne coase nasturii şi să ne mrejească

butonierele !
— Şi care să-ţi dea şireturi, jartiere şi bretele, nu-i aşa ? De ce nu să şi facă pipi în locul tău, pe urmă să te şteargă la popou cu şomoiogul, după ce te-ai deşertat!
— Ceea ce ne trebuie, v-o zic tot „io", na! pen'că voi tot nu găsiţi nimic, continuă Lebrac, ceea ce ne trebuie sînt gologanii!
— Gologanii ?
— Păi te cred ! Chiar aşa ! Gologanii! Cu gologani poţi cumpăra tot felul de nasturi, ace, agrafe, bretele, şireturi, „lastic", toate alea, cum vă zic, toate !
— Asta, ce-i drept e drept; dar ca să cumperi toate marafeturile astea spuse de tine, ar trebui să căpătăm o groază de gologani, poate chiar o sută !
— La naiba ! O grămadă ! Niciodată n-o să avem atîţia.
— Să-i căpătăm dintr-un foc, cu siguranţă că nu; nici prin cap să ne treacă, dar fiţi atenţi la mine, insistă Lebrac, ar fi un mijloc să ne-alegem cu aproape tot ce avem nevoie.
— Un mijloc pe care tu...
126
— Ascultaţi aicea! Nu în fiecare zi eşti făcut prizonier, şi-apoi o să găjbim şi noi puşti de felul lui Migue la Lune, şi atunci...
— Atunci?
— Şi-atunci, o să le păstrăm nasturii, agrafele, bretelele la împuţiţii ăştia de velrani; în loc să le tăiem şireturile, o să le punem bine, ca să avem de rezervă.
— Nu trebuie să vinzi pielea ursului din pădure, îl întrerupse La Crique, care, deşi mic, era înţelept. Dacă vrem să fim siguri că o să avem nasturi, şi le-am putea simţi nevoia de la o zi la alta, cel mai bine ar fi să cumpărăm.
— Ai sunători ? îl luă peste picior Boulot.
— Am şapte într-o puşculiţă în formă de „boarscă", dar nu trebuie să contez pe ei, boarsca n-o să-i dea afară prea curînd; mama ştie cît are în burtă şi-o ţine în bufet. Zice că vrea să-mi cumpere pălărie de Paşti... ori de Sfînta Treime, aşa că, dacă aş scoate unul afară, m-aş alege cu o chelfăneală pe cinste.
— Aşa se-ntîmplă-ntotdeauna, fir'ar al naibii să fie! spumegă Tintin. Cînd ni se dăruie pitaci, niciodată nu sînt ai noştri! Trebuie neapărat ca babacii să pună gheara pe ei. Zic că fac sacrificii mari ca să ne crească şi că au mare nevoie de pitaci ca să ne cumpere cămăşi, haine, saboţi şi mai ştiu eu ce! Numai că pe mine mă doare-n cot de ţoalele lor, aş vrea să mi-i dea mie, sunătorii, ca să cumpăr cu ei lucruri folositoare, ce mi-aş dori eu: ciocolată, bile, lastic pentru praştie, asta-i! Dar nu ne-a-
127
legem decît cu ce pică pe ici, pe colo, şi încă şi ăştia nu trebuie să zacă prea mult prin buzunarele noastre !
Un fluierat le întrerupse discuţia, iar şcolarii se aşezară în rînd, ca să intre în clasă.
— Ştii, îi mărturisi Grangibus lui Lebrac, eu am doi sunători care sînt numai ai mei şi de care nimeni n-are ştiinţă. Th6odule Ouvrans a venit la moară şi mi i-a dat pen' că i-am ţinut calul. Băiat salon Th6odule, totdeauna dă cîte ceva... ştii cine, Theodule republicanul, ăla de plînge cînd e beat!
— Taci din gură, Adonis ! — numele mic al lui Grangibus era Adonis — făcu taica Simon, ori te pedepsesc.
— La naiba ! mîrîi Grangibus printre dinţi.
— Ce mormăi acolo ? îl întrebă iar învăţătorul, căci îl zărise mişcîndu-şi buzele; vedem noi dacă vă mai merge gura numaidecît, acum, cînd o să vă întreb despre îndatoririle cetăţeneşti.
— Nu mai spune nimic, suflă Lebrac, mi-a venit o idee. Şi intrară.
De cum se aşeză la locul lui, cu cărţile şi caietele în faţă, Lebrac începu prin a smulge frumuşel o foaie dublă din mijlocul caietului de ciorne. Pe urmă o împărţi, tot îndoind-o mereu, în treizeci şi două de bucăţi egale, pe care scrise, condensată, următoarea întrebare capitală:
Hai opara ? (tradus : ai o para ?)
[a]poi scrise pe fiecare din bucăţelele împăturite cu grijă numele a treizeci şi doi dintre colegii lui şi, trăgîndu-i
128
dintr-o dată un cot lui Tintin, îi strecură pe ascuns, una după alta, cele treizeci şi două de misive, însoţindu-le de propoziţia sacramentală: „Dă la vecinul tău !"
Pe urmă, pe o foaie mare de hîrtie, trecu din nou cele treizeci şi două de nume, şi, în timp ce

învăţătorul întreba la lecţii, el, la rîndul lui, îi întrebă din priviri rînd pe rînd pe fiecare dintre corespondenţii săi răspunsul la întrebarea pe care le-o pusese, însemnîndu-i pe rînd cu o cruciuliţă (+) pe cei care spuseseră da, şi cu o linioară orizontală (-) pe cei care spuseseră nu. Apoi numără cruciuliţele : erau douăzeci şi şapte.
„Stăm bine!" îşi zise el. Şi se adînci în gînduri şi în calcule îndelungi, pentru a încropi un plan pe care mintea lui îl tot schiţa de cîteva ceasuri în liniile principale.
în recreaţie, n-a fost nevoie să-şi convoace războinicii. Veniră cu toţii ei înşişi şi făcură roată în jurul lui, în colţul lor, în spatele privaţilor, în vreme ce puştanii mici de tot, deja complici, dar care nu aveau drept de vot, alcătuiau, jucîndu-se, un baraj protector în faţă-le.
— Iată, începu şeful. Pînă acum sînt douăzeci şi şapte care pot plăti, şi nu le-am putut trimite bilet la toţi. Sîntem patruzeci şi cinci. Care sînt cei la care nu le-am scris, şi care au o para la ei ? Să ridice mîna !
Opt mîini din treisprezece se ridicară.
— Asta face douăzeci şi şapte şi cu opt. Ia să vedem douăzeci şi şapte şi cu opt... douăzeci şi opt, douăzeci şi nouă, treizeci... făcu numărînd pe degete.
129
— Treizeci şi cinci, atîta face! îl întrerupse La Crique.
— Treizeci şi cinci! Eşti sigur ? Prin urmare face treizeci şi cinci de parale. Treizeci şi cinci de parale nu înseamnă o sută, recunosc, dar e totuşi ceva. Ei bine, uite ce propun: ne aflăm în republică, toţi sîntem egali, toţi camarazi, toţi fraţi: Libertate, Egalitate, Fraternitate! Toţi trebuie să ne-ajutăm şi să facem în aşa fel ca să meargă bine. Aşa că o să votăm cum ar veni impozitul, da, un impozit ca să încropim o sumă, o casă, o rezervă de bani cu care să ne cumpărăm comoara de război. Cum toţi sîntem egali, fiecare o să plătească aceeaşi cotizaţie, şi toţi vor avea dreptul, în caz de nenorocire, să fie cusuţi şi „ranjaţi" ca să nu fie „chelfănuiţi" la întoarcerea acasă. Mărie, sora lui Tintin, s-a oferit să vină să coase ţoalele la ăi de-or fi prinşi; în felul ăsta, după cum vedeţi, o să ne putem lupta vitejeşte. Dacă sîntem găjbiţi, mare pagubă; ne lăsăm cusuţi fără vorbă şi după o jumătate de ceas ne întoarcem curaţi, cu nasturii puşi la loc, ferchezuiţi, încheiaţi, şi cine rămîne prost din toate astea ? Velranii!
— Mişto ! Da' parale, să ştii, Lebrac, că n-avem deloc!
— Ei, fir'ar să fie ! Dar oare nu puteţi face şi voi un mic sacrificiu pentru patrie ? Oţi fi, cumva, trădători ? Eu unul propun, pentru început şi ca s-avem numaidecît ceva, să dăm începînd de mîine cîte o para pe lună. Mai
130
tîrziu, de-om fi mai bogaţi şi de-om face prizonieri, n-o să dăm decît o para la fiecare două luni.
— Pfii, moşule, da' ştiu că te-arunci! Oi fi, cumva, „melionar" ? O para pe lună ! Dar e o sumă ! Niciodată n-o să găsesc să dau o para pe lună.
— Dacă fiecare din noi nu se poate devota „orişicîtuşi" de puţin acolo, nici nu merită să mai purtăm război; mai bine să mărturisim din capul locului că ne curge apă chioară prin vine, nu sînge roşu, sînge francez, fir'ar a naibii de treabă ! Sînteţi fraţi ? Da ori ba ? Nu pricep cum de puteţi şovăi să daţi ceea ce aveţi pentru victorie; eu unul am să dau chiar şi doi sunători... cînd oi avea.
— Aşa că ne-am înţeles, trecem la vot.
Cu treizeci şi cinci de voturi pentru şi zece contra, propunerea lui Lebrac a fost adoptată. Au votat contra, se înţelege, cei zece care n-au avut sunătorul exigibil.
— în ceea ce vă priveşte pe voi, tranşă Lebrac, m-am gîndit şi la asta, o să punem noi lucrurile la punct la cariera lui Pepiot, afară de nu ne-om duce la cea unde am fost ieri de ne-am dezbrăcat. Da, o să ne simţim mai bine acolo şi mai liniştiţi. O să punem santinele, ca să nu fim luaţi prin surprindere în cazul în care velranii ar veni totuşi. Dar nu cred. Hai, las' că-i bine! Deseară le rezolvăm pe toate!

Nici că easte durere mai mare precum a banilor iipsă

Totuşi, avea şaizeci şi trei de metode de-a face totdeauna rost de bani după cîtă nevoie avea, iar cea mai onorabilă şi mai obişnuită era furtişagul pe şest făcut.
RABELAIS (Cartea II, cap.XVI)
Frigul te pătrundea bine, în seara aceea. Era senin, ca atunci cînd e crai nou. Cornul argintiu şi subţire al lunii palide, ce începuse a se vedea încă de la ultimele raze ale soarelui, prevestea una din acele

nopţi cinstite şi neînduplecate care rade frunzele, ultimele frunze, ce se izbesc de crengile golaşe şi dezolate, ca nişte clopoţei sparţi ai telegarilor vîntului.
Boulot, friguros, îşi trăsese peste urechi bereta albastră; Tintin îşi scoborîse apărătorile de urechi ale Şepcii; şi ceilalţi luptau cu toată ingeniozitatea lor împotriva înţepăturilor vîntului; numai Lebrac, cu capul descoperit, tăbăcit încă de soarele verii, cu şorţul des-
132
cheiat, înfrunta dispreţuitor pişcăturile acelea de nimica toată, după cum spunea.
Primii veniţi la Carieră îi aşteptară pe întîrziaţi, iar şeful le încredinţa lui T6tas, Tigîbus şi Guignard misiunea să se ducă o vreme să supravegheze liziera inamică.
îi atribui lui T6tas puteri de şef, zicîndu-i:
— Dacă într-un sfert de ceas, cînd o să fluierăm, n-ai văzut nimic, urci în stejarul lui Camus, şi, dacă tot nu vezi nimic, înseamnă cu siguranţă că nu vin; aşa că vă-ntoarceţi aici la noi, la tabără.
Cei trei, supuşi, consimţiră, şi, în timp ce se pregăteau să stea de veghe un sfert de ceas, restul coloanei urcă în vizuina lui Camus, unde se dezbrăcaseră în ajun.
— Vezi doar, moşule, constată Boulot, că astăzi n-am fi putut sta despuiaţi.
— Bine, bine ! zise Lebrac: de vreme ce am hotărît să facem altceva, n-are rost să mai vorbim de ce-a fost.
Chiar că se simţeau bine în ascunzătoarea lui Camus; înspre velrani, spre apus şi spre miazăzi ca şi spre povîrnişul pantei, cariera sub cerul liber alcătuia un meterez natural ce-i punea la adăpost de vînt, de ploaie şi de zăpadă; de cealaltă parte, copacii cei mari lăsînd între ei şi tufişuri cîteva treceri strîmte, zăgăzuiau vîntul dinspre nord şi dinspre răsărit, deloc călduros în seara aceea.
— Să stăm jos, propuse Lebrac.
133
Fiecare-şi alese jilţul. Lespezile cele mari se ofereau de la sine, nu-ţi rămînea decît să alegi. Fiecare se instala, apoi privi spre şef.
— Ne-am înţeles, prin urmare, rosti acesta din urmă, amintind pe scurt de votul din dimineaţa aceea, că o să ne cotizăm ca să avem o comoară de război.
Cei zece cărora le flutura vîntul prin buzunare protestară la unison.
Guerreuillas, numit astfel deoarece pe lîngă privirea lui cea a lui Guignard părea a unui Adonis, cu ochii cei bulbucaţi şi rotunzi ieşindu-i cumplit din cap, luă cuvîntul în numele sărăntocilor.
Era băiatul unor ţărani care trudeau de la întîi ale lui ianuarie pînă la Sfîntul Silvestru, ca s-o scoată la capăt şi care, vezi bine, nu-i dăruiau prea des odraslei lor bani de buzunar pentru micile lui plăceri.
— Lebrac, zise el, nu e bine aşa ! îi faci pe săraci să se ruşineze ! Zici că toţi sîntem egali da' ştii bine că nu-i adevărat, şi că eu, că Zozo, că Boţi şi ceilalţi n-o să putem niciodată s-avem para chioară. Ştiu că te porţi frumos cu noi, că atunci cînd cumperi bomboane ne dai şi nouă cîte una din cînd în cînd, iar uneori ne laşi să lingem batoanele tale de ciocolată şi capetele de lemn dulce; dar ştii foarte bine că de se-ntîmplă din nenorocire să ni se dea un sunător, tata ori mama ni-1 iau nu-maidecît ca să cumpere tot felul de troace, pe care niciodată n-apucăm să le vedem la faţă. EJoar ţi-am mai spus-o şi azi-dimineaţă. Nu-i chip să putem plăti. Aşa că
134
sîntem rîioşi. Asta nu-i republică, uite-aşa, na, şi nu pot să mă supun hotărîrii.
— Nici noi, făcură ceilalţi nouă.
— Am zis că aranjăm noi treburile astea, tună generalul, şi-o să le aranjăm, fir'ar al dracului să fie, ori eu nu mai sînt Lebrac, nici şef, nici nimic! Ascultaţi acilea, dovlecilor, de vreme ce nu ştiţi să vă descurcaţi singuri. Vă-nchipuiţi oare că, dacă eu capăt sunători, babacu' nu mi-i şterpeleşte şi mie, atunci cînd naşu' ori năşica ori fitecine vine ca să dea pe gît o sticlă la noi acasă, şi-mi strecoară şi mie acolo un rotocol ? Pe dracu'! Nici n-apuc să dau fuga şi să zic că am cumpărat bile ori ciocolată, că mi l-au şi umflat. Şi cînd le zic că am cumpărat bile, mă silesc să li le-arăt, făr' să mai pun la socoteală că de n-ar fi adevărat m-ar face să „scuip" pitula, iar de se-ntîmplă să vadă bilele, lip ! numai ce mă altoiesc c-o pereche de palme ca să mă-nveţe ei minte să mai fiu cheltuitor, cînd mardeii se strîng aşa de anevoie; dacă zic că am cumpărat bomboane, nu mai e nevoie să le-arăt, că de încasat tot o încasez, şi pe deasupra mă mai fac şi cheltuitor, lacom, găman, haplea şi cîte alea.
Asta-i! Aşa că trebuie să ştii să te descurci pe lumea asta, şi-am să vă-nvăţ acu' ce să faceţi. Nu pun la socoteală cumpărăturile pe care toată lumea izbuteşte să le facă pentru slujnica părintelui şi pentru nevasta lui taica Simon, că sînt aşa de scîrţani, c-abia de-şi dezleagă uneori băierile pungii; nu vorbesc

nici de marafeţii care se pot aduna de pe jos la botezuri şi cununii, se-ntîmplă
135
aşa de rar, că nici nu poţi conta pe ei; dar iată ceva ce e la-ndemîna oricui: în toate lunile, telalul vine lîngă grajdul lui Fricot iar femeile îi aduc ţoalele vechi şi pieile de iepure; eu îi dau oase şi fier vechi, cei doi Gibus aşijde-rea, nu-i aşa, Grangibus ?
— Da, da!
— Pe astea el ne dă poze, pene într-un butoiaş-jucărie, decalcomanii ori vreo piţulă-două, depinde de ce ai; dar nu-i place neam să dea mardeii din mînă, că-i un zgripţan împuţit care ne ia totdeauna ochii cu nimicuri şi ne dă porcării pe oase bune şi mari de jambon, colo, şi pe fierotenii de mai mare dragul, şi-apoi decalcoma-niile lui nici nu slujesc la nimic. Aşa că nu ne rămîne decît să-i spunem răspicat după ce şi cum aducem: vreau un rostogol ori doi, ba chiar trei, dacă venim cu edecuri multe. Dac-o zice nu, n-avem decît să-i răspundem: moşule, nici tu nu pupi piei de şoldan! şi să ne luăm îndărăt calabalîcul; n-o să aibă-ncotro şi-o să ne cheme-ndărăt, ovreiul ăsta pîrţogar, ce mai! Ştiu eu că oase şi fierotenii nu se găsesc cu grămada, dar cel mai bine e să sfeterisim cîrpe albe; fac mai mult decît celelalte, şi să ţinem la preţ, după greutatea ce-o au.
— Nu-i lucru uşor la noi în casă, obiectă Guerreuillas, maica are ditamai sacul pe bufet şi îndeasă totul în el.
— N-ai decît să dai iama-n sacul ei şi să încropeşti şi tu unul mai mic cu cîte ceva. Şi asta nu-i tot. Aveţi găini, toată lumea are găini; păi într-o zi şterpeleşti un ou din cuibar, într-altă zi altul, două zile mai tîrziu al treilea; trebuie mers dimineaţa devreme, înainte ca
136
găinile să se fi ouat toate; ascundeţi bine ouăle în vreun colţ al şurii, şi cînd faceţi o duzină ori o juma' de duzină, luaţi frumuşel un paneraş şi, ca şi cum v-ar fi trimis la cumpărături, le duceţi maichii Maillot; uneori, iarna, dă chiar şi optzeci şi patru de marafeţi pe duzină; cu o juma' de duzină vă plătiţi impozitul pe-un an întreg !
— La noi treaba asta nu ţine, afirmă Zozo. Babacă mea le hăituie în asemenea hal pe outoarele ei, că nelipsit seara şi dimineaţa le vîră mîna-n cur, ca să le caute de ou. Totdeauna ştie dinainte cîte au să se strîngă peste zi. De s-ar întîmpla să nu iasă unul la socoteală, ar întoarce coşmelia cu fundu-n sus !
— Şi mai e o metodă care e cea mai bună. V-o recomand la toţi. S-aplică atunci cînd babacu' vine chitrofo-nit. Eu unul sînt tare mulţumit cînd văd că-şi văcsuieşte bocancii ca să se ducă la iarmarocul din Vercel ori din Baume.
Cinează acolo cu „muntenii" ori cu „cojenii", bea de stinge tărie şi pahare cu vin înfundat; la întoarcere se opreşte cu ceilalţi pe la toate cîrciumile şi, înainte de-a veni acasă, tot mai ia un absint la Fricot. Mama se duce după el, e cu fundu-n sus, bombăne, se iau la harţă de fiecare dată, pe urmă vin acasă iar ea îl întreabă cît a cheltuit. Da' el o trimite la plimbare, că el e stăpînul şi că n-o priveşte, apoi se culcă şi-şi azvîrle hainele pe-un scaun. Şi-atunci eu, în timp ce mama se duce să-nchidă uşile şi s-aprindă felinarul la vite, scotocesc prin buzunare şi-n pungă. Niciodată nu ştie exact cît i-a mai rămas; aşa că depinde, ciordesc doi sunători, trei, patru, ba chiar o dată am făcut la stînga
137
şase sunători, dar e mult, niciodată n-am să mai iau atîta, că babacu' şi-a dat seama.
— Şi te-a bumbăcit ? emise Tintin.
— Aiurea ! Mama s-a ales cu descîntecul, a crezut că ea l-a făcut la buzunar şi i-a săltat mardeii, şi ce zurbă a ieşit!
— Asta zic şi eu că-i o şmecherie pe cinste, fu de acord Boulot, ce părere ai, Baţi ?
— Am că eu nu m-aleg cu nimic din trucul lui Lebrac, pen' că tata nu se-mbată niciodată.
— Niciodată ? exclamă în cor toată ceata mirată foarte.
— Niciodată ! întări Baţi cu o mutră îndurerată.
— Asta, moşule, făcu Lebrac, e curată nenorocire, da, nenorocire mare! Nimic de făcut.
— Şi-atunci ?
— Atunci n-ai decît să sfeteriseşti cînd te trimit ei la cumpărături. Mă „esplic": cînd ai mardei de schimbat, pui deoparte un sunător şi zici că l-ai pierdut. O să te coste o carabă ori două, dar pe lumea asta nimic nu se dobîndeşte pe degeaba, şi-apoi începi să zbieri înainte ca babacii să te caftească, zbieri cît cuprinde, aşa că nu-ndrăznesc să dea cu nădejde; dar cînd nu-i vorba de-o monedă, de pildă cînd te duci să iei cicoare, sînt pachete de patru mardei şi de cinci, aşa că, dacă ai cinci mardei, iei un pachet de patru şi zici că s-a scumpit; dacă te trimit să iei muştar de doi gologani, nu iei decît de

unu' şi spui că atîta ţi-a dat. Vezi, moşule, nu-i cine
138
ştie ce ispravă, maică-ta o să spună că băcanu-i un hoţ şi-o lichea şi treaba trece uite-aşa. în sfîrşit, nimeni nu vă sileşte să faceţi imposibilul. Cînd p să aveţi mangoţi, atunci o să plătiţi; dacă nu puteţi face rost, atîta pagubă, ne descurcăm noi cumva.
Ne trebuie lovele să cumpărăm ce-i de trebuinţă de cusut la bulendre; aşa că de vi se-ntîmplă să găsiţi un bumb, o agrăfiţă, un şiret, un „lastic", sfoară de legat, vîrîţi-le-n buzunar şi faceţi-le-ncoace, să sporim comoara de război.
O să preţăluim cum se cuvine, ţinînd seamă că-i vorba de lucruri vechi, nu de noi. Cel care o avea comoara-n grijă o să aibă un carneţel pe care să treacă intrările şi cheltuielile, dar cel mai bine ar fi ca fiecare să-şi poată aduce obolul. Poate că mai tîrziu o să facem economii, o să se strîngă o caniotă, ce mai, şi-o să ne putem îngădui o mică petrecere după cîte-o victorie.
— Ar fi mişto de tot, aprobă Tintin. Turtă dulce, ciocolată...
— Sardele...
— Da' mai întîi crăiţarii, nu uitaţi! le aminti generalul. Doar tîmpit să fii, după tot ce v-am spus, ca să nu puteţi face rost de nimic, lună de lună.
— Aşa e, aprobă corul celor avuţi.
Iar săracii, înflăcăraţi de revelaţiile lui Lebrac, încuviinţară de data asta la propunerea de impozit, jurînd că pentru luna viitoare vor răscoli cerul şi pămîntul ca să-şi plătească cotizaţia. Pentru luna curentă aveau să
139
se-achite în natură, dîndu-i trezorierului tot ce le va cădea în mînă.
Dar cine să fie trezorier ?
Lebrac şi Camus, în calitate unul de şef, celălalt de adjunct, nu puteau îndeplini însărcinarea asta. Gambette lipsea des de la şcoală, nici el nu putea îndeplini o asemenea slujbă; şi-apoi, însuşirile lui de iepure sprinten îl făceau indispensabil în calitate de curier în caz de nenorocire. Lebrac îi propuse lui La Crique să ia asupră-i însărcinarea în cauză: La Crique socotea bine, scria repede, era de-a dreptul hărăzit pentru activitatea asta de încredere care pe deasupra mai era şi dificilă.
— Nu pot, se lepădă La Crique. Păi puneţi-vă şi voi în locul meu. Banca mea e cea mai aproape de catedra învăţătorului; în fiece clipă vede ce fac. Şi-atunci cînd să ţin eu socotelile ? Imposibil. Trezorierul trebuie să stea în băncile din fund. Tintin trebuie să fie.
— Tintin, rosti Lebrac. La urma urmei, moşule, tu trebuie să te ocupi de asta de vreme ce Mărie o să vină să coasă la loc nasturii celor care vor fi făcuţi prizonieri. Da, tu eşti cel mai potrivit.
— Da, dar dacă eu sînt prins de velrani, s-a dus naibii comoara.
— Păi atunci n-o să te baţi, ai să rămîi în urmă şi-o să priveşti; uneori trebuie să faci şi sacrificii, sufleţelule.
— Da, da, Tintin trezorier !
Tintin fu ales cu aclamaţii şi, cum totul fusese pus la punct sau pe-aproape, se duseră la Tufărişul cel Mare să vadă ce se-ntîmplase cu santinelele pe care, în focul discuţiilor, uitaseră să le mai cheme.
140
T6tas nu văzuse nimic şi glumeau fumînd frunze de clematită; li se comunică hotărîrea luată şi-o aprobară, căzînd de acord ca, de-a doua zi chiar, toată lumea să-i aducă lui Tintin cotizaţia, în bani cei care puteau şi în natură ceilalţi.

Contabilitatea iui Tintin

Drept e că de ctnd am venit am dat sume destul de mari: într-o dimineaţă, opt sute de franci; mai deunăzi, o mie de franci; într-altă zi, trei sute de scuzi.
Scrisoare a DOAMNEI DE SEVTGNE către Doamna de Grignan (15 iunie 1680)

De cum sosi în curtea şcolii, Tintin începu să ia de la cei care aveau caietele la ei cîte o foaie din mijloc, pentru a întocmi pe loc registrul în care avea să înscrie veniturile şi cheltuielile armatei din Longeverne.
Primi apoi din mîinile cotizanţilor cei treizeci şi cinci de bănuţi, după cum conveniseră, luă de la platnicii în natură şapte bumbi de mărimi şi formate diferite, başca trei capete de sfoară, apoi începu să-şi pună din greu mintea la contribuţie.
Toată dimineaţa, cu creionul în mînă, întocmi devize, tăind ici, adăugind colo; în recreaţie îi consultă pe Lebrac şi Camus, dar şi pe La Crique, pe cei mai importanţi cum ar veni, se interesă de cursul

nasturilor, de preţul acelor de siguranţă, de valoarea elasticului, despre
142
soliditatea comparată a şireturilor, ca în cele din urmă să ajungă la concluzia că trebuie să ceară sfatul surorii lui, Mărie, mai ştiutoare decît ei toţi în soiul acela de afaceri şi în branşa aceea a negoţului.
După o zi întreagă de consultări şi după o asemenea încordare a minţii de-a fost cît pe ce, în mai multe rînduri, să-şi atragă pedeapsa cu verbe de conjugat şi cu arestul, mîzgălise şapte foi de hîrtie şi întocmise următoarea schiţă de buget, pasibilă a fi modificată, pe care a două zi, de cum sosi la şcoală, o supuse cercetării şi aprobării adunării generale a colegilor:
Bugetul armatei din Longeverne

Nasturi de cămaşă	**1 bănuţ**
Nasturi de flanelă si de haină	**4 bănuţi**
Nasturi de pantaloni	**4 bănuţi**
Găici de prins pantalonii la spate	**4 bănuţi**
Sfoară de la căpăţuiile de zahăr pentru bretele	**5 bănuţi**
Lastic pentru jartiere	**8 bănuţi**
Agrafe de şorţuri	**2 bănuţi**
TOTAL	**33 bănuţi**
Rest de rezervă pentru cazuri grave	**2 bănuţi**

— Da' acele, da' aţa de care ai uitat ? observă La Crique; ha, ce mai neghiobi am fi fost, de nu mă gîndeam eu ! Cu ce ne-am fi cîrpit ?
— Adevărat, recunoscu Tintin, păi atunci să schimbăm ceva.
— Sînt de părere ca ăi doi mardei să fie păstraţi de rezervă, opina Lebrac.
143
— Păi da, aprobă Camus, bună idee, putem pierde ceva, un buzunar poate fi străpuns, trebuie să ne gîndim la tot.
— Păi las' că ciupim doi bănuţi de la nasturii pentru flanelă, că doar nu se vede, pe dedesubt! Dacă e încheiat la un nasture, sus, cel mult doi, ţine destul de bine; nu-i nevoie să fii încheiat cîtu-i lungu', ca un arti-lerist.
Şi Camus, care avea un frate mai mare la artileria de fortăreaţă şi care-i sorbea cuvintele, intona cu prilejul ăsta, vesel şi pe şoptite, următorul cîntecel auzit într-o zi cînd soldatul venise în permisie:
Ce poa', ce poa' să fie Mai şic, mai cu mister Decît tunarul mîndru Suit pe-un dromader!
Ce poa', ce poa' să fie — Oh, jalnică mascotă l Decît un biet trupete Călare pe-o c...
Toată banda, care se da în vînt după cele militare şi entuziastă să afle noutăţi, voi să ştie pe loc cîntecul pe care Camus trebui să-1 cînte de mai multe ori la rînd, pe urmă se întoarseră la afaceri şi, tot periind bugetul, găsiră de asemenea că cei patru bănuţi pentru găicile de pantaloni erau o sumă exagerată, niciodată nu trebuiau decît două pentru perechea de nădragi, şi încă mulţi din cei mici nici nu aveau pantaloni cu prinzători la spate;
144
145
deci, reducînd la doi bănuţi capitolul, lucrurile mai mergeau, ceea ce-ar fi făcut disponibili patru bănuţi, ca să poată fi întrebuinţaţi în felul următor:
1 bănuţ aţă albă
1 bănuţ aţă neagră
2 bănuţi ace asortate.
Bugetul a fost votat astfel; Tintin adăugă că lua în calcul şi bumbii şi sforile ce-i fuseseră date de către platnicii în natură şi că, a doua zi, registrul va fi pus la punct. Fiecare va putea să ia cunoştinţă şi să verifice casieria şi contabilitatea la orice oră din zi.
Completă informaţiile, mărturisindu-le pe deasupra că sora lui, Mărie, vivandiera armatei, dacă binevoiau, făgăduise să-i coasă un săculeţ cu băieri, asemeni celor în care se pun bilele, ca să adune la un loc întreaga lor comoară de război.
încuviinţară această ofertă generoasă, iar Mărie Tintin, bună prietenă, precum oricine ştia, cu generalul Lebrac, fu proclamată şi aclamată vivandiera de onoare a armatei din Longeverne. Camus îi vesti şi el că verişoara lui, Tavie[1] des Planches, se va alătura oricît de des va fi cu putinţă surorii lui Tintin, aşa

că-şi avu partea ei în corul de aclamaţii; numai Bacaill6 nu aplaudă, ba chiar se uită pieziş la Camus. Atitudine ce nu le
1 Octavie.
scăpă lui La Crique vigilentul şi lui Tintin contabilul, ba îşi şi spuseră că ceva nu era în regulă cu cei doi.
— La prînz, făcu Tintin, am să mă duc cu La Crique să cumpărăm catrafusele de la maica Maillot.
— Du-te mai curînd la maica Jullande, îl sfătui Camus, e mai bine aprovizionată, pe cît se spune.
— Toţi nişte escroci, nişte hoţi, negustorii, tranşă Lebrac ca să-i împace, părînd a avea — în linii mari — o anume experienţă a vieţii; ia, dacă vrei, jumate de la unu şi jumate de la altul: să vedem şi noi odată care jupoaie mai cu sîrg.
— Poate că ar fi mai bine să cumpărăm en gros, declară Boulot, ni s-ar face rabat.
— La urma urmei, faci cum vrei, Tintin, tu eşti trezorier, descurcă-te, doar să ne arăţi socotelile după ce termini; noi n-avem de ce să ne vîrîm nasul mai înainte.
Felul în care Lebrac emise părerea asta puse capăt discuţiei, care altminteri s-ar fi putut prelungi la nesfîrşit; era şi timpul, de altfel, deoarece taica Simon, intrigat de maşinaţiile lor şi cu urechea la pîndă, prefăcîndu-se indiferent, tot trecea şi iar trecea pe lîngă ei, doar-doar o prinde din zbor vreo frîntură de conversaţie.
Deşi nu s-a ales cu nimic, îşi făgădui totuşi să-1 supravegheze atent pe Lebrac; care dădea semne vădite şi extraşcolare de exaltare intelectuală.
La Crique, numit astfel pentru că era uscat ca o [Sc]oabă, dar dezgheţat şi înzestrat cu simţul observaţiei [c]ît toţi ceilalţi la un loc, adulmecă gîndul învăţătorului, ^e aceea, pentru că întîmplarea făcea ca în clasă Tintin

să fie coleg de bancă cu şeful, iar dacă unul din ei era prins, celălalt ar fi avut de tras ponoasele, şi i-ar fi fost tare greu să explice prezenţa în buzunarul lui a unei sume atît de considerabile, îl puse în gardă că trebuia în cursul orei să se ferească de „bătrîn" ale cărui intenţii nu i se păreau curate.
La ora unsprezece, Tintin şi La Crique se îndreptară spre casa maichii Jullande şi, după ce dădură ziua bună politicos şi cerură de un bănuţ nasturi de cămaşă, se interesară şi de preţul elasticului.
Negustoreasa, în loc să le dea informaţia solicitată, îi fixă cu priviri curioase şi-i răspunse lui Tintin prin următoarea întrebare dulceagă şi insidioasă :
— Pentru mămica îţi trebuie ?
— Nu! interveni La Crique, neîncrezător. Pentru sora lui. Şi cum femeia, continuînd să zîmbească, le spuse preţurile, îl împinse uşor cu cotul pe Tintin, zicîndu-i: Hai afară !
De cum ieşiră, La Crique îi explică gîndul lui:
— N-ai văzut că hoaşca asta bătrînă şi vorbăreaţă voia să ştie de ce, cum, unde, cînd şi mai ştiu eu ce ? Dacă vrem ca tot satul să afle curînd că deţinem o comoară de război, n-avem decît să cumpărăm de la ea. Vezi tu, nu trebuie să luăm cele de care avem nevoie dintr-o dată, pentru că ar putea trezi bănuieli; mai bine ar fi ca într-o zi să cumpărăm ceva, într-alta altceva şi tot aşa, iar la împuţita asta de cotoroanţă nu mai e cazul să punem piciorul în dugheană.
— Cel mai bine să ştii că ar fi, răspunse Tintin, s-o trimit pe soră-mea, Mărie, la maica Maillot. O să creadă că a trimis-o mama, şi-apoi, ştii, se pricepe mult mai bine decît noi la de-alde astea, ba ştie chiar să se şi tîrguie, bă; aşa, o să fim siguri că ne ia grosimea care trebuie la sfoară, ba chiar şi vreo doi-trei nasturi pe deasupra.
— Ai dreptate, admise La Crique.
Şi cum se întîlniră cu Camus, care, cu praştia în mînă, se pregătea să ochească vrăbiile care ciuguleau pe bălegarul lui moş Gugu, îi arătară nasturii de cămaşă, din sticlă albă, cusuţi pe un cartonaş albastru-deschis; erau cincizeci, şi-i mărturisiră că la atîta se mărgineau cumpărăturile lor pentru moment, dîndu-i motivele reţinerii lor prudente, dar încredinţîndu-1 că pînă la ora unu totul avea să fie luat.
Şi-ntr-adevăr, pe la douăsprezece şi jumătate, pe cînd Lebrac, după ce mîncase, se întorcea la şcoală, cu mîinile în buzunare şi fluierînd cîntecelul lui Camus, pe atunci foarte la modă printre ei, o zări pe buna lui prietenă Mărie, cu un are foarte preocupat, cum se îndrepta spre casa maichii Maillot, luînd-o pe la „hornuri".
Cum nimeni nu se mai afla în clipa aceea pe pragul casei iar ea nu-1 vedea, îi atrase atenţia printr-un

tril discret de pasăre, care-o înştiinţa de prezenţa lui.
Fata îi zîmbi, apoi îi făcu un semn de înţelegere, ca sâ-i arate încotro se îndreaptă, şi Lebrac, vesel nevoie mare, răspunse la rîndu-i printr-un zîmbet cinstit şi pînă

148
la urechi, ce mărturisea bucuria deplină a unui suflet viguros şi sănătos.
în curtea şcolii, în ungherul din fund, toţi ochii celor prezenţi fixau cu înverşunare şi nerăbdător uşa, nădăjduind din clipă în clipă ca Tintin să sosească. Toţi ştiau că Mărie luase asupră-i să facă ea însăşi cumpărăturile, iar Tintin o aştepta în spate, la spălător, pentru a primi din mîinile ei tezaurul, pe care curînd avea să-1 supună controlului lor.
în sfîrşit se ivi, precedat de La Crique şi un ah! general îi salută venirea. îl înconjurară grămadă cu toţii, copleşindu-1 cu întrebări:
— Ai zestrea ? r
— aţi nasturi de haină i-a dat pentru un bănuţ ?
— E destulă sfoară ?
— Vino să ne arăţi găicile !
— Aţa e tare ?
— Aşteptaţi, fir'ar să fie, bubui Lebrac. Dacă vorbiţi toţi deodată, n-auziţi nimic-nimicuţa, iar dacă toată lumea i se cocoaţă în spinare, nimeni n-o să vadă nimic. Hai, staţi în cerc! Tintin o să vă arate tot.
Se dădură în lături cu părere de rău, fiecare voind să fie cît mai aproape de trezorier şi să pipăie, de-ar fi fost cu putinţă, prada. Dar Lebrac se ţinu tare, interzicîndu-i lui Tintin să scoată ceva din „caraman" pînă ce nu era cu totul liber în mişcări.
Cînd pe lîngă el se făcu gol, trezorierul, triumfător, scoase unul cîte unul din buzunar diverse pacheţele învelite în hîrtie galbenă şi enumera:
149
— Cincizeci de nasturi de cămaşă pe un carton !
— Oh, la naiba !
— Douăzeci şi patru nasturi de pantaloni!
— Ah! Ah!
— Nouă nasturi pentru flanea, unul peste numărul prevăzut, adăugă el; ştiţi că nu se dau decît patru de bănuţ.
— Mărie 1-a căpătat, că s-a tîrguit, explică Lebrac.
— Patru găici de pantaloni!
— Şi un metru cinstit de „lastic" !
Iar Tintin îl întinse, ca să se vadă bine că n-au fost păcăliţi.
— Două agrăfiţe pentru şorţuri!
— Ce frumoase sînt! Nu-i aşa ? făcu Lebrac, gîndin-du-se că mai alaltăieri seară, dacă ar fi avut una, poate că, în sfîrşit... pe scurt...
— Cinci perechi de şireturi, continuă Tintin.
— Zece metri de sfoară, başca coşcogea bucata ca supliment, pentru că a făcut cumpărături multe.
— Unsprezece ace! Unul peste numărul prevăzut! Şi o papiotă de aţă neagră şi una de aţă albă !
De fiecare dată cînd arăta marfa şi-o enumera, exclamaţii admirative precum „oh", „ah", „la naiba!", „ei drăcie !" salutau scoaterea din hîrtie a noii cumpărături.
— Te prind! exclamă deodată Tigibus, ca şi cum s-ar fi jucat de-a prinsul, fugărind pe un camarad; dar la semnalul lui de alarmă, ce anunţa venirea învăţătorului, toată lumea se amestecă, în timp ce Tintin îndesa la întîmplare, în buzunar, toate articolele pe care le scosese din hîrtie.

151
Lucrul se petrecu atît de firesc şi atît de grabnic încît taica Simon nu zări nimic, iar de cumva băgă de seamă ceva, a fost înflorirea generală a tuturor mutriţelor lor, care cu cîteva zile în urmă fuseseră atît de sumbre şi de închise.
„Uimitor, se gîndi el, în cît de mare măsură timpul, soarele, furtuna, ploaia influenţează sufletul copiilor! Cînd se pregăteşte să tune ori să plouă, nu-i mai poţi ţine, trăncănesc în neştire, se ceartă, se foiesc; iar cînd e frumos o perioadă mai lungă, sînt harnici de la sine, supuşi şi veseli ca nişte cintezoi."

Om de treabă, care era departe de-a descoperi cauzele oculte şi profunde ale bucuriei elevilor lui şi, cu creierul îmbîcsit de pedagogie ceţoasă, vedea cauze şi efecte acolo unde nu erau.
Ca şi cum copiii, repede la curent cu ipocrizia socială, s-ar fi dezvăluit vreodată în prezenţa celor care au asupra lor o fărîmă de autoritate! Lumea lor e o lume aparte, nu sînt ei înşişi, cu adevărat ei înşişi, decît între ei şi departe de privirile inchizitoriale sau indiscrete. în vreme ce soarele şi luna nu aveau asupră-le decît o influenţă cu totul secundară, ca în cazul de faţă.
Iar copiii începură să se fugărească, să se alerge prin curte, zicîndu-şi cînd se întîlneau:
— Gata, în seara asta le-am făcut-o, au luat-o pe piept!
— Pe deseară, da !
— Ah! fir'ar să fie! N-au decît să vină, ce-o să-i mai scărmănăm!
152
O fluierătură, apoi vocea atît de firesc semeaţă a învăţătorului: „Hai, faceţi rîndul, grăbiţi-vă !" întrerupse aceste evocări ale bătăliei ca şi perspectiva viitoarelor fapte de vitejie.

întoarcerea victoriilor

Vă veţi întoarce odată, o, mfndri exilaţi ?
S6bastien Charles LECONTE *(Masca de fier*)

In seara aceea o ardoare de nedescris îi însufleţea pe longeverni; nimic, nici o grijă, nici o perspectivă supărătoare nu le zăgăzuia entuziasmul. Loviturile de sabie, treacă-meargă, puţin le păsa de ele, cît despre pietre, aveau aproape totdeauna timpul, cînd nu veneau din praştia lui Touegueulle, să le evite traiectoria.
Cu ochi rîzători, strălucind vioi pe feţele înflorite de rîsete, obrajii bucălaţi şi rumeni, rotofei ca merele frumoase, plesneau de sănătate şi de bucurie; braţele, picioarele, umerii, mîinile, gîtul, capul, totul mişca, totul vibra, totul tresaltă în ei. Ah, ce sprinten păşeau, numai saboţii de plop, plop-tremurător ori de nuc şi izbiturile lor seci pe drumul întărit, şi erau o ameninţare serioasă pentru velrani.
Exclamau, se aşteptau, se strigau, se înghesuiau, se zădărau, se asmuţeau precum cîinii de vînătoare ţinuţi
154
multă vreme legaţi, care sînt în sfîrşit duşi s-alerge după iepuri şi vulpi şi care se muşcă unii pe alţii de urechi şi de labe ca să-şi exprime mulţumirea şi să-şi mărturisească bucuria.
Chiar că era un entuziasm molipsitor. O dată cu iureşul lor spre terenul comunal, o dată cu bucuria lor în marş, ca în sunetele unei muzici războinice, întreaga viaţă proaspătă şi sănătoasă din sat părea atrasă şi dusă : fetiţele timide, care roşeau uşor, îi însoţiră pînă la teiul cel mare, neîndrăznind să meargă mai departe, cîinii alergau pe de lături, zburdînd şi adulmecînd, pînă şi pisicile, motanii cei prudenţi, înaintau pe zidurile împrejmuitoare bîntuiţi cumva de gîndul de a-i urma, oamenii de pe pragul caselor îi întrebau din priviri. Şi le răspundeau rîzînd că se duc să se joace, dar ce joc !
Lebrac, de cum ajunseră la cariera lui Pepiot, canaliza entuziasmul, poftindu-şi războinicii să-şi burduşească buzunarele cu pietre.
— Va trebui să nu aveţi la voi decît vreo jumătate de duzină, le zise, şi să puneţi restul pe pămînt de cum vom fi sosit, deoarece, cînd vom trece la atac, nu trebuie să atîrnăm ca sacii de făină. Dacă vom duce lipsă de muniţie, şase dintre cei mici vor lua fiecare cîte două basci şi vor pleca să le umple la cariera Şobolanului (e cea mai aproape de tabără).
Şi-i desemnă pe cei care, de va fi fost cazul, primeau însărcinarea să aprovizioneze ori, mai curînd, să-i reapro-vizioneze cu muniţie. Pe urmă îl puse pe Tintin să le
155
arate diverse piese ale comorii de război, ca luptătorii să fie liniştiţi şi siguri pe ei, apoi dădu semnalul de mers înainte, el luînd-o în frunte şi, ca totdeauna, slujind drept ecleror trupei.
Sosirea îi fu salutată de trecerea unei pietre ce-i atinse fruntea, făcîndu-1 să-şi plece capul; se întoarse doar ca să le arate celorlalţi, prin scurte înclinări ale capului, că acţiunea începuse. Numaidecît soldaţii se răzleţiră iar el îi lăsă să se aşeze unde le convenea, fiecare la locul obişnuit, încredinţat că flerul lor războinic nu va fi în seara aceea dat de ruşine.
După ce Camus se cocoţă la el în copac, expuse situaţia.
Se aflau cu toţii la liziera lor, verlanii, de la cel mai mare la cel mai mic, de la Touegueule, căţărătorul, la Migue la Lune executatul.
— Cu atît mai bine! conchise Lebrac, o să fie încalţe o bătaie frumoasă.
Timp de un sfert de oră, valul obişnuit de insulte îşi legănă fluxul şi refluxul între cele două tabere, dar

velra-nii nu se clinteau, închipuindu-şi, poate, că inamicii lor, goi, vor trece, ca şi cu două zile în urmă, la atac în seara aceea. Aşa că îi aşteptau hotărîţi, bine aprovizionaţi de un serviciu recent organizat de către ştrengari, care aduceau tot timpul cu batistele doldora, pietricele, după care se duceau iar la stîncile din mijlocul pădurii, apoi veneau să le răstoarne la lizieră.
156
Longevernii nu-i vedeau decît în răstimpuri, îndărătul zidului şi-al copacilor lor.
Ceea ce nu-i prea convenea lui Lebrac, care ar fi voit să-i atragă pe toţi mai spre loc viran, ca să scurteze distanţa de străbătut cînd ar fi fost să ajungă la ei.
Văzîndu-i că nu se hotărăsc repede, decise să preia ofensiva cu jumătate din trupele lui.
Camus, consultat, coborî, declarînd că treaba asta îl privea pe el. Tintin, în spatele liniilor, îşi făcea sînge rău văzîndu-i cum se tot fîţîie şi se-agită.
Camus nu-şi pierdu vremea. Cu praştia în mînă, îi puse pe cei douăzeci de soldaţi ai lui să ia cu ei patru pietre, nu mai mult, apoi comandă atacul.
Se înţeleseseră: nu trebuiau să aibă loc lupte corp la corp. Trebuiau doar să se apropie la o distanţă potrivită de inamic, care-ar fi fost neîndoielnic năucit de atacul acela, să semene în rîndurile lui o grindină de pietricele apoi să bată în retragere imediat, pentru a evita riposta, care cu siguranţă că avea să fie periculoasă.
Semănaţi ca tiraliorii, la vreo patru-cinci paşi unii de alţii, cu Camus în frunte, se repeziră cu toţii şi, într-adevăr, focul inamicului încetă o clipă în faţa acelei lovituri îndrăzneţe. Trebuia profitat de situaţie. Camus, apucîndu-şi praştia, îl ochi pe Aztec des Gu6s, în timp ce oamenii lui, rotindu-şi braţele morişcă, împroşcau cu pietre sectorul inamic.
— Roiu' acu'! răcni Camus, văzînd cum ceata Aztecului strînge rîndurile ca să-şi ia avînt.
157
O ploaie de pietre le ajunse la călcîie în timp ce strigăte înspăimîntătoare scoase de velrani le dădeau de ştire că, la rîndul lor, erau urmăriţi.
Aztecul, văzînd că nu mai erau dezbrăcaţi, considerase inutilă şi sterilă o defensivă mai lungă.
Camus, auzindu-le vacarmul şi încrezîndu-se în picioarele lui sprintene, se întoarse să vadă „cum devine cazul"; numai că generalul inamic avea alături de el pe cei mai buni alergători, Camus rămăsese chiar ceva mai în urmă faţă de ai săi, trebuia s-o taie şi încă rapid, de nu voia să fie prins.
Nasturii, ştia el bine, la fel ca şi praştia lui erau al naibii de rîvnite de banda Aztecului, căreia îi scăpase ca prin urechile acului în seara cînd cu Lebrac.
Aşa că voi să-şi ia picioarele la spinare.
Nenorocire ! O piatră azvîrlită la ţintă, o piatră de-a lui Touegueule, bineînţeles, ah, ticălosul! îl izbi puternic în piept, de-1 făcu să se clatine, oprindu-1 o clipă. Ceilalţi aveau să-i pice-n spinare.
— Ah, fir' ar să fie ! M-a luat dracu !
Şi Camus, în mai puţin timp decît trebuie ca s-o spui şi s-o scrii, îşi duse într-un gest disperat mîna la piept şi căzu pe spate, fără să mai răsufle şi cu capul neclintit.
Velranii tăbărîseră pe el.
Urmăriseră traiectoria proiectilului lui Touegueule şi observaseră gestul lui Camus, apoi îl văzură palid, prăbuşindu-se cît era de lung, fără o vorbă; se opriră brusc.

158
159
— Dacă-i mort!...
Un răget cumplit, strigătul de furie şi de răzbunare al longevernilor, se făcu numaidecît auzit, urcă, spori, umplu pădurea, mîini începură să fluture fantastic ţăruşii în timp ce săbiile îşi aţintiră disperat vîrful spre grupul lor.
într-o clipită făcură cale-ntoarsă şi ajunseră la adăpost, unde rămaseră iarăşi în defensivă, cu piatra în mînă, în timp ce toată armia din Longeverne sosea lîngă Camus.
Printre pleoapele întredeschise şi genele tremurătoare, războinicul căzut îi văzuse pe velrani oprindu-se brusc în faţa lui, pe urmă făcînd stînga-mprejur, ca în cele din urmă să dispară.
Apoi, înţelegînd din strigătele furioase ce veneau în goană spre el că ai lui îi săreau în ajutor şi-i puneau pe fugă, deschise ochii, se ridică în şezut, după care se sculă liniştit, îşi puse mîinile-n şolduri şi le făcu velranilor, ale căror creştete se iţeau la înălţimea zidului împrejmuitor — cea mai elegantă plecăciune.

— Porcule ! Ticălosule ! Ah, prefăcutule ! Laşule ! mugea Aztec des Gu6s văzînd cum prizonierul lui — căci asta era — îi scapă încă o dată prin viclenie; ei las' că te găjbesc eu ! Te găjbesc eu! Şi n-ai să-mi mai scapi, trîntore!
Atunci Camus, cît se poate de calm şi continuînd să zîmbească, avînd armata din Longeverne — mirată — îndărătul lui, îşi duse arătătorul la gît şi şi-1 trecu de
patru ori din spate spre faţă, de la ceafă la bărbie; apoi, pentru a completa gestul, şi-aşa destul de expresiv, amin-tindu-şi la timp că fratele lui mai mare era artilerist, îşi izbi puternic cu dreapta coapsa, îşi întoarse mîna cu palma în afară şi cu degetul gros spre deschizătura prohabului.
— Da' pe asta ? Pe asta cînd o s-o găjbeşti, ha ? Prostănacule!
— Bravo, bravo, Camus ! Ha, ha, ha ! Iu-hu ! Muuu ! Bang! Fîs! Armata din Longeverne, prin diverse strigăte şi exclamaţii, îşi manifesta dispreţul pentru credulitatea prostească a velranilor şi admiraţia faţă de bravul Camus, care le scăpase ca prin urechile acului, trăgîndu-le clapa atît de frumos.
— Da' caroiu' tot l-ai încasat, răcnea Touegueule, împărţit între sentimente diverse, mulţumit la o adică de întorsătura pe care-o luaseră lucrurile şi furios că împuţitul de Camus, care-1 băgase-n boale de spaimă pentru nimica toată, scăpase de pedeapsa pe care-o merita cu vîrf şi-ndesat.
— Tu, amice, îi răspunse Camus, care avea el gîndul lui, fii pe pace ! Dau eu de tine !
Şi cum pietrele începură să cadă printre rîndurile descoperite ale longevernilor, înarmaţi doar cu măciucile, făcură repede cale-ntoarsă şi ajunseră la tabăra lor.
Dar erau încinşi, bătălia se porni şi mai cu spor, deoarece velranii, duşi de nas, furioşi de ruşinea lor — traşi pe sfoară, batjocoriţi, insultaţi — voiau să-şi ia revanşa pe loc, aşa că trecură la ofensivă.

îl prinseseră pe general, cum naiba să nu poată prinde şi cîţiva soldaţi.
„Au să se-ntoarcă", se gîndea Lebrac.
în timpul ăsta, Tintin, aflat în spatele frontului, nu-şi mai găsea locul. Ce meserie spurcată şi asta de trezorier!
Ăst timp Aztec des Gu6s, după ce-şi adunase oamenii înfierbîntati şi furioşi şi după ce se sfătuiră hotărî să dea asaltul cel mare.
Scoase un răsunător şi fioros „Iazma vă mierleşte!" şi cu măciucile fluturînde, cu bîtele bine strînse în mînă, se năpusti spre carieră, urmat de toţi luptătorii lui.
Lebrac nu mai şovăi. Replică printr-un „Şo pe velrani!" la fel de răsunător ca şi strigătul de război al rivalului său, iar ţăruşii şi săbiile din Longeverne îşi îndreptară încă o dată înainte vîrfurile încercate.
— Huo, prusacilor! Huo, împuţiţilor! Grohăitorilor! Rahaţi cu ochi! Bastarzi de popi! Pui de tîrfă! Hoitarilor! Putregaiurilor ! Lăturilor ! Mortăciunilor ! Boaitelor! Sectanţilor! Hoituri de pisici! Rîioşilor! Băloşilor! învîrtiţilor! Păduchioşilor! iată cîteva din expresiile ce s-au încrucişat înainte de abordare.
Ei da, se poate spune cu toată tăria, limbile nu stăteau degeaba.
Cîteva rafale de pietre se mai auziră şuierînd pe deasupra capetelor, apoi avu loc o înspăimîntătoare învălmăşeală: se auziră măciuci căzînd pe scăfîrlii, lăncii şi săbii pîrîind, pumni răsunînd în piepturi, palme

lipăind, saboţi rupîndu-se şi gîtlejuri care răcneau: Trosc! Pleosc! Zbang ! Bum ! Poc! Zdrup !
— Huo, trădătorilor ! Huo, laşilor ! Şi se văzu părul ridicîndu-se măciucă în vîrful capului, arme rupîndu-se, trupuri încleştîndu-se, mîini făcînd morişca apoi elanul frîngîndu-li-se brusc, pumni repeziţi ca nişte biele şi gioale înfipte-n pămînt care se dădeau de ceasul morţii, agitîndu-se, tresăltînd ca să împartă cît mai multe lovituri în toate părţile.
Aşa se face că La Crique, azvîrlit pe jos încă de la începutul acţiunii de către o ploaie anonimă de pumni, întorcîndu-se pe-o bucă, ţinea nu piept ci picior în calea tuturor asaltatorilor, răzuind ţurloaiele, zdrobind rotu-lele, răsucind gleznele, pisînd degetele de la picioare, izbind pulpele.
Lebrac, zbîrlit ca un mistreţ, desfăcut la gît, cu capul gol, cu bîta ruptă, pătrundea ca un pinten de oţel în ceata lui Aztec des Gu6s, apucîndu-şi duşmanul de piept, zgîlţîindu-1 ca pe un prun, în ciuda unei ciurde de velrani agăţaţi de nădragii lui, care-1 trăgeau de păr, îl pălmuiau, îl plesneau şi-1 tăbăceau — apoi, zvîrlind ca un armăsar în mijlocul cetei, scăpa de inamici aruncîndu-i care încotro.
— Aha, te-am prins, fir'ar să fie! mugea el, ticălo-sule ! N-ai scăpare, ţi-o jur ! îţi vin eu de hac! De-ar fi să te tai, şi tot te duc la Tufărişul cel Mare, să ai soarta învinşilor ! Şi-o s-o ai, cum îţi spun !

Zicînd acestea, îl burduşea de pumni şi de picioare, ajutat de Camus şi de Grangibus care-1 urmaseră, apoi îl
162
umflară pe sus pe şeful inamic, care se zbătea din toate puterile. Dar Camus şi Grangibus, îl ţineau fiecare de cîte-un picior, iar Lebrac, ridicîndu-1 în mîini, îl potopea cu înjurături asigurîndu-1 că strînge şurubul dacă mai face mult pe nebunul.
Ăst timp grosul celor două trupe luptau cu o înverşunare cumplită, însă victoria, hotărît lucru, le zîmbea longevernilor; în luptele corp la corp erau neîntrecuţi, fiind spătoşi şi robuşti; cîţiva velrani, care fuseseră azvîrliţi prea violent, dădeau înapoi, cedau, încît, atunci cînd îl văzură pe general în persoană dus pe sus, s-a stîrnit deruta, fuga în neştire şi debandada.
— Prindeţi-i! Prindeţi din ei, ce naiba! Prindeţi odată, răcnea Lebrac de departe.
Şi războinicii din Longeverne se aruncară pe urma învinşilor, dar, cum lesne e de închipuit, fugarii nu stăteau să-i aştepte, iar învingătorii nu împinseră urmărirea prea departe, curioşi fiind să vadă cum avea s-o păţească şeful inamic.

La sttlpul de execuţie

Şi ţintuindu-i goi de sttlpii coloraţi. J.A. RIMBAUD *(Corabia beată)*

Cu toate că era scund şi părea plăpînd, ceea ce făcuse să i se dea porecla ce-o avea, Aztec des GU6S[1], nu era el omul care să înghită tot ce i se făcea fără să opună împotrivire. Lebrac şi ceilalţi doi o aflară curînd, pe spezele lor.
într-adevăr, în timp ce generalul întorsese capul, ca să-şi îndemne oamenii la urmărire, prizonierul, asemeni unei vulpi căzute în capcană ce profită de clipa lăsată-n părăsire pentru a se răzbuna dinainte de supliciul ce-o aşteaptă — apucă între fălci degetul gros al purtătorului său şi-1 muşcă straşnic, pînă la sînge. La rîndul lor, Camus şi Grangibus primiră fiecare cîte-o lovitură de bocanc în coaste, învăţînd ce va să zică să slăbeşti fie şi

1 în traducere literală : *Fir de apă Intre vaduri* (n.tr.).

1

164
numai un pic strînsoarea la cracul pe care trebuiau să-1 ţină între braţul şi şoldul lor.
Lebrac, trăgîndu-i un pumn zdravăn peste meclă, îl făcu să dea drumul degetului străpuns pînă la os, şi jură încă o dată cu mare spor de blesteme şi înjurături toate astea aveau să-i fie plătite *illico* .
Chiar atunci armata se întorcea fără alt captiv. Ei da, Aztecul avea să plătească pentru toţi.
Tintin, care se apropie ca să-1 cerceteze, primi un scuipat drept în faţă, dar nu luă în seamă insulta asta şi ricana straşnic recunoscîndu-1 pe generalul inamic.
— Aha, tu eşti! Păi lasă-mpuţitule, c-acu' nu scapi! Porcule ! Dacă Mărie s-ar putea face aici, ca să te tragă puţintel de păr, ce fericită ar fi! îţi curg bale şarpe ce eşti, n-au decît să-ţi curgă, nu asta o să-ţi înapoieze ţie bumbii, nici n-o să-ţi apere bucile.
— Adă sfoara, Tintin, porunci Camus, să legăr cîrnatul ăsta.
— Leagă-i toate labele, mai întîi pe alea dindărăt pe urmă pe alea din faţă; la urmă îl legăm de stejaru cel mare ca să-şi primească porţia. Şi-ţi făgăduiesc n-o să mai muşti, nici bale n-o să-ţi mai curgă, scârnăvie dezgustătoare, bălegarule!
Războinicii care soseau luau parte la operaţie: începură cu picioarele; dar cum prinsul nu înceta să-i scuipe pe toţi care intrau în raza de acţiune a jetului său de salivă şi pe care încerca să-i şi muşte, Lebrac îi porunci lui Boulot să scotocească buzunarele cocosului ăluia tur-
165
bat şi să se slujească de batista lui ca să-i astupe gura cea spurcată.
Boulot dădu ascultare: sub scuipaţii Aztecului, de care se ferea de bine de rău cu o mînă, scoase din buzunarul prizonierului un pătrat de cîrpă de culoare îndoielnică, ce trebuie să fi avut carouri roşii, de n-o fi fost albă, pe vremea nu foarte îndepărtată, poate, cînd era curată. Dar „şterge-zeamă" asta nu mai oferea acum ochilor privitorului — ca urmare a contactului cu fel de fel de obiecte cît se poate de

amestecate, fără îndoială, şi datorită multiplelor întrebuinţări ce-i fuseseră date: curăţenie, legătură, căluş, legătoare, boccea, aco-perământ, pansament, prosop, portofel, buzdugan, perie, pământuf etc, etc.
— decît o culoare pişăcioasă, verzuie ori cenuşie, cît se poate de respingătoare.
— Mda, curată, nimic de zis, zdreanţă lui, constată Camus; şi încă mai e plină de „scursori"; nu ţi-e ruşine, scîrbosule, să porţi o spurcăciune ca asta în buzunar ! Şi mai zici că eşti bogat ? Ce împuţiciune ! Nici un cerşetor n-ar rîvni la ea, nici nu ştii de unde s-o apuci.
— Nu-i nimic! hotărî Lebrac. Pune-i-o peste muian, iar dacă are flegme pe ea o să le poată-nghiţi din nou, ca să nu se piardă nimic.
Şi mîini energice înnodară la ceafă căluşul peste mandibulele Aztecului, care curînd fu imobilizat şi redus la tăcere.
— Ai pus să fiu biciuit deunăzi, ai să fii şi tu azi bătut la fund cu nuiaua.
166
— Ochi pentru ochi, dinte pentru dinte! proferă moralistul La Crique.
— Hai, Grangibus, ia nuiaua şi arde-1.
O mică şedinţă înainte de a-i da pantalonii jos, ca să-1 pună în formă pe musiu ăsta mic şi frumos care face atîta pe deşteptu'.
— Depărtaţi-vă, hei, lărgiţi cercul!
Şi Grangibus, conştiincios, aplică cu o nuia verde, flexibilă şi groasă şase lovituri şuierătoare peste bucile prizonierului care, cu legătoarea la gură, se sufoca de mînie şi durere.
Cînd corecţia luă sfîrşit, Lebrac, după ce schimbase cîteva vorbe pe şoptite cu Camus şi Gambette, care apoi dispărură tiptil, exclamă voios :
— Iar acu' să trecem la nasturi! Tintin, băiatule, pregăteşte-ţi buzunarele, a sosit momentul, asta-i clipa cea mare, şi numără bine, fii atent, nu pierde nimic!
Lebrac operă cu prudenţă. Căci se cădea să nu deterioreze prin mişcări prea bruşte sau tăieturi neîndemîna-tice cu cuţitul diversele piese ce alcătuiau răscumpărarea Aztecului, piese ce aveau să îngroaşe comoara de război a armatei din Longeverne.
începu cu bocancii.
— O, o! exclamă el. Avem şireturi noi! Frumos! Măgarule ! îl luă numaidecît în focuri, sînt înnodate ! Şi încet, cu ochii ţintă la şuviţele ce se-mpleteau, făgăduind feţei sale o lovitură de picior răzbunătoare, ce-ar fi fost cumplită, desfăcu „înnodătura", lărgi gura
167
bocancului şi trase şiretul pe care i-1 dădu lui Tintin. Apoi trecu la al doilea picior, unde totul merse mai repede. Pe urmă urcă sus pe picior, ca să confişte jartierele din elastic, ce trebuiau să susţină ciorapii.
Aici, Lebrac a fost furat. Aztecul n-avea decît o singură jartieră, celălalt ciorap fiind susţinut de-un capăt de şnur ca vai de lume, pe care îl confiscă oricum, nu fără a bombăni:
— Ptiu, hoţule ! N-are nici măcar o pereche de „jartele" şi face pe şmecherul. Ce face tac'tu cu mangoţii, ai ? îi bea ? Pui de pilangiu ! Cîine de beţivan !
Pe urmă Lebrac veghe să nu uite vreun bumb ori vreo butonieră. Cînd ajunse la pantaloni, mare bucurie mare. Aztecul avea bretele duble în formă de furcă şi în bună stare.
— Ce mai lusc[1], exclamă el; şapte bumbi la nădragi. Fain de tot, amice. îţi dăm o nuia mai mult ca mulţumire, ca să te înveţe minte să te mai uiţi de sus la ăi nevoiaşi; ştii, nici noi, la Longeverne, nu sîntem scîrţani, deloc nu ne zgîrcim şi la nimic, nici măcar la lovituri de nuia. Ce băftos o să fie primul dintre noi de s-o pomeni găjbit, să s-aleagă c-o pereche de bretele a-ntîia, ca astea ! La naiba ! mai că-mi vine să fiu eu ăla !
în timpul ăsta, pantalonii, rămaşi fără nasturi şi fără găici, se prăvăleau peste ciorapii deveniţi şi ei rotocoale.
1 Lux (n.a.).
..
168
Flaneaua, vesta, şorţul şi cămaşa au fost la rîndul lor deschioturate metodic; ba în buzunărelul vestei a fost găsit chiar şi-un sunător nou care, în contabilitatea lui Tintin, îşi găsi locul la rubrica „rezervă pentru cazuri grave" .
Şi cînd, după multe inspecţii amănunţite, războinicii din Longeverne se convinseră că nu mai rămăsese nimic, nimic-nimicuţa de şutit, după ce puseră deoparte, pentru Gambette, care n-avea, briceagul

Aztecului, hotărîră în sfîrşit, cu toată prudenţa posibilă, să dezlege mîinile şi picioarele victimei. Era şi timpul.
Aztecul spumega sub căluş, şi cum orice urmă de pudoare dispăruse datorită durerii îndurate sau fusese înăbuşită de mînie, fără a se gîndi să-şi salte pantalonii căzuţi în vine, ce lăsau să i se vadă de sub cămaşă bucile roşii de pe urma bătăii cu nuiaua, prima lui grijă a fost să-şi smulgă de la gură dezagreabila şi cumplita batistă.
Pe urmă, respirînd precipitat, îşi ridică-n brîu hainele şi începu să-şi înjure în gura mare călăii.
Unii se pregăteau să sară pe el ca să-1 biciuiască din nou, dar Lebrac, făcînd pe generalul, fără îndoială din motive numai de el ştiute, îi opri zîmbind:
— Lăsaţi-1 să zbiere, mititelul de el! Dacă asta-1 amuză, făcu el cu un aer băşcălios; copiii trebuie să se amuze.
Aztecul plecă, tîrşîindu-şi picioarele şi plîngînd de furie. Fireşte, îi trecu şi lui prin minte să facă ceea ce făcuse Lebrac în sîmbăta dinainte: se lăsă să cadă îndărătul primului tufiş înrîmit şi, hotărît să le demonstreze
169
longevernilor că nu era mai laş decît ei, se dezbrăcă în pielea goală, chiar şi de cămaşă, ca să le arate posteriorul.
Cei din tabăra de la Longeverne se gîndeau şi ei la acelaşi lucru:
— Iar o să-şi bată joc de noi, ai să vezi, Lebrac, ar fi trebuit să-i mai dai o porţie.
— Lasă, lasă! făcea generalul, care avea el planul lui.
— Doar ţi-am spus, fir'ar să fie ! strigă Tintin. într-adevăr, Aztecul, gol-puşcă, se ridică dintr-un salt din spatele tufişului, se ivi în faţa stindardului celor din Longeverne, le arătă ceea ce spusese Tintin, făcîndu-i laşi, briganzi, porci, boaşe moi..., apoi, văzîndu-i că păreau gata să se repeadă la el, îşi luă avînt şi fugi spre lizieră ca un iepure.
Dar n-apucă s-ajungă departe, bietul de el...
Stînd în patru labe în faţa lui, două siluete, cu nişte mutre bune de dus la spînzurătoare şi sinistre, se înălţară deodată tăindu-i calea cu pumnii proiectaţi înainte, apoi îl prinseră cu violenţă şi, bombardîndu-1 copios cu picioarele, îl aduseră din nou cu forţa la Tufărişul cel Mare, de unde de-abia plecase.
Nu degeaba schimbase cîteva vorbe pe şest Lebrac cu Camus şi Gambette; căci vedea lucrurile limpede de departe, cum spunea el, şi, cu mult înaintea celorlalţi, se gîndise că „curgol" avea să-i joace festa. Aşa că îl lăsase s-o şteargă cu cumsecădenie, în ciuda protestelor celorlalţi, ca să-1 ia ca din oală în clipa următoare :
170
— Aha, va să zică vrei să ne arăţi curu', amice! Foarte bine ! Nu trebuie să-i contrazicem pe copii! Aşa că o să-ţi privim curu', piticanie, iar tu o să ţi-1 simţi.
— Legaţi de stejar obrăznicătura asta, iar tu, Gran-gibus, pune iar mîna pe nuia, să-i însemnăm niţeluş sfîrşitul spinării.
Grangibus, generos peste poate, îi administra douăsprezece lovituri, başca una pe deasupra ca să-1 înveţe să le mai aţină calea seara şi să-i sîcîie, cînd se-ntorceau de la şcoală.
— Asta ca să ţi se frăgezească, iar Turcu nostru cînd o vrea să-ţi muşte hoitu'-mpuţit să nu-şi rupă dinţii-n el.
în timpul ăsta, Camus mai scotocea o dată prin bocceaua confiscată prizonierului.
După ce bucile i se făcură roşii de-a binelea, îl dezlegară iarăşi, iar Lebrac, ceremonios, îi încredinţa bagajul, zicînd:
— Călătorie sprîncenată, musiu cur-roş! şi seara bună găinilor tale.
Apoi, pe un ton firesc :
— Dacă vrei să ne-arăţi fundu', amice, păi foarte bine, arată-ni-1! Arată-ni-1 cît pofteşti; ai să ţi-1 arăţi mai mult decît ţi-e voia, fundu', asta ţi-o spun eu, Lebrac!
Şi Aztecul, eliberat, o tăie, de data asta fără o vorbă, şi se alătură armatei lui, aflate în derută.

i.

Necruţătoare enigmă

Am ales acest titlu împrumutat, se va putea crede, de la Domnul Paul Bourget iar dacă, contrar uzanţelor adoptate pînă aici, am înlocuit textul — totdeauna celebru, pus în chip de epigraf la

începutul capitolelor mele — printr-un simbolic semn de întrebare, fie ca cititorul sau cititoarea să binevoiască a crede că în cazul de faţă n-am urmărit nici mistificarea lui, nici mai cu seamă să mă inspir, fie şi oricît de puţin, în paginile ce vor urma, din „foarte ilustrul scriitor" numit mai sus. Toată lumea ştie, de altminteri, iar minunatul meu maestru Octave Mirbeau ne-a împărtăşit cu deosebire acest lucru, în nenumărate împrejurări, că nu începi a fi un suflet vrednic de atenţia Domnului Paul Bourget decît de la o sută de mii franci rentă în sus; repet deci că nu poate exista nici o legătură între eroii distinsului Şi gloriosului academician şi sănătoasa şi viguroasa liotă de copii al cărei foarte simplu şi sincer istoriograf m-am făcut aici.
172
Aztec des Gu6s, sosind printre soldaţii săi, nu avu nevoie să povestească cele întîmplate. Touegueule, cocoţat la el în copac, văzuse totul sau pe-aproape. Bătaia cu nuiaua, ambuscada, degradarea prin extirparea nasturilor, fuga, prinderea, eliberarea: camarazii trăiseră împreună cu el clipă de clipă, ca să spunem aşa, minutele cumplite de suferinţă, angoasă şi furie.
— Trebuie să plecăm! zise Migue la Lune, prea puţin liniştit şi căruia penibila încercare a şefului îi trezea, fără s-o mărturisească, anume triste amintiri.
— Mai întîi trebuie să-1 îmbrăcăm pe Aztec, obiectară cîteva voci.
Şi desfăcură bocceaua. După ce dezlegară mînecile şorţului, găsiră încălţările, ciorapii, vesta, flaneaua, cămaşa şi şapca, pantalonii însă nu se iviră...
— Şi pantalonii mei ? La care din voi sînt ? întrebă Aztecul.
— Nu sînt înăuntru, declară Touegueule. Nu cumva i-ai pierdut cînd te-ai topit ?
— Trebuie mers şi căutat.
— Uitaţi-vă de nu cumva se văd.
întrebară din ochi cîmpul de bătălie. Nici o zdreanţă zăcînd pe jos nu trăda existenţa pantalonilor.
— Urcă-te-n copac, hai, îl îndemnă Aztecul pe Touegueule, poate o să vezi pe unde au căzut.
Căţărătorul, fără o vorbă, se urcă în fagul lui.
173
— Nu văd nimic, declară el după o clipă de cercetare. Nimic!... Nu! Nimic... da' încalţe eşti sigur că i-ai pus înăuntru cînd te-ai dezbrăcat la tufiş ?
— Păi te cred, că doar i-aveam, răspunse şeful, cît se poate de îngrijorat.
— Unde să fi apucat ?
— A, trăsni-i-ar! A, porcii! exclamă dintr-odată Touegueule. Ascultaţi, da' ascultaţi odată, năvlegilor!
Şi velranii, cu urechea la pîndă, îi auziră într-adevăr foarte desluşit pe inamicii lor întorcîndu-se acasă şi cîntînd din rărunchi următorul cîntecel popular, cît se poate de nimerit în împrejurările de faţă, pe cît părea, şi mai puţin revoluţionar ca de obicei:
Pantalonii mi Mi s-au descusut! De-o mai ţine aşa Tot mi s-o vedea Chiar şi gaura... 'N pantalonii mei Ce s-au descusut...
Şi după ce se aplecă, se răsuci, se înălţă printre crengi ca să vadă cît mai departe, Touegueule răcni plin de furie:
— Da', sînt la ei, pantalonii tăi! Ţi i-au săltat, împuţiţii naibii, hoţii! îi văd, i-au pus în vîrful unei prăjini înalte, ca pe-un drapel. Curînd ajung la carieră.

1

174
Şi refrenul continua să ajungă la urechile înspăimîntate ale Azteculuı şi-ale trupei lui:
De-o mai ţine-aşa Tot mi s-o vedea Chiar şi gaura de la...
Ochii şefului se căscară, clipiră, se tulburară, faţa îi păli:
— Păi, am încurcat-o, cum să mă-ntorc ? Ce să spun ? Ce-aş putea face ?... Niciodată n-aş îndrăzni să trec prin sat aşa.
— Va trebui s-aştepţi să se întunece de-a binelea, îşi dădu careva cu părerea.

— Pe toţi o să ne certe dacă ne-ntoarcem tîrziu, observă Migue la Lune. Trebuie să găsim o soluţie.
— Ce-ar fi să foloseşti şorţul, propuse Touegueule, dacă-l închizi bine cu agrăfiţe, poate că n-o să se vadă mare lucru.
încercară, după ce puseră sfori la bocanci şi un ac de siguranţă la gulerul cămăşii; fugi d'aci, cum spunea Tatti, şorţul nu ajungea nici măcar pînă la tivul cămăşii; încît Aztecul părea să fi pus un stihar negru peste o rasă albă.
— Semeni cu un popă, îndrăzni iar Tatti, doar că e pe invers.
— Păi da, atîta doar că popii nu-şi arată nici papai-noagele aşa, obiectă Pissefroid; moşule, nu ţine. Da' dacă ţi-ai pune şorţul ca pe-o fustă şi l-ai strînge pe şol-
175
duri, n-o să ţi se vadă curu', şi-o să facem cu toţii la fel, oamenii or să creadă că-i aşa, de sanchi, şi-o să poţi ajunge acasă.
— Da, dar cînd ajung or să-mi spună să-mi pun şorţul ca lumea, şi-au să vadă. A, dragii mei, ce-o s-o mai încasez!
— Hai să ne-apropiem de sat, se face tîrziu, n-o să putem ajunge la rugăciune, pe toţi o să ne bumbăcească, interveni Migue la Lune.
Sfatul nu era rău şi ceata drumeţi trist şi agale pe sub copaci, continuînd să caute o combinaţie care să-i îngăduie şefului să ajungă fără prea mari neplăceri la penaţii lui.
La marginea şanţului de incintă, după ce coborîseră rîpa transversală ce ducea la liziera pădurii, ceata se opri şi cugetă.
... Nimic... nimeni nu găsea nimic...
— Trebuie să plecăm, se smiorcăiau timizii, temîndu-se de mînia pastorală şi de chelfăneala paternă.
— Doar n-o să-1 lăsăm pe şefu' aici de unul singur, protestă Touegueule, ţinînd piept energic dezastrului.
Aztecul părea cînd înnebunit, cînd îndobitocit.
— Ah, de-ar putea cineva să se ducă la noi acasă prin spate şi să se strecoare în odaia din fund. Nădragii mei cei vechi sînt după lădoi. De i-aş avea, barem !
— Moşule, dacă ne-am duce acolo şi ne-ar prinde mama ori tatăl tău ce-ar zice ? Ar vrea să ştie ce paştem pe-acolo, poate că ne-ar lua drept hoţi; nu se face aşa.
176
— Oh, mama mă-sii de treabă ! Şi eu ce să fac aici ? O să mă lăsaţi de unul singur ?
— Nu înjura aşa, îl mustră Migue la Lune, ai s-o faci să plîngă pe Maica Precista, şi-aduce nenorocire.
— Ei da, Maica Precista! face minuni la Lourdes, pe cît se spune: de mi-ar da barem şi mie bieţii şi vechii mei „pataloni" !
Big, bang ! Big, bang ! Bătu de rugăciune.
— Nu putem rămîne aici mai mult, tot nu facem nici o scofală! Trebuie să plecăm! s-auziră glasuri numeroase.
Şi jumătate din ceată se desprinse, lăsîndu-şi şeful, apoi o apucă în galop spre biserică, să nu fie pedepsiţi de preot.
— Cum să fac, Doamne ! Cum să fac ?
— Aşteaptă să se întunece, las', îl consolă Toue-gueule, eu rămîn cu tine. O s-o încasăm amîndoi. Da' nu trebuie ca şi ăştilalţi să fie certaţi pentru noi.
— Nu, chiar că nu! repetă Aztecul. Duceţi-vă la rugăciune, hai, plecaţi şi rugaţi-vă la Sfînta Fecioară şi la Sfîntul Neculai să nu fim caftiţi prea rău.
N-au aşteptat să li se spună de două ori, şi-n vreme ce ceilalţi o rupseră la fugă, oarecum în întîrziere, cei doi cumetri se priviră.
Touegueule, dintr-o dată, se izbi peste frunte.
— Că proşti mai sîntem amîndoi, am găsit!
— Hai zi! Zi repede, făcu Aztecul, sorbindu-i cuvintele din gură amicului său.
177
— Uite-aşa, bătrîne: du nu mă pot duce la voi acasă, tu însă o să te duci!/
— Ba da, ba da, îmi scot eu pantalonii şi ţi-i dau ţie, la fel şi şorţul. Tu te duci acasă şi intri prin spate, îţi laşi ţoalele cele rupte, îţi pui altele bune, pe urmă mi le-aduci pe-ale mele. Şi plecăm amîndoi de-aici. O să spunem că am fost după ciuperci, departe la Chasalans, aşa de departe că aproape nici n-am

auzit clopotul. Du-te !
Ideea îi păru genială Aztecului. Zis şi făcut. Touegueule era ceva mai înalt decît prietenul lui, aşa că îi suflecă pantalonii la amîndouă picioarele, că erau cam lungi, mai strînse cu o măsură gaica de la spate, îl încinse pe şef cu un curmei, sfătuindu-l s-o şteargă repejor, dar mai cu seamă să încerce să nu fie văzut de careva.
Şi în vreme ce Aztecul, pitulîndu-se pe lîngă ziduri şi garduri vii, fugea ca un căprior spre casa părintească pentru a face rost de alţi pantaloni, el, Touegueule, ascuns în şanţul din pădure, se uita atent în toate părţile pentru a vedea dacă expediţia avea vreo şansă de izbîndă.
Aztecul ajunse la coşmelie, escaladă fereastra, găsi nişte pantaloni aproape asemănători cu cei pierduţi, bretele uzate, un şorţ vechi, smulse şireturile de la încălţările de duminică, apoi, fără a mai pierde timpul să se îmbrace, sări din nou în livadă şi, pe acelaşi drum pe care venise, alergă de mama focului la eroicul său fîrtat, care stătea pe vine, dîrdîind îndărătul zidului şi strîngîndu-şi pe cît îi stătea în putinţă cămaşa scurtuţă de pînză aspră pe coapsele înroşite.
178
Văzîndu-se, rîseră pe tăcute cu gura pînă la urechi, aşa cum fac pieile-roşii, personajele cele bune din romanele lui Fenimore Cooper şi, fără a mai pierde o clipă, făcură schimb de haine.
După ce amîndoi îşi redobîndiră învelişul personal, Aztecul, dispunînd în sfîrşit de o cămaşă cu nasturi, de un şorţ curat şi de şireturi la bocanci, aruncă o privire îngrijorată şi melancolică spre hainele-i în zdrenţe.
Se gîndi că în ziua în care mama o să le descopere, cu siguranţă că avea s-o ia pe coajă, să fie certat şi poate chiar închis în cameră şi nevoit să stea în pat, dezbrăcat.
Gîndul ăsta din urmă îl făcu să ia o hotărîre energică.
— Ai chibrituri ? îl întrebă pe Touegueule.
— Da, răspunse acesta. De ce ?
— Dă-mi unul, ceru Aztecul.
Şi după ce frecă fosforul de o piatră, iar mai înainte strînsese într-o grămăjoară, ca un mic rug ispăşitor, şorţul şi cămaşa, martori ai înfrîngerii şi ai ruşinii lui, şi subiecte de îngrijorare pentru viitor, le dădu foc fără să şovăie, ca să şteargă pentru totdeauna amintirea acelei zile nefaste şi blestemate.
— Am să fac în aşa fel încît să n-am nevoie de pantaloni, răspunse la întrebarea lui Touegueule. Şi niciodată maică-mii n-o să-i treacă prin cap că sînt terminaţi. O să creadă mai curînd că zac pe undeva pe după vreo mobilă, la fel şi şorţul, şi cămaşa.
Şi-aşa, liniştiţi amîndoi şi împăcaţi, enigma necruţătoare fiind dezlegată iar delicata problemă rezolvată, aşteptară prima bătaie a clopotului de după
179
vecernie ca să se amestece laolaltă cu camarazii lor care ieşeau din biserică şi care fură miraţi foarte să-i vadă îmbrăcaţi cum se cuvine, apoi se întoarseră acasă, ca şi cum ar fi venit şi ei de la slujbă. \
De cumva preotul nu băgase nimic de seamă, festa fusese jucată. Şi aşa era.
în timpul ăsta, o altă scenă avea loc la Longeverne.
Sosit la teiul cel bătrîn, la cincizeci de paşi de prima casă din sat, Lebrac porunci trupei să se oprească şi să facă linişte.
— N-o să tîrîm după noi pe uliţe zdreanţă asta, spuse el arătînd din priviri pantalonii Aztecului. Oamenii ne-ar putea întreba de unde ne-am căptuşit cu ei, şi ce le-am putea răspunde ?
— Trebuie s-o vîrîm într-o groapă cu scursoare de bălegar, îi sfătui Tigibus. Hei! Tare-aş vrea să ştiu ce-o să le spună Aztecu' la oameni şi cum o să-l mai pocească mă-sa cînd l-o vedea întorcîndu-se cu curu' gol! Să-ţi pierzi batista, să-ţi rătăceşti şapca, să-ţi rupi un sabot, să-ţi înnozi un şiret, treacă-meargă, se-ntîmplă în fiecare zi de-astea, şi poţi încasa o pereche ori două de zvasturi, ba nici atît dacă-i vorba de-un lucru vechi... Dar să-ţi pierzi pantalonii, zău aşa, nu vezi în fiecare zi una ca asta.
— Feţii mei, n-aş vrea să fiu în pielea lui!
— Asta o să-l înveţe minte, afirmă Tintin, ale cărui buzunare bucşite cu pradă bogată trădau importanţa capturii, încă vreo două-trei capturi din astea, făcu izbindu-şi coapsele, şi ne putem lipsi de contribuţia de război; iar cu mardeii ne-am putea distra.
— Vorba e ce facem cu nădragii ăştia ?
180
— Nădragii, tranşă Lebrac, să-i lăsăm în scorbura teiului, rezolv eu ; vedeţi voi mîine; numai că e cazul să vă ţineţi fleanca, nu să meliţaţi cum fac cumetrele care spală rufele. Vreau să vă fac să rîdeţi

cu poftă mîine dimineaţă. Dar dacă preotul ar şti că-i tot mîna mea şi-aici, ar fi în stare să mă oprească de la prima împărtăşanie, ca anul trecut, cînd mi-am spălat călimara în agheasmatar.
Şi adăugă lăudăros, ca vrednic fiu al unui tată care citea *Le Reveil des Campagnes* şi *Le Petti Brandon,* publicaţii anticlericale din provincie :
— Ştiţi, nu că mi-ar păsa mie de fundu' lui, dar aşa, ca să fac ca toată lumea.
— Şi ce-o să faci cu ei, Lebrac ? întrebară camarazii.
— Nimic, doar v-am zis! Vedeţi voi mîine dimineaţă, şi-acu' hai, cărelu', fiecare la ogeacu' lui.
Şi după ce depuseră piesa vestimentară a Aztecului în scorbura din inima bătrînului tei, plecară.
— Să fii aici după ora opt, îi zise Lebrac lui Camus. Ai să m-ajuţi!
Şi după ce băiatul încuviinţă, plecară să mănînce de seară şi să-şi facă lecţiile.
După masă, pe cînd tatăl lui picotea peste almanahul numit *Marele Mesager Şchiop* din Strasbourg, unde căuta prezicerile vremii pentru viitorul iarmaroc din Vercel, Lebrac, care tocmai clipa aceea o pîndea, se îndreptă frumuşel spre uşă.
Mama lui însă era vigilentă.
— Unde te duci ?

L

181
— Să mă piş, ce naiba ! răspunse el cît se poate de firesc.
Şi fără a mai aştepta vreo obiecţie, ieşi afară şi nu făcu decît un salt, ca să zicem aşa, pînă la teiul cel bătrîn. Camus, care-l aştepta, văzu, în ciuda întunericului, că avea bolduri înfipte pe piepţii şorţului.
— Ce facem ? întrebă el, gata să dea o mînă de ajutor la orice.
— Vino, porunci Lebrac, după ce luă pantalonii şi le sfîşie fundul, ca şi amîndoi crăcii.
Sosiră în piaţa bisericii, tăcută, şi unde nu era nici ţipenie.
— Să-mi dai zdreanţă, zise Lebrac în timp ce se urca pe colţul zidului de unde începea grilajul de fier ce înconjura sfîntul lăcaş.
Pe locul unde se suise şeful, se afla statuia unui sfînt (a sfîntului Iosif, credea el) cu picioarele pe jumătate descoperite, pusă pe un mic piedestal de piatră pe care îndrăzneţul puşti îl escaladă într-o clipă şi-şi ţinu echilibrul, de bine de rău, alături de soţul Fecioarei. Camus îi întinse şalvarii Aztecului, iar Lebrac începu să-i pună la repezeală pantaloni „micului omuleţ de fier". întinse pe membrele inferioare ale statuii crăcii pantalonilor, pe care-i prinse la spate în ace, iar cum în talie erau prea largi şi sfîşiaţi, precum se ştie, încinse mijlocul sfîntului Iosif de două ori cu un curmei de sfoară.
Apoi, satisfăcut de opera lui, coborî.
— Nopţile sînt răcoroase, spuse el sentenţios. Şi-aşa, sfîntului Iosif n-o să-i fie frig la gioale. Iar Dumnezeu
182
tatăl o să fie mulţumit şi, drept recunoştinţă, o să ne ajute să găjbim prizonieri.
— Hai la culcare, moşule !
A doua zi, nişte femei de treabă, bătrîna Potte, Grande Ph6mie, Griotte şi altele, care veneau ca de obicei la liturghia de la ora şapte, se închinară sosind în faţa bisericii, scandalizate de-o asemenea profanare :
— I-au pus pantaloni sfîntului Iosif! Ţîrcovnicul, care dezbrăcă statuia, după ce constată că nu prea era curată între picioare şi că cineva se slujise recent de ea, nu recunoscu însă în veşmîntul acela pantalonii purtaţi de vreun puşti din parohie.
Ancheta lui, dusă cu toată energia şi promptitudinea dorite, nu dădu nici un rezultat. Copiii întrebaţi s-au dovedit la fel de tăcuţi ca şi peştii, sau năuci ca viţeii, încît duminica următoare, preotul, convins că stratagema venea din partea vreunei sinistre asociaţii secrete, tună din înaltul amvonului împotriva nelegiuiţilor şi-a sectanţilor, care, nemaimulţumindu-se să-i persecute pe oamenii de bine, împingeau sacrilegiul încă şi mai departe, încercînd să ridiculizeze sfinţii pînă şi în propriul lor sălaş.
Oamenii din Longeverne erau la fel de miraţi ca şi preotul lor, şi nimeni din sat nu bănui că sfîntul Iosif fusese împopoţonat cu pantalonii lui Aztec des Gu6s, capturat în luptă cinstită de către armata din Longeverne care luptase împotriva împuţiţilor de velrani.

Nenorocirile unui trezorier

Nu totdeauna-i bine să ai o slujbă-naltă. LA FONTAINE *(Cei doi cadri)*
Chiar de-a doua zi dimineaţă, trezorierul, instalat pe locul lui dintr-o bancă din fundul clasei, după ce numărase pînă atunci de-o sută de ori şi mai bine, răsnumărase şi recapitulase diversele piese ale tezaurului încredinţat pazei sale, se pregăti să aducă la zi registrul contabil.
începu aşadar să transcrie din memorie la coloana „intrat" aceste articole detaliate:
LUNI
Primit de la Guignard :
Un nasture de pantaloni
Mare de poţi trece prin el „şfara" de biciuşca
Primit de la Guerreuillas :
O „jartelă" veche de-a maică-sii ca să facem din ea o pereche de schimb.
_____**184**_____
Trei nasturi de cămaşă. Primit de la Baţi:
Un ac de siguranţă.
Nişte şireturi vechi din piele.
Primit de la F61i:
Două capete de „şfară", cît mine de mari laolaltă. Un nasture de haină. Doi nasturi de cămaşă.
MARŢI
Rechiziţionat în bătălia de pe terenul comunal de la prizonierul Aztec des Gu6s, găjbit de Lebrac, Camus şi Grangibus:
O pereche de şireturi în stare bună.
O jartelă.
Un capăt de şiret.
Şapte nasturi de pantaloni
O gaică de la spatele pantalonilor.
O pereche de bretele.
O agrafă de şorţ.
Doi nasturi de şorţ din sticlă neagră.
Trei nasturi de sfeter.
Cinci nasturi de cămaşă.
Patru nasturi de vestă.
Un bănuţ.
Total comoară:
Trei bănuţi de rezervă pentru cazuri grave. Şaizeci de nasturi de cămaşă.
^
185
„Ia să vedem, se gîndi Tintin, or fi chiar şaizeci de nasturi ? Bătrînul nu mă vede! Dacă i-aş număra din nou ?"
Şi-şi duse mîna la buzunar, doldora de toată zestrea aceea amestecată cu bunurile lui personale, deoarece Mărie încă nu avusese timp să coasă săculeţul cu băieri făgăduit armatei, fiindcă trebuia să lucreze pe ascuns iar fratele ei se întorsese prea tîrziu în ajun.
Batista lui Tintin astupa buzunarul cu nasturi. Fără să se gîndească prea mult, o trase brusc, grăbit cum era să verifice exactitatea socotelilor lui şi... vîjjj... în toate părţile încep să se rostogolească pe podea, precum alunele ori bilele, nasturii comorii, împrăştiindu-se prin clasă.
Se stîrni o rumoare înăbuşită iar o mare de capete se întoarseră.
— Ce-i asta ? întrebă sever taica Simon, care de două zile observase o comportare ciudată a elevului său.
Şi se repezi ca să vadă cu ochii lui natura delictului, prea puţin încrezător fiind, — în ciuda tuturor lecţiilor sale de morală şi a poveştii lui George Washington şi a securii, — în sinceritatea lui Tintin şi a celorlalţi ortaci.
Lebrac abia de avu timpul — colegul lui prea emoţionat nu se gîndea deloc la asta — să apuce cu o mînă tremurătoare registrul de conturi şi să-1 vîre repede la el în pupitru.
Gestul lui însă nu scăpă privirii vigilente a învăţătorului :

— Ce ascunzi acolo, Lebrac ? Arată-mi numaidecît, ori îţi ard o săptămînă de arest!
Să arate registrul, să dezvăluie taina ce dădea însăşi forţa şi gloria armatei din Longeverne : haida de, Lebrac ar fi preferat să se şteargă cu el ori să-1 facă scăpăuri, cum cu eleganţă spunea fratele lui Camus. Şi totuşi, o săptămînă de arest!...
Colegii, neliniştiţi, urmăreau duelul.
Lebrac a fost de-a dreptul eroic.
Ridică din nou capacul de la pupitru, deschise Istoria Franţei şi-i întinse lui taica Simon — sacrificînd pe altarul micii patrii din Longeverne primul zălog, atît de drag inimii lui, al proaspetei lui iubiri, — îi întinse sinistrei canalii de învăţător poza pe care sora lui Tintin i-o dăruise ca emblemă a credinţei ei, o lalea ori o pansea stacojie pe cîmp de azur, însoţită, ne amintim, de acest cuvînt pătimaş: amintire.
Lebrac îşi jură, de altfel, dacă învăţătorul n-o rupea pe loc, să se ducă s-o şterpelească din biroul lui, prima dată cînd va fi de jurnă la curăţenie ori cînd taica Simon n-ar fi acolo, dintr-un motiv sau altul.
Ce emoţii nu-1 încercară în clipa următoare, cînd institutorul urcă din nou pe estradă !
Şi totuşi căderea nasturilor nu avea nici o explicaţie.
Lebrac trebui să explice, bîlbîindu-se, că dădea poza aceea pe nasturi... Felul acela de negoţ rămînea totuşi bizar si misterios.
189
— Ce faci cu toţi nasturii ăştia din buzunarul tău ? îl întrebă taica Simon pe Tintin. Pun prinsoare că i-ai furat de la mama ta. Am s-o înştiinţez printr-un bilet... Aşteaptă puţin, vedem noi cum rezolvăm. Pentru început, deoarece tulburaţi clasa, o să staţi în după-amiaza asta la arest amîndoi, o oră.
„O oră la popreală, se gîndeau ceilalţi. Bine-o mai nimeriseră. Şeful şi trezorierul prinşi cu mîţa-n sac. Cum să se mai bată ?"
Din ziua ghinionului şi a înfrîngerii lui, Camus — se înţelege — şovăia să-şi mai asume iar responsabilităţile de general-şef. Dacă velranii ar veni totuşi să se lupte !.. Pe legea mea, atîta pagubă pentru ei!
E drept că se aleseseră în ajun cu un asemenea caft, că era foarte puţin probabil să mai vină şi-n ziua aceea; dar parcă poţi să ştii cu nişte dilii ca ăştia ?
— Şi unde sînt nasturii ? continuă taica Simon. Degeaba se aplecă şi-şi potrivi ochelarii, privind printre bănci, nici un nasture nu căzu în cîmpul lui vizual; în timpul păţaniei, colegii, prudenţi, îi adunaseră pe toţi grijuliu şi pe furiş, ascunzîndu-i în fundul buzunarelor, învăţătorului îi era cu neputinţă să recunoască natura şi cantitatea faimoşilor bumbi, astfel că-1 cuprinse îndoiala.
Dar în timp ce se-ndrepta spre catedră, fără îndoială ca să se răzbune, mîrţoaga bătrînă!, rupse în două frumoasa poză de la Mărie Tintin, în timp ce Lebrac se înroşi ca sfecla de furie şi de durere. Indiferent, institu-

1

190
torul dădu drumul una după alta la cele două fîşii în coşul lui de gunoi, apoi continuă lecţia întreruptă.
La Crique, care ştia în ce măsură Lebrac ţinea la poza aceea, lăsă să-i cadă cu bună ştiinţă tocul şi, în **timp** ce se apleca să-1 ridice, şterpeli repede preţioasele bucăţi, pe care le ascunse într-o carte.
Apoi, voind să-i facă plăcere şefului, lipi pe ascuns, cu margini de la timbrele poştale, cele două bucăţi rupte, în aşa fel încît chiar în recreaţia următoare îi dădu poza lui Lebrac care, impresionat la culme, fu cît pe ce să plîngă de bucurie şi de emoţie, nemaiştiind cum să-i mulţumească minunatului La Crique, prieten adevărat.
Cu toate astea, povestea cu arestul rămînea supărătoare.
„Numai de n-ar spune nimic acasă la ai mei", se gîndea Tintin, şi-i împărtăşi îngrijorarea lui Lebrac.
— O, zise şeful, nici nu se mai gîndeşte la asta. Dar fii atent şi stai cuminte! Nu-ţi duce mîna la buzunare. Dacă ar şti că încă mai ai...
De cum se aflară în curtea de recreaţie, deţinătorii de bumbi înmînară trezorierului unităţile împrăştiate pe care le adunaseră; nimeni nu-1 mustră pentru imprudenţa lui, fiecare simţind prea bine ce

responsabilitate grea îşi asumase, şi tot ceea ce slujba lui — de pe urma căreia se alesese pînă atunci cu ora de arest, fără a mai pune la socoteală şi chelfăneala ce l-ar fi putut aştepta la întoarcerea acasă — ar fi putut să-1 coste în viitor.

191

El însuşi simţi acest lucru şi se plînse:

— Nu mai vreau, să ştii! Va trebui găsit altcineva care să fie trezorier, prea îţi dă bătaie de cap şi prea e periculos: ieri seară n-am putut să mă bat iar azi sînt pedepsit!...

— Şi eu, făcu Lebrac ca să-1 consoleze, sînt oprit la arest.

— Da, dar ieri seară ai tras pe săturate ghionti, caroaie, şi-ai pocnit cu jordia, da ori ba ?

— Nu-i nimic, serile o să fii înlocuit din cînd în cînd, ca să te poţi bate şi tu.

— Dacă aş şti, aş ascunde bumbii acu', să nu-i mai duc cu mine acasă deseară.

— Şi dacă te-ar vedea careva, moş Gugu bunăoară, printre scîndurile de la şura lui, ca apoi să vină să ni-i umfle ori să-i raporteze învăţătorului, bine ne-ar mai merge la toţi!

— Ba nu, n-o să păţeşti nimic, Tintin, spuseră în cor ceilalţi camarazi ca să-1 consoleze, să-1 liniştească şi să-1 determine să ţină în continuare la el capitalul de război, sursă deopotrivă de necazuri şi de încredere, de vicisitudini şi de orgolii.

Ultima oră de clasă fu tristă, sfîrşitul recreaţiei se cufundă în nemişcare şi aproape în tăcere, presărată cu convorbiri misterioase şi şuşoteli ce-1 intrigară pe învăţător. Era o zi pierdută, perspectiva arestului secătuindu-le brusc orice entuziasm juvenil şi potolind setea lor de mişcare.

192

— Ce-am putea face în după-amiaza asta ? se întrebară cei din sat, după ce Gambette şi cei doi Gibus, descumpăniţi, plecaseră la casele lor, unul pe Coastă, ceilalţi la Vernois.

Camus propuse o partidă de bile, deoarece nu voiau să se joace de-a rege-rege-dă-mi ostaşi, această amăgire de război părînd atît de ştearsă pe lîngă înfruntările de pe terenul comunal.

Se duseră aşadar în piaţă şi jucară „pe pătrate" cu miza de o bilă, „de-adevăratelea nu de caracaţă", în timp ce pedepsiţii îşi petreceau ora suplimentară ce le fusese impusă copiind o lectură din Istoria Franţei de Blanchet, care începea aşa: „Mirabeau, la naştere, avea un picior strîmb şi limba împiedicată; doi molari crescuţi în gură îi vesteau forţa... " etc, lucru de care li se rupea.

în timp ce copiau, atenţia lor hoinară capta prin ferestrele deschise exclamaţiile jucătorilor:

— Tot!

— Nimic!

— Am zis înaintea ta.

— Mincinosule!

— N-ai bătut!

— Ocheşte-1 pe Camus !

— Poc! Eşti mort ? Cîte bile ai ?

— Trei.

— Nu-i adevărat, ai pe puţin cu două mai mult! Hai, scuipă-le, hoţ afurisit!

— Bagă una-n pătrat dacă vrei să joci, drăguţule.

193

— Mă doare-n cot, am să m-apropiu de grămadă şi p-ormă rad tot.

Ce mişto e o partidă de bile, orice s-ar zice, se gîndeau Tintin şi Lebrac, copiind pentru a treia oară: „Mirabeau, la naştere, avea un picior strîmb şi limba împiedicată..."

— Halal meclă trebuie să mai fi avut şi Mirabeau ăsta! îşi dădu cu părerea Lebrac. Şi nu mai trece odată ora asta!

— Nu l-aţi văzut pe fratele meu ? întrebă Mărie trecînd pe lîngă jucătorii de bile, care se certau cu înverşunare pentru o lovitură îndoielnică.

întrebarea ei îi potoli subit, micile interese trezite de partida de bile pierind în faţa oricărui lucru ce se lega de marea operă.

— Am făcut săculeţul, adăugă ea.
— Ah ! Oh ! Dă să vedem !
Şi Mărie Tintin le arătă războinicilor, care rămaseră cu gura căscată şi împietriţi de admiraţie, săculeţul cu băieri ce lunecau, din pînză cenuşie, mare cît doi săculeţi obişnuiţi de bile, un săculeţ solid, bine cusut, cu două şnururi noi ce îngăduiau ca deschizătura să se strîngă atît de bine, că nimic nu putea cădea.
— E al dracu' de bun! socoti Camus, exprimînd astfel summumul admiraţiei, în timp ce ochii îi luceau de recunoştinţă. Cu ăsta, ne-am aranjat!
— Au să iasă curînd ? întrebă fata, care fusese pusă la curent cu situaţia fratelui şi a bunului ei prieten.
194
— Peste zece minute ori cel mult un sfert de ceas, preciza La Crique, după ce privise spre turnul clopotniţei ; vrei să-i aştepţi ?
— Nu, răspunse fata, mi-e teamă să nu fiu văzută cu voi şi să i se spună mamei că umblu după băieţi; am să plec, dar să-i spuneţi fratelui meu să vină acasă de cum o ieşi.
— Da, da ! Las' că-i spunem, fii liniştită.
— Am să fiu în faţa uşii, mai zise ea, înainte de-a fugi spre casă.
Partida continuă, lîncezind, în aşteptarea pedepsiţilor.
Zece minute mai tîrziu, într-adevăr, Lebrac şi Tintin, scîrbiţi pe deplin de Mirabeau cel mic, cu piciorul strîmb şi... etc, soseau la jucători, care se împărţiră ca să termine bilele din pătrat.
De cum îi puseră la curent, Tintin exclamă hotărît:
— O şterg, pen' că afurisiţii ăştia de bumbi mă bat la coapsă, fără să mai pun la socoteală că mi-e tot timpul frică să nu-i pierd.
— Dacă poţi, încearcă să te-ntorci după ce i-oi pune-n săculeţ, da ? zise Camus.
Tintin făgădui şi alergă la galop după sora lui. Sosi exact în clipa cînd tatăl lui, pocnind din bici, ieşea din staul ca să mîne vitele spre adăpătoare.
— Tu n-ai nimic de făcut, ai ? întrebă el văzîndu-1 cum se aşează lîngă Mărie, care cîrpea cu ostentaţie un ciorap.
— O, păi îmi ştiu lecţiile, îi răspunse.
195
— Aşa, vasăzică, aşaaa !
Şi tatăl, după exclamaţiile astea echivoce, îi lăsă ca să alerge la Grivd, care-şi freca straşnic gîtul de gardul lui Grand Coulas.
— înapoi, boală! răcni el izbindu-1 cu coada biciuştii pe nările umede.
De cum trecu de prima casă, Mărie scoase în sfîrşit faimosul săculeţ, în timp ce Tintin, golindu-şi buzunarele, întinse în şorţul surorii lui întreaga comoară ce le umfla.
Şi-atunci vîrîră la fund, metodic, mai întîi nasturii, apoi agrafele şi găicile, apoi testeaua de ace grijuliu înfipte într-o bucăţică de pînză, iar la sfîrşit de tot şireturile, elasticul, şnurul şi aţa.
Mai rămînea loc pentru cazul cînd ar fi făcut noi prizonieri. Era nemaipomenit!
Tintin, strîngînd băierile, ridică săculeţul doldora în dreptul ochilor, aşa cum un beţiv ridică paharul, cîntărind comoara şi uitînd în marea lui bucurie de pedepsele şi grijile pricinuite pînă atunci de situaţia lui de trezorier, cînd clămpănitul saboţilor lui La Crique, „toc-toc! toc-toc!" izbind pămîntul în pocnituri gemene, îl făcu să-şi plece capul şi să se uite întrebător la drum.
La Crique, cu respiraţia tăiată, cu ochii îngrijoraţi, sosi drept la ei şi exclamă cu o voce sepulcrală :
— Fii atent la nasturi! Taică-tu pălăvrăgeşte cu taica Simon. Tare mi-e teamă că bătrînul maimuţoi o să-i spună că din cauza lor te-a pedepsit astăzi şi să nu te
196
buzunărească. încearcă să-i ascunzi de s-o întîmpla aşa, bine ? Eu o tai; dacă m-ar vedea, ar putea bănui că ţi-am şoptit ceva.
Se şi auzea la cotitură pocnetul de bici al lui taica Tintin. La Crique se strecură printre ulucii de la livezi şi dispăru ca o umbră, în timp ce Mărie, interesată tot pe-atît cît şi băieţii în aventura aceea, luînd cum nu se poate mai potrivit o hotărîre pe cît de subită pe-atît de energică, îşi îndoi şorţul şi-1 legă solid la spate, în aşa fel încît să formeze în faţă ca un soi de manşon, ascunzătoare în care vîrî, sub lucrul ei, săculeţul cu nasturii armatei din Longeverne.
— Du-te în casă ! îi zise fratelui, şi prefă-te că-ţi faci lecţiile, eu rămîn să-mi ţes ciorapul.
în timp ce părea că nu se interesează decît de lucrul ei, sora lui Tintin se uită furiş la înfăţişarea tatălui

ei, şi nu se îndoi nici o clipă că avea să se lase cu tămbălău, atunci cînd văzu privirea pe care acesta o aruncă, doritor să afle dacă băiatul lui tot mai tîndălea pe pragul uşii.
Boii, vacile se grăbeau, se înghesuiau să intre mai repede în staul şi, în timp ce treceau pe lîngă iesle, încercau să fure o parte din hrana pusă pentru vecin, înainte de a-şi mînca propriile lor porţii. Dar ţăranul plesni din bici ameninţător, afirmîndu-şi astfel voinţa de-a nu tolera acele furtişaguri zilnice şi obişnuite şi, de cum înconjură gîtul fiecărei vite cu cercul ei de fier, cu saboţii negri de bălegar şi de zeamă de bălegar, împinse uşa ce dădea în bucătărie, unde-şi găsi feciorul îndeletnicindu-se

l

cu făcutul unei lecţii la aritmetică pe-a doua zi, cu o atenţie şi o grijă suspecte.
Ajunsese la definiţia scăderii:
— „Scăderea e o operaţie care are drept scop..." mormăia el.
— Cu ce te ocupi acu' ? întrebă tatăl.
— învăţ la aritmetică pe mîine !
— Parcă adineauri îţi ştiai lecţiile ?
— Uitasem de asta !
— Despre ce ?
— Despre scădere!
— Scăderea!... Ia te uită! Dar mi se pare că tu te pricepi la scădere, puturosule !
Şi adăugă brusc:
— Ia vino-ncoa' la mine !
Tintin îi dădu ascultare, luîndu-şi un aer pe cît de mirat pe-atît de nevinovat cu putinţă.
— Arată-mi buzunarele ! porunci tatăl.
— Dar n-am făcut nimic, n-am luat nimic, obiectă Tintin.
— Am zis să-mi arăţi ce ai în buzunare, fir' ar să fie ! Şi mai repede!
— Da' n-am nimic, ce naiba !
Şi Tintin, nobil, ca o victimă în mod odios calomniată, îşi vîrî mîna în buzunarul drept, de unde scoase o zdreanţă murdară ce-i slujea drept batistă, un şiş ciobit al cărui arc nu mai funcţiona, un capăt de şnur, o bilă şi

o bucată de cărbune ce slujea la făcutul pătratului cînd se jucau în bile, pe pardosea.
— Asta-i tot ? întrebă tatăl.
Tintin întoarse căptuşeala neagră de jeg, ca să arate că nimic nu mai rămăsese înăuntru.
— Arată-1 şi pe celălalt!
Aceeaşi operaţie începu din nou: Tintin extrase succesiv un capăt de acadea din lemn-dulce, pe jumătate ronţăit, un coltuc de pîine, un cotor de măr, un sîmbure de prună, coji de alune şi o pietricică rotundă (atît de bună pentru praştie).
— Şi nasturii ? făcu tatăl.
Maica Tintin intră şi ea în clipa aceea. Auzind vor-bindu-se despre nasturi, instinctele ei de femeie economicoasă şi de bună gospodină intrară în funcţiune.
— Nasturi! răspunse Tintin. Dar n-am !
— N-ai ?
— Nu ! N-am nasturi! Ce nasturi ?
— Dar ăia de-i aveai în după-amiaza asta ?
— în după-amiaza asta ? repetă Tintin cu un aer tîmp, încercînd să-şi adune amintirile.
— Nu face pe prostul, fir-ar să fie! exclamă tatăl, ori te lipesc, mucos afurisit ce eşti, aveai nasturi în după-amiaza asta, de vreme ce-ai scăpat pe jos în clasă un pumn; învăţătorul chiar acuşica mi-a zis că aveai buzunarele doldora ! Ce-ai făcut cu ei ? De unde i-ai luat ?
— N-aveam nasturi ! Nu eu aveam, Lebrac voia să-mi dea în schimbul unei poze.

— Aha, pramatie! izbucni mama. De asta nu mai găsesc niciodată nimic în coşuleţul meu cu lucru de mînă şi nici în sertarele de la maşina de cusut; afurisitul ăsta mic de ţingău îmi ia tot: niciodată nu mai găseşti nimic aici, degeaba cumpăr şi iar cumpăr toată ziua, parcă ar intra în pămînt, parcă ar avea aripi

să zboare! Şi cînd nu iau ce se găseşte aici, rup tot ce au pe ei, îşi strică saboţii, îşi pierd şepcile, îşi seamănă batista, n-au niciodată şireturile întregi. Doamne mare şi sfinte, ce-o să ne facem cu nişte obrăznicături ca astea ? La ce le-or fi trebuind nasturi ?
— Aşa, nemernicule! Ei las' că te-nvăţ eu să fii ordonat şi strîngător, şi de vreme ce vorbele nu slujesc la nimic, cu picioare-n dos am să te-nvăţ, eu ăsta care-ţi vorbesc, bubui Tintin tatăl.
Şi alăturînd fapta vorbei, îşi apucă odrasla de braţ şi-o răsuci cu spatele la el, apoi îi aplică la fund cu saboţii lui negri de bălegar cîteva peceţi de garanţie care, credea el, aveau să-l lecuiască pentru o vreme de cheful de-a mai şterpeli nasturi din coşnicioara maică-sii.
Tintin, după principiile formulate de Lebrac în zilele dinainte, zbieră şi răcni din răsputeri înainte chiar ca tatăl să-l fi atins, apoi schelălăi şi mai tare şi mai înspăimîntător cînd tălpile de lemn luară contact cu posteriorul lui, scoase chiar nişte strigăte atît de ascuţite încît Mărie, emoţionată şi înspăimîntată la culme, veni în casă cu lacrimi în ochi iar mama, surprinsă pînă şi ea,

îşi rugă soţul să nu dea atît de tare, închipuindu-şi că băiatul era chinuit ca un martir sau pe-aproape.
— Dar abia dacă l-am atins pe ticălos, răspunse tatăl. Altă dată îl învăţ eu minte să nu mai zbiere degeaba. Să te mai prind eu, adăugă el, cotrobăind prin sertarele maică-tii, ori să-ţi găsesc nasturi prin buzunare!

Alte combinaţii

De mult ce-am căutat, eu tot mai caut încă... RACINE *(Britannicus,* act II, se. 3)
— K I u, nu mai vreau să ţin comoara ! M-am sătu-I Al rat, mi-ajunge să nu mă bat, să copiez tîmpenii
despre Mirabeau, să stau la arest şi să mai mănînc şi bătaie! Să-i ia dracu' de nasturi! N-are decît să-i ia cine-o vrea. Nu se cade s-o încaseze mereu aceiaşi. Tata mi-a zis că dacă găseşte vreun pui de nasture la mine-n buzunare o să mă scarmene de să-mi meargă fulgii.
Aşa vorbi Tintin trezorierul a doua zi dimineaţă, punînd în mîinile generalului drăguţul săculeţ pîntecos, cusut de soră-sa.
— Şi totuşi trebuie ca cineva să păstreze nasturii ăştia, afirmă Lebrac. E drept că Tintin nu mai poate să-i ţină pentru că e bănuit. în orice clipă se poate aştepta să fie scotocit şi prins asupra faptului. Grangibus, trebuie să-i iei tu! Nu locuieşti în sat, tatăl tău n-o să bănuie niciodată că sînt la tine.
— Să car săculeţul de-aici la Vernois şi de la Ver-nois aici, de două ori pe zi, dus şi-ntors, şi să nu mă bat,

1

202
eu, care sînt unul dintre cei mai puternici, unul din cei mai buni soldaţi din Longeverne, îţi baţi cumva joc de mine ? ripostă Grangibus.
— Şi Tintin e un bun soldat, şi el a primit cu dragă inimă.
— Ca să mă prindă la şcoală ori acasă. Unde mai pui că velranii ne-ar putea aştepta într-o bună zi cînd ne-ntoarcem acasă şi cînd Narcisse ar uita să-l sloboadă pe Turcu. Iar în zilele cînd noi doi n-am veni la şcoală, ce-o să faceţi ? O să vă ţineţi de prostii, ha ?
— Am putea ascunde săculeţul într-un pupitru, în clasă, îşi dădu cu părerea Boulet.
— Că deştept mai eşti! îl rîse La Crique. Şi cînd, mă rog, ai ascunde nasturii în clasă ? După ora patru avem nevoie de ei, isteţule, nu în timpul orelor. Şi-atunci, cum să te-ntorci şi să-i ascunzi ? Hai zi, să vedem ce-ţi fată mintea ?
— Nu, nu, nimeni n-a găsit soluţia. Nu de asta-i vorba! constată Lebrac.
— Unde sînt Camus şi Gambette ? întrebă unul dintre cei mici.
— Ce-ţi pasă, răspunse şeful pe şleau, sînt în pielea lor iar eu în pielea mea şi mai du-te-n... înţeles ?
— Ei, am întrebat pentru că poate Camus ar putea să ia săculeţul. La el în copac, că nu l-ar stingheri.
— Nu, nu ! se împotrivi energic Lebrac. Nici Camus şi nici altcineva: am găsit, trebuie pur şi simplu să căutăm o ascunzătoare unde să vîrîm tot calabalîcul.
— Da' nu în sat! Dacă ar găsi-o...
203
— Nu, fu de acord şeful. Pe terenul comunal trebuie să găsim un colţişor, în carierele vechi de sus, de pildă.

— Trebuie să fie un loc uscat, pen' că acele dacă ruginesc nu mai cos, şi-apoi la umezeală aţa putrezeşte.
— Dacă am putea găsi o ascunzătoare şi pentru săbii, pentru lăncii şi pentru bîte ! Mereu sîntem în pericol să ne fie luate.
— Ieri, tata mi-a zvîrlit sabia-n foc după ce mai întîi a rupt-o, gemu Boulot, n-am putut salva decît un căpeţel de sfoară de la mîner, şi-ncă şi ăla aproape ars.
— Da, conchise Tintin, asta e; trebuie găsit un ungher, o ascunzătoare, un locşor unde să vîrîm toată zestrea.
— Dacă am face o cabană, propuse La Crique, o cabană straşnică într-o fostă carieră bine adăpostită, bine ascunsă; există unele în scobituri mari, numai bune, aşa că o s-o isprăvim zidindu-i pereţi şi-o să facem rost de prăjini şi de scînduri ca să-i încropim acoperiş.
— Ar fi nemaipomenit de bine, îşi dădu cu părerea Tintin, o cabană adevărată, cu paturi din frunze uscate, ca să ne odihnim în ele, o vatră-n care să facem foc şi unde să chefuim cînd om avea bani.
— Asta e, afirmă Lebrac, o să facem o cabană pe terenul comunal. O să ascundem acolo comoara, ..rniniţia", praştiile, o rezervă de pietre frumoase. O să facem scăunele să stăm pe ele, paturi de culcat, rasteluri [s]â ne punem săbiile, o să construim o vatră, o să adunăm vreascuri pentru foc. Ce bine-o să fie !
204
— Trebuie să-i găsim locul numaidecît, făcu Tintin, care voia să fie cît mai curînd edificat în privinţa sorţii săculeţului.
— în seara asta, da, în seara asta o să căutăm, conchise toată banda entuziasmată.
— Dacă velranii nu se arată, îi corectă Lebrac; dar Camus şi Gambette le coc ceva ca să ne lase în pace; dacă totul merge bine, o să fim liniştiţi cu toţii, dar dacă nu, păi atunci o să numim doi care să se ducă să caute locul cel mai bun.
— Ce face Camus ? spune-ne, Lebrac, întrebă Bacaill6.
— Nu-i spune, şopti Tintin dîndu-i un cot, ca să-i amintească de-o suspiciune mai veche.
— Ai tot timpul să vezi. Şi mai întîi că nu ştiu nimic. în afară de război şi de bătălii, fiecare e liber să-şi vadă de-ale lui. Camus face ce vrea, eu la fel şi tu aşijderi, ca toată lumea. Doar trăim în republică, nu ? Fir-ar să fie, cum zice tata.
Intrară în clasă fără Camus şi Gambette. învăţătorul, întrebîndu-i pe colegi despre presupusele cauze ale absenţei lor, află de la cei iniţiaţi că primul rămăsese acasă ca să ajute la fătatul unei vaci, în timp ce celălalt iar ducea la ţap o capră care se-nverşuna să nu... vrea s-o ia.
Nu insistă cerînd amănunte, iar ortacii ştiau bine acest lucru. De aceea, cînd unul dintre ei chiulea de la şcoală, invocau fără greş, ca să-1 scuze, un mic motiv scabros, asupra căruia erau dinainte siguri că taica Simon n-avea să ceară explicaţii ajutătoare.
205
Totuşi, Camus şi Gambette erau departe de-a le păsa de fecunditatea vacilor şi a caprelor lor.
Camus, ne amintim, îi făgăduise lui Touegueule să se răzbune; de atunci, tot rumegase la planul lui, iar acum era pe cale să şi-1 pună în execuţie, ajutat de credinciosul său complice Gambette.
Amîndoi, încă de la ora şapte, îl văzuseră pe Lebrac cu care se înţeleseseră şi pe care-1 puseseră la curent cu tot.
Scuza fiind găsită, plecaseră din sat. Ascunzîndu-se ca nimeni să nu-i vadă, nici să-i recunoască, apucaseră pe drumul ce taie terenul comunal, trecînd prin Tufărişul cel Mare la început apoi prin liziera inamică, lipsită la ora aceea de apărătorii ei obişnuiţi.
Fagul lui Touegueule se înălţa acolo, la cîţiva paşi de zidul împrejmuitor, cu trunchiul lui neted şi drept şi lustruit de cîteva săptămîni de frecuşul pantalonilor veghetorului velranilor. Crengile ce se bifurcau, prin unele ramificaţii ale trunchiului, începeau la cîteva braţe de creştetul căţărătorilor. Din trei zvîcniri, Camus atinse o creangă, se sprijini în braţe, se sui cu genunchii apoi cu picioarele pe ea.
Odată ajuns acolo, se orienta. Era vorba să descopere în ce crăcan şi pe ce creangă se instala rivalul lui, ca nu cumva să rişte să întreprindă o treabă inutilă, care pe deasupra ar mai fi stîrnit şi batjocura inamicilor, făcîndu-i să scadă în ochii camarazilor lor.
Camus se uită spre Tufărişul cel Mare şi mai cu seamă spre stejarul lui, ca să fie edificat în privinţa înălţimii aproximative a postului lui Touegueule, apoi cercetă cu grijă zgîrieturile de pe ramuri, ca să desco-
206

pere locurile în care celălalt punea picioarele. Pe urmă, pe această scară naturală sau potecă aeriană, se caţără. Asemeni unui sioux sau unui delaware descoperind o urmă de faţă palidă, explora de jos în sus toate ramurile copacului, depăşind chiar în înălţime altitudinea postului inamic pentru a deosebi crengile j uliţe de încălţările lui Touegueule, de cele pe care nu sta. Apoi determină cu exactitate locul din furcă de unde trăgătorul cu praştia îşi arunca asupra armatei din Longeverne pietrele ucigătoare, se instala comod alături, se uită în jos, pentru a cîntări bine căzătura de care socotea să aibă parte inamicul lui şi-şi scoase, în sfîrşit, briceagul din buzunar.
Era un briceag dublu, ca muşchii lui Tartarin. Cel puţin aşa i se spunea deoarece pe spinarea lamei se afla un mic fierăstrău cu dinţi grosolani, ce tăia rău şi era teribil de incomod.
Cu unealta aceea rudimentară, Camus, care acum era sigur pe cele ce făcea, începu să taie aproape de tot o creangă vie şi tare a fagului, cel puţin la fel de groasă ca şi coapsa lui. Grea treabă şi care trebuia făcută cu meşteşug, dacă voia ca nimic să nu-i stîrnească bănuielile adversarului în momentul fatal. Pentru a evita salturile micului fierăstrău şi o zgîriere prea evidentă a crengii, Camus care coborîse în şaua de dedesubt şi ţinea trunchiul copacului între genunchi, însemnă mai întîi cu lama briceagului locul de tăiat şi începu să-1 marcheze printr-o uşoară adîncitură în care fierăstrăul urma să pătrundă. După care începu să mişte mîna înainte şi-napoi şi dinapoi înainte.

207

în timpul ăsta, Gambette se urcase şi el în copac şi supraveghea operaţia. Cînd Camus obosi, complicele lui îl înlocui. După o jumătate de oră cuţitul se înfierbîntase de nu-1 mai puteai atinge. Se odihniră o vreme, apoi continuară iar.
Timp de două ceasuri au făcut cu schimbul, manevrînd fierăstrăul. La sfîrşit degetele le înţepeniseră, încheieturile le amorţiseră, gîtul îi durea, vederea li se tulburase şi ochii le lăcrimau, în timp ce o flacără de nestins îi însufleţea, iar dinţii de metal tot mai muşcau din lemn, continuînd să-1 roadă, ca un şoarece nemilos.
Cînd nu mai rămase decît un centimetru şi jumătate de tăiat, încercară soliditatea crengii, sprijinindu-se mai întîi uşor, apoi mai tare.
— încă puţin, trase concluzia Camus.
Gambette se gîndea. Nu trebuie ca ramura să rămînă prinsă de trunchi, îşi spunea, altminteri inamicul se va agăţa de-o altă ramură şi va scăpa cu teama. Ci trebuia să se rupă brusc. Şi-i propuse lui Camus să înceapă să taie de dedesubt, o grosime de-un deget, ca să obţină ruperea cinstită a crengii. Aşa şi făcură.
Camus, sprijinindu-se iarăşi destul de cu nădejde de creangă, auzi o pîrîitură de bun augur. încă puţin, socoti el.
— Acum e în regulă. O să poată sta pe ea fără să se rupă, dar de îndată ce-o să-nceapă să manevreze praştia... ha, ha ! Ce-o să mai rîdem !
Şi după ce suflară rumeguşul ce presăra ramurile, ca să-1 facă să dispară, după ce neteziră cu mîinile lor marginile tăieturii, ca să apropie între ele aşchiile scoarţei şi

208

să-şi facă opera invizibilă, coborîră din fagul lui Toue-gueule cu conştiinţa că nu şi-au pierdut dimineaţa.
— Domnu' „vătător", făcu Gambette cînd sosi la şcoală la ora unu fără zece, vreau să vă zic că tata mi-a zis să vă zic că n-am putut veni la şcoală-n dimineaţa asta că am dus capra...
— Bine, bine, ştiu, îl întrerupse taica Simon, căruia nu-i plăcea să-şi vadă elevii complăcîndu-se în soiul acela de descrieri pe care, cînd le-auzeau, făceau cu toţii roată în jur, siguri fiind că un şmecher ar putea cere cît mai nevinovat cu putinţă explicaţii suplimentare.
— Ştiu, ştiu! i-o luă înainte şi lui Camus, care se apropia, cu basca în mînă. Hai, împrăştiaţi-vă, altminteri vă vîr în clasă.
Iar în sinea lui se gîndea, bombănind: „Nu pricep cum de pot fi părinţii atît de nepăsători cînd e vorba de moralitatea puştilor lor, de le vîră sub ochi asemenea scene. E o adevărată furie. De fiecare dată cînd armăsarul trece prin sat, asistă cu toţii la operaţie; se strîng roată în jurul grupului, văd tot, aud tot, şi sînt lăsaţi. Şi după toate astea, mai vin să se plîngă pentru că cei mici schimbă bilete dulci cu puştoaicele."
Biet om de treabă care suferea de pe urma moralei şi se necăjea pentru nimica toată.
Ca şi cum actul de dragoste, în natură, nu s-ar vedea peste tot! Trebuia oare pusă o pancartă ca să

opreşti muştele să se-ncalece, pe cocoşi să calce găinile, să închizi junincile în călduri, să tragi cu pușca-n vrăbiile îndrăgostite, să nărui cuiburile de rîndunele, să-i încingi cu o cîrpă pe cîini ori să le pui izmene, iar căţelelor
209
fuste, să nu trimiţi niciodată un micuţ păstor să păzească oile, pentru că berbecii uită de mîncare cînd o oaie începe să răspîndească mirosul ce vesteşte actul, de s-adună în jurul ei o grămadă întreagă de amatori.
De-altminteri, copiii dau acestui spectacol obişnuit mult mai puţină importanţă decît se crede. Ceea ce-i distrează în toate astea sînt mişcările ce aduc cu o luptă sau pe cele pe care le asimilează uneori uşurării intestinale ce urmează mesei, dovadă povestirea lui Tigibus.
— Se scremea ca atunci cînd se c..., spunea el vorbind despre mătăhălosul lor cîine Turc, care sărise pe căţeaua primarului după ce-şi snopise toţi rivalii. Şi ce haios era! Se lăsase atîta de mult în jos ca să nimerească numa' bine, că aproape stătea pe labele dindărăt, iar spinarea ajunsese să-i semene cu a cocoşatei din Orsans. Şi după ce-a îndesat destul ţinînd-o între labele lui din faţă, păi da! şi-a dat drumu' de pe ea, da' să vedeţi, bă, că nu putea ieşi. Rămăseseră înturlocaţi, iar Folette, care-i mititică, stătea cu curu' spînzurat în aer iar labele dindărăt nu mai atingeau pămîntul.
în clipa aia, primarele a ieşit de la noi din casă.
— Azvîrliţi apă peste ei! Azvîrliţi apă! Dumnezeii lor! răcnea el. Dar căţeaua scheuna iar Turcu, care-i mai vînjos, o tîrîia pe pămînt, ba chiar că şi... sculăria i se răsucise.
Ştiţi, Iu' Turcu trebuie să-i fi făcut al dracu' de rău; după ce-au putut să-i deznoade, era roşu tare şi şi-a lins maşinăria pe puţin o juma' de ceas.

210
La „ormă", Narcisse a zis : „Ah, dom' primar, crez că pentru cît a plătit, Folette a 'mneavoastră a fost lucrată destul!..."
Şi primarul a pleeat, suduind de dumnezei.

CARTEA A TREIA CABANA

..

Construcţia cabanei

A noastre aşternuturi plăcut îmbălsăma-vor, Divanele asemeni mormintelor de-adînci.
Ch. BAUDELAIRE (*Moartea amanţilor*)

Absenţa lui Gambette şi-a lui Camus, ca şi rezerva misterioasă a generalului, îi intrigaseră nespus pe războinicii din Longeverne care, unul cîte unul şi sub pecetea tainei, veniseră dintr-un motiv sau altul să-i ceară explicaţii lui Lebrac.
Dar tot ceea ce putuseră obţine în materie de informaţie, pînă şi cei mai favorizaţi, se concentra în următoarea propoziţie;
— Să vă uitaţi bine la Touegueule în după-amiaza asta.
Aşa că, la ora patru şi zece minute, cu muniţiile în cantitate impresionantă puse în faţa lor şi cu coltucul de pîine în pumn, se aflau fiecare la postul lui, aşteptînd cu nerăbdare venirea velranilor şi mai atenţi ca oricînd.
— Să staţi ascunşi, explicase Camus, trebuie să se urce în copac dacă vrem să fie haiul de pe lume.
214
Toţi longevernii, cu ochii holbaţi, urmăriră curînd fiece mişcare a căţărătorului inamic urcîndu-se la postul lui de veghe din creasta fagului de la lizieră.
Şi priviră şi tot priviră, frecîndu-se de zor la ochi, care păreau să se aburească, dar nu văzură nimic deosebit, dar absolut nimic! Touegueule se instala ca de obicei, numără inamicii, apoi apucă praştia şi începu să-i bombardeze conştiincios pe adversarii pe care-i putea desluşi.
Dar în clipa cînd cu un gest prea brusc franctirorul se aplecă într-o parte ca să evite un proiectil de-al lui Camus, ce-şi pierduse răbdarea văzînd că nici o catastrofă nu avea loc, un pocnet sec şi de sinistru augur sfîşie aerul. Creanga cea groasă pe care se cocoţase vel-ranul se rupse scurt, dintr-o dată, iar el se prăbuşi o dată cu ea peste soldaţii aflaţi dedesubt. Santinela aeriană încercă ea să se agate de alte ramuri, izbit cînd ici, cînd colo de crengile mai de jos, care la rîndul lor trosneau, împingîndu-1 sau ferindu-se trădător, încît se pomeni pe jos fără să ştie prea bine cum, dar cu siguranţă că mai repede decît urcase.

— Au, au, au! valeu, valeu! Piciorul meu! Capul meu ! Mîna mea !
Un homeric hohot de rîs răspunse din Tufărişul cel Mare la acest concert de văcăreli.
— Tot eu ţi-am făcut-o şi de data asta, aşa să ştii! îl batjocori Camus, aşa-ţi trebuie dacă faci pe grozavul şi-i ameninţi pe alţii. Să te-nveţi minte, împuţitule, să mă

1

215
mai ocheşti cu praştia. Nu cumva ţi s-a spart ceasul ? Nu! E bun cadranul!
— Laşilor! Ucigaşilor ! Ticăloşilor! ripostau cei valizi din armata velranilor. O să ne-o plătiţi voi, bandiţilor, da, o să ne-o plătiţi!
— Numaidecît, răspunse Lebrac; şi, adresîndu-se alor săi: Hei! ce-aţi zice să trecem un pic la atac ?
— Să mergem ! îl aprobară ei.
Şi urletele hăituielii celor patruzeci şi cinci de longe-verni le demonstra inamicilor, şi aşa derutaţi, descumpăniţi, că trebuiau s-o şteargă sprinten, de nu voiau să se expună marii ruşini a unei noi şi dezastruoase confiscări de nasturi.
Şi cîmpul de luptă al velranilor fu părăsit într-o clipită. Răniţii, ca prin farmec, îşi redobîndiră mersul, pînă şi Touegueule, care se alesese mai mult cu spaima decît se accidentase, scăpă ieftin, doar cu mîinile zgîriate, cu lovituri la şale şi la coapse, plus un ochi învineţit.
— Barem acu' o să fim liniştiţi! constată Lebrac în clipa următoare. Hai să căutăm locul pentru cabană.
Toată armata se strînse lîngă Camus, care coborîse din copac şi pentru moment se uita la săculeţul cusut de Mărie Tintin, conţinînd comoara de două ori salvată pînă acum şi-atît de dragă armatei din Longeverne.
Băieţii se afundară în adîncimile Tufărişului celui Mare, ca să ajungă fără a fi văzuţi la adăpostul descoperit de Camus, camera de consiliu, cum îl botezase La Crique, iar de-acolo să se îndrepte în sus, în grupuri mici,
216
pentru a căuta printre numeroasele locuri utilizabile ceea ce le va fi părut cel mai nimerit şi-ar fi corespuns cel mai bine nevoilor momentului şi ale cauzei.
Cinci-şase cete se alcătuiră spontan, conduse fiecare de către un războinic important, ca numaidecît apoi să se răzleţească printre vechile cariere părăsite, cercetînd, căutînd, scotocind, vorbind între ei, cîntărind, schimbînd păreri.
Nu trebuia să fie nici prea aproape de drum, nici prea departe de Tufărişul cel Mare. Trebuia în acelaşi timp să ofere trupei o cale de acces perfect ascunsă, ca oamenii să se poată retrage fără pericol de pe cîmpul de bătălie la fortăreaţă.
La Crique găsi ceea ce trebuia.
în mijlocul unui labirint de cariere, o excavaţie ca o mică peşteră îşi oferea adăpostul natural, pe care un minimum de lucrări ar fi fost de ajuns pentru a-1 consolida, a-1 închide şi a-1 face de nevăzut în ochii profanilor.
îi chemă prin semnalul obişnuit pe Lebrac şi pe Camus, ca şi pe ceilalţi, şi curînd toţi se aflară în faţa peşterii descoperite de camaradul lor, deşi cu toţii, fir' ar să fie, o ştiau bine. Cum de nu-şi mai amintiseră ?
Măi să fie, afurisitul ăsta de La Crique, cu memoria lui de elefant, îşi adusese numaidecît aminte de ea. Că doar de zeci de ori trecuseră pe-aici, în timpul escapadelor lor prin canton, cînd căutau cuiburi de mierle, alune bune de mîncat, poame cu bruma pe ele ori măceşe.
Carierele dinainte alcătuiau ca un soi de drum scobit ce da într-un fel de răspîntie sau de tăpşan, mărginit în
217
partea de sus de-o limbă de pădure ce ajungea în pădurea Teurd, iar în partea de jos presărat cu tufişuri, printre care se încrucişau cărări bătute de vite, întrerupînd drumul ce da spre rariştea pădurii, aflat îndărătul Tufărişului cel Mare.
întreaga armată pătrunse în peşteră. La drept vorbind, era puţin adîncă, dar era prelungită sau mai curînd precedată de un culoar larg din piatră, în aşa fel încît nimic nu era mai uşor decît să i se

mărească adăpostul natural, aşezînd pe aceste două ziduri, la distanţă de cîţiva metri, un acoperiş din crengi şi frunze. Pe de altă parte era minunat protejată, înconjurată din toate părţile, cu excepţia intrării, de o perdea deasă de arbori şi de tufişuri.
Aveau să îngusteze deschiderea înălţînd un zid larg şi solid cu frumoasele lespezi aflate din belşug pe-acolo şi-aveau să se simtă înăuntru ca la ei acasă. După ce aveau s-o făţuiască pe dinafară, urmau să se ocupe şi de interior.
Cu acest prilej, instinctul de constructor al lui Lebrac se dezvălui în toată plenitudinea. Mintea lui concepea, sistematiza, împărţea lucrul la oameni cu o siguranţă admirabilă şi o logică de nerespins.
— Va trebui, spuse el, ca încă din seara asta să adunăm toate bucăţile de scîndură pe care le-om găsi, şipci, bîrne, cuie vechi, capete de fier.
Dădu unuia dintre războinici însărcinarea să caute un ciocan de zidar; el avea să aducă o secure, Camus un

1

218
cosor, Tintin un metru (împărţit în picioare şi în şchioape) iar toţi — şi asta obligatoriu — toţi să şterpelească din cutia cu fierărie a familiei pe puţin cinci cuie fiecare, de preferinţă din cele mari, pentru a trece pe loc la cele mai urgente nevoi de construcţie, între altele edificarea acoperişului.
Era cam tot ceea ce se putea face în seara aceea. Cît priveşte materialele de construcţie, era mai cu seamă nevoie de prăjini solide şi de scînduri. Iar pădurea oferea din belşug crengi de alun drepte şi solide ce se nimereau numai bine. în rest, Lebrac învăţase să facă garduri ca să îngrădească păşunile, toţi ştiau să împletească lese de nuiele, iar pietrele, după cum spunea, prisoseau prin partea locului.
— Nu care cumva să uitaţi de cuie, le recomandă.
— Lăsăm săculeţul aici ? întrebă Tintin.
— Vezi bine, zise La Crique: alcătuim numaidecît, colo în fund, din pietre, o micuţă casă de bani, şi-o să-l punem frumuşel la loc uscat, bine adăpostit; nimeni n-o să vină să-l ia.
Lebrac alese o lespede mare pe care-o culcă pe pămînt, nu departe de peretele stîncos; cu alte patru mai groase, înălţă patru pereţi scunzi, puse în mijloc comoara de război, acoperi totul cu o altă lespede, apoi semăna în jur la întîmplare pietre oarecare, ca să mascheze aspectul geometric al construcţiei, asta pentru cazul puţin probabil cînd un vizitator neaşteptat ar fi fost intrigat de cubul acela de pietre.
219
După care, veselă, banda se întoarse încet în sat, făcînd mii de planuri, gata să comită toate furtişagurile domestice, gata să pună umărul la robotelile cele mai grele, să facă sacrificiile cele mai aspre.
îşi vor îndeplini dorinţa : personalitatea lor se năştea din actul acela făcut de ei şi pentru ei. Vor avea o casă, un palat, o fortăreaţă, un templu, un panteon, unde se vor simţi la ei acasă, unde părinţii, învăţătorul, preotul, mari năruitori de proiecte, n-aveau să-şi vîre nasul, unde aveau să facă ceea ce li se interzicea în biserică, la şcoală, acasă, şi-anume: să nu stea frumos, să umble desculţ ori numai în cămaşă, ba chiar în pielea goală, să aprindă focul, să fiarbă cartofi, să fumeze frunze tocate de viornă, dar mai ales să ascundă nasturii şi armele.
— O să facem şi o vatră, zicea Tintin.
— Paturi din muşchi şi din frunze, adăuga Camus.
— Şi bănci şi jilţuri, sporea Grangibus.
— Vedeţi de săltaţi cît puteţi scînduri şi cuie, le recomandă şeful; încercaţi să căraţi proviziile în spatele zidului ori la gardul viu al drumului ce taie terenul comunal: mîine, cînd om veni la lucru, luăm totul de-a-colo.
Adormiră foarte tîrziu în seara aceea. Palatul, fortăreaţa, templul, cabana le bîntuia mintea ce zumzăia. Imaginaţia le hoinărea, capetele le zbîrnîiau, ochii fixau întunericul, braţele le tresăltau, picioarele le ţopăiau, degetele de la picioare zvîcneau. Ce nerăbdători erau să
220
vadă ivindu-se odată zorii zilei următoare şi să înceapă marea operă!

N-a fost nevoie să fie strigaţi ca să se trezească în dimineaţa aceea şi, cu mult înainte de a-şi mînca supa, dădeau tîrcoale prin grajd, prin pod, prin bucătărie, prin magazie, ca să pună deoparte capătul de scîndură şi bucăţile de fier ce-aveau să le sporească tuturor comoara.
Cutiile de cuie paterne au suferit un asalt teribil. Fiecare voia să iasă în faţă şi s-arate ce poate face. Nu numai două sute de cuie avu Lebrac după-amiază la dispoziţie, ci cinci sute douăzeci şi trei, bine numărate. Toată ziua avu loc, din sat la teiul cel mare şi pe lîngă zidul de piatră al comunalului, un du-te-vino misterios al flăcăilor, cu şorţurile umflate, cu mersul greoi, cu pantalonii ţepeni, ascunzînd între pînză şi piele obiectele cele mai amestecate, pe care ar fi fost supărător ca părinţii să le vadă.
Iar după-amiază, încet, foarte încet, Lebrac sosi pe drumul din spate la teiul cel bătrîn. Avea şi el piciorul stîng ţeapăn şi părea să şchiopăteze.
— Te-ai lovit ? îl întrebă Tintin.
— Ai căzut ? se interesă La Crique.
Generalul zîmbi cu zîmbetul misterios al lui Ciorap de Piele, sau al altuia, un zîmbet ce voia să le zică oamenilor săi: n-aţi ghicit.
Şi continuă aşa cu mersul lui schimonosit pînă ce se aflară cu toţii în întregime ascunşi de gardurile vii ale drumului de pe comunal. Şi-atunci se opri şi se dez-bumbă la pantaloni, luă de lîngă piele securea pe care
221
făgăduise s-o aducă, şi-a cărei coadă vîrîtă pe unul din crăcii pantalonilor îi dăduse mersul acela ţeapăn, şchiopătat şi strîmb. Se încheie apoi la loc şi, ca să le arate prietenilor că era la fel de teafăr de picioare ca oricare altul dintre ei, începu să joace, în mijlocul cetei, fluturînd securea deasupra capului, un fel de dans al scalpului ce n-ar fi fost nelalocul lui în mijlocul vreunui capitol din *Ultimul Mohican* sau *Hoinarul din păduri.*
Toţi aveau unelte: urmau să purceadă la treabă. Două santinele, totuşi, au fost postate la stejarul lui Camus, pentru a înştiinţa mica armată de cumva banda Aztecului ar fi venit să poarte război cu tabăra din Lon-geverne, apoi urmă împărţirea pe echipe.
— Eu am să fac pe dulgherul, declară Lebrac.
— Iar eu pe zidarul, afirmă Camus. împreună cu Grangibus am să pun pietrele. Ceilalţi or să le aleagă şi-or să ni le dea.
Echipa lui Lebrac trebuia înainte de orice să caute grinzile şi prăjinile trebuincioase pentru acoperişul construcţiei. Şeful, cu toporişca lui, urma să le taie de grosimea şi lungimea voite, urmînd ca totul să fie asamblat după ce zidul lui Camus va fi fost înălţat.
Ceilalţi aveau să facă împletituri ce trebuiau să fie puse pe cea dintîi şarpantă, pentru a alcătui o zăbrăluire asemănătoare şipcilor încrucişate ce susţin olanele. în cazul de faţă, zăbrăluirea avea să susţină foarte simplu un masiv strat de frunze uscate, menţinut în loc, căci trebuia să prevezi vijeliile, de o împletitură de nuiele.

222
Cuiele comorii, grijuliu numărate din nou, se duseră să se alăture bumbilor din săculeţ. Şi se puseră pe treabă.
Nicicînd celţi înfruntînd tunetul prin săgeţile trase spre cer, companioni glorioşi ai vremurilor cînd s-au înălţat catedralele sculptîndu-şi visul de piatră, voluntari ai marii Revoluţii înrolîndu-se la glasul lui Danton, paşoptişti plantînd arborele Libertăţii — nu şi-au întreprins treaba cu o ardoare mai veselă şi în entuziasm mai frenetic decît cei patruzeci şi cinci de soldaţi ai lui Lebrac, edificînd într-o carieră pierdută în rariştea terenului comunal — casa comună a visului şi a speranţei lor.
Ideile izvodeau precum izvoarele din coasta unui munte împădurit, materialele se grămădeau claie; Camus stivuia pietrele, Lebrac icnea din rărunchi izbind cu securea şi retezînd cu izbituri mari, deoarece găsise că era mai practic, în loc să scotocească hăţişul în căutare de nuiele, să le ia din grămezile vecine cu locul de tăiere, patruzeci de prăjini zdravene, pe care douăzeci de voluntari se duseră să le fure fără urmă de şovăială.
Ăst timp, o echipă curăţa ramuri, o alta împletea plasele, iar el, cu toporişca ori ciocanul în mînă, cresta, scobea, ţintuia, consolida partea de jos a acoperişului.
Pentru ca şarpanta să fie solid ancorată, pusese să fie săpate gropi în pămînt, în care să vîre stîlpii: şi-avea să-i înconjoare, se gîndea, cu pietre adînc înfipte şi destinate deopotrivă să menţină stîlpii în loc, dar să-i şi apere de jilăveala pămîntului. După ce măsurase, schiţase cadrul,

223
iar acum îl asambla cu puterea cuielor, înainte de a-1 fixa în scobiturile făcute de Tintin.
Ah, ce lucru solid era, şi îl încercase, punînd întregul ansamblu pe patru pietre babane. Apoi mersese, sărise, dănţuise deasupra, nimic nu se clintise, nimic nu tremurase, nimic nu pîrîise: lucru cinstit şi frumos, ce mai la deal la vale!
Şi pînă noaptea, pînă la lăsarea beznei, pînă şi după plecarea grosului trupei, rămase acolo împreună cu Camus, La Crique şi Tintin ca să aranjeze totul, să prevadă totul.
A doua zi urma să pună acoperişul şi aveau să facă un buchet, zău aşa ! întocmai aşa cum fac dulgherii cînd şarpanta e terminată, de casă nouă. Necazul era că nu aveau un litru ori doi de vin, ca să cinstească aşa cum se cuvine ceremonia aceea.
— Hai să mergem, făcu Tintin.
Şi ajunseră în josul terenului comunal şi la cariera lui Pepiot, după ce trecură pe la camera de consiliu.
— Nici pînă acum nu mi-ai povestit cum de-ai dat de ungherul ăsta, hei, Camus, îl strigă generalul.
— Ha, ha, răspunse celălalt. Ei bine, uite cum ! Astă vară eram pe cîmp cu Titine a lui Jean-Claude şi cu păstorul Iu' naşu, ştii, cel din Laiviron, care clipeşte tot timpul. Şi mai erau şi cei doi Ronfous de pe Coastă, care acu' sînt la stăpîn.
Şi ne-am gîndit: dacă ne-am juca de-a făcutul liturghiei !
..
224
Păstorul Iu' naşu a vrut să facă pe preotul; şi-a scos cămaşa şi şi-a pus-o peste straie ca să pară cum ar veni un stihar; am făcut un altar din pietre şi din bănci: cei doi Ronfous erau ajutoarele, dar n-au voit să-şi pună cămaşa peste sfeter. Ş-au zis că pen' că-s rupte, da' eu aş pune prinsoare că pen' că erau c... la fund; pe scurt, păstorul ne-a cununat, pe Titine şi pe mine.
— N-aveaţi inele să vă băgaţi pe deget ?
— Ne-am pus din capete de şnur.
— Şi coroniţa ?
— Din caprifoliu.
— Ah!
— Ei da, şi mai era şi-un enoriaş, care a zis tot felul de *Dominus vobiscum, oremus* babaremus, *secundam se-cula* şi-o grămadă de chichireze din astea, ca în kifkifre, limba negrilor. Iar la sfîrşit *Ite, Missa est,* plecaţi în pace, liturghia s-a sfîrşit!
P'ormă noi doi am plecat şi Titine le-a spus să nu vină după noi că-i noaptea nunţii, că nu-i priveşte pe ei, că nu stăteam mult şi că a doua zi dimineaţă urma să ne-ntoarcem pentru liturghia părinţilor morţi. Şi-am tăiat-o printre tufişuri şi-am nimerit chiar aici, la cariera asta pe unde-am trecut. Şi-atunci ne-am culcat pe pietre.
— Şi p-ormă ?
— P-ormă, am pupat-o, ce naiba !
— Asta-i tot ? Nu i-ai pus degetul la... ?

225
— Vezi să nu! Ce, să mi-1 umple de smac, prea-i scîrbos; nu era nici un pericol, şi-apoi ce-ar fi zis Tavie ?
— E drept că femeile-s scîrboase !
— Şi încă nu-i nimic cînd sînt mici, da' cînd se fac mari, rufăria le e plină de fel de fel...
— Ptiu ! făcu Tintin, vezi că mă faci să borăsc.
— Roiu', roiu', le-o reteză Lebrac, uite că bate de şase jumătate la clopotniţă; o s-o-ncasăm !
Şi cu aceste reflecţii misogine se-ndreptară spre penaţii lor.

Zilele de glorie ale armatei din Longeverne

... Cine, de asemeni, îşi va pleca privirea asupra marii prevederi de care a dat dovadă pentru a o înzestra şi a-i aduce hrană, muniţii, regulamente, organizare... şi cine va voi să vadă minunata ordine în vreme de război pe care a adus-o armatei...
BRANTOME *(Mari căpitani francezi — Domnul de Guize)*
Ieeei-rup ! heeei-rup! se opinteau cei zece din echipa de dulgheri a lui Lebrac, ridicînd pentru a o pune la locul ei cea dintîi şi-atît de grea şarpantă a acoperişului fortăreţei. Şi în ritmul imprimat de comanda ce şi-o adresau ei înşişi, douăzeci de braţe încordîndu-şi laolaltă muşchii vigurosi ridicau structura aceea şi o purtau deasupra carierei pentru a pune aşa cum se cuvine bîrnele în lăcaşurile scobite de

Tintin.
— Uşor ! Uşor! zicea Lebrac. Toţi deodată ! Să nu stricăm nimic ! Atenţie ! Mai înaintează puţin, B6bert!

H:

227
Aici, acum e bine! — Nu! Tintin, mai lărgeşte un pic prima gaură, e prea în spate! Ia securea; hai, dă-i bătaie !
— Foarte bine, acum intră !
— Nu-ţi fie teamă, e solid !
Şi Lebrac, ca să arate că opera lui era solidă, se culcă de-a curmezişul acelei construcţii suspendate în gol. Nici o porţiune a ansamblului nu se clinti.
— Ei ? se împăuna el mîndru, ridicîndu-se. Şi-acum, să punem împletiturile.
La rîndul lui, prin mijlocirea rudimentară a unor trepte de piatră, realizînd un soi de plan înclinat, Camus punea deasupra zidului ultimele materiale; era un zid lat de mai bine de trei picioare, înălţat afară din dorinţa constructorului care, pentru a ascunde intrarea, voia să mascheze şi regularitatea acelei lucrări de zidărie, în timp ce înăuntru era drept de parcă ar fi fost făcut cu firul de plumb, şi îngrijit, netezit, rafistolit, curăţat, făcut în întregime din pietre alese pe sprinceană.
Frunzele uscate aduse de copii în faţa peşterii formau, alături de o saltea de muşchi, o grămadă respectabilă; împletiturile se aliniau curate şi bine făcute; munciseră nu glumă, căci nu erau leneşi cei din Longeverne... cînd voiau.
Fixarea împletiturilor a fost treabă de un minut, şi curînd un acoperiş des din frunze uscate închidea cu totul în partea de sus deschizătura cabanei. O singură gaură a fost făcută la dreapta uşii, ca să îngăduie fumului (deoarece aveau să facă focul) să se ridice şi să iasă.
228
înainte de a trece la amenajarea interioară, Lebrac şi Camus, în faţa tuturor trupelor adunate, îngrămădite în faţa uşii, agăţară de-un capăt de sfoară un braţ uriaş de vîsc frumos de un verde auriu şi patinat, în ale cărui frunze bobitele luceau ca nişte coşcogea mărgelele. Aşa făceau galii, după spusele lui La Crique, şi se zice că] poartă noroc.
Răsunară strigăte de uraaa !
— Cabana să trăiască !
— Şi noi să trăim !
— Trăiască Longeverne!
— Şo pe velrani! Umflaţi-i!
— Sînt nişte-mpuţiţi!
După care entuziasmul mai domolindu-se puţin, au măturat în căsoaie.
Pietrele inegale au fost scoase şi înlocuite cu altele. Fiecare se îndeletnicea cu cîte ceva. Lebrac distribuia rolurile, poruncea, şi în acelaşi timp muncea cît patru.
— Aici, în fund, lîngă stîncă, o să punem comoara şi armele; în partea stîngă, într-un loc îngrădit de scînduri, în faţa sobei, un soi de litieră din frunze şi muşchi alcătuia un pat moale pentru cei răniţi şi vlăguiţi, apoi cîteva scaune. De partea cealaltă, încadrînd vatra, bănci şi jilţuri de piatră; în mijloc, o trecere.
Fiecare voi să-şi aibă piatra şi locul scris pe o bancă. La Crique, cunoscînd priorităţile, însemnă scaunele din piatră cu cărbune iar băncile cu cretă, pentru ca nici o ceartă să nu izbucnească mai pe urmă în legătură cu asta.
229
Locul lui Lebrac era în fund, alături de comoară şi de bîte.
O prăjină plină de cuie a fost pusă între pereţii laterali, în spatele pietrei generalului. Şi pe ea fiecare avea cuiul lui, însemnat, pentru a-şi atîrna sabia şi a-şi sprijini lancea şi bîta. Longevernii, după cum se vede, erau partizanii unei discipline severe şi ştiau să i se supună.
Povestea lui Camus, în săptămîna dinainte, contribuise la rîndul ei la domolirea veleităţilor anarhice ale cîtorva războinici, iar superioritatea lui Lebrac era cu-a-devărat de netăgăduit.
Camus instalase vatra punînd pe jos o uriaşă lespede, o lavă, cum i se spunea; în spate şi în părţi înălţase un mic zid, apoi pe micile ziduri laterale aşezase o altă lespede, lăsînd în spate, chiar

dedesubtul găurii făcute în acoperiş, o deschizătură ce îngăduia ca soba să tragă.
Cît despre săculeţ, fu depus de către Lebrac în fund de tot, ca un potir într-un tabernacol de stîncă şi zidit solemn pînă la ceasul cînd vor fi fost nevoiţi să recurgă la el.
înainte de a-1 depune în tainiţa lui, îl oferi pentru o ultimă oară adoraţiei credincioşilor, verifică registrul lui Tintin, numără cu de-amănuntul toate piesele, lăsă să fie privite şi pipăite de către toţi cei care voiau, apoi puse totul, ca un sacerdot, în altarul de piatră.
— Se cam simte lipsa unor poze pe-aici, observă La Crique mijindu-şi ochii, în care începea să se trezească un anume simţ estetic şi gustul pentru culoare.
La Crique avea în buzunar o oglinjoară de doi bănuţi Pe care o sacrifică pentru cauza comună, punînd-o pe ieşitura unei pietre. A fost primul ornament al cabanei.

Şi în timp ce unii pregăteau patul şi înjghebau scaunele, ceilalţi plecau în expediţie ca să caute printre copaci alte frunze uscate şi provizii de lemne.
Cum casa nu putea fi ticsită cu o atît de mare cantitate de combustibil, hotărîră pe loc să construiască chiar alături o magazie scundă şi destul de încăpătoare, ca să îngrămădească în ea suficiente provizii de lemn. La zece paşi mai încolo, sub un acoperămînt de rocă, înălţară repede trei pereţi, lăsînd înspre locul de unde sufla crivăţul o porţiune liberă, şi între care puteau stivui mai bine de doi steri de lemne despicate. Făcură trei stive distincte: lemne groase, lemne mijlocii şi surcele. în felul ăsta erau pregătiţi, puteau rîde-n nas iernii.
A doua zi îşi desăvîrşiră opera. Lebrac adusese suplimente ilustrate din *Le Petit Parisien* şi *Le Petit Journal,* La Crique calendare vechi, iar alţii fel de fel de poze. Preşedintele F61ix Faure privea cu aerul lui trufaş şi neghiob povestea lui Barbă Albastră. O rentieră ucisă stătea vizavi de un cal ce murise în timp ce sărea peste un parapet, iar un bătrîn Gambetta, descoperit — mai e nevoie să spunem de cine ? — de Gambette, fixa straniu cu ochiul lui căscat de chior pe-o drăguţă fetişcană decoltată, cu ţigara-n gură, şi care nu fuma — afirma legenda — decît ţigări Nil sau Riz — de n-or fi fost Job .
Ambianţa era lucitoare şi veselă; culorile tari se armonizau cu acel cadru frust, în care Gioconda, deve-
1 Nădăjduiesc din răsputeri că cele trei case de negoţ, recunoscătoare pentru reclama spontană pe care le-o fac aici, îmi vor trimite fiecare o ladă din cel mai bun produs al lor (n.a.).

nită acum palidă şi îndepărtată, ar fi fost de-a dreptul deplasată.
Un ciot de mătură şterpelit dintre măturile vechi, care nu mai erau folosite la şcoală, îşi găsise din nou întrebuinţare, înălţîndu-şi într-un ungher coada înnegrită de jegul atîtor mîini.
în sfîrşit, cum mai rămăseseră scînduri disponibile, alcătuiră, bătîndu-le-n cuie laolaltă, o tăblie de masă. Patru ţăruşi, înfipţi în pămînt în faţa jilţului lui Lebrac şi consolidaţi cu mulţime de sfărîmături de piatră, slujiră drept picioare. Cuiele lipiră tăblia de suporţii aceştia şi avură astfel ceva care poate nu ţinea de cea mai rafinată eleganţă, dar era solid, ca tot ce construiseră pînă atunci.
Dar ce se alesese de velrani, în timpul ăsta ?
în fiecare zi reînnoiseră santinelele la Tufărişul cel Mare, dar niciodată veghetorii nu semnalizaseră, prin cele trei şuierături convenite, atacul inamic.
Şi totuşi se arătaseră, împuţiţii; nu în prima zi, ci în a doua.
Da, în cea de-a doua zi un grup se ivise în faţa ochilor lui Tigibus, şef de patrulă ; şi urmăriseră grijuliu, el şi oamenii lui, faptele şi isprăvile acelor prostănaci, dar ceilalţi dispăruseră misterios. A treia zi, vreo doi-trei războinici din Velrans veniră iarăşi şi, fără a întreprinde nimic, se postară la lizieră, stînd întruna vizavi de santinelele din Longeverne.
Se petrecea ceva neobişnuit în tabăra Aztecului! Snopeala şefului, căzătura lui Touegueule cu siguranţă

1

că nu le domoliseră înflăcărarea războinică. Ce-or fi pus la cale ? Şi santinelele rumegau, îşi imaginau, neavînd altceva de făcut; cît despre Lebrac, era prea fericit de răgazul pe care i-1 lăsau inamicii pentru

a-i păsa ori a se interesa de felul în care aceştia îşi petreceau ceasurile consacrate în mod obişnuit războiului.
Totuşi, cam printr-a patra zi, pe cînd stabileau itine-rariul cel mai scurt pe care s-o apuce, ascunzîndu-se, de la cabană la Tufărişul cel Mare, aflară printr-un om de legătură trimis de şeful cercetasilor că veghetorii inamici proferaseră ameninţări în legătură cu a căror importanţă nu se puteau înşela.
Vădit lucru, şi grosul trupei lor fusese ocupat altundeva ; poate că la rîndul lor edificaseră şi ei vreo vizuină, îşi fortificaseră poziţiile, puseseră capcane în rîpe, ori cine ştie ce ? Supoziţia cea mai logică tot pentru construcţia unei cabane înclina. Dar cine să le fi dat ideea ? Ce-i drept, ideile, cînd plutesc în aer, circulă misterios. Sigur e că cloceau ceva, altminteri, cum să-ţi explici faptul că n-au sărit pe paznicii de la Tufărişul cel Mare ?
Om vedea.
Săptămîna trecu; fortăreaţa se aproviziona cu cartofi sfeterisiţi, cu tingiri vechi, bine curăţate şi spălate de data asta, şi rămaseră în defensivă, aşteptară, căci, în ciuda propunerii lui Grangibus, nimeni nu voi să ia asupră-şi misiunea unei recunoaşteri periculoase în sînul pădurii inamice.
233
Dar duminică după-amiază, cele două armate, cu mic cu mare, se înjurară din belşug şi se potopiră cu pietre. Şi de-o parte şi de alta exista acel spor de energie şi de intransigentă aroganţă pe care numai o organizare puternică şi o încredere absolută în sine le pot da. Ziua de luni avea să fie fierbinte.
— Să ne ştim lecţiile ca pe apă, le recomandase Lebrac, nici vorbă nu poate fi să stăm la arest mîine, se lasă cu-ncăierare.
Şi într-adevăr, nicicînd lecţii n-au fost papagalicite ca luni, spre marea mirare a învăţătorului, căruia alternanţele acelea de lene şi de învăţătură, de atenţie şi de visare îi dădeau peste cap toate prejudecăţile pedagogice. Poftim de clădeşte teorii pe pretinsa experienţă a faptelor, cînd adevăratele cauze, mobilurile profunde îţi sînt la fel de ascunse ca şi faţa lui Isus sub vălul de piatră.
Avea să scapere.
Camus, în timp ce se agăţa de prima creangă ca să se înalţe în picioare, se prăvăli din stejarul lui, nu de foarte sus din fericire, şi încă în mîini şi în picioare. Era răzbunarea lui Touegueule: trebuia să se aştepte la una ca asta, dar îşi spunea că şi rivalul lui avea să atace o ramură a „scăunelului" în care şedea. Ceea ce nu-1 opri ca, de cum se urcă la loc, să verifice grijuliu soliditatea fiecăreia dintre ramuri înainte de-a se instala; de altminteri avea să coboare ca să ia şi el parte la asalt şi la luptele corp la corp, iar dacă-1 găjbea pe Touegueule,

L

234

fulgii aveau să-i meargă, ca să-1 facă să plătească pentru figura aceea.
în afară de asta, a fost o bătălie cinstită.
Cînd fiecare din taberele aflate faţă-n faţă îşi epuiza rezerva de pietre, războinicii înaintară hotărît de-o parte şi de alta, cu armele în mînă, ca să se cotonogească în voie.
Velranii înaintau în unghi, longevernii în trei cete mici: în centru Lebrac, la drepta Camus, la stînga Gran-gibus.
Nimeni nu spunea nici pîs. înaintau la pas, încet, ca nişte pisici care se pîndesc, cu sprîncenele încruntate, ochii cumpliţi, frunţile încreţite, gurile strîmbe, dinţii strînşi, pumnii înţepeniţi pe bîtă, pe săbii ori pe lănci.
Distanţa se micşora şi, în aceeaşi proporţie, paşii deveneau încă şi mai mici; cele trei grupuri de longeverni se concentrau asupra masei triunghiulare a velranilor.
Iar cînd cei doi şefi dădură aproape nas în nas, la doi paşi unul de altul, se opriră. Cele două armii erau şi ele neclintite, dar era vorba de neclintirea aceea ce urmează să dea în clocot, să se zbîrlească, teribilă; mînia bubuia înfundat în toţi, ochii aruncau fulgere, pumnii tremurau de furie, buzele fremătau.
Care dintre ei avea să se năpustească primul, Aztecul sau Lebrac ? Simţeai că un gest, un strigăt avea să dezlănţuie mînia, să dea frîu liber turbării, să elibereze furibund energiile, dar gestul acela nu era făcut, strigătul acela nu ieşea de pe buzele lor, iar peste ambele armate
235
plana o apăsătoare tăcere tragică şi sumbră, pe care nimic n-o rupea.
— Cra, era, era! un stol de corbi intrînd în pădure trecu pe deasupra cîmpului de bătaie, scoţînd, mirat,

o rafală de strigăte.
Şi asta declanşa tot.
Un urlet fără seamăn ieşi din gîtlejul lui Lebrac, un strigăt năprasnic se desprinse de pe buzele Azteculuí, şi amîndouă părţile se năpustiră necruţător, fantastic.
Cu neputinţă să desluşeşti ceva. Amîndouă armatele pătrunseseră una într-alta, colţul velranilor în grupul lui Lebrac şi aripile alcătuite de Camus şi Grangibus în flancurile trupei inamice. Măciucile nu slujeau la nimic. Oştenii se înăbuşeau unii pe alţii, se sugrumau, se sfişiau, se zgîriau, se pocneau de moarte, se muşcau, îşi smulgeau părul; mîneci de şorţuri şi de cămăşi zburau din degetele zgîrcite, iar piepturile, izbite de pumni, răsunau ca nişte tobe, nasuri sîngerau, ochi lăcrimau.
Bătăi înfundate, gîfîitoare, nu auzeai decît mormăituri, urlete, strigăte răguşite, nearticulate: hac! hîc! buf! pac! jap! poc! ahi! hoitule! amestecate cu jelanii surde : auu ! oh ! ah ! — înspăimîntător amestec. Imens vălătuc văicărindu-se, amestec de şolduri şi de creştete, izbindu-se cu braţele ori cu picioarele care se înnodau şi se deznodau. Şi toată masa asta se rostogolea într-o parte, apoi într-alta, se bulucea apoi se răzleţea, ca iarăşi s-o ia de la capăt.
237
Victoria avea să fie de partea celor mai puternici şi a celor mai brutali. Avea să le zîmbească din nou lui Le-brac şi armatei lui.
Cei mai atinşi plecară singuri. Boulot, cu nasul zdrobit de o anonimă pocnitură de sabot ajunse la Tufărişul cel Mare tamponîndu-se cum putea; velranii însă fugeau care încotro. Tatti, Pissefroid, Lataupe, Bousbot şi alţi vreo şapte-opt o ştergeau şontîcăind, cu braţul spînzurat de gît ori cu mecla făcută chisăliţă, alţii se luară după ei, pe urmă alţi cîţiva, în aşa fel încît cei valizi văzîndu-se părăsiţi încetul cu încetul şi aproape siguri de pierzania lor, îşi căutară şi ei salvarea în fugă, dar nu îndeajuns de repede, totuşi, pentru ca Touegueule, Migue la Lune şi alţi patru să nu fie învăluiţi ca la carte, găjbiţi, umflaţi şi duşi sprinten în tabăra de la Tufăriş cu mare spor de picioare în fund.
Chiar că a fost o zi frumoasă.
Mărie, care fusese înştiinţată, se afla la cabană. Gam-bette îl dusese şi pe Boulot acolo ca să fie pansat. El însuşi luă o tingire şi dădu fuga la izvorul cel mai apropiat să ia apă proaspătă şi să spele piful pocit al viteazului său fîrtat, timp în care învingătorii îi uşurau pe prizonieri de diversele obiecte ce le ticseau buzunarele şi tăiau nemilos toţi bumbii.
Fiecare la rîndul lui îndură soarta învinsului. Touegueule se bucură de onorurile serii; Camus avu cu deosebire grijă de el, nu neglija să-i confişte praştia şi-1 sili să stea cu fundul gol în faţa tuturor, pînă la sfîrşitul execuţiei.
238
Ceilalţi patru, care nu mai fuseseră încă prinşi, au fost curăţaţi simplu, cu răceală, fără barbarie inutilă. Pe Migue la Lune îl lăsaseră cu bună ştiinţă la urmă, ca pe-un desert, cum ar veni. Oare nu făcuse el nu de mult sacrilegiul de a-şi ridica gheara asupra generalului, după ce mai întîi cu viclenie îi pusese piedică ? Ei da, plîngăciosul, văicăreţul, bălegosul ăsta îndrăznise să lovească cu o nuia bucile unui războinic dezarmat pe care nu era cîtuşi de puţin în stare să-1 facă prizonier. Reciproca se impunea. Avea să fie bătut la fund cu tot fastul. Numai că un miros caracteristic emana din persoana lui, un miros insuportabil, infect, care în ciuda puterii lor de-a îndura, îi făcu pe executorii acţiunilor de pedeapsă din Longeverne să-şi astupe nasul.
Ticălosul ăsta se băşea ca un măgar! Ei da! îşi îngăduia să se bese !
Migue la Lune bolborosea nişte sunete ininteligibile, lăcrimînd şi smiorcăindu-se, cu pieptul zgîlţîit de suspine. Dar, după ce toţi nasturii îi fură tăiaţi, iar pantalonii îi căzură în vine şi descoperiră sursa infecţiei, îşi dădură seama de ce mirosul stăruia cu atîta vehemenţă. Nefericitul se scăpase în pantaloni, iar bucile lui slabe, mînjite, răspîndeau jur împrejur un miros pătrunzător şi înspăimîntător, aşa încît, generos fără să vrea, generalul Lebrac renunţă la loviturile de nuia răzbunătoare şi-şi trimise prizonierul la fel ca şi pe ceilalţi, fără altă cheltuială, fericit la drept vorbind şi jubilînd de pedeapsa naturală ce-i fusese impusă de laşitatea lui, celui mai îngălat războinic pe care velranii îl numărau în rîndurile lor de împuţiţi şi cufuriţi.

Petrecerea din pădure

Să curgă vinu-n cupe-adînci,
Paharnice ! Să se reverse
Şi totul să inunde aici!
Şi să mîncăm, să bem, să nu ne pese !
RONSARD *(Ode)*

Ce-avea să se întîmple cu trupa Aztecului, bătută, vătămată, jefuită şi învinsă ? La urma urmei, lui Lebrac i se rupea şi armatei lui la fel. Victoria fusese de partea lor, făcuseră şase prizonieri. Nicicînd ispravă ca asta nu se mai pomenise, din negura vremurilor. Tradiţia marilor fapte de arme, păstrată şi transmisă cu sfinţenie, nu semnala asemenea fabuloasă luare de prizonieri, nici asemenea poceală fantastică, La Crique era gata să depună mărturie. Lebrac se putea socoti cea mai mare căpetenie care comandase vreodată la Longeverne, iar armata lui drept falanga cea mai vitează şi mai încercată.
Prada era aici grămadă: purcoaie de nasturi şi de şnururi, de şireturi şi de găici, precum şi de obiecte
240
amestecate, extrem de diferite, deoarece sfeterisiseră tot ce se găsea prin buzunare, afară de batiste. Puteai vedea oscioare de porc găurite la mijloc şi străbătute de un fir dublu de lînă care, înfăşurîndu-se şi desfăşurîndu-se, făcea ca osciorul să se învîrtă şi să zbîrnîie: jucăria asta era numită „fredot" ; şi mai puteai vedea şi bile, bricege sau, ca să fim mai drepţi, ceea ce ar fi adus a lamă de cuţit prost vîrîtă-n plasele; se mai găseau şi cîteva chei pentru cutiile de sardele, un Moş Pîntecăraie din plumb, stînd pe vine într-o postură intimă, ca şi ţevi pentru azvîrlitul boabelor de mazăre. Toate astea, puse claie peste grămadă, aveau să sporească tezaurul comun sau aveau să fie trase la sorţi.
Dar comoara, dintr-o dată, avea să-şi dubleze conţinutul. Şi chiar peste două zile trebuia plătită trezorierului a doua tranşă a contribuţiei de război.
Ideea ce-i mai trecuse lui Lebrac prin minte îi veni şi-acum. Ce-ar fi dacă ar trage un chef cu banii ăştia ?
Şi cum era un om practic, se interesă numaidecît pe lîngă soldaţii săi de sumele pe care le-ar putea strînge trezorierul.
— Cine n-are bănuţul pentru plata impozitului de război ?
Nimeni nu scoase un cuvînt.
— Toată lumea a înţeles bine ? Să ridice mîna cei care nu au bănuţul de impozit!
Nici o mînă nu se ridică. O tăcere religioasă stăruia. Să fie cu putinţă ? Găsiseră toţi mijlocul să-şi procure
241
mardeiul! Sfaturile cele bune ale generalului dăduseră roade : aşa că îşi felicită călduros trupele.
— Vedeţi dar că nu sînteţi pe-atît de gugumani pe cît credeţi, hai ? E de ajuns să vrei, că de găsit găseşti. Dar nu trebuie să fii năvleg, ce naiba, altminteri te trag toţi în piept pe lumea asta. Aici în catrafusele astea, făcu arătînd spre bunurile confiscate, se găsesc pe puţin patruzeci de bănuţi. Ei bine! drăguţilor, pentru că am fost îndeajuns de curajoşi să-i cucerim cu pumnii noştri, nu-i nevoie să ne cheltuim banii noştri ca să cumpărăm altele.
Mîine vom avea patruzeci şi cinci de bănuţi. Pentru sărbătorirea victoriei şi inaugurarea cabanei, o să facem un chef cu toţii joia viitoare după-amiază. Ce părere aveţi ?
— Da, da, da! Bravo, bravo! E bine! strigară, mugiră, zbierară patruzeci de voci, foarte bine, trăiască sărbătoarea, trăiască cheful!
— Iar acum, la cabană! continuă şeful. Tintin, dă-mi basca ta s-o umplu, ca să adaug totul fondului nostru. Nu mai e nimeni pe-acolo ? întrebă arătînd spre liziera de la pădurea velranilor.
Camus se caţără în stejar ca să se încredinţeze.
— Păi cum altfel, făcu după ce o vreme cercetă locul, după un caft ca ăsta au fugit ca iepurii.
Armata din Longeverne dădu la cabană peste Bou-lot, Gambette şi Mărie, care se pregătea de plecare. Rănitul, care sîngerase din belşug, avea nasul vînăt tot şi

242
umflat ca un cartof, dar nu se văita prea tare totuşi, gîndindu-se la cîte chici încreţise cu degetele lui şi la cantitatea respectabilă de pumni pe care-i împărţise echitabil în stînga şi-n dreapta.
Aveau să ascundă totul, zicînd că în timp ce fugea căzuse pe o bilă de lemn şi că nu avusese vreme să-şi ducă mîinile înainte, ca să-şi apere faţa.
Pînă joi avea să se vindece şi putea să chefuiască împreună cu ceilalţi, şi, cum în împrejurarea de faţă

el fusese cel mai cadorisit, avea să fie despăgubit în natură la ceasul împărţirii proviziilor.
A doua zi, Lebrac şi Tintin primind banii, discutară cu camarazii lor despre felul cum aveau să-i întrebuinţeze.
Se făcură propuneri.
— Ciocolată.
Toată lumea a fost de acord cu o asemenea cumpărătură.
— Să socotim, făcu La Crique. Tableta de zece despărţituri costă opt bănuţi: fiecare trebuie să aibă o bucată destul de mare: dacă luăm trei tablete, treizeci de despărţituri, fiecăruia o să-i revină mai mult de jumătate; da, reluă el după ce calculă, exact două treimi de despărţitură pentru fiecare, e bine.
Va fi mîncată aşa, goală, sau cu pîine. Trei tablete a opt bănuţi face douăzeci şi patru de bănuţi. Din patruzeci şi cinci, mai rămîn douăzeci şi unu.
— Ce cumpărăm cu ei ?

— Acadele!
— Biscuiţi!
— Bomboane!
— Sardele!
— N-avem decît douăzeci şi unu de bănuţi, sublinie Lebrac.
— Trebuie să cumpărăm sardele, interveni Tintin. Sînt aşa de bune! A, tu nu ştii ce sînt alea sardele, Guerreuillas! Ei bine, bătrîne, sînt nişte peştişori fără capete fierţi în cutia lor de tablă, da' ştii, sînt al dracu' de buni! Atîta că la noi acasă nu se cumpără prea des, pen' că e scump. Hai să cumpărăm o cutie, vreţi ? Sînt zece, doişpe, uneori chiar treişpe într-o cutie, o să împărţim.
— A, da ! nemaipomenit de bun, îi cîntă în strună şi Tigibus, la fel şi uleiul, amicilor; mie îmi place al naibii uleiul de la sardele ! Ling cutia cînd cumpărăm; nu e ca uleiul de salată.
Se vota cu entuziasm cumpărarea unei cutii de sardele de unsprezece bănuţi.
Mai rămîneau disponibili zece bănuţi.
La Crique consideră de datoria lui să adauge cele ce urmează:
— Ar trebui luat ceva care să poată fi împărţit mai uşor şi de care să avem mai multe bucăţi pentru un bănuţ.
Bomboanele se impuneau: nişte bomboane roz, la fel şi capetele de lemn-dulce, care era aşa de bun de supt şi de mestecat în clasă, în spatele capacului de la pupitrul deschis.

i

— Să împărţim aşadar, conchise Lebrac, cinci bănuţi pentru bomboane, cinci pentru lemn-dulce.
Socoteala-i gata; dar asta nu e totul: va trebui să şutim mere şi pere din pivniţă, şi-o să coacem şi cartofi, iar Camus o să facă ţigări din clematită.
— Va trebui să şi bem ceva, declară Grangibus.
— Am putea face rost de vin ?
— Da' de rachiu ?
— Lichior de coacăze ?
— Sirop?
— Sirop de rodie ?
— E al naibii de greu !
— Ştiu unde-i damigeana cu rachiu în cămară, făcu Lebrac, de-oi putea să fac la stînga un litru, fii pe pace, o să-avem, da' vin, pofta-n cui!
— Şi-apoi n-avem pahare.
— Va trebui barem s-avem apă în ceva.
— Avem tingiri, colo !
— Nu-s destul de mari!
— Dac-am putea avea un butoiaş, ori măcar o stropitoare veche.

— O stropitoare! Păi e stropitoarea a veche de la şcoală, stă-n fundul „colidorului", ce-ar fi s-o şutim ? E drept că-i găurită şi-i plină de praf, dar nu-i nimic, astupăm gaura cu un cep şi curăţăm tabla cu nisip ! E bine aşa ?
— Da, încuviinţă Lebrac, e o idee bună ! După-a-miază, la ora patru, sînt de jurnă pentru curăţenie, am
245
s-o azvîrl îndărătul zidului din curte, cînd m-oi duce să arunc gunoiul; pe urmă, cînd s-o-nnopta, am să vin s-o iau şi mă duc s-o ascund pînă una alta în peştera de la Tei; o s-o curăţăm mîine.
Pentru cumpărături, uite cum o să facem: eu o să cumpăr o ciocolată, Grangibus alta, Tintin pe-a treia; La Crique o să se ducă după sardele, Boulot după bomboane iar Gambette să ia lemn-dulce. Aşa, nimeni n-o să bănuie nimic. O să aducem totul la cabană, dimpreună cu merele şi barabulele şi cu tot ce-om mai putea ciordi.
A, era să uit! Zahăr! încercaţi să şterpeliţi nişte zahăr, să mîncăm cu rachiu... dacă om găsi. Băgăm bucăţile înăuntru, să plutească! E uşor de şutit zahăr, cînd babacă se-ntoarce cu spatele.
Nici una din aceste minunate recomandări n-a fost uitată; fiecare luase asupră-şi o treabă anume şi-şi dădea osteneala s-o ducă la capăt conştiincios. Aşa că joi după-amiază, Lebrac, Camus, Tintin, La Crique şi Grangibus, veniţi mai înainte, îşi întîmpinară camarazii care veneau unul după altul sau în mici grupuri cu buzunarele doldora de să plesnească.
Şi ei, şefii, aveau surprize pentru musafiri.
Un foc limpede, a cărui flacără urca în cabană pînă la mai bine de un metru, umplea interiorul cu o lumină caldă, făcînd să lucească culorile ţipătoare ale pozelor.
Pe masa cea rustică, pe care ziare întinse înlocuiau faţa de masă, proviziile cumpărate se rînduiau într-o frumoasă ordine; iar în spatele lor, ce bucurie ! Ce izbîndă !
246
trei sticle pline, trei sticle misterioase, şutite genial de cei doi Gibus şi de Lebrac, îşi înălţau formele zvelte.
Una era plină cu rachiu, celelalte două cu vin.
Pe un soi de piedestal din piatră, stropitoarea curăţată ca nouă, ale cărei bosolituri străluceau, îşi întindea înainte ciocul lustruit, ce revărsa o apă limpede şi curată luată de la izvorul vecin; grămezi de cartofi pocneau în cenuşa fierbinte.
Ce zi frumoasă!
Căzuseră de acord să se împartă totul, doar pîinea adusă şi-o păstra fiecare. Curînd, alături de pachetele de ciocolată şi de cutia cu sardele, se înălţă un morman de bucăţi de zahăr, iar La Crique le număra grijuliu.
Era cu neputinţă ca merele să încapă pe masă, erau mai bine de trei duble. Chiar că lucrurile fuseseră făcute temeinic, dar şi de astă dată generalul, cu sticla lui de rachiu, bătea toate recordurile.
— Fiecare va avea trabucul lui, afirmă Camus, de-semnînd printr-un gest larg un teanc regulat şi strîns de capete de clematită, grijuliu alese, fără noduri, netede, străpunse de nişte găurele mici şi rotunde, care făgăduiau ca ţigara să ardă bine.
Unii stăteau în cabană, alţii doar treceau pe-acolo; se intra, se ieşea, rîdeau, se pocneau peste burtă, îşi cărau în joacă pumni zdraveni în spinare, doar aşa ca să rîdă, se felicitau.
— Ce zici, moşule, merge ?
— Sîntem daţi naibii, nu-i aşa ?
247
— Ce-o să ne mai distrăm !
Se înţeleseseră ca festivitatea să înceapă de cum se vor fi copt cartofii. Camus şi Tigibus îi coceau, dădeau cenuşa deoparte, mişcau cărbunii, trăgeau din cînd în cînd cu un beţigaş savuroasele tubercule şi le pipăiau cu degetele; se frigeau şi-şi scuturau mîinile, suflau peste buricele degetelor apoi puneau pe foc întruna.
în timpul ăsta Lebrac, Tintin, Grangibus şi La Crique, după ce calculară numărul de mere şi bucăţi de zahăr la care ar fi avut dreptul fiecare, începură să împartă egal bucăţile de ciocolată, bomboanele şi capetele de lemn-dulce.
O emoţie mare îi cuprinse deschizînd cutia de sardele : or fi din cele mici, ori mari ? Şi vor putea împărţi în mod egal conţinutul la toţi cei de faţă ?
Cu vîrful briceagului, dîndu-le deoparte pe cele din stratul de deasupra, La Crique numără: opt, nouă,

zece, unsprezece ! Unsprezece, repetă el. Ia să vedem, trei ori unsprezece treizeci şi trei, patru ori unsprezece patruzeci şi patru!
— La naiba ! Sîntem patruzeci şi cinci, unul în plus ! Unul dintre noi trebuie să se lipsească.
Tigibus, stînd pe vine în faţa vetrei, auzi exclamaţia aceea sinistră şi, cu un gest şi un cuvînt, depăşi dificultatea şi rezolvă problema :
— Mie să nu-mi daţi, dacă vreţi, exclamă el; să-mi daţi doar cutia şi uleiul, să-1 ling, îmi place la fel de mult! E bine aşa ?
Dacă era bine ? era nemaipomenit!

248
— Cred că s-au copt cartofii, se auzi Camus, care împingea în rundul vetrei jarul roşietic cu un crăcan de alun aproape ars de cît scotocise cu el.
— Atunci la masă ! mugi Lebrac. Şi ieşind în prag:
— Hei, galeria, nu se-aude ? V-am chemat la masă ! Faceţi-vă-ncoa! Nu vă trage aţa-ncoa, nimic ? Tre' să mă duc s-aduc steagu' ?
Şi se-nghesuiră cu toţii înăuntru.
— Fiecare să se aşeze pe locul lui, porunci şeful; o să împărţim. Barabulele mai întîi, trebuie început cu ceva cald, e mai bine aşa, şi mai şic, aşa se face la cinele din lumea bună.
Şi cei patruzeci de flăcăi, aliniaţi pe locurile lor, cu picioarele strînse, genunchii în unghi drept, ca statuile egiptene, cu coltucul de pîine în mînă, aşteptară distribuirea.
Care se făcu într-o tăcere religioasă: ultimii serviţi trăgeau cu ochiul la ghemotoacele cenuşii a căror carne de-o albeaţă mată scotea aburi, răspîndind o mireasmă plăcută, sănătoasă şi viguroasă ce trezea pofta de mîncare.
Spintecau coaja, muşcau direct din cartof, se ardeau, se dădeau repede îndărăt, iar cartoful se rostogolea uneori pe genunchi, unde o mînă sprintenă îl prindea la timp. Era atît de bun ! Şi rîdeau, se uitau unii la alţii şi o veselie contagioasă îi zgîlţîia pe toţi, iar limbile începeau să se dezlege.
249
Din cînd în cînd se duceau să bea din stropitoare.
Pretendentul îşi potrivea gura ca o suzetă la capătul ţevii din tinichea, trăgea un gît bun şi, cu gura plină şi obrajii umflaţi, înghiţea tot, cu un sughiţ, ori azvîrlea apa ca o ţîşnitoare, izbucnind în rîs şi însoţit de glumele camarazilor.
— O să bea ! N-o să bea ! Pariu că da ! Pariu că ba !
Veni rîndul sardelelor.
La Crique împărţise fiecare peştişor în patru, cu sfinţenie, operase cu toată grija şi precizia dorite, ca bucăţelele să nu se sfărîme, iar acum distribuia fiecăruia partea cuvenită. Delicat, cu briceagul, lua din cutia dusă de Tintin şi punea pe pîinea fiecăruia porţia ce-i revenea. Părea un preot împărtăşindu-şi credincioşii.
Nici unul nu se atinse de bucăţica lui înainte de-a fi serviţi cu toţii: Tigibus, aşa cum se-nţeleseseră, primi cutia cu ulei şi cîteva fărîmiţe de piele ce pluteau în el.
Nu era cine ştie cît, dar ce bunătate! Trebuia să te bucuri. Şi adulmecau cu toţii, miroseau, pipăiau, lingeau bucăţica de pe hrinca de pîine, se felicitau de pleaşca ce dăduse peste ei, se bucurau de plăcerea ce-aveau s-o simtă mestecînd-o, întristîndu-se la gîndul că avea să ţină atît de puţin. O înghiţitură, şi gata ! Nici unul nu se hotăra să atace deschis. Era atît de puţin. Trebuia să savurezi, să savurezi, şi se bucurau cu privirile, cu mîinile, cu vîrful limbii, cu nasul, cu nasul mai ales, pînă în clipa în care Tigibus, care sorbea, ştergea şi iar ştergea restul de „sos" cu miez de pîine proaspăt, îi întrebă
250
ironic dacă voiau să-şi păstreze peştele ca pe sfintele moaşte, şi-n cazul ăsta n-aveau decît să-şi ducă bucăţile la preot, ca să le pună alături de oasele de iepure pe care le dădea bătrînelor cotoroanţe să le pupe, zicînd: „Paşte coarne!" [1]
Şi mîncară încet, fără pîine, mici porţioare egale, sugîndu-le de zeamă, ca să simtă cu fiece papilă gustativă, oprind în gîtlej bucăţica diluată, năpădită, înecată în fluxul de salivă, ca s-o aducă din nou sub limbă, s-o mestece iar şi în sfîrşit să n-o lase să lunece-n jos decît cu părere de rău.
Şi s-a sfîrşit astfel, cu sfinţenie. Pe urmă Guerreuillas mărturisi că într-adevăr era al naibii de bun, dar că se isprăvise!

Bomboanele erau pentru desert iar lemnul dulce să ronţăie la întoarcere. Mai rămîneau merele şi ciocolata.
— Da, da de băut cînd o să bem ? se interesă Boulot.
— Vezi stropitoarea, colea, răspunse Grangibus mucalit.
— Numaidecît, lămuri Lebrac lucrurile, vinul şi holerca sînt pentru la urmă, la trabuc.
— Şi-acum, ciocolata!
Fiecare-şi căpătă porţia, unii în două bucăţele, alţii într-una. Era felul „de rezistenţă", a fost mîncată cu pîine, totuşi, cîţiva, nişte rafinaţi, desigur, au preferat să-şi mănînce pînea goală şi ciocolata pe urmă.
1 *Pax tecum !* (Pacea fie cu tine), desigur (n.a.).
251
Dinţii sfărîmau şi mestecau, ochii străluceau. Flacăra din vatră, înteţită de un braţ de mărăcini, lumina obrajii şi înroşea buzele. Vorbeau de bătăliile trecute, de luptele viitoare, de cuceririle apropiate, iar braţele începeau să se agite şi picioarele să tresalte, torsurile să se răsucească.
Sosise timpul merelor şi-al vinului.
— O să bem toţi pe rînd din tingirea mică, propuse Camus.
Dar La Crique, dispreţuitor, îl contrazise:
— Ba deloc ! Fiecare va avea paharul lui! O asemenea afirmaţie îi zăpăci pe comeseni.
— Pahare! Ai tu pahare ? Fiecare cu paharul lui! Doar n-ai înnebunit, La Crique ! Cum aşa ?
— Ha, ha! ricana interpelatul. Uite ce-nseamnă să fii isteţ! Şi merele astea ce sînt ?
Nimeni nu vedea unde voia La Crique să ajungă.
— Mototoilor! li se adresă el fără respect, luaţi-vă briceagul şi faceţi ca mine.
Ceea ce zicînd, inventatorul, cu briceagul în mînă, scobi pe loc în carnea rotundă a unui frumos măr roşu o gaură pe care o curăţă cu grijă, transformînd într-o cupă originală minunata fructă pe care o căsăpise.
— Uite că are dreptate ! Dat naibii La Crique ăsta ! Nemaipomenit! exclamă Lebrac.
Şi numaidecît porunci să se împartă merele. Fiecare începu să-şi scobească paharul, în timp ce La Crique, pus pe vorbă şi triumfător, explica aşa:
— Cînd mă duceam la cîmp şi mi-era sete, scobeam un măr mare şi mulgeam vaca în el şi gata ! dădeam pe gît un castronel de lapte căldicel.
252
După ce îşi isprăviră cu toţii de scobit paharul, Grangibus şi Lebrac deschiseră sticlele de vin. îşi împărţiră mesenii. Litrul lui Grangibus, mai mare decît celălalt, trebuia să mulţumească douăzeci şi trei de războinici, cel al şefului, douăzeci şi doi. Din fericire paharele erau mici, iar împărţirea a fost echitabilă, cel puţin aşa e de crezut, de vreme ce n-a stîrnit nici un protest.
După ce li se turnă la toţi, Lebrac, ridicîndu-şi mărul plin, făcu o urare obişnuită, simplă şi scurtă :
— Şi acum, în sănătatea noastră, fîrtaţi, şi şo pe vel-rani!
— în sănătatea ta !
— în sănătatea noastră !
— Să trăim cu toţii!
— Trăiască longevernii!
Ciocniră merele, înălţară cupele, mugiră înjurături la adresa inamicului, ridicară-n slăvi curajul, forţa şi eroismul armatei din Longeverne, apoi băură, linseră, supseră mărul pînă-n adîncul cărnii lui.
— Ce-ar fi să-i zicem una acum ! propuse Tigibus.
— Hai, Camus ! Cîntecul tău ! Camus intona:
Ce poa \ ce poa' să fie Mai şic, mai cu mister, Decît tunarul mîndru...
— Nu-i destul de lung ! Păcat! E frumos !
253
— Atunci să cîntăm cu toţii *Lîngă mîndra-mi bălăioară.* Toată lumea-1 ştie. Hai! Una, două, şi!
Şi toate vocile juvenile intonară din răsputeri vechiul cîntec:
în grădina părintească, Oleandrii floarea îşi desfac. Din lumea-ntreagă păsări Cuibul aici îşi fac, Da!
Lîngă mîndra-mi bălăioară Ce bine, ce bine-i! Lîngă mîndra-mi bălăioară Ce bine e să dormi!
Din lumea-ntreagă păsări Cuibul aici îşi fac, Prepeliţa, turtureaua, Plăcutul pitpalac,
Da! Lîngă mîndra-mi bălăioară...
Prepeliţa, turtureaua, Plăcutul pitpalac Şi dalba porumbiţă Ce-atît îmi e pe plac,

Da! Lîngă mîndra-mi bălăioară...
Şi dalba porumbiţă Ce-atît îmi e pe plac Şi cîntă pentru mîndre

Rămase făr' bărbat,
Da! Lîngă mîndra-mi bălăioară...
După ce-l terminară pe ăsta, voiră să înceapă altul şi Tintin intona:
Cînd micul toboşar din luptă se-ntorcea Din luptă se-ntorcea Bum-bum-bum...
Dar îl lăsară neterminat căci acum, după ce băuseră, simţeau nevoia de altceva, de ceva mai bun.
— Hai, Camus, cîntă-ne *Madeleine s-a dus la Roma* .
— A, păi nu ştiu decît două bucăţele şi două refrene, nu merită; nimeni nu-l ştie! Cînd recruţii văd că ne apropiem să tragem cu urechea, se opresc şi ne zic s-o-ntindem.
— Pentru că-i haios.
— Nu, pentru că-i cu porcărele, aşa cred eu. Şi e o chestie nostimă, nu ştiu ce-i, unde o vîră pe Madeleine, *Estitutul* şi *Pateonul,* un regiment de infanterie cu baioneta la tun şi-o grămadă de alte lucruri de nu pot să mi le-aduc aminte.
— Mai tîrziu, cînd o să fim şi noi recruţi, o să ştim şi noi, las', afirmă Tigibus, ca să-şi îndemne camarazii la răbdare.
255
încercară atunci să-şi amintească ce cîntă Debiez cînd e beat:
Supă cu ceapă, fiertură democrată...
Pe urmă mai chinuiră de bine de rău refrenul lui Kinkin braconierul:
Căci paradisul mult rîvnit Olari, olari! Beţivilor le e sortit.
Apoi, osteniţi de-atîtea încercări, cum lipsea forţa majorităţii, se lăsă o tăcere mirată. Şi Boulot, ca s-o rupă, propuse :
— Dac-am face renghiuri ?
— Să-l arăţi pe diavol printr-o mînecă de haină !
— Dacă ne-am juca de-a zboară porumbelul ? propuse un altul.
— Nici să nu te gîndeşti! ăsta-i pentru fete; de ce să nu sărim coarda, atunci!
— Şi rachiul nostru, fir' ar al naibii! răcni Lebrac.
— Şi trabucurile mele ! mugi Camus.
257

Povestiri despre timpuri eroice

în vremurile-acelea de demult, minunate...
Charles CALLET *(Povestiri din vremuri de demult)*

La exclamaţia şefilor, fiecare-şi luă mărul şi, în timp ce Camus, trecînd printre rînduri, oferea cu o eleganţă nonşalantă trabucurile de clematită, Grangi-bus împărţea bucăţi de zahăr.
— Am făcut-o lată, ce mai!
— Mie-mi spui ? paranghelie, nu alta !
— Ce chiolhan!
— Ce mai chef!
Lebrac, ca un cunoscător, agita litrul de rachiu, în care bulele de aer se alcătuiau apoi veneau să plesnească roată la gîtul sticlei.
— Din cel bun, afirmă el. O sfîntă, aţi văzut doar şiragul de mătănii. Atenţie, încep să torn; nimeni să nu clintească!
Şi încet, împărţi între cei patruzeci şi cinci de convivi sticla de alcool. Ţinu zece minute bunicele, dar nimeni nu bău înainte să se fi dat semnalul. Şi-atunci făcură alte urări, mai fără perdea şi mai pe şleau ca oricînd; pe urmă muiară bucăţile de zahăr înăuntru şi băură lichidul cu sorbituri mici.
Mamă, Doamne! Că tare mai era ! Cei mici strănutau, scuipau, se făceau roşii, violeţi, purpurii, dar nici unul n-ar fi mărturisit că-i ardea gîtlejul şi-i sfredelea măruntaiele.
Era ciordit, prin urmare era bun: ba chiar delicios, minunat, şi nu trebuia pierdut nici un strop.
Aşa că, chiar de-ar fi crăpat, şi tot înghiţiră holerca pînă la ultima moleculă, apoi linseră mărul, apoi îl mîncară, să nu piardă nimic din zeama ce s-ar fi putut strecura în miezul lui.
— Şi-acum, să le-aprindem ! propuse Camus. Tigibus, „aprinzătorul", făcu să circule tăciuni aprinşi. îşi puseră în gură papiroasele de clematită şi toţi, închizîndu-şi ochii pe jumătate, sugîndu-şi obrajii,

ţuguindu-şi buzele, încreţindu-şi fruntea, începură să tragă din răsputeri. Uneori, într-atît de mult îşi dădeau silinţa, că planta, uscată tare, lua foc, şi-atunci admirau cum arde şi se străduiau cu toţii să le iasă isprava asta.
— Dacă tot stăm cu fundu' la căldurică şi ne-am pus burta la cale, dacă tot sîntem liniştiţi şi fumăm trabuc, ce-ar fi să spunem snoave ?
258
— A, da, chiar aşa, ori dacă nu, ghicitori ? Ca să ne distrăm, am da pedepse.
— Dragii mei, întrerupse La Crique, stînd picior peste picior, grav, cu havana între dinţi, eu — dacă vreţi — am să vă spun ceva, ceva serios şi adevărat, lucruri pe care le-am aflat nu de mult. Ba aproape că e chiar istorie. Da, am auzit toate astea de la bătrînul Jean-Claude, care i le povestea lui naşu-meu.
— Aşa ? Dar ce, ce anume ? întrebară mai multe voci.
— Cauza pentru care ne tot batem cu velranii. Ştiţi, dragii mei, nu de ieri de-alaltăieri ţin toate astea: ci de ani şi ani de zile.
— De la începutul lumii, ce naiba, îl întrerupse Gambette, pentru că dintotdeauna ăştia au fost nişte împuţiţi. Asta-i!
— împuţiţi sînt cît poftești, dar nu de cînd spui tu, Gambette, au început toate astea, ci după, mult după aceea, cu toate că a trecut o groază de vreme de-atunci şi pînă-n ziua de azi.
— Păi, dacă ştii, spune-ne şi nouă, ortace, cu siguranţă că motivul nu-i altul decît că sînt o turmă de porci afurisiţi.
— Nişte trîntori şi nişte grohăitori! Şi unde mai pui că au îndrăznit să-i facă hoţi pe longeverni, ticăloşii ăştia!
— Asta da, zic şi eu neruşinare.
— Da, făcu La Crique, continuînd. Cît despre a vă spune exact anul cînd s-a întîmplat, asta nu pot, şi nici bătrînul Jean-Claude nu ştie, nimeni nu-şi aduce aminte;
259
ca să ştiu, ar trebui să ne uităm în hîrţoage vechi, în arhive cum li se spune, da' eu nu ştiu ce sînt tîmpeniile astea. Era pe vremea cînd se vorbea de Iazmă. Numai că Iazma — ce vreţi — nu se prea ştie bine ce e; poate că o boală urîtă, ceva ca o nălucă ce ieşea vie din pîntecele vitelor moarte, care erau lăsate să putrezească prin unghere şi care umbla de ici-colo, se plimba pe ogoare, prin păduri, pe uliţele satelor, noaptea. Nu putea fi văzută, ci doar mirosită, adulmecată; vitele mugeau, cîinii urlau a mort cînd da tîrcoale pe-acolo, bîntuind. Iar oamenii îşi făceau semnul crucii şi spuneau: se pregăteşte o nenorocire! Şi-atunci, dimineaţa, după ce fusese simţită trecînd, vitele pe care le atinsese la ele în staul căzeau şi piereau, iar oamenii aşijderi; mureau ca muştele.
Iazma venea mai cu seamă cînd era cald.
Uite aşa: toţi se simţeau bine, rîdeau, mîncau, beau şi deodată, fără să se ştie nici de ce, nici cum, la vreun ceas-două după aceea, se înnegreau de tot, vărsau sînge stricat şi-şi dădeau duhul. Nimic de făcut, nimic de zis. Nimeni nu putea opri Iazma, cei care apucau să se îmbolnăvească erau pierduţi. Zadarnic sfinţeau cu agheasmă, spuneau tot felul de rugăciuni, îl aduceau pe popă să bălmăjească tot felul de *oremus,* să se roage la toţi sfinţii din Paradis, la Fecioară, la Christos, la Dumnezeu Tatăl, era ca şi cum te-ai fi pişat într-o vioară ori [a]i fi scos apă din fîntînă cu o strecurătoare, totul conţi-
260
261
nua s-o mierlească, satul se năruia, oamenii erau distruşi.
Aşa că atunci cînd o vită pierea, vă daţi seama că era îngropată la repezeală.
Iazma a adus războiul între velrani şi longeverni.
Ajuns aici, povestitorul făcu o pauză, savurîndu-şi introducerea, bucurîndu-se de pe urma faptului că le trezise atenţia, apoi trase de cîteva ori din trabucul de cle-matită şi continuă, cu privirile camarazilor aţintite toate asupra lui:
— Nu-i cu putinţă să ştim cum s-a-ntîmplat, nu avem informaţii destule. Se crede totuşi că nişte geambaşi, de n-or fi fost chiar hoţi, au venit la iarmaroacele din Morteau şi din Maîche, apoi s-au întors la şes. Călătoreau noaptea; poate că se ascundeau, mai cu seamă dacă furaseră vite. Fapt e că, pe cînd treceau pe sus pe la păşunile de la Chasalans, una din vacile pe care-o duceau a început să mugească, să mugească de nu se mai oprea, pe urmă n-a mai vrut să meargă ; se trăgea de fund îndărăt, ca un catîr, şi-a rămas acolo, mugind întruna. Cei care-o duceau degeaba au tras de funie şi-au croit-o cu bîta, nimic n-a urnit-o din loc, nici nu s-a clintit; după o vreme, s-a prăvălit pe jos şi s-a întins, ţeapănă;

murise, se isprăvise cu ea.
Tipii n-o puteau lua cu ei, la ce le-ar fi slujit ? N-au zis nici „pîs" şi, cum erau departe de orice sat — nici usturoi n-am mîncat, nici gura nu mi-a mirosit — au şters-o,
.
şi nici că i-a mai văzut cineva vreodată, nu s-a aflat nici pînă azi cine erau şi de unde veneau.
Trebuie spus că toate astea se petreceau pe timp de vară.
Pe vremea aceea, păşunile comunale de la Chasalans erau ale velranilor şi tot ei făceau şi tăieri în pădurea la care de-atunci i-a rămas numele aşa, pădurea velranilor, aia unde vin de ne-atacă pe noi, afurisiţii!
— Aha ! întrerupseră cîteva voci. Cu toate că pădurea aia-i a noastră, fir-ar să fie !
— Da, a noastră e, şi-o să vedeţi numaidecît, dar ascultaţi. Cum în vara aceea erau călduri mari, curînd hoitul vacii a început să pută; după vreo trei-patru zile, otrăvea aerul, nu alta ; era plin de muşte, de afurisite de-alea de muşte verzi, muşte de Iazmă, cum se spunea. Şi-atunci oamenii care din întîmplare trecuseră pe-acolo au simţit cu toţii mirosul în nări, s-au apropiat şi-au văzut hoitul ce putrezea în acel loc.
Nu era timp de pierdut. Nici una, nici două, s-au dus repejor la bătrînii din Velrans şi le-au zis :
— Uite, e un hoit care putrezeşte pe păşunile voastre de la Chasalans şi se simte pînă hăt, departe, la Cha-net, trebuie să vă duceţi degrabă să-l îngropaţi, pînă nu s-or molipsi vitele de Iazmă.
— Ba poate că noi om lua Iazmă dacă-ngropăm vita, au răspuns ei: aşa că îngropaţi-o voi, dacă tot aţi găsit-o; şi-ntîi de toate, ce dovedeşte că e pe locul nostru ? Păşu-

nea e deopotrivă a voastră ca şi-a noastră; dovadă că tot timpul vitele voastre îşi fac veacul acolo.
— Cînd din întîmplare se duc pe-acolo, vă pricepeţi al naibii să răcniţi la ele şi să le goniţi, au răspuns cei din Longeverne (şi ăsta era adevărul adevărat). N-aveţi nici o clipă de pierdut, altminteri, la Velrans ca şi la Longeverne, vitele au să-nceapă curînd să-şi dea duhul şi oamenii la fel.
— Iazma pe voi cît casa ! au răspuns velranii.
— Aşa, vasăzică, nu vreţi să îngropaţi hoitul. Las' că vedem noi; şi-ntîi de toate, aflaţi că sînteţi nişte netrebnici şi nişte-mpuţiţi!
— Ba voi sînteţi nişte neisprăviţi; de vreme ce-aţi găsit hoitul, ei bine, al vostru e, păstraţi-l, vi-l dăruim.
— Ticăloşii! întrerupseră cîţiva ascultători, furioşi să se izbească iarăşi de străvechea rea-credinţă a velranilor.
— Zi mai departe ! Ce s-a-ntîmplat ?
— Ce s-a-ntîmplat, repetă La Crique. Ei bine, iată ce s-a-ntîmplat.
Cei din Longeverne s-au întors la ei în sat; s-au dus să-i caute pe bătrîni, pe preot şi pe cei avuţi, care alcătuiau — cum s-ar spune astăzi — Consiliul municipal, şi le-au povestit cele ce-au văzut şi mirosit şi tot ce spuseseră velranii...
Cînd femeile au aflat despre ce-i vorba, au început să dea apă la şoareci şi să se văicărească. Ziceau că totul s-a dus naibii şi că au să piară cu toţii. Şi-atunci bătrînii au hotărît să meargă la Besancon, mi se pare, ori într-altă parte, nu prea ştiu bine, ca să dea de mahări, de
judecători adică şi de guvernator. Cum era urgent, ştăbi-mea cea mare a dat fuga numaidecît şi i-au adus la Cha-salans pe longeverni şi pe velrani ca să se „esplice" .
Velranii au zis: Monseniorilor, păşunea nu-i a noastră, jurăm în faţa bunului Dumnezeu şi a Sfintei Fecioare, maica noastră a tuturor; e a longevernilor, aşa că ei se cuvine să îngroape vita.
Longevernii au zis: S-avem iertare, Monseniorilor, nu-i adevărat, sînt nişte mincinoşi! Dovadă că-şi păşu-nează vitele acolo tot anul şi fac şi tăieri de pădure.
La care ceilalţi au jurat din nou, scuipînd pe jos, că terenul nu e al lor.
Ăi mari erau al dracu' de încurcaţi. Da' cum nu mirosea deloc frumos şi trebuiau să isprăvească treaba, au ţinut judeţul pe loc şi-au zis: de vreme ce aşa stau lucrurile şi velranii se jură că proprietatea nu-i a lor, longevernii vor îngropa vita... Şi-atunci velranii au rîs, pen' că, ştiţi, hoitul putea de trăsnea ! Iar mărimile abia de s-apropiau niţel... Dar, au mai adăugat ei, de vreme ce-l vor îngropa, păşunea şi pădurea ale lor să rămînă pentru totdeauna, dat fiind că velranii nu le vor.
Auzind toate astea, velranii au rîs mînzeşte, că nu le convenea deloc, dar juraseră stupind pe jos, nu-şi puteau lua vorba-napoi de faţă cu preotul şi cu mărimile ăle mari.

Oameni din Longeverne au jucat iadeş ca să vadă cine o să-ngroape vaca, iar aceia de s-au nimerit să pice au avut dreptul la lemne de două ori mai mult cît au durat cele patru tăieri pe care le-au făcut! Numai că, de cum a fost îngropată vita şi a dispărut teama de Iazmă,

1

264
velranii au pretins că pădurea tot a lor e şi nu voiau ca oamenii din Longeveme să facă tăieri de pădure.
îi făceau pe bătrînii noştri hoţi şi linge-iazmă, trîntorii ăştia care n-avuseseră curajul să-şi îngroape hoitul.
Şi i-au tîrît în judecată pe longeverni, judecată ce-a ţinut mult, mult, şi-au cheltuit o grămadă de mangoţi; dar au pierdut la Baume, au pierdut la Besancpn, au pierdut la Dijon, au pierdut la Paris: se pare că a durat mai bine de-o sută de ani pînă s-au dumirit.
Şi-i băga în boale rău de tot să vadă că longevernii vin şi le taie lemnul de sub nas. Cu fiece lovitură de secure îi făcea hoţi de pădure; numai că bătrînii, strămoşii noştri, aveau pumnul tare şi n-aşteptau să le spună de două ori: săreau pe ei, şi ce ţi-i mai poceau! Ah, ce-i mai poceau !
La toate iarmaroacele de la Vercel, Baume, Sancey, Belleherbe şi Maîche, de cum trăgeau un pic la măsea, iar se luau în beţe şi trosc! şi pleosc ! Se cafteau, se cafteau pînă ce sîngele curgea ca la vaca de se pişă, şi nu erau nişte pămpălăi, dădeau nu se-ncurcau. De aceea, vreme de două sute de ani, trei sute poate, niciodată un longevern nu s-a-nsurat cu o fată din Velrans, şi niciodată un velran n-a venit să petreacă la Longeveme.
Numai duminica-n care era hramul parohiei, atunci se întîlneau negreşit. Toată lumea venea grămadă, toţi bărbaţii din Longeveme şi toţi din Velrans.
Mai întîi dădeau tîrcoale satului ca să vadă dincotro bate vîntul, pe urmă intrau în hanuri şi începeau să machească, aşa, ca să-şi dea „coraj". Şi-atunci, după ce începeau să se aburească, toată lumea o tăia şi s-ascundea.
265
Negreşit. Longevernii se vîrau în crîşma unde erau velranii, îşi scoteau hainele şi dă-i bătaie, distracţia începea.
Mesele, băncile, scaunele, paharele, sticlele, totul sărea, totul ţopăia, totul zbura, totul pocnea. începeau poceala de la un capăt, poc! ici, poc! dincolo, izbind vajnic cu pumnii şi cu picioarele, cu taburetele şi cu sticlele ; curînd totul era spart, luminările se rostogoleau şi se stingeau, dar şi-aşa pe-ntuneric continuau să se bată, se rostogoleau pe cioburile de sticlă, pe ţăndările de pahare, curgea sîngele ca vinul, şi cînd nu mai vedeau nimic, dar nimic-nimic, cînd se aflau vreo doi-trei care horcăiau şi cereau îndurare, toţi cei care erau în stare să se tîrască o roiau.
Totdeauna se găseau vreunul sau doi de-o mierleau, alţii rămîneau chiori, alţii cu mîinile rupte, papainoagele retezate, nasul teşit, urechile smulse; cît despre a-l şti pe cel sau pe cei care uciseseră, niciodată, niciodată nu l-au aflat, şi în toţii anii, vreme de o sută de cotolani şi mai bine, era pe puţin unul de-şi dădea duhul de hramul bisericii.
Cînd n-o mierlea nimeni, strămoşii noştri ziceau: n-am cinstit *cum se cuvine hramul!*
Erau daţi dracu' cu toţii, şi toţi se băteau, tineri şi bătrîni, erau vremurile bune de-altădată; mai tîrziu, doar conscrişii se-ncăierau în ziua cînd trăgeau la sorţi şi treceau prin faţa consiliului de revizie, iar acum, doar noi mai apărăm onoarea celor din Longeveme. Jalnic, dacă stai să te gîndeşti!

1

266
Ochii, în fumul albastru al trabucelor de clematită, scăpărau ca tăciunii în vatră. Povestitorul, surescitat la culme, continuă:
— Dar lucrurile nu s-au terminat aici. Nu, cel mai nostim şi mai haios a fost pelerinajul la Sfînta Fecioară de la Ranguelle; Ranguelle... ştiţi, capela care se află înspre Baume, îndărătul pădurii de la Vaudrivillers. Vă amintiţi, acolo ne-am dus acu' un an, cu preotul şi cu bătrîna Pauline: era vremea

cărăbuşilor; am prins cît a ţinut pădurea şi-i puneam cînd pe sutana „corbului", cînd pe boneta înaltă a bătrînei. Erau şi una şi alta împestriţate de vietăţile astea care-şi umflau aripile aşa, de încercare, apoi din cînd în cînd porneau zumzăind. Haios de tot.
Da, feţii mei, dar într-o zi din vremurile de demult, pe timpul cînd iarba urma să fie numai bună de cosit şi de adus acasă, longevernii, în frunte cu preotul lor, au pornit cu mic cu mare, bărbaţi, femei şi copii, în pelerinaj la Fecioara din Ranguelle să-i ceară să fie vreme bună pe timpul cît s-o usca fînul. Din nefericire, în aceeaşi zi, preotul din Velrans hotărîse să-şi ducă ioriaşii — parcă aşa se zice, mi se pare...
— Nu, noriaşi[1], corectă Camus.
— Ei bine, noriaşii, dacă vrei, continuă La Crique, la aceeaşi Sfînta Fecioară, pen' că nu să ezistă alte pre-ciste în ţinut la care să poţi merge cu ulei sfinţit şi tot
1 *Enoriaşi,* voia Camus să spună (n.a.).

tacîmul: iar velranii voiau ploaie pentru verzele lor care nu creşteau...
Şi pleacă ei prin urmare devreme, cu preotul în frunte, îmbrăcat în stihar şi ducînd potirul, şi cu ajutoarele lui care duceau sfeştocul şi chivotul, cu epitropul şi ceasloavele; în spatele lor veneau puştii, pe urmă bărbaţii, şi la urmă fetiţele şi femeile.
După ce trec ei de pădure, ce-mi văd longevernii ?
La naiba ! toată ceata de şnapani şi de năvlegi a vel-ranilor, care behăiau rugăciuni şi cereau apă.
Vă-nchipuiţi cîtă plăcere le-au făcut la longeverni, care tocmai veniseră să ceară vreme frumoasă.
Şi-atunci s-au pus pe răcnit din răsputeri la rugăciuni, din cele care trebuie spuse pentru timp frumos, în vreme ce ceilalţi zbierau ca viţeii ca să aibă ploaie.
Longevernii au vrut să ajungă primii şi-au întins pasul ; cînd velranii au văzut care-i mişcarea, au început să fugă.
Nu mai era mult pînă la capelă, poate vreo două sute de paşi buni, şi-au luat-o şi longevernii la picior.
Mi s-au uitat chiorîş unii la alţii: s-au făcut unii pe alţii putu-roşi, hoţi, ticăloşi, împuţiţi, toate astea în timp ce cele două cete se apropiau tot mai mult.
Cînd bărbaţii n-au mai fost decît la zece paşi unii de alţii, au început să se amenințe, să-şi arate pumnul, să-şi pocească felinarele ca cotoii în călduri, pe urmă femeile au sosit şi ele; şi-au aruncat în obraz cum că ar fi nesăţioase, rele de muscă, nesimţite, curve, în timp ce Preoţii, dragii mei, se uitau şi ei chiorîş unul la altul.

Şi-atunci toată lumea s-a pus pe adunat pietre şi pe rupt jordii şi şi le azvîrleau de la distanţă. Dar tot încingîndu-se aşa, din zbierate, furia i-a cuprins, şi-au tăbărît unii pe alţii pocnindu-se cu sete cu tot ce le venea la îndemînă : poc ! cu gheata ! poc! cu ceaslovul! Femeile cotcodăceau, puştii zbierau, bărbaţii înjurau ca geambaşii, aha, ploaie vreţi, îngălaţilor, las' că vă dăm noi ploaie ! şi poc! ici şi zvîrr! dincolo... Bărbaţii nu mai aveau haine pe ei, femeile aveau poalele date peste cap, cazacele ferfeniţate, şi ce-i mai nostim e că preoţii, care nu se înghiţeau nici ei, cum v-am spus, după ce s-au afurisit unul pe altul şi s-au amenințat cu trăsnetele iadului, au început şi ei să-şi care pumni. Şi-au scos stiharele, şi-au sumes anteriile, şi dă-i poceală, ca nişte inşi oarecare, şi, după ce s-au înjurat ca la uşa cortului, după ce şi-au ars cu nemiluita la picioare, după ce-au zvîrlit cu pietre, după ce s-au păruit, cînd n-au mai avut nimic la îndemînă, s-au pocnit cu potirele şi crucifixurile peste bot!
„Trebuie să fi fost al naibii de bine, zău aşa", îşi spunea Lebrac, emoţionat foarte.
— Da' ia zi, cui a dat dreptate Maica Precista, la velrani ori la longeverni ? Au avut parte de soare ori de ploaie ?
— Ca să-i împace, termină La Crique zeflemitor, au avut cu toţii parte de grindină.

Certuri intestine

Doar sfngele-ar spăla asemenea jignire. CORNEILLE (*Cidul,* act I, se. 4)

Era ora de intrare în curtea şcolii, în acea vineri dimineaţă.
— Ce bine ne-am distrat ieri!
— Ştii că Tigibus, la întoarcere, a dat mîncare la boboci peste tot pe lîngă zidul de la Menelots ?
— Da' ? şi Guerreuillas la fel; cu siguranţă că a dat afară cartofii şi pîinea, dar sardelele şi ciocolata, nu se ştie.
— Ţigările sînt de vină !
— Ori poate rachiul!

— Chiar şi aşa, de frumos tot a fost frumos ! Va trebui să încercăm să mai facem şi luna viitoare.
Şi-aşa, în fundul curţii, adăpostită de şura lui moş Gugu, Lebrac, Grangibus, Tintin şi Boulot se congratulau, se felicitau şi se lăudau pentru felul minunat în care-şi petrecuseră după-amiaza de joi.

1

270
271
Fusese într-adevăr foarte bine, de vreme ce la întoarcere erau cu toţii pe trei sferturi beţi, în timp ce la vreo jumătate de duzină dintre ei le fusese rău de la stomac şi trebuiseră să se aşeze unde se nimerise, pe un zid scund, pe o piatră, cu gîtul întins, cu limba grea şi burta în fierbere.
Vorbeau despre bucuriile acelea durabile şi curate ce se întipăresc adînc în minţile virgine şi sensibile, cînd nişte strigăte puternice de furie însoţite de nişte palme răsunătoare, urmate de insulte violente atraseră atenţia tuturor.
Se repeziră spre colţul de unde venea zgomotul.
Camus, ţinîndu-1 cu mîna stingă pe Bacaill6 de chică, îl pălmuia zdravăn cu cealaltă, în timp ce-i răcnea în urechi că nu-i decît un viclean împuţit şi-un ticălos, şi-i ardea ca să-1 înveţe minte, pe cît spunea, pe porcul ăla!
Ce anume să-1 înveţe minte? Nici unul dintre cei mari nu ştia încă nimic.
Taica Simon, sosit în grabă, atras şi el de zgomotul palmelor şi-al înjurăturilor beligeranţilor, începu prin a-i despărţi cu forţa, aşezîndu-i în faţa lui, pe unul la capătul mîinii drepte, pe celălalt la capătul mîinii stîngi, apoi, pentru a potoli orice veleitate de revoltă, le arse echitabil la fiecare cîte un arest; liniştit în ceea ce-1 priveşte că va avea linişte după această intervenţie energică, voi să afle cauzele acelei cerţi violente şi subite.
„Camus la arest! se gîndea Lebrac. Bine-a mai nimerit-o !" Tocmai aveau nevoie de el în după-amiaza aceea. Velranii aveau să vină, aşa că nu va fi nimeni de prisos.
— Totdeauna am fost convins, le aminti Tintin, că pocitania asta împuţită o să i-o coacă lui Camus într-o bună zi. Cauza adevărată, feţii mei, e că-i gelos pentru Tavie, iar pe fată-o doare-n cot de mecla lui.
De-o bună bucată de vreme îl tot calcă pe bătături pe Camus şi încearcă să-1 facă pedepsit. Am văzut eu cum stau lucrurile, la fel şi La Crique, nu trebuie să fii cine ştie ce firoscos ca să-ţi sară-n ochi.
— Da de la ce s-au încăierat ?
Unul dintre cei mici îl lămuri discret pe Lebrac şi pe credincioşii lui... De altminteri, toţi erau dinainte convinşi că, în povestea asta, Camus avea dreptate. Cu atît mai mult cu cît locotenentul se bucura de întreaga lor simpatie iar în după-amiaza aceea era necesar bandei; de aceea, în mod spontan, se gîndiră să pună cu toţii la cale o manifestaţie în favoarea lui, dovedind prin mărturia lor că, în cazul de faţă, Bacailld era cum nu se poate mai vinovat, în timp ce rivalul lui era curat ca un îngeraş.
Şi aşa, lui taica Simon, forţîndu-i-se sentimentul dreptăţii de către întreg acest asalt de mărturisiri şi de acea magnifică manifestare, trebuia — de nu voia să piardă întreaga încredere a elevilor săi şi să le ucidă din faşă noţiunea de dreptate — să-1 achite pe Camus şi să condamne pocitania.
Ceea ce se întîmplase era foarte simplu.
Camus o spuse în gura mare, de faţă cu toţi, omiţînd totodată prudent anumite detalii pregătitoare ce-şi aveau importanţa lor.
Aflîndu-se la privată cu Bacaill6, acesta, cu bună-ştiinţă şi hoţeşte făcuse pipi pe el, insultă pe care, se
^
272
înţelege, n-o putuse îngădui; de unde şi păruiala pe care i-o trăsese, ploaia de epitete colorate şi palmele pe care i le cîrpise.
în realitate, faptele erau ceva mai complicate.
Bacaill6 şi Camus, intraţi amîndoi în aceeaşi privată pentru aceeaşi nevoie, îşi îndreptaseră jeturile de urină spre acelaşi orificiu destinat să le primească. O întrecere se ivise spontan din acel act simplu

devenit o joacă... Bacaill6 îşi afirmase superioritatea: căuta rîcă, era limpede.
— Ajung mai departe decît tine, făcuse el.
— Nu-i adevărat, ripostase Camus, cu bună credinţă şi sigur pe experienţa ce-o avea.
Şi-atunci, ridicîndu-se amîndoi în vîrful picioarelor şi umflîndu-şi pîntecele ca un poloboc, se străduiseră să se întreacă unul pe celălalt.
Cum nici o dovadă convingătoare a superiorităţii vreunuia dintre ei nu se afirmase în acea rivalitate, Bacaill6, care căuta pricină cu orice preţ, găsi altceva.
— Eu o am mai mare, susţinuse el.
— Aiurea ! ripostase Camus, ba eu !
— Mincinosule ! Hai să le măsurăm.
Camus acceptă şi proba aceea. Şi tocmai în clipa comparaţiei, Bacailld, cum mai păstrase o parte din ceea ce-ar fi trebuit să deşerte cu o clipă mai înainte, urină uşurel şi trădător pe mîna şi pantalonii lui Camus, lipsit de apărare.
O carabă bine aplicată urmase acelei deschideri deocheate a ostilităţilor, apoi urmară grabnic încăierarea,

păruiala, căderea şepcilor, deschiderea cu putere a uşii şi scandalul din curte.
— Ticălos împuţit! Greţosule ! Scîrbosule ! scrîşnea Camus ieşit din fire.
— Ucigaşule! riposta Bacaill6.
— Dacă nu tăceţi amîndoi, vă trîntesc la fiecare cîte opt pagini la istorie de copiat şi de spus pe de rost şi două săptămîni de arest.
— Domnu'-nvăţător, el a început, eu nu i-am făcut nimic, nu i-am făcut nimic Iu'...
— Nu,domnu'-nvăţător ! Nu-i adevărat; el m-a făcut mincinos.
Treaba devenea spinoasă şi delicată.
— A făcut pipi pe mine, protestă Camus. Doar nu era să-1 las şi să tac.
Era clipa cînd trebuia intervenit.
Un „ptiu !" general de dezgust şi de unanimă dezaprobare îi dovedi veselului căţărător şi locotenent că toată trupa îi ţinea partea şi condamna şchiopătura cea vicleană, numai fiere şi furie, care voise să-i atragă pedeapsa învăţătorului.
Camus, înţelegînd bine sensul acelei exclamaţii, lăsa totul pe seama înaltei dreptăţi a învăţătorului, influenţat şi pînă atunci de mărturiile spontane ale camarazilor, şi exclamă jignit:
— Domnu'-nvăţător, eu unu' nu zic nimic, dar între-baţi-i pe ceilalţi dacă nu-i adevărat că el a început şi că eu n-am făcut nimic, nu i-am zis nici într-un fel.
Rînd pe rînd, Tintin, La Crique, Lebrac, cei doi Gibus confirmară spusele lui Camus, neavînd termeni

destui de energici pentru a veşteji de comun acord actul murdar şi lipsit de camaraderie al lui Bacaill6.
Pentru a se apăra, acesta din urmă îi recuză, invocînd absenţa lor din locul conflictului în clipa cînd acesta izbucnise; insistă chiar asupra depărtării lor şi a izolării suspecte într-un ungher retras al curţii.
— Atunci întrebaţi-i pe cei mici, domnu-nvăţător, replică numaidecît Camus, întrebaţi-i dacă erau acolo.
Cei mici, interpelaţi individual, răspunseră invariabil:
— Camus are dreptate, Bacailld minte.
— Nu-i adevărat, nu-i adevărat, protestă acuzatul; nu-i adevărat, şi, pentru că mă siliţi, am să spun tot, uite-aşa!
Lebrac fu energic şi i-o luă înainte.
Se înfipse hotărît în faţa lui, chiar sub nasul lui taica Simon, intrigat de toate misterele-acelea, şi, ţintuindu-1 pe Bacaill6 cu ochii lui de lup, îi răcni în faţă, înfruntîndu-1 cu toată persoana sa :
— Hai spune ce ai de spus, mincinosule, ticălosule, scîrbosule, spune, dacă nu eşti laş !
— Lebrac, îl întrerupse învăţătorul, dacă nu te exprimi cuviincios, am să te pedepsesc şi pe tine.
— Dar, domnu'-nvăţător, răspunse şeful, se vede cît de colo că minte; să spună dacă i-a făcut cineva, vreodată, lui, rău ! Nu mai ştie ce minciuni gogonate să scornească, spurcatu' ăsta; atunci cînd nu face rău, se gîndeşte la rău.
într-adevăr, Bacailld, hipnotizat parcă de privirile, gesturile, vocea şi întreaga atitudine a generalului, stătea ţintuit locului fără să scoată o vorbă si încurcat.

275
O scurtă clipă de gîndire îi îngădui să-şi dea seama că mărturisirile şi denunţurile lui, chiar de-ar fi fost luate în seamă, n-ar fi dus la urma urmei decît la sporirea pedepsei şi, la drept vorbind, nu ţinea deloc la asta.
Găsi aşadar cu cale să-şi schimbe atitudinea.
Ducîndu-şi mîinile la ochi, începu să se smiorcăie, să lăcrimeze, să sughiţe, să vorbească icnit, să se plîngă de faptul că el fiind slab şi infirm — ceilalţi îşi băteau joc de el, îi căutau nod în papură, îl insultau, îl ciupeau prin colţuri şi-1 îmbrînceau de fiecare dată cînd ieşeau din clasă sau cînd intrau.
— Asta-i culmea! Unde s-a mai văzut aşa ceva ! spumega Lebrac. De parc-am fi sălbatici şi asasini; hai spune, dar spune cinstit, unde şi cînd ţi-am zis noi ceva „jignitoresc", cînd te-a oprit cineva să te joci cu noi ?
— Bine, trase concluzia taica Simon, lămurit şi grăbin-du-se din cauza orei tîrzii, o să văd eu ce-i de făcut. Pînă una alta, Bacaill6 rămîne la arest; cît despre Camus, depinde de felul cum o să ştie astăzi la lecţii. Sună de opt. Aşezaţi-vă în rînd, repede şi în linişte.
Şi bătu de mai multe ori din palme pentru a întări ordinul acela verbal.
— îţi ştii lecţiile ? îl întrebă Tintin pe Camus.
— Da, da ! Da' nu ca pe apă ! Spune-i lui La Crique să-mi sufle orice-ar fi! dacă poate.
— Domnu'-nvăţător, făcu Bacailld cu o voce semeaţă, mă fac în toate felurile, fraţii Gibus şi La Crique!
— Cum ? Ce-ai spus ?
— Mă fac : bou, linge-fund, împu...
276
277
— Nu-i adevărat, domnu'-nvăţător, nu-i adevărat, minte, abia de ne-am uitat la mincinosu' ăsta !
E de crezut că privirile erau grăitoare.
— Ajunge, făcu învăţătorul cît se poate de drastic, terminaţi odată; primul care o să mai spună ceva despre subiectul ăsta o să copieze de două ori de la un capăt la altul lista cu departamentele, împreună cu prefecturile şi subprefecturile.
Bacaill6, intrînd şi el sub ameninţarea acestei pedepse care nu se confunda cu arestul, se hotărî momentan să tacă, dar îşi jură că, atunci cînd se va ivi ocazia, să nu scape prilejul să se răzbune.
Tintin îi comunicase lui La Crique dorinţa lui Camus de a-i sufla, inutilă aproape, La Crique fiind în mod echitabil, cum s-a şi văzut, suflerul *en titre* al întregii clase. Mai mult ca oricînd, Camus putea conta pe el.
Locotenentul căţărător, contrar obiceiului, n-o scrînti la aritmetică.
Se uitase în carte şi ştia oarecum o spoială de materie la lecţia cu pricina, aşa că răspundea de bine de rău, viguros secundat de La Crique, a cărui mimică expresivă îi corecta slăbiciunile de memorie.
Dar Bacaille veghea.
— Domnu'-nvăţător, La Crique îi suflă.
— Eu! făcu La Crique indignat, n-am scos un cuvînt.
— Aşa e, n-am auzit nimic, afirmă taica Simon, şi nu sînt surd.
— Domnu'-nvăţător, cu degetele-i suflă, voi Bacaill6 să explice.
— Cu degetele! repetă învăţătorul năucit. Bacaille, scanda el magistral, cred că începi să mă calci pe nervi, îţi învinuieşti colegii aiurea, în loc să-ţi vezi cuminte de treabă. Mie nu-mi plac denunţătorii! Numai atunci cînd întreb cine a făcut o greşeală, vinovatul trebuie să răspundă şi să se denunţe.
— Ori ba, completă în şoaptă Lebrac.
— Dacă te mai aud zicînd ceva, şi e ultimul meu avertisment, te ţin la arest o săptămînă întreagă !
— Beee! Beee ! Furiosu'! Pîrîtiosu'! Slinosu'! mormăia cu glas scăzut Tigibus, arătîndu-i coarnele. Trădătorule ! Iuda ! Vîndutule ! împuţitule !
Bacaill6, pentru care lucrurile luau o întorsătură urîtă, hotărît lucru, îşi rumegă furia în tăcere şi se bosumflă, acoperindu-şi faţa cu mîinile.
Fu lăsat în legea lui iar lecţia continuă, în vreme ce el se gîndea la ce-ar putea face ca să se răzbune pe colegii lui care, lucru foarte probabil, aveau să-1 pună în carantină, izgonindu-1 de la jocurile lor.
Se gîndi, imagină răzbunări smintite, oale de apă aruncate drept în faţă, călimara împroşcînd cerneala pe hainele lor, ace înfipte în bănci, ca să-i tragă oarecum în ţeapă, cărţi ferfeniţate, caiete mîzgălite; dar puţin cîte puţin, cu ajutorul judecăţii, renunţă la fiecare din proiectele astea, deoarece trebuia să

procedeze prudent, Lebrac, Camus şi ceilalţi nu erau ei băieţi să se lase batjocoriţi fără să caftească zdravăn şi să pocească dur.
Şi aşteptă desfăşurarea evenimentelor.
279

Onoarea şi nădragii iui Tintin

Dumnezeu şi Doamna ta ! *(Deviza vechilor cavaleri*)

Armatele se băteau în după-amiaza aceea pe terenul comunal. Comoara doldora de bumbi de toate felurile şi de toate mărimile, de fel de fel de agrafe, de şireturi diverse, de ace de siguranţă complicate, ba chiar şi de-o minunată pereche de bretele (ale Aztecului, fir' ar să fie!) le dădea încredere tuturor, le stimula energia şi le însufleţea îndrăzneala.
A fost ziua, dacă se poate spune aşa, iniţiativelor individuale şi a luptelor corp la corp, cu siguranţă mai periculoase decît încăierările în masă.
Cele două tabere, cu forţe aproape egale, începuseră bătălia prin duelul colectiv cu pietre, apoi, cum muniţia de felul acesta se termină, din săritură în săritură, dintr-un salt în altul ajunseră pînă la urmă să se înfrunte şi să se încaiere.
Camus îl zgîlţîia (el zicea „zgîţîia") pe Touegueule, Lebrac îl scutura pe Aztec, ceilalţi erau ocupaţi cu războinici de mai mică anvergură, Tintin însă se înfrunta cu Tatti, un băieţoi cît malul şi prost ca noaptea dar care, cu braţele lui lungi de caracatiţă, îl paraliza şi-1 sufoca.
Degeaba îi căra la pumni în burtă, îi punea cîte-o piedică de s-ar fi răsturnat şi-un elefant (unul mic), îi pocnea bărbia cu capul iar gleznele i le bombarda cu saboţii, celălalt, răbdător ca o brută placidă, îl strîngea în braţe, cuprinzîndu-i mijlocul, sugrumîndu-1 ca pe-un caltaboş, făcîndu-1 să se îndoaie, să se clatine într-atît încît buf! se prăvăliră în sfîrşit amîndoi, el deasupra, Tintin dedesubt, printre grupurile care se cotonogeau răzleţite pe cîmpul de bătaie.
învingătorii, deasupra, mormăiau ameninţători, în vreme ce învinşii, printre care şi Tintin, tăcînd din mîndrie, pocneau zdravăn, pe-atît de tare pe cît le sta în putinţă şi indiferent unde, ca să redobîndească avantajul.
Să duci un prizonier în una sau alta dintre cele două tabere părea greu, dacă nu chiar imposibil.
Cei care erau deasupra boxau ca nişte meseriaşi, ferindu-se cînd în drepta, cînd în stînga, iar cei care fuseseră puşi la pămînt rămaseră aşa mult şi bine; în rest, fiecare era ocupat să se descurce de unul singur.
Tintin şi Tatti se aflau printre cei mai ocupaţi, înlănţuiţi la pămînt, se muşcau şi se pocneau, rostogolindu-se unul peste altul şi trecînd alternativ, după eforturi mai mult sau mai puţin îndelungi, cînd deasupra, cînd dedesubt. Dar ceea ce nici Tintin, nici ceilalţi Ion-
280
281
geverni, nici chiar velranii înşişi, prea ocupaţi, nu vedeau era că dobitocul de Tatti, care la urma urmei poate că nici nu era pe-atît de prost pe cît credeau ei, făcea în aşa fel încît să-1 determine pe Tintin să se rostogolească, el însuşi făcînd acelaşi lucru, înspre liziera pădurii, izolîndu-se astfel din ce în ce de celelalte grupuri beligerante care se încăierau pe cîmpul de bătaie.
Se întîmplă ceea ce trebuia să se întîmple, şi perechea Tatti-Tintin se află curînd, fără ca longevernii, aflaţi în focul acţiunii, să-şi fi dat cîtuşi de puţin seama, la vreo cinci-şase paşi de tabăra velranilor.
Cînd auziră cum clopotul de la cine ştie ce parohie bate de rugăciune, făcînd ca grupurile să desfacă pe loc strînsoarea, velranii se îndreptară spre liziera lor, nerămînîndu-le decît să-1 culeagă pe Tintin, care dădea din mîini şi din picioare, cu spinarea la pămînt, unde-1 menţinea tenacele său adversar.
Cum longevernii nu văzuseră nimic din capturarea aceasta, cînd se aflară la Tufărişul cel Mare şi procedară din priviri la o recunoaştere reciprocă, de voie, de nevoie, fură siliţi să recunoască faptul că Tintin lipsea la apel.
Scoaseră trilul de adunare. Nici un răspuns.
Strigară, răcniră numele lui Tintin, şi-atunci un huiduit batjocoritor le-ajunse la urechi.
Tintin fusese găjbit.
— Gambette, porunci Lebrac, dă fuga în sat şi spune-i lui Mărie să vină numaidecît, că fratele ei e prizonier ; iar tu, Boulot, du-te la cabană, desfă dulăpaşul comorii şi pregăteşte tot ce trebuie pentru rafistolirea trezorierului; scoate nasturii, vîră aţă în ac, ca să nu pierdem timp. Ah, porcii! Dar cum or fi făcut-o ? A văzut careva ceva ? Aproape că nu-i cu putinţă !
Nimeni nu era în măsură să răspundă, şi pe bună dreptate, la întrebările şefului: nimeni nu văzuse

nimic.
— Trebuie să aşteptăm să-i dea drumul.
Dar Tintin, legat, cu căluşul la gură, în spatele perdelei ce-o alcătuia hăţişul lizierei — întîrzia să se întoarcă.
în sfîrşit, printre strigăte, huiduieli şi-o rafală de pietre, îl văzură totuşi ivindu-se dezblehuiat, cu hainele pe mînă, în aceeaşi postură ca şi Lebrac şi Aztecul după execuţiile lor respective, adică în curul gol sau pe-aproape, preascurta lui cămaşă ascunzînd rău ceea se obişnuieşte să fie ascuns de regulă privirilor.
— Ia te uită, comentă Camus fără să se gîndească, şi el le-a arătat dosul. Formidabil!
— Cum se face că l-au lăsat să li-1 arate fără să-1 găjbească din nou ? obiectă La Crique, care bănuia ceva mai grav. Suspect! Doar au fost învăţaţi cum să procedeze.
Lebrac strînse din dinţi, îşi încreţi nasul şi făcu să i se mişte părul, semn de mare supărare şi de mînie.
— Da, îi răspunse el lui La Crique, cu siguranţă că mai e ceva.

282
Tintin se apropia sughiţînd, înghiţindu-şi saliva, cu nasul curgîndu-i din cauza sforţărilor cumplite pe care le făcea ca să-şi ţină lacrimile. Nu era atitudinea unui flăcău care le-a jucat o festă inamicilor. Sosea pe-atît de repede pe cît i-o îngăduiau încălţările fără şireturi. Fu înconjurat cu solicitudine.
— Te-au bătut ? Care sînt ăi de te-au tăbăcit ? Spune, fie' ar să fie, ca să-i găjbim din nou ! Barem printre ei e şi împuţitul de Migue la Lune, cufuritul ăla dezgustător, pe cît de laş pe atît de răutăcios ?
— Pantalonii mei! Pantalonii mei! hîc! hîc! Pantalonii mei! gemu Tintin, dezumflîndu-se cumva într-o criză de suspine şi de plîns.
— Cum ? Ce ? O să ţi-i coasem, mare scofală! Gambette s-a dus după sora ta şi Boulot pregăteşte aţa.
— Hîc !... Hîc ! Pantalonii mei! Pantalonii mei!
— Ia dă-i încoa' să-i vedem !
— Hîc! Nu-i am, mi i-au umflat, pantalonii mei,
hoţii!
— ?
— Da, Aztecul a zis aşa: Aha, tu mi-ai şterpelit pantalonii data trecută, ei bine, pramatie, a venit timpul socotelilor; schimb la schimb; tu i-ai şutit pe-ai mei, tu şi linge-iazmă de prieteni ai tăi, aşa că io ţi-i „confics" p-ăştia. Or să ne slujească de drapel. Şi mi i-au luat şi p-ormă m-au uşurat de nasturi şi p-ormă mi-au tras cu toţii cîte-un picior în cur. Cum o să mă întorc eu acasă ?
283
— Ei, fir' ar al dracu'! Chiar că-ţi dă bătaie de cap o treabă ca asta ! exclamă Lebrac.
— Şi n-ai alţi „pataloni" acasă ? întrebă Camus. Tre' să trimitem pe careva să-i iasă înainte lui Gambette şi să-i zică lui Mărie să-ţi aducă alţii.
— Da, dar o să se vadă bine că nu-s ăia de-i aveam pe mine azi-dimineaţă; tocmai îi schimbasem şi erau curaţi, şi mama mi-a zis că de-or fi plini de noroi disear' las' că văd eu ce m-aşteaptă. Ce-am să spun ?
Camus avu un gest larg, evaziv şi sastisit, ce evoca bumbăceala paternă şi jelaniile mamelor.
— Şi onoarea ? fir'-ar al dracu'! strigă Lebrac. Vreţi să se spună că longevernii au lăsat să fie zuliţi pantalonii lui Tintin aşa cum au fost cei ai unui răhăţos de Aztec des Gues, asta vreţi voi? A, nu, fir'-ar să fie! Nu! Niciodată! Ori atunci nu sîntem decît o adunătură de pămpălăi, numa' buni să slujim liturghia şi să stivuim lemnele îndărătul sobei.
Ceilalţi holbau ochii la Lebrac, întrebător; acesta răspunse:
— Trebuie să luăm îndărăt pantalonii lui Tintin, trebuie cu orice preţ, de n-ar fi decît din motive de onoare, altminteri nu mai vreau să fiu şef, nici să mă mai bat!
— Da' cum ?
Tintin, cu picioarele dezgolite, tremura şi plîngea în mijlocul prietenilor.
— Uite-aşa, reluă Lebrac, care-şi adunase minţile şi pusese la cale un plan: Tintin o să se ducă la cabană la

284
Boulot, s-o aştepte pe Mărie. în timpul ăsta, noi toţi, în fuga mare, înarmaţi cu jordiile şi săbiile, o s-o

luăm la sănătoasa pe sub copaci, o să mergem prin partea de jos a pădurii şi-o să ne ducem să-i aşteptăm la ei în tranşee.
— Şi rugăciunea ? întrebă careva.
— La naiba cu rugăciunea! ripostă şeful. Velranii cu siguranţă că se duc la cabana lor, pentru că au şi ei aşa ceva, cu siguranţă că au; în timpul ăsta, noi numai bine sosim; o să ne pitim printre buştenii rămaşi de la tăierea de pădure, în rîpa care coboară.
Ei, în clipa aia, n-or să mai aibă jordiile la ei, n-au să bănuie nimic; şi-atunci, la comanda mea, toţi deodată, le sărim în spinare şi le luăm pantalonii pe loc. Şi-o să-i pocnim cu nădejde, ştiţi, iar dacă fac pe nebunii, pociţi-le muianu!
Ne-am înţeles, vasăzică, la drum !
— Şi dac-au ascuns pantalonii la ei în cabană ?
— Vedem noi după, nu-i momentul să despicăm firul în patru, şi chiar şi-aşa, ne vom fi salvat onoarea !
Şi cum nimic nu se mai clintea la liziera inamică, toţi războinicii valizi din Longeverne, duşi după el de general, coborîră ca un uragan panta abruptă a costişei comunalului, găurind gardurile vii, sărind peste şanţuri, sprinteni ca iepurii, zbîrliţi şi furioşi ca nişte mistreţi.
Merseră de-a lungul zidului ce mărginea pădurea, continuînd să galopeze pe tăcute, lipindu-se de zid, ca să nu fie văzuţi, şi sosiră la rîpa care despărţea tăierile de pădure ale celor două sate. O luară pe ea în sus, unul
285
după altul, repede, fără zgomot şi, la un semn al şefului, trecură în faţa acestuia, care rămase la urmă, şi, în cete mici sau unul cîte unul, se pitulară în masa deasă a tufişurilor ce deveneau înalte între semincerii crescuţi pe locul de tăiere al velranilor.
Era şi timpul, zău aşa.
Din adîncurile hăţişului, mare zarvă răzbătea, strigăte, rîsete, tropăituri; încă puţin şi deslușiră voci.
— Ce ziceţi, se înfoia Tatti, cum l-am mai găjbit pe ăsta, de n-a putut face nimic. Ce-o fi făcînd acu' „cu pantalonii lui pe care nu-i mai are" ?
— O să poată face tumbe fără să piardă ce are-n buzunare.
— O să-i punem în vîrful prăjinei, nu-i aşa ? E gata prăjina ta, Touegueule ?
— Aşteaptă un pic, acu' îi netezesc nodurile ca să nu-mi zdrelesc mîinile; gata ! S-a făcut!
— Pune-i şi lasă crăcii să fluture-n vînt!
— Să mergem unul în spatele altuia, porunci Aztecul, şi să cîntăm cîntecul nostru : dacă-l aud, or să turbeze de furie !
Şi Aztecul intona:
Sînt creştin şi mă mîndresc Asta-i speranţa şi-al meu sprijin...
Lebrac şi Camus, ascunşi amîndoi într-un tufiş ceva mai scund decît rîpa din mijloc, chiar dacă vedeau prost spectacolul, nu pierdeau un cuvînt.
287
Toţi soldaţii lor, cu pumnul strîns zdravăn pe jordii, nu ziceau nici „pîs", muţi ca aşchiile pe care stăteau ciu-ciţi. Generalul, cu fălcile încleştate, se uita şi asculta. Cînd vocile velranilor intonară după şef:
Sînt creştin şi mă mîndresc...
mormăi printre dinţi ameninţarea asta:
— Aşteptaţi voi un pic, fir'-ar al naibii, vă ard eu acu' o mîndrie de n-o s-o puteţi duce !
Ăst timp, triumfătoare, trupa sosea. Cu Touegueule în frunte, care sus, pe coşcogea prăjina, spînzurase pantalonii lui Tintin ca pe-un steag.
După ce aproape toţi se aliniară în rîpă şi începură, în ritmul lent al cîntecului, s-o coboare, Lebrac scoase un răget înspăimîntător, ca strigătul unui taur cînd e ucis. Zvîcni ca un arc întins la maximum sărind din tufiş, în vreme ce toţi soldaţii lui, electrizaţi de avîntul şi de strigătul său, se năpusteau ca nişte catapulte pe zidul dezarmat al velranilor.
Totul s-a desfăşurat ca pe roate. Blocul viu al longe-vernilor, cu jordii şuierînd prin aer, izbi urlînd în linia năucită a velranilor. Toţi au fost prăvăliţi dintr-o dată şi potopiţi cu lovituri cumplite, în vreme ce şeful, izbindu-l cu călcîiele pe Touegueule înspăimîntat, îi smulgea dintr-un singur gest pantalonii prietenului său Tintin, înjurînd înfiorător.
Apoi, în posesia veşmîntului redobîndit o dată cu onoarea, porunci neîntîrziat retragerea, care se făcu

în viteză, printr-aceeaşi rîpă din mijloc pe care veniseră inamicii.

288
Şi în vreme ce, jalnici şi păcăliţi o dată mai mult, aceştia se ridicau, pe sub copacii tăcuţi răsunau strigătele, huiduielile şi mascările fără perdea ale lui Lebrac, iar armata, în galop, se-ndrepta spre tabăra lor, îndărătul nădragilor recuceriţi.
Curînd ajunseră la cabană, unde Gambette, Boulot şi Tintin, acesta din urmă foarte neliniştit de soarta pantalonilor săi, stăteau pe lîngă Mărie, care, cu degetele ei sprintene isprăvea de prins pe hainele fratelui ei indispensabilele accesorii de care fusese cu-atîta asprime despuiat.
în timpul ăsta victima, cu şorţul scoborît ca o fustă, din pudoare faţă de sora lui, îşi primi pantalonii cu lacrimi de bucurie.
A fost cît pe ce să-l sărute pe Lebrac dar, ca să-i fie mai pe plac prietenului, spuse că o împuternicea pe sora lui cu grija aceea, el mulţumindu-se să-i spună cu o voce încă tremurătoare de emoţie că era ca un frate adevărat pentru el, şi chiar mai mult decît un frate.
Fiecare înţelese şi aplaudă discret.
Mărie Tintin puse curînd la loc pe pantalonii fratelui ei nasturii ce lipseau şi, din prudenţă, o lăsară să plece singură, ceva mai înaintea lor.
Şi în seara aceea, armata din Longeverne, după ce trecuse prin spaime cumplite, se-ntoarse-n sat mîndră, în bărbăteştile accente ale melodiei lui M6hul:
Victoria în cîntec... fericită de-a fi recucerit onoarea şi nădragii lui Tintin.

Comoara jefuită

Pe-naltul promontoriu e templul în ruină
J.M. de HEREDIA (*Trofeele*) /V

In ciuda a tot şi a toate, nu-i păstraseră pică lui Bacaill6 din cauza cerţii cu Camus, nici de pe urma încercărilor lui de şantaj şi a veleităţilor de turnător pe lîngă taica Simon.
La urma urmei, el ieşise prost, fusese pedepsit. Aveau să-şi ţină gura faţă de el şi, în afară de cîţiva fanatici, între care La Crique şi Tintin, restul armatei, şi pînă şi Camus, trecuseră generos cu buretele peste scena aceea regretabilă dar, la o adică, destul de obişnuită, care fusese cît pe ce, într-un moment critic, să semene zîzania în tabăra din Longeverne.
în ciuda acestei atitudini tolerante, de care profita, Bacailld nu dezarmase. îi rămăseseră pe inimă — dacă nu pe obraji — palmele lui Camus, arestul dat de taica Simon, mărturia întregii armate (cu mic, cu mare) împotriva lui, dar mai cu seamă nutrea contra eclerorului şi locotenentului lui Lebrac ura pe care o dă groaznica ge-

290
lozie a celui respins în dragoste. Iar toate astea, nu ! nu le ierta.
Pe de altă parte se gîndise că îi va fi mai uşor să exercite asupra tuturor longevernilor în general — şi a lui Camus în special — represalii misterioase şi să le întindă capcane, dacă avea să lupte în continuare în rîndurile lor. De aceea, după ce i se termină pedeapsa, se apropie de bandă.
Chiar dacă nu luă parte la bătălia faimoasă în cursul căreia pantalonii lui Tintin, asemeni unei redute vestite, fuseseră confiscaţi, pe urmă recuceriţi, nu se gîndi deloc să-şi pună ştreangul de gît din cauza asta, asemeni bravului Crillon, dar veni pe terenul comunal în serile următoare şi avu o participare modestă şi ştearsă la marile dueluri de artilerie ca şi la asalturile furtunoase şi gălăgioase ce le urmau de obicei.
Avu bucuria curată să nu fie prins, ci să-i vadă pe alţii luaţi cînd de unii, cînd de ceilalţi, deoarece îi ura pe toţi, pe cei cîţiva războinici din amîndouă taberele care fuseseră trimişi sau se întorseseră în stare jalnică.
El unul rămînea prudent în ariergardă, rîzînd în sinea lui cînd un longevern era găjbit, şi mai zgomotos cînd era vorba de un velran. Comoara funcţiona, dacă putem spune astfel. Toată lumea, iar Bacaill6 la fel ca toţi ceilalţi, venea, înainte de-a se întoarce acasă, să depună armele la cabană şi să verifice avutul care fluctua după victorii sau înfrîngeri, sporea cu prizonierii făcuţi şi scădea cînd era vorba de unul sau mai mulţi învinşi (lucru rar!) care trebuiau ferchezuiţi înainte de întoarcerea acasă.

291
Comoara aceea era bucuria, mîndria lui Lebrac şi a longevernilor, era consolarea lor în nenorocire, panaceul împotriva deznădejdii, mîngîierea după dezastru. într-o bună zi, Bacaill6 se gîndi: „Ce-ar fi s-

o şterpelesc şi s-o arunc de să nu se vadă! Ar face toţi o mutră de mai mare jalea, iar ca răzbunare ar fi nemaipomenit."
Dar Bacaill6 era prudent. Se gîndi că ar fi putut fi văzut dînd tîrcoale prin părţile acelea, că bănuielile aveau să cadă în mod firesc asupra lui şi că atunci, oh! atunci! ar fi trebuit să se aştepte la orice de la dreptatea şi mînia lui Lebrac.
Nu, nu putea el singur să ia comoara.
Dacă ar turna totul la tatăl lui, se gîndi.
Vai de mine, ar fi şi mai rău. S-ar şti numaidecît de unde a pornit lovitura şi, mai puţin ca oricînd, ar scăpa de pedeapsă.
Nu, nu asta era soluţia.
Totuşi, dacă mintea şi gîndul lui se întorceau neîncetat la comoară, înseamnă că aici trebuia lovit, simţea el bine că ăsta era punctul cel mai dureros în care i-ar fi putut atinge.
Dar cum ? Cum ? Aici era buba...
La urma urmei, avea tot timpul: prilejul s-ar fi putut ivi de la sine.
în joia următoare, dis-de-dimineaţă, tatăl lui Bacaill6 însoţit de fiul lui plecă la iarmarocul din Baume. Se aşezară amîndoi în partea din faţă a căruţei, la care o înhăma-seră pe Bichette, iapa cea bătrînă, pe o sarcină de fin pusă de-a curmezişul; în spate, pe un aşternut proaspăt de paie, cu întregul trup vîrît într-un sac ale cărui băieri

se strîngeau în jurul gîtului lui, stătea un viţeluş de şase săptămîni, arătîndu-şi capul mirat. Bacaill6-tatăl, care-1 vînduse măcelarului din Baume, trăgea folos de prilejul oferit de iarmaroc şi-1 ducea cumpărătorului. Cum era joi şi trebuia să ia nişte bani, îl luase şi pe băiat cu el.
Bacaill6 era vesel. Fericirile astea nu se-ntîmplau des. Se gîndea dinainte la toate bucuriile acelei zile: avea să cineze la han, să bea vin, păhăruţe de tărie ori sirop din paharul tatălui lui, avea să cumpere turtă dulce, un fluier, şi se împăuna şi mai mult la gîndul că colegii lui, inamicii, îl pizmuiau cu siguranţă.
în ziua aceea, între longeverni şi velrani avu loc o bătălie cumplită. Ce-i drept, n-au fost făcuţi prizonieri, dar pietrele şi jordiile au lovit din plin, iar seara, răniţii n-aveau deloc chef de rîs.
Camus avea un cucui îngrozitor în frunte, un cucui cu o frumoasă tăietură roşie, care sîngerase timp de două ore; Tintin nu-şi mai simţea braţul stîng ori, mai curînd, şi-1 simţea prea tare; Boulot avea un picior învineţit tot. La Crique nu mai vedea cu ochiul drept, atît de tare îi era umflată pleoapa, Grangibus avea degetele mari de la picioare zdrobite, fratele lui abia putea mişca mîna dreaptă din încheietură, iar mulţimea de vînătăi ce împodobeau coastele, mîinile şi picioarele generalului erau floare la ureche, după părerea locotenentului său şi a celor mai mulţi dintre războinici.
Dar nu se văitau prea tare, deoarece în ceea ce-i priveşte pe velrani cu siguranţă că lucrurile stăteau şi mai rău. Bineînţeles că nu se duseseră să inventarieze ghiontii încasaţi de inamici, dar ar fi fost curată bine-

cuvîntare dacă în grămada de schilodiţi nu s-ar fi aflat şi unii care să zacă la pat cu dureri de cap, oase ieşite din încheieturi, luxaţii ori o febră trăsnitoare.
Bacaill6, în căruţa lor, pe legătura de fîn, se întoarse seara cam ameţit şi cu un aer triumfător, ba chiar le şi rînji cu răutate în nas colegilor lui care din întîmplare erau de faţă cînd coborî din căruţă.
— Că mare se mai dă, Doamne sfinte! Şi asta pentru că s-a dus şi el o dată la iarmaroc, înfumuratul ăsta ! De-ai zice că coboară din caleaşca, iar mîrţoaga lui e un pursînge!
Dar Bacaill6, cu un aer de răzbunare satisfăcută şi de adînc dispreţ, continua să rînjească privindu-i. De altminteri, nu puteau să se înţeleagă.
A doua zi, dată fiind cantitatea mare de unităţi scoase din luptă, era cu neputinţă să te gîndeşti la bătălie. Şi-apoi velranii cu siguranţă că n-ar fi putut veni! Aşa că s-au odihnit, s-au oblojit, s-au pansat cu ierburi simple sau complicate şterpelite de prin cutiile vechi cu doftoricale ale mămicilor, la întîmplare, după cum au dat peste ele. Astfel, La Crique îşi spăla pleoapa cu ceai de muşeţel, în vreme ce Tintin îşi oblojea braţul punîndu-şi comprese cu ceai de pir. Şi jura că îi face grozav de bine. în medicină, ca şi în religie, numai credinţa te salvează. Şi-apoi făcură cîteva partide de bile, ca să se mai odihnească după distracţiile violente din ajun.
Sîmbătă, ca şi vineri, n-aveau de ce se duce la Tufărişul cel Mare. Totuşi Camus, Lebrac, Tintin şi La Crique, abătuţi de plictis, hotărîră nu să se ducă să-i caute nod în papură inamicului, ori în

recunoaştere, ci
294
doar să dea o raită pe la cabană, draga lor cabană ce le adăpostea comoara şi unde te simţeai atît de liniştit şi era atît de bine cînd chefuiai.
Nu-şi mărturisiră nimănui intenţia, nici măcar fraţilor Gibus şi lui Gambette. La ora patru, plecară fiecare spre casa lui, ca o clipă mai apoi să se întîlnească pe drumul lui Donz6 şi, tăind prin pădurea Teure", să ajungă pe locul unde era amplasată fortăreaţa.
Mergînd, vorbeau despre marea bătălie de joi. Tintin, cu mîna spînzurată de gît, şi La Crique legat la ochi, doi dintre cei care-o păţiseră cel mai rău în cursul acelei zile, retrăiau cu deliciu picioarele pe care le trăseseră şi loviturile de jordie pe care le distribuiseră înainte de-a se alege unul cu pumnul lui Touegueule în ochi, celălalt cu bîta lui Pissefroid pe radius... sau cubitus.
— A făcut „hîc!" ca un bou pe care-1 ucizi, spunea Tintin despre marele lui duşman Tatti, cînd i-am tras un călcîi în burtă; am crezut că n-o să-şi mai recapete răsuflarea : asta ca să-nveţe minte să-mi mai şutească pantalonii.
La Crique vorbea despre dinţii sparţi şi scuipaţii roşii ai lui Touegueule cînd el îl izbise cu capul în falcă, iar toate astea îi ajutau să uite de micile suferinţe ale orei prezente.
Se aflau acum pe sub copaci, pe vechiul drum ce se îngusta din an în an datorită lăstarilor viguroşi ai hăţişului ce-1 năpădea şi care te sileau să mergi încovoiat şi să te apleci, ca să te fereşti de plesnetul uscat al vreunei ramuri desfrunzite.
295
Corbi, care se-ntorceau în pădure la apelul unui veteran, se-nvîrteau în cerc şi croncăneau deasupra capetelor lor...
— Se spune că sînt păsări care aduc nenorocire, ca şi cucuvelele ce cîntă noaptea şi vestesc moartea cuiva din familie. Tu, Lebrac, crezi că-i adevărat ? întrebă Ca-mus.
— Pfui! făcu generalul, astea sînt scorneli de babe. Dacă s-ar întîmpla o nenorocire de fiecare dată cînd vezi un croncan, n-am mai putea trăi pe pămînt; tata zice mereu despre corbii ăştia că sînt mai puţin de temut decît ăi de n-au aripi. Cînd vezi unul din ăştia din urmă, trebuie să atingi ceva de fier, ca să nu-ţi poarte ghinion.
— O fi adevărat că lighioanele astea trăiesc o sută de ani ? Tare-aş mai vrea să fiu în locul lor: se plimbă peste tot şi nu merg la şcoală, îi pizmui Tintin.
— Păi, se vîrî La Crique, ca să ştii dacă trăiesc atît de mult, lucrul poate fi făcut, atîta doar că ar trebui să fii aici şi să însemni unul în cuib. Numai că atunci cînd venim pe lume nu avem totdeauna un cuib la îndemînă, şi unde mai pui că nici nu ne gîndim la d-alde astea, ştii, fără să mai punem la socoteală că nu mulţi sînt tipii care ajung la asemenea vîrstă.
— Nu mai vorbiţi de lighioanele astea, le ceru Camus, eu cred totuşi că aduc ghinion.
— Nu trebuie să fii „supertiţios", Camus. Asta se purta la oamenii de pe vremuri, acum sîntem civilizaţi, există ştiinţa...
Şi continuară să meargă, în timp ce La Crique îşi întrerupse spusa şi elogiul timpurilor moderne, ca să

i

296
297
evite şfichiul brusc al unei ramuri joase, deplasată de trecerea lui Lebrac.
La ieşirea din pădure o cotiră la dreapta, ca să ajungă la cariere.
— Ceilalţi nu ne-au văzut, observă Lebrac. Nimeni nu ştie că sîntem aici. Ah! cabana noastră, ce bine-i ea ascunsă!
I se alăturară şi ceilalţi la entuziasm. Subiectul era inepuizabil.
— Eu am găsit-o! hei ? le reaminti La Crique, rîzînd din inimă şi triumfător, în ciuda ochiului lui învineţit.
— Să intrăm, le-o reteză Lebrac.
Un strigăt de stupefacţie şi de oroare le ieşi din piept în acelaşi timp la toţi patru, un strigăt înspăimîntător, sfîşietor, în care era angoasă, teroare şi furie.
Cabana era devastată, jefuită, răscolită, distrusă.

Oameni veniseră acolo, duşmani, velranii desigur! Comoara dispăruse, armele erau sparte sau furate, masa smulsă din loc, vatra dărîmată, băncile răsturnate, muşchiul şi frunzele arse, pozele rupte, oglinda spartă, stropitoarea buşită, găurită, acoperişul desfundat iar mătura, supremă insultă, mătura cea veche şutită de la şcoală, mai smotocită şi mai murdară ca oricînd, batjocoritor înfiptă în pămînt în mijlocul acelei dezordini, ca un martor viu al dezastrului şi-al ironiei jefuitorilor.
Cu fiece descoperire, scoteau noi strigăte de furie, vociferări, blesteme şi jurăminte de răzbunare. Spărseseră tingirile şi... îşi făcuseră nevoile pe cartofi!
Cu siguranţă că velranii făcuseră isprava : La Crique, cu fineţea intuiţiei lui şi logica-i obişnuită, o dovedea întruna.
— Păi să vedem: un om din Longeverne care din întîmplare ar fi descoperit cabana n-ar fi făcut decît să rîdă; ar fi trăncănit în sat şi am fi aflat-o; un străin n-ar fi avut nimic de luat de acolo şi puţin i-ar fi păsat. Beduinul e cu mult prea tont ca să găsească de unul singur asemenea ascunzătoare. Şi-apoi, după ultima lui macheală, nu se mai aventura pe coclauri şi, ca un înţelept, îşi cultiva grădina strîngînd legumele şi poamele.
Prin urmare nu mai rămîneau decît velranii.
— Cînd ? în ajun, fir' ar să fie ! De vreme ce joi-seara totul era intact iar astăzi le-ar fi fost cu neputinţă să găsească după ora patru timpul material necesar pentru a duce la capăt un asemenea prăpăd, doar de n-or fi venit dimineaţa, dar prea erau fricoşi, ca să îndrăznească să chiulească de la şcoală !
— Ah, de-am fi venit barem ieri! se văicărea Lebrac. Şi unde mai pui că m-am gîndit la asta ! Pentru că n-au putut veni toţi, prea erau mulţi cotonogiţi printre ei, şi cînd o spun ştiu bine ce spun, ştiu cît de mardiţi erau: cu siguranţă că mult mai mult decît noi. Ah, dac-am fi dat de ei! Fir-ar mama lor ! I-aş fi gîtuit!
— Porci! Ticăloşi! Bandiţi!
— Şi totuşi e un gest laş, ştiţi, ce-au făcut aici, socoti Camus.
— Bine ne mai stă să ne scoborîm pe noi înşine !
— Va trebui să le găsim şi noi cabana, continuă Lebrac ; doar asta ne-a mai rămas, doar asta !

1

298
— Da, dar cînd ? După ora patru or să vină să stea de pază la lizieră, doar în timpul orelor am putea căuta, dar va trebui să chiulim pe puţin o săptămînă întreagă, pen' că nu trebuie să ne-nchipuim că o să picăm peste ea din prima dimineaţă. Şi cine-ar îndrăzni să facă una ca asta, ca să s-aleagă cu o scărmăneală a-ntîia de la taică-su, iar învăţătorul să-i ardă o lună de arest ?
— Numai Gambette!
— Dar cum de-or fi găsit-o, ticăloşii ? O cabană atît de bine ascunsă, de care nimeni nu ştia şi unde nu ne-au văzut niciodată venind!
— Nu se poate ! Le-a spus cineva !
— Crezi ? Dar cine ? Numai noi ştiam unde se află ! Să existe prin urmare un trădător ?
„Un trădător !" se gîndea La Crique. Apoi, izbindu-se peste frunte, fără să-i pese de ochi, în ciuda legăturii, ca iluminat de un gînd subit:
— Da! Asta-i, fir-ar să fie! răcni el, da, există un trădător şi eu îl cunosc, ticălosul, ştiu cine e ! Da, acum realizez totul, ghicesc totul acum, ticălosul! Iuda! împuţitul!
— Cine ? întrebă Camus.
— Cine ? întrebară şi ceilalţi doi.
— Bacaill6, ce naiba !
— Şchiopătura ! Crezi ?
— Sînt sigur. Ascultaţi aicea : joi, n-a fost cu noi, s-a dus cu taică-su la iarmaroc, la Baume, nu-i aşa ? V-aduceţi aminte ? Amintiţi-vă numai de mutra pe care-o făcea cînd s-a întors : părea că ne dă cu tifla, că ne rîde-n nas, chiar aşa! Ei bine, cînd s-au întors din Baume, au
299

trecut prin Velrans; şi el şi taică-su erau cam aburiţi, s-au oprit la careva de-acolo, nu ştiu la cine, dar mă prind pe tot ce vreţi că aşa s-a-ntîmplat; ba poate că s-au şi întors împreună cu nişte velrani. Şi-atunci cu siguranţă că le-a zis unde-i cabana noastră. Aşa că ăla de nu-i şontîcăit a venit ieri aici cu alţii mai zdraveni; şi asta-i tot, fir-ar să fie, asta-i!
— Porcul! Trădătorul! Ticălosul! îl împroşca Lebrac; dacă-i adevărat, mama mă-sii! Vai de pielea lui! îl spintec!
— Dacă-i adevărat ? Dar e sigur, aşa cum unu' şi cu unu' fac doi, aşa cum eu mă chem La Crique şi că am un ochi negru ca un cur de tingire, ce naiba !
— Atunci trebuie să-1 demascam ! conchise Tintin.
— Hai să plecăm, nu mai e nimic de făcut aici, fierbe sîngele-n mine şi mă ia cu rău de la inimă cînd văd ce-au făcut, gemu Camus. O să vorbim pe drum şi mai cu seamă nimeni nu trebuie să bănuie că am fost azi aici. Mîine e duminică, o să-1 demascam noi, o să-1 facem să recunoască, şi-atunci...
Camus nu isprăvi. Dar pumnul lui strîns, fluturat spre cer, îi completă energic gîndul.
Şi pe-acelaşi drum pe care veniseră se întoarseră în sat, după ce, de comun acord, luaseră hotărîri drastice pentru a doua zi.
301

Trădătorul pedepsit

C

Durerea-mi sufletească nu are vindecare, Dorinţa răzbunării îndreptăţită e.
MALHERBE (*Despre moartea fiului său*)

[k]e-ar fi să dăm o raită pe la cabană, propuse 'cu viclenie La Crique, duminică după slujba de seară, cînd toţi camarazii se strînseseră sub adăpostul de la adăpătoare, în jurul generalului.
Bacaill6 fremăta de bucurie, fără să bănuie cîtuşi de puţin că era supravegheat cu discreţie.
Altminteri, în afară de cei patru şefi care luaseră parte la plimbarea din ajun, nimeni, nici chiar cei doi Gibus, nici Gambette nu bănuiau în ce stare se afla cabana.
— Va trebui să nu ne batem astăzi, sfătui Camus, hai s-o luăm pe drumul lui Donz6.
Armata încuviinţă aceste propuneri apoi, gălăgioasă, veselă, fără să se gîndească la rău, porni spre fortăreaţă.
Lebrac, după obiceiul lui, mergea-n frunte; Tintin în mijlocul coloanei şi, fără a avea aerul că se gîndeşte la ceva, se afla în dreptul lui Bacaill6, asupra căruia nici
măcar nu-şi ridica privirile; în ariergardă, încheind plutonul şi neslăbindu-1 din ochi pe acuzat, veneau La Crique şi Camus, ale cărui răni erau pe cale de vindecare.
Bacailte, se vede treaba, era tulburat de fel de fel de gînduri, căci nu ştia nimic exact din ce făcuseră velranii: ce-aveau să găsească la cabană ? Ce mutră aveau să facă Lebrac şi Camus şi toţi ceilalţi dacă...
Se uita din cînd în cînd la ei pe ascuns, iar ochii îi străluceau fără să vrea de răutate contenită, de bucurie înfrînată dar şi de-un uşor sentiment de teamă.
Şi dacă au să bănuie ? Dar cum ar putea să ştie şi mai cu seamă să dovedească ?
Şi continua să meargă pe cărarea din pădure. Iar La Crique, aplecîndu-se spre căţărător, îi zise :
— Ce zici, Camus, corbii tăi de ieri, ţi-aminteşti ?... n-aş fi crezut niciodată. E totuşi adevărat că lighioanele astea aduc ghinion uneori!
— Du-te de-1 întreabă pe Bacailld, ripostă Camus, care, printr-un inexplicabil reviriment, devenise din nou sceptic, du-te de-1 întreabă dacă a văzut în dimineaţa asta corbi. E departe de-a bănui că ştim şi habar n-are ce-1 aşteaptă. Uită-te la el, hai uită-te un pic la el, împuţitul naibii!
— Ce zici ce tupeu are ? Se crede foarte sigur pe el şi liniştit!
— Ştii, nu trebuie lăsat să scape !
302
303
— Cum poţi să te gîndeşti la una ca asta, o şchiopătură ca el!
— Da, dar cu toate astea aleargă bine, lăcusta naibii! La celălalt capăt al coloanei, Boulot putea fi auzit
spunînd:
— Ce nu înţeleg eu e că tot mai vin, după cafturile pe care le-au încasat!

— După părerea mea, răspundea Lebrac, şi ei trebuie să aibă o ascunzătoare. Aţi văzut doar că atunci cînd cu pantalonii lui Tintin nu aveau jordiile la ei la ieşirea din pădure.
— Da, cu siguranţă că au şi ei o cabană ca a noastră, conchise Tigibus.
La afirmaţia asta, Bacaill6 avu un rînjet mut, ce nu-i scăpă lui Tintin, nici lui La Crique şi Camus.
— Ei, ce zici ? Eşti sigur acum ? făcu La Crique.
— Da! răspunse cel întrebat. Ah, parşivul! Va trebui neapărat să mărturisească!
Ieşeau din pădure, mai aveau puţin şi soseau, o luau acum pe drumurile străjuite de maluri.
— Ei, fir-ar să fie! exclamă Lebrac oprindu-se, şi, aşa cum conveniseră, se prefăcu mînios şi surprins, de parcă n-ar fi ştiut nimic.
Se stîrni un vacarm înspăimîntător de strigăte şi busculadă, fiecare voind să vadă mai repede, iar curînd răsună un concert sălbatic de blesteme.
— Doamne, Doamne ! E cu putinţă ?
— Porcii dracului!
— Cine-a putut face una ca asta ?
— Şi comoara ?
— Nimic, nu mai e nimic, urlaGrangibus.
— Şi acoperişul, şi săbiile noastre, şi stropitoarea noastră, pozele, patul, oglinda, masa !
— Da mătura ?
— E opera velranilor !
— Asta-i sigur ! Dar cine-anume ?
— De unde să ştim, îndrăzni Bacaill6 să-şi dea cu părerea, ca să spună şi el ceva.
Intraseră cu toţii în urma şefului. Numai Camus şi La Crique, întunecaţi şi tăcuţi, cu bîta în mînă, ca Ch6roub pe pragul paradisului pierdut, păzeau uşa.
Lebrac îşi lăsă soldaţii să se văicărească, să se plîngă, să răcnească aşa cum fac cîinii cînd simt moartea. El, ca şi cum ar fi fost zdrobit, se aşeză pe jos, în fund, pe pietrele ce închiseseră comoara şi, cu capul în mîini, părea pradă deznădejdii.
Nimeni nu se gîndea să iasă: toţi strigau, ameninţau; apoi izbucnirea aceea de strigăte se domoli iar mînia lor necuprins de mare, furioasă şi zadarnică lăsă locul durerii ce urmează după dezastrele ireparabile.
Camus şi La Crique continuau să păzească uşa.
în sfîrşit, înălţîndu-şi capul şi îndreptîndu-şi spinarea, Lebrac îşi arătă faţa răvăşită şi trăsăturile crispate.
— Nu se poate, mugi el, ca velranii să fi făcut toate astea singuri; nu, nu-i cu putinţă să fi izbutit să dea de

.

cabana noastră fără să li se fi spus unde anume se află! Nu se poate, cineva le-a spus ! E un trădător printre noi!
Iar acuzaţia lui, rostită răspicat, fu întîmpinată de o tăcere deplină, ca un bici şfichiuitor ce se abate asupra unei turme descumpănite.
Ochii se căscară şi clipiră. O tăcere şi mai grea se lăsă.
— Un trădător! reluară asemeni unui ecou îndepărtat şi slab cîteva voci, ca şi cum ar fi fost ceva monstruos şi imposibil.
— Un trădător, da! bubui din nou Le,brac. E un trădător printre noi iar eu îl ştiu.
— E aici, chiţăi La Crique, legănîndu-şi jordia cu un gest exterminator.
— Uitaţi-vă şi-o să-1 vedeţi pe trădător! reluă Le-brac fixîndu-1 pe Bacaill6 cu ochii lui de lup.
— Nu-i adevărat; nu-i adevărat! bîigui şchiopătura, ba roşind, ba pălind, ba înverzindu-se, tremurînd în faţa acelei acuzaţii mute ca frunzişul unui mesteacăn şi clătinîndu-se pe picioare.
— Vedeţi cum se denunţă singur, trădătorul. Trădătorul e Bacaill6 ! Aici, îl vedeţi ?
— Iuda, piei de-aici! răcni Gambette, teribil de emoţionat, în timp ce Grangibus, tremurînd, îi punea gheara pe umăr şi-1 zgîlţîia ca pe un prun.
— Nu-i adevărat, nu-i adevărat! protesta iarăşi Bacaill6. Cînd aş fi putut să le spun, doar nu-i văd pe velrani, nu-i cunosc!
— Taci, mincinosule! îl întrerupse şeful. Ştim tot. Joi cabana era intactă, vineri a fost devastată, de

vreme ce ieri era tot în halul în care-o vedeţi. Hai, spuneţi, voi cei care-aţi fost aici ieri-seară cu mine !
— Jurăm! făcură împreună Camus, Tintin şi La Crique, ridicîndu-şi mîna dreaptă muiată în salivă şi scuipînd pe jos, jurămînt solemn.
— Şi-ai să spui, ticălosule, ori te sugrum cu mîinile mele, auzi ? Ai să mărturiseşti cui i-ai spus joi, cînd te-ai întors de la Baume ! Joi ţi-ai vîndut fraţii!
Un zgîlţîit brutal îi aminti lui Bacailld, năucit, situaţia cumplită în care se afla.
— Nu-i adevărat, nu! continuă el să nege, şi vreau să plec dacă vă purtaţi aşa.
— Nimeni nu iese, mormăi La Crique, ridicîndu-şi bîta.
— Laşilor! Nu sînteţi decît nişte laşi! ripostă Bacaill6.
— Ticălosule! Spurcatule! mugi Camus; ne trădează, ne fură şi ne mai şi insultă pe deasupra !
— Legaţi-1! porunci Lebrac cu răceală.
Şi, înainte ca lucrul să fie făcut, îl apucă pe prizonier şi-1 pălmui straşnic.
— La Crique, întrebă el apoi, tu care eşti tare la istoria Franţei, ia zi-ne un pic cum se proceda în vechime ca să-i faci pe cei vinovaţi să-şi recunoască fărădelegile săvîrşite ?
— Li se frigeau degetele de la picioare.

i.

306
307

— Descălţaţi-1 pe trădător şi aprindeţi focul, atunci. Bacailld se zbătea.
— Oho, degeaba te zbaţi, îl înştiinţa şeful, tot n-o să scapi; recunoşti, ticălosule ?
Un fum des şi alb începuse să se înalţe dintr-un morman de muşchi şi de frunze uscate.
— Da, făcu cel întrebat, înnebunit, da !
Şi şchiopul, continuînd să fie ţinut în sfori şi în batiste legate cap la cap, în mijlocul cercului ameninţător şi furibund al războinicilor din Longeverne, mărturisi în fraze scurte că într-adevăr se întorseseră de la Baume împreună cu Boguet din Velrans şi cu tatăl acestuia, că se opriseră la casa lor, colo, ca să bea un litru de vin şi-un rachiu, şi că, fiind beat, el povestise, închipuindu-şi că nu face rău, unde se afla cabana celor din Longeverne.
— Nu e cazul să încerci să ne duci cu preşul, ştii, i-o reteză La Crique, am văzut mutra pe care-o făceai cînd te-ai întors de la Baume; ştiai foarte bine ce spui; şi în timp ce veneai aici, adineauri, tot aşa te-am văzut. Ştiai!
— Şi toate astea numai din cauză că turbezi pentru că Tavie îl iubeşte mai mult pe Camus decît pe tine. Cu siguranţă că are dreptate să-şi bată joc de mecla ta ! Dar oare ţi-am făcut noi vreun rău după povestea de vineri ? Te-am împiedicat cumva să vii să te baţi alături de noi ? Şi-atunci de ce să te răzbuni aşa de josnic ? N-ai nici o „scoză".
— Asta-i, conchise Lebrac, strîngeţi nodurile. O să-1 judecăm.
O tăcere grea se lăsă.
Camus şi La Crique, temniceri siniştri, continuau să stea de pază la uşă. O mare de pumni se întindea spre Bacailld. înţelegînd că nu se putea aştepta la milă din partea temnicerilor şi simţind că se apropie ceasul ispăşirilor supreme îl cuprinse o revoltă disperată şi cumplită, încercînd să zvîrle din picioare, să se zbată, să muşte.
Dar Gambette şi cei doi Gibus, care-şi asumaseră rolul de paznici de ocnaşi, băieţi solizi şi spătoşi, nu erau ei inşi să suporte aşa ceva, mai ales că mînia, o mînie furibundă le înroşea urechile şi le înzecea puterile.
încheieturile mîinilor lui Bacaillă, strînse în menghi-nile lor de fier, se făcură albastre, picioarele îi fură într-o clipită legate încă şi mai strîns, apoi fu azvîrlit ca un pachet de zdrenţe în mijlocul cabanei, sub spărtura din acoperiş, un acoperiş atît de solid încît, în ciuda tuturor strădaniilor lor, velranii nu-1 putuseră sparge decît într-un singur loc.
Lebrac, în calitate de şef, vorbi aşa :
— Cabana e terminată; ni se cunoaşte ascunzătoarea; totul trebuie luat de la capăt; dar asta încă nu-i nimic: comoara a dispărut, onoarea noastră e pătată.
Onoarea ne-o redobîndim noi, ştim prea bine cît preţuiesc pumnii, dar comoara... comoara preţuia cît o sută de bănuţi!
Bacaill6, continuă el cu gravitate, eşti complicele hoţilor, tu însuţi eşti hoţ, ne-ai furat o sută de bănuţi; ai să ne înapoiezi un scud de cinci livre ?

308
309
întrebarea era cum nu se poate mai de formă iar Le-brac ştia asta. Cine să fi avut vreodată o sută de bănuţi numai ai lui, o sută de bănuţi neştiuţi de părinţi şi asupra cărora aceştia din urmă să nu poată avea la orice oră din zi şi din noapte dreptul de a şi-i însuşi ?
Nimeni!
— Am trei bănuţi, gemu Bacailld.
— Bagăţi-i undeva pe toţi! mugi Gambette.
— Domnilor, continuă Lebrac solemn, iată trădătorul, se află în faţa noastră iar noi îl vom judeca şi executa neîntîrziat.
— Fără mînie şi fără teamă, corectă La Crique, care-şi amintea frînturi din frazele de instruire civică.
— Şi-a mărturisit vina, dar a mărturisit pentru că nu avea încotro şi pentru că îi ştiam fărădelegea. La ce cazne se cade să-1 supunem ?
— Să i se ia sînge ! mugiră cîteva voci.
— Să fie spînzurat! behăiră altele.
— Să fie scopit!
— Să i se taie limba !
— Mai întîi, îi întrerupse şeful, mai prudent şi păstrînd inconştient, în ciuda mîniei, o mai sănătoasă idee despre lucruri şi despre consecinţele faptei lor, mai întîi o să-i săltăm toţi nasturii ca să reconstituim un sîmbure al comorii şi s-o înlocuim în parte pe cea care ne-a fost furată de către prietenii lui, velranii.
— De la hainele mele de duminică, protestă prizonierul. Nu vreau, nu vreau ! O să spun acasă !
— Dă-i 'nainte, behăitorule, ne faci să rîdem; ştii, n-ai decît să începi iar cu turnătoriile, ca să vezi ce te-aşteaptă, şi nu vreau să-ţi mai atrag atenţia că, dacă zbieri prea tare, aici o să-ţi astupăm vorbitorul cu mucoşenia ta de batistă, aşa cum i-am făcut şi lui Aztec des Gu6s !
Şi pentru că ameninţările astea nu l-au făcut pe Ba-cailld să tacă, i s-a pus căluşul şi i s-au tăiat toţi nasturii.
— Dar nu se poate termina aşa, fir-ar să fie! protestă La Crique, dacă un trădător se alege numai cu atîta lucru, chiar că nu merită să ne mai ostenim! Un trădător... e un trădător ! mama mă-sii! Şi n-are dreptul să trăiască!
— Să-1 biciuim, propuse Grangibus, fiecare cîte-o lovitură, de vreme ce ne-a făcut rău la toţi.
Şi Bacaill6 a fost din nou legat de scîndurile mesei distruse.
— începeţi! porunci Lebrac.
Unul cîte unul, cu nuiaua de alun în mînă, cei patruzeci de longeverni defilară prin faţa lui Bacaill6 care, sub lovituri, urla ca din gură de şarpe. Totodată îl scuipau pe spinare, pe şale, pe coapse, pe tot corpul în semn de dispreţ şi de silă.
în timpul ăsta, vreo zece războinici, sub comanda lui La Crique, ieşiseră afară cu hainele osînditului. Se întoarseră atunci cînd operaţia era pe sfîrşite iar Bacaill6, cu căluşul scos, dezlegat, îşi primi pe nişte prăjini lungi diversele piese de îmbrăcăminte văduvite de nasturi şi care, în plus, fuseseră din belşug udate de pipi şi murdărite în tot felul de către justiţiarii din Longeverne.
— Du-te să ţi le coasă velranii! îl sfătuiră în chip de încheiere.
311

întoarcere tragică

Pttnsul martirilor, al celor la cazne supuşi O exaltantă simfonie a creat..
Ch. BAUDELAIRE (*Florile răului*)

Bacaill6, slobozit din legături, cu bucile-nsînge-rate, faţa împurpurată şi ochii rătăciţi de spaimă, primi drept în faţă ţoalele rău mirositoare ce deveniseră acum hainele lui, în timp ce întreaga armată, urmîndu-i pe şefi, îl părăsea lăsîndu-1 în soarta lui şi, ieşind demn din cabană, se duse ceva mai încolo, într-un loc pustiu şi ascuns, ca să se sfătuiască asupra celor ce se cuveneau a fi făcute într-o împrejurare atît de grabnică şi penibilă ca aceea.
Nici unul nu se întreba ce-avea să se-aleagă de trădătorul demascat, pedepsit, bătut la fund, dezonorat şi cu hainele murdărite. Asta era treaba lui, nu căpătase decît ceea ce merita, şi nici măcar. Horcăituri şi sughiţuri de furie, suspine ca ale cuiva care-i asasinat le ajungeau foarte limpede la urechi, dar puţin le păsa.
Treptat-treptat, pe măsură ce pedepsitul îşi venea în fire şi începea să fugă în goana mare, suspinele,

strigătele şi urletele descrescură, pînă cînd nu se mai auzi nimic.
Şi-atunci Lebrac porunci:
— Trebuie mers la cabană şi luate toate lucrurile ce ne mai pot fi de folos, ca să le-ascundem într-altă parte, pînă una-alta.
La două sute de metri de-acolo, în hăţiş, o mică excavaţie, prea strîmtă pentru a o înlocui pe cea pe care tocmai o pierduseră datorită fărădelegii lui Bacaill6, putea, din lipsă de ceva mai bun, să adăpostească pe moment rămăşiţele a ceea ce fusese palatul de glorie al armatei din Longeverne.
— Trebuie adus totul aici, hotărî el.
Şi numaidecît, cea mai mare parte a trupei se ocupă cu lucrul acesta.
— Dărîmaţi şi zidul, completă el, luaţi acoperişul şi adăpostiţi provizia de lemne; nu trebuie să se mai vadă nimic, nimic.
Ordinele fiind date, în timp ce soldaţii se ocupau cu corvezile astea regulamentare şi grabnice, el se întreţinu cu ceilalţi şefi: Camus, La Crique, Tintin, Boulot, Gran-gibus şi Gambette.
O conferinţă lungă şi misterioasă.
Viitorul şi prezentul au fost confruntate cu trecutul, nu fără regrete şi jeluiri, dar mai cu seamă a fost atacată chestiunea recuceririi comorii.
312
Comoara lor cu siguranţă că se afla în cabana velrani-lor, iar cabana în pădure; dar cum să fie găsită şi mai cu seamă cînd ar fi putut-o căuta ?
Numai Gambette, care locuia pe Coastă, şi uneori Grangibus, ocupat să dea ajutor la moară, puteau invoca motive plauzibile pentru absenţele lor, fără a risca un control imediat şi temeinic.
Gambette nu şovăi.
— Am să chiulesc cît o fi nevoie; am să bat pădurea în lung şi-n lat, de-a curmezişul şi-n toate felurile, n-am să las nici o palmă de loc „inescplorată", pînă n-o să le dărîm cabana şi n-o să iau săculeţul îndărăt.
Grangibus declară că, de fiecare dată cînd i-o putea da ajutor, o să se ducă să se-ntîlnească amîndoi la cariera lui Pepiot, cam cu o jumătate de oră înainte de începerea orelor.
De îndată ce hăituiala lui Gambette îşi va atinge ţinta şi vor fi recucerit comoara, vor reconstrui cabana pe un amplasament ce va fi determinat mai tîrziu, după căutări din cele mai amănunţite.
Pe moment, se vor mulţumi să apere întoarcerea acasă a fraţilor Gibus, pînă la cotul fermei Menelots şi pînă la cariera lui Jean-Baptiste.
Transportul materialelor se terminase; războinicii veniră să se strîngă în jurul şefilor.
Lebrac, în numele Consiliului, anunţă cu gravitate că războiul de pe terenul comunal se suspendă pînă la o
313
dată apropiată, ce-avea să fie fixată cu precizie de îndată ce vor fi regăsit ceea ce trebuia.
Consiliul, prudent, păstră pentru sine secretul marilor lui decizii.
Şterseră cît putură mai bine urmele ce duceau de la vechea cabană la magazia cea nouă, după care, cum soarele apunea, se hotărîră să se întoarcă în sat, fără să bănuiască nici o clipă că la ceasul acela satul se afla în plină revoluţie.
Conscrişii care jucau popice, bărbaţii care-şi beau sticla la hanul lui Fricot, cumetrele care se duceau să stea la taclale cu vecina, fetele mari care brodau ori croşetau după perdelele de la fereastră, toată suflarea din Longe-verne care se recrea sau se odihnea a fost dintr-o dată atrasă, aspirată ar fi mai potrivit să spunem, în mijlocul uliţei de către strigătele înspăimîntătoare, de către horcăiturile ce nu mai aveau nimic omenesc ale unui nefericit ajuns la capătul puterilor, cît pe ce să se prăbuşească şi să-şi dea sufletul, încît fiecare, cu ochii căscaţi de spaimă, se întreba ce se întîmplă.
Şi iată că-1 văzură ivindu-se de pe cărarea hornurilor, şontîcăind mai rău ca oricînd şi alergînd şi zbierînd atît cît se poate zbiera, pe Bacailld în pielea goală sau pe-aproape, deoarece n-avea pe el decît cămaşa, iar în picioare încălţările fără şireturi. Ducea în braţe două boccele cu haine şi putea, otrăvea aerul mai dihai decît zeci de hoituri la un loc.
314
315
Primii care îi alergară în întîmpinare se traseră îndărăt astupîndu-şi nasul, pe urmă, deprinzîndu-se, se apropiară totuşi, năuciţi de-a binelea şi întrebînd:
— Ce s-a întîmplat ?

Bacaill6 avea bucile roşii de sînge, şiroaie de scuipaţi i se scurgeau de-a lungul coapselor, ochii rătăciţi ce nu mai aveau lacrimi, părul clisos împungea ca ţepii unui arici şi el însuşi tremura ca o frunză uscată gata să se desprindă de pe ramură şi să zboare în vînt.
— Ce s-a întîmplat ? Ce s-a întîmplat ?
Bacaill6 nu era în stare să spună nimic: doar sughiţa, horcăia, se răsucea, clătina din cap, mergînd cum putea.
Tatăl şi mama lui dădură fuga şi-1 duseră acasă aproape leşinat, în vreme ce tot satul, pus pe jeratic, îi urma.
Fundul lui Bacaill6 a fost pansat, el a fost curăţat, hainele i-au fost puse la muiat într-un ciubăr, în magazie, a fost culcat, i s-au încălzit cărămizi, ulcioare, buiote; i s-a dat să bea ceai, cafea, groguri şi, deşi continua să sughiţe, se mai linişti un pic şi închise ochii.
Un sfert de ceas mai tîrziu, după ce-şi mai veni în fire, deschise ochii şi le povesti părinţilor, ca şi numeroaselor femei care stăteau roată în jurul patului lui, tot ceea ce se întîmplase la cabană, omiţînd însă cu grijă să specifice motivele pentru care îndurase pedeapsa aceea barbară, adică trădarea lui.
A spus tot restul: vîndu toate secretele armatei din Longeverne, povesti despre escapadele pe terenul comunal şi bătăliile purtate, mărturisi despre nasturii săltaţi
prizonierilor şi despre contribuţia de război, dezvălui toate trucurile lui Lebrac, îi denunţă toate sfaturile; îl vîrî la apă pe Camus cît putu; vorbi despre scîndurile furate, despre cuiele sustrase, despre uneltele împrumutate şi despre cheful lor, cum au băut rachiu şi vin, cum au furat mere şi zahăr, cum au cîntat cîntece fără perdea, cum au vărsat la întoarcere, ca şi despre farsele făcute Beduinului şi cum i s-au pus sfîntului Iosif pantalonii luaţi de la Aztec des Gu6s, tot, tot, tot; se dezumflă, se goli, se răzbună, după care adormi cu febră şi bîntuit de coşmare.
Mergînd în vîrful degetelor, una cîte una sau în grupuri mici, oprindu-se cînd şi cînd ca să arunce o privire asupra acelui bolnav ca nealţii, vizitatoarele plecară. Dar se aşteptară una pe alta după ce ieşiră şi, toate laolaltă, cuvîntară, se însufleţiră, se aţîţară, se montară pînă ce le cuprinse nebunia şi sminteala: ouă furate, nasturi şterpeliţi, cuie şutite, fără să mai punem la socoteală cele de care nu ştiau, încît curînd pînă şi pisicile din sat — de cumva graţioasele animale avură prostul gust să-şi plece urechea la conversaţiile stăpînelor lor — ştiură totul despre scandaloasa întîmplare.
— Netrebnicii! Pramatiile ! Haimanalele! Golanii! Derbedeii!
— Numai să se întoarcă el, să vezi ce mi ţi-1 aranjez eu !
— Şi eu îi pregătesc ceva la al nostru !
— Unde s-a mai văzut aşa ceva, nişte copii de vîrsta lor?

— Nu mai sînt copii în ziua de azi, asta e!
— La noi, taică-su o să-1 ia în primire !
— Aşteptaţi numa' să se-ntoarcă !
Fapt e că nu păreau cu deosebire grăbiţi să se întoarcă acasă, flăcăii din Longeverne, şi ar fi fost încă şi mai puţin dacă ar fi bănuit starea de surescitare în care apariţia şi dezvăluirile lui Bacaill6 îi puseseră pe autorii zilelor lor.
— încă nu i-aţi văzut ?
— Nu ! Cine ştie ce prostii or mai face !
Taţii se întorseseră ca să vadă de vite, să le hrănească, să le ducă la adăpat şi să le schimbe paiele. Strigau mai puţin decît soaţele lor, dar faţa li se încruntase şi li se înăsprise.
Tatăl lui Bacaill6 vorbise despre boală, proces, despăgubiri, pe legea mea ! Cînd era vorba să-i faci să dezlege băierile pungii, treaba se strica; aşa că în sinea lor, şi chiar cu glas tare, le făgăduiau odraslelor lor o sfîntă de bătaie soră cu moartea.
— Uite-i, vesti mama lui Camus, din pridvorul de la şură, cu mîna streaşină la ochi.
Şi într-adevăr, aproape numaidecît, venind unii după alţii şi vorbind între ei ca de obicei, puştii din sat se iviră pe drumul de lîngă fîntînă.
— Du-te degrab' acas', îi porunci scurt băiatului său Tintin-tatăl, care adăpa vitele. Lebrac, adăugă el, şi tu la fel, Camus, taică-tu' te-a strigat de trei ori pînă acu'.
— Aşa ? Păi atunci ne ducem, răspunseră leneş cei doi şefi.
Şi curînd, din toate direcţiile, pe toate pragurile, se văzură ivindu-se mămici şi tătici strigîndu-şi băiatul în gura mare şi poftindu-1 numaidecît acasă.

Cei doi Gibus şi Gambette, părăsiţi aproape deodată, se hotărîră, de vreme ce aşa stăteau lucrurile, să se ducă şi ei pe la casele lor; dar după ce Gambette urcă coasta şi fraţii Gibus trecură de ultima coşmelie, se opriră brusc.
Din toate casele satului strigăte, răcnete, vociferări, horcăieli amestecate cu lovituri de picior răsunătoare, cu prăpădul scaunelor şi al mobilelor rupte, se contopeau cu schelălăielile înspăimîntate ale cîinilor ce se puneau pe fugă, în timp ce pisicile, luînd-o la sănătoasa, făceau să pocnească uşiţa ce astupa gaura pe unde intrau şi ieşeau din casă, în cel mai înspăimîntător tărăboi pe care urechea omenească şi l-ar putea închipui.
Ai fi zis că peste tot, în acelaşi timp, se omorau unii pe alţii.
Gambette, cu inima strînsă, neclintit, asculta.
Erau... da, erau chiar vocile prietenilor lui: răcnetele lui Lebrac, strigătele ascuţite de dihor ale lui La Crique, mugetele lui Camus, urletele lui Tintin, chiţăielile lui Boulot, plînsetele celorlalţi şi scrîşnetele lor de dinţi: erau bătuţi, erau chelfăniţi, erau jupuiţi de vii, erau ucişi!
Ce să fi însemnat toate astea ?
Şi se întoarse prin spate, tăind-o prin livezi, neîndrăznind să treacă prin faţă pe la Leon, cel cu debitul de tutun, unde cîţiva celibatari înrăiţi îşi fumau papi-

roasa, îşi dădeau cu părerea despre lovituri judecind după strigăte şi discutau batjocoritor despre vigoarea comparată a scatoalcelor paterne.
îi zări şi pe cei doi Gibus, opriţi locului şi ei, ca nişte iepuri ce-ar asculta zgomotele vânătorii, cu ochii holbaţi şi părul ridicat în vîrful capului...
— Auziţi ? auziţi ?
— îi căsăpesc ! Da' de ce ?
— BacaUle"!... făcu Grangibus, din cauza lui Bacaill6, pun pariu ! Da, s-a întors mai adineauri în sat, poate că chiar în halul în care l-am lăsat noi, cu hainele pline de căcat, şi-a turnat din nou !
— Poate că o fi spus tot, ticălosul!
— Aşa că şi noi, cînd or afla babacii, o s-o luăm pe coajă!
. — Dacă nu ne-a spus numele, atunci cînd s-o vorbi despre asta la noi acasă o să zicem că nu eram cu ei.
— Ascultă ! Ia ascultă !...
Un val de hohote de plîns şi de horcăituri, de strigăte şi de înjurături, de ameninţări se revărsa din fiecare casă, urca, se amesteca cu celelalte, umplea uliţa cu o hărmălaie spăimîntătoare, o paranghelie drăcească, un adevărat concert de osîndiţi.
Toată armata din Longeverne, de la general la cel mai umil soldat, de la cel mai mare la cel mai mic, de la cel mai şmecher la cel mai tont, o încasau cu toţii, iar babacii pocneau fără milă (căci venise vorba de bani), neprecupeţindu-şi pumnii şi picioarele, bocancii şi saboţii, biciuştile şi jordiile; iar mamele se vîrau şi ele, sălbatice, necruţătoare cînd era vorba de gologani, în timp ce surorile, necăjite şi întrucîtva complice, plîngeau, se văicăreau şi implorau să nu le fie ucis frăţiorul pentru o nimica toată.
Mărie Tintin voi să intervină direct. Dar se alese din partea maică-sii cu o pereche de palme trase cu toată puterea, şi pe deasupra şi cu ameninţarea :
— Tu, putoareo, vezi-ţi d-ale tale, şi să nu mai aud eu de pe la vecine că-ţi faci de lucru cu puşlamaua lui Lebrac, că te-nvăţ eu minte ce se cade să faci la vîrsta ta.
Mărie voi să-i răspundă: o nouă pereche de scatoalce trase de taică-su o lecui, şi se duse să plîngă pe-nfundate într-un ungher.
Iar Gambette şi cei doi Gibus, înspăimîntaţi, plecară şi ei, fiecare în direcţia lui, după ce căzură de acord ca Grangibus să se ducă la ore luni dimineaţa, să afle amănunte despre cele întîmplate, marţi urmînd să-l însoţească pe Gambette pe terenul comunal, în căutarea cabanei velranilor, şi să-i spună ce întorsătură luaseră lucrurile.

Ultimele cuvinte

Unul de va rămîne, acela voi fi eu! Victor HUGO *(Pedepsele)*

Sub ameninţarea pumnului atotputernic şi a unor argumente irezistibile, precum picioarele-n dos bine plasate, o făgăduială, un jurămînt le fusese smuls aproape tuturor războinicilor din Longeverne:

făgăduială de-a nu se mai bate cu velranii, jurămîntul de-a nu mai sfeterisi pe viitor nici bumbi, nici piroane, nici scînduri, nici ouă, nici sunători în dauna casei.
Singuri fraţii Gibus şi Gambette, care locuiau în ferme aflate departe de centru, scăpaseră pentru moment de scărmăneală; cît despre Lebrac, mai încăpăţînat decît o jumătate de duzină de catîri, nu voise să recunoască nimic, nici cu ameninţările, nici cu bătaia. Nu făgăduise şi nu jurase nimic; rămăsese mut ca un peşte, adică nu rostise, în timpul ciomăgelii furibunde pe care-o primise, nici un sunet omeneşte articulat; şi dimpotrivă, se despăgubise cu prisosinţă în materie de mugete, răcnete, nechezaturi şi urlete ce-ar fi putut stîrni pizma tuturor vieţuitoarelor sălbatice făcute de Dumnezeu.
Şi, fireşte, toată puştimea din Longeverne se culcă în seara aceea fără să cineze, ori avînd drept orice hrană un coltuc de pîine uscată şi îngăduinţa de-a se duce să tragă o gură de apă din stropitoare ori din castronel[1] .
A doua zi nu li s-a dat voie să se joace înainte de începerea orelor şi li s-a poruncit să vină repede acasă după ora unsprezece şi după patru; interzis, de asemenea, să vorbească cu colegii, recomandare către taica Simon să le dea teme suplimentare şi lecţii aşijderea, să vegheze la izolarea lor, să-i pedepsească straşnic şi să dubleze pedeapsa ori de cîte ori careva ar fi îndrăznit să tulbure liniştea şi să încalce interdicţia generală dată prin bună înţelegere de către toţi şefii de familie.
La ora opt fără cinci minute li s-a dat drumul.
Cei doi Gibus, care tocmai soseau, voiră să-1 întrebe ceva pe Tintin, care o ştergea sub privirile lui taică-su. Tintin, cu ochii roşii şi cu capul vîrît între umeri, auzin-du-i, le aruncă o privire înnebunită şi tăcu îndărătnic de parcă n-ar fi avut limbă. Nici pe lîngă Boulot n-au avut mai mult succes.
Hotărît lucru, treburile erau grave.
1 Cînd eram copil, tn aproape toate casele ţăranilor provizia de apă se punea în sistare de lemn ; de acolo se lua cu un castronel de aramă. Cînd ţi-era sete, te duceai să bei din castronel (n.a.).

322
Toţi taţii se aflau pe pragul casei. Camus a fost la fel de mut ca şi Tintin, iar La Crique avu un gest din umeri ce spunea multe, foarte multe.
Grangibus se gîndi că-şi scoate el pîrleala în curtea şcolii. Taica Simon, însă, nu le îngădui să intre în curte.
Opriţi în faţa uşii, îi aşeza în rînd cîte doi de cum soseau, cu interdicţia de-a deschide gura.
Grangibus regretă amarnic că nu-şi urmase îndemnul dintîi, care-i dădea ghes să-1 însoţească pe Gambette în căutările lui şi să lase pe seama lui frate-su grija de-a se informa.
Intrară.
învăţătorul, de la înălţimea catedrei, drept şi sever, cu rigla din lemn în mînă, începu prin a veşteji în termeni energici purtarea lor sălbatică din ajun, nedemnă de nişte cetăţeni civilizaţi, trăind într-o Republică a cărei deviză era : libertate, egalitate, fraternitate !
îi asemui apoi unor fiinţe ce-ar fi fost, pe cît se vede treaba, cele mai înspăimîntătoare şi mai decăzute din toată creaţiunea: cu apaşii, cu antropofagii, cu iloţii antici, cu maimuţele din Sumatra şi din Africa ecuatorială, cu tigrii, cu lupii, cu indigenii din Borneo, cu başbuzucii, cu barbarii din vremurile de demult şi, ce-i mai grav, îşi încheie spusele zicînd că nu va mai tolera un cuvînt, că primul gest de comunicare pe care-1 surprinde, fie în clasă, fie în recreaţie, îi va aduce autorului o lună de arest şi cîte zece pagini în fiecare seară la istoria Franţei sau la geografie, de copiat şi de ştiut.
323
A fost o zi mohorîtă pentru toţi; nu se auzea decît scîrţîitul peniţelor ce muşcau furioas hîrtia, cîteva clămpănituri de saboţi, frecuşul uşor şi înfundat al pupi-trelor ridicate cu prudenţă şi, cînd venea timpul să asculte la lecţii, vocea semeaţă a lui taica Simon şi vorbirea şovăielnică şi timidă a celui întrebat.
Cei doi Gibus, totuşi, ar fi voit mult să fie edificaţi, deoarece teama de chelfăneală, ca sabia lui Damocles, continua să atîrne asupra destinului lor.
în cele din urmă, Grangibus, cu ajutorul vecinilor lui şi cu infinite precauţii, îi dădu lui Lebrac un bileţel interogator.
Lebrac, prin acelaşi procedeu, izbuti să-i răspundă şi să-i zugrăvească în cîteva fraze bine simţite situaţia, indicîndu-i în cîteva cuvinte concise conduita de viitor.
„Bacaill6 înpat cu fevră sades curcat eri. Amăcănit tot. Toată lumea a fos ciomăgi-tă. Inter zis s-ă

vorbim oriar o luăm pă coajă, jurămînt s-ă no luăm dălacap, da niserupe, Iască plă-tesc ei velrani pentrutot. Decăutat comoara oricear fi."
Grangibus ştia acum destul. Era inutil să rişte mai mult.
Chiar în după-amiaza aceea trăgea la fit şi-o tulea să se-ntîlnească cu Gambette, în timp ce fratele lui îl scuza pe lîngă învăţător, zicînd că Narcisse, argatul, avusese un accident la mînă şi fratele lui îl înlocuia pe moment la lucrul de la moară.
Marţi şi miercuri au fost, ca şi luni, zile posace şi studioase. Lecţiile erau ştiute negreşit iar temele îngrijite, dichisite şi răsdichisite.
324
Nu încercară să încalce dispoziţiile, prea era grav, făcură ca pisicile, erau blînzi, păreau supuşi.
Tigibus, în toate zilele, îi strecura acelaşi bilet lui Lebrac: „Nimic!"
Vineri, supravegherea slăbi întrucîtva: erau cu toţii atît de cuminţi şi fără-ndoială atît de bine snopiţi, cu desăvîrşire lecuiţi, şi-apoi aflară că Bacaille se dăduse jos din pat.
Teama de judecată şi de despăgubiri se risipi o dată cu vindecarea bolnavului, taţii şi mamele simţiră cum li se domoleşte încet-încet pica şi se-arătară mai puţin semeţi. Puştii însă, în mica lor lume, continuară să fie în gardă.
Sîmbătă, pentru că Bacaill6 ieşise pe-afară, tensiunea scăzu şi mai mult; li se îngădui să se joace în curtea şcolii şi putură, în timpul jocurilor organizate, să amestece, o dată cu expresiile reglementare ale jocului, cîteva fraze relative la situaţia lor, fraze scurte, prudente şi cu dublu înţeles, căci se simţeau spionaţi.
Duminică, puţin înainte de liturghie, putură să se-adune lîngă adăpătoare şi în sfîrşit să vorbească despre treburile lor.
îl văzură trecînd, ţinîndu-şi tatăl de mînă, pe Bacaill6, însănătoşit pe de-a-ntregul şi mai răutăcios ca oricînd, în hainele lui „curătăţite". După slujba de seară, socotiră abil şi prudent să se ducă acasă înainte de a fi chemaţi.
Şi bine-au făcut, într-adevăr, căci gestul acesta din urmă îi dezarma pe de-a-ntregul pe părinţi şi pe
325
învăţător, într-atît încît luni au fost lăsaţi liberi să se joace şi să sporovăiască, întocmai ca înainte de chelfăneală, ceea ce şi făcură negreşit, după ora patru, departe de urechile inchizitoriale şi de privirile rău intenţionate.
Marţi însă, trecură printr-o mare emoţie cu toţii: Grangibus sosi la şcoală împreună cu fratele lui iar Gambette coborî şi el de pe Coastă înainte de ora opt. îi aducea lui taica Simon o rufoşenie de hîrtie pătată şi împăturită în patru, pe care cel în cauză o despături şi citi:
Domnu' văţător,
Vă trimit aste două vorbe ca să vă zic că lam ţinut pe Lâon acas' din cauza reumatismelor ca să vază de vite.
Jean-Baptiste CASSARD
Gambette întocmise biletul, iar Grangibus îl semnase, în locul tatălui celui absent, pentru ca cele două scrisuri să nu semene între ele: şi-a mers strună.
Treaba, de altfel, nu-i neliniştea pe războinici; Gambette, se ştia, era de multe ori oprit acasă.
Dar dacă Gambette se întorsese împreună cu Grangibus, însemna că fusese găsită cabana velranilor şi comoara luată înapoi.
Ochii lui Lebrac scăpărară precum ai unui lup; nici camarazii nu erau mai puţin interesaţi. Ah, dădură uitării ciomăgeala din duminica de-acum o săptămînă şi
326
327
mai bine, iar făgăduielile şi jurămintele ce le fuseseră smulse cu de-a sila de pe buze cît de uşor cîntăreau pentru sufletele lor de doisprezece ani!
— S-a făcut ? întrebă el.
— Da, s-a făcut, zise Gambette. Lebrac fu cît pe ce să leşine, înghiţi în sec.
Tintin, La Crique, Boulot auziseră şi ei întrebarea şi răspunsul; şi ei erau palizi. Lebrac hotărî:
— Va trebui să ne-adunăm în după-amiaza asta !
— Da, la ora patru, la cariera lui Pepiot. Atîta pagubă dacă ne-or prinde !
— O să facem în aşa fel încît să ne jucăm de-a v-aţi ascunselea, şi-o s-o zbughim fiecare pe alt drum într-acolo, fără să spunem nimic la nimeni.

— înţeles!
Era o după-amiază cenuşie şi întunecoasă. Vîntul bătuse toată ziua, măturînd praful de pe uliţe: abia de se oprise un pic; o linişte rece apăsa asupra ogoarelor; nori plumburii, nori groşi şi informi se fugăreau la orizont ; zăpada nu era prea departe, desigur, dar nici unul dintre şefii care alergaseră spre carieră nu simţea frigul, inima le era încinsă ca de jeratic, ochii le străluceau.
— Unde e ? îl întrebă Lebrac pe Gambette.
— Colo sus, la ascunzătoarea cea nouă, i se răspunse; şi ştii, a făcut pui!
— Aşa?
Şi cum Boulot, veşnic în întîrziere, abia sosea, o şterseră cu toţii la galop spre adăpostul provizoriu unde Gambette extrase de sub o îngrămădeală de scînduri şi de cuie un săculeţ uriaş, pîntecos, plesnind de nasturi, îngreuiat de toate muniţiile războinicilor din Velrans.
— Cum l-ai găsit ? Le-ai dărîmat cabana ?
— Cabana lor!... pufni Gambette... cabana lor ! Pfui! Nici vorbă de cabană, prea sînt proşti ca să înalţe o cabană, ca noi, nici măcar o magazioară, ci doar un fel de coteţ, o nimica toată lîngă un capăt de stîncă, de nici măcar nu-l puteai vedea ! De-abia dacă puteai pătrunde tîrîndu-te în genunchi!
— Aşa!
— Da, săbiile, jordiile, lăncile lor erau stivuite înăuntru şi am început prin a le rupe una după alta, că pînă la urmă ne dureau genunchii.
— Şi săculeţul?
— Da' nu v-am zis cum le-am găsit coteţul! Ah, feţii mei, ce mai caznă a fost!
— De-o săptămînă de cînd tot căutam degeaba, adăugă şi Grangibus, de începea să ne sîcîie rău !
— Ghiciţi cum l-am găsit ?
— Eu unul mă dau bătut, zise La Crique, ca să afle mai repede.
— Şi eu la fel, săriră şi ceilalţi, nerăbdători.
— A, nu, nici vorbă să ghiciţi, da' ce băftoşi am fost de-am privit în sus !
328
— Da, dragii mei, mai trecusem pe-acolo de vreo patru-cinci ori, cînd pe-un stejar am văzut o scorbură de veveriţă şi Grangibus mi-a spus: „Oare o fi înăuntru ? Ce-ar fi să te urci şi să vezi." Şi-atunci am luat între dinţi un beţigaş ca să am cu ce scotoci, pentru că, dacă veveriţa ar fi fost înăuntru, atunci cînd aş fi băgat mîna m-ar fi putut muşca de degete. Urc, sosesc şi după ce pipăi ce găsesc ?
— Săculeţul!
— Aiurea ! Nimic; şi-atunci îmi las dovleacul în jos şi cînd mă uit, colo-aşa, pe-o pantă, ceva mai într-o parte, am văzut coteţul porcilor de velrani.
într-o clipită am fost jos. Grangibus a crezut că m-a muşcat veveriţa şi că mi-am dat drumul din copac de spaimă, dar după ce m-a văzut c-alerg a bănuit numai-decît că-i vorba de ceva nou, şi-atunci le-am întors ogeacu' cu fundu-n sus.
Nasturii erau în fund, sub coşcogea pietroiul; aproape că nici nu se vedea înăuntru, am găsit totul pe dibuite. Ah, şi ce ne-am mai bucurat!
Da' ştiţi asta nu-i tot. înainte de-a pleca, mi-am dat pantalonii jos, acolo, în fundul coşmeliei lor... pe urmă am pus iar piatra la loc, am lăsat şi toate bucăţile de săbii şi lăncii aşa cum erau, şi, cînd s-or duce să-şi vîre laba sub piatră, după miros au să-şi dea seama din ce-i făcută acu' comoara lor ! Nu-i aşa c-am fost inspirat ?
I-au strîns mîna lui Gambette, l-au bătut pe burtă, i-au tras pumni în spinare ca să-l felicite cum se cuvine.
329
— Da' ia spuneţi, întrerupse el concertul de laude, voi, voi aţi luat-o pe cocoaşă ?
— Ah, moşule, ce ne-au mai tăbăcit! Iar „corbul" mi-a zis, adăugă Lebrac, că nici anul ăsta n-o să fac prima împărtăşanie, asta din cauză că i-am pus pantaloni sfîntului Iosif, da' mie mi se rupe !
— Oricum, să ai nişte părinţi ca ai noştri nu-i de glumă ! Nişte împuţiţi la o adică, de parcă ei, la vremea lor, n-ar fi făcut la fel. Şi unde mai pui că acu', după ce ne-au tras în tărbacă, îşi închipuie că gata, totul a trecut, că nici n-o să ne mai treacă prin minte s-o luăm de la capăt.
— Da' ce, şi-nchipuie cumva că sîntem tîmpiţi ? N-au decît să spună ce-or spune, de cum or mai uita un pic, ne-ntîlnim iar cu ăilalţi, nu-i aşa ? făcu Lebrac, şi-o luăm de la capăt! A, ştiu eu că sînt unii de le ţîţîie fundu' şi n-or să vină, da' voi toţi, voi de-aici cu siguranţă c-o să veniţi, şi alţii încă, o mulţime, şi de-ar fi să rămîn numai eu unul, şi tot aş veni ca să le zic velranilor că-i bag... şi că nu-s nimic

altceva decît nişte 'mpuţiţi şi nişte vaci sterpe, da ! le-aş zice-o eu !
— O să fim şi-alde noi, ăştia, o să fim cu siguranţă, şi mai dă-i încolo de babaci!
— Ca şi cum n-am şti ce făceau ei cînd erau tineri! După ce mîncăm de seară, pe noi ne trimit să ne vîrîm în scutece, da ei, între vecini, se pun pe glume, joacă po-paprostu', sparg nuci, mănîncă povidlă şi dau pe gît sti-

ele de vin şi sorb tărie, iar p'ormă îşi povestesc năzdrăvăniile de pe vremuri.
Dacă ţinem ochii închişi ei cred că dormim, aşa că se pun pe povestit, iar noi ascultăm şi habar n-au că ştim tot.
Eu l-am auzit pe tata într-o seară din iarna trecută spunîndu-le celorlalţi cum făcea el de se-ntîlnea cu mama. Intra prin staul, închipuiţi-vă, şi aştepta ca bătrînii să se-aştearnă pe somn, ca să se culce cu ea, dar într-o seară bunicu' a fost cît pe ce să-l prindă, cînd a venit să pună felinaru'-n grajd; da, babacu' s-a ascuns sub iesle, chiar sub boturile vitelor care-i suflau în nas, şi nu era prea mîndru de asta, zău aşa !
Bătrînul a venit binişor cu fanaru' şi, din întîmplare, s-a întors spre el, ca şi cum l-ar fi privit, că tata chiar începuse să se-ntrebe de n-o să sară pe el. Nici vorbă, Iu' bunelu' nici prin minte nu-i trecea. S-a descheiat şi pe urmă a început să se pişe liniştit, şi tata zicea că nu mai isprăvea să-şi tot scuture ştrumeleagu', că lui timpu' i se părea al naibii de lung, pen' că-l înţepa în gît şi se temea să nu tuşească; aşa că de cum a plecat bunicu', a putut şi el să iasă de sub iesle şi să respire în voie, iar un sfert de ceas mai tîrziu era lîngă mama, în odaia din pod.
Uite-aşa făceau! Da' noi, am făcut noi vreodată pocinoage dintr-astea ? Vă-ntreb şi eu, că abia dacă le pupăm cînd şi cînd pe „pretinile" noastre, atunci cînd le dăruim vreo turtă dulce ori o portocală, şi pentru un trădător împuţit şi-un hoţ care-o ia un pic pe coajă fac atîta caz şi-atîta tavatură de parcă ar fi crăpat un bou.
— Da' nu asta 6 să ne împiedice să ne facem datoria.
— O, Doamne, ce mai jale pe copii să aibă taţi şi mame!
O tăcere prelungă se aşternu după cugetarea asta. Lebrac avea să pună bine comoara pînă-n ziua cînd războiul va izbucni din nou.
Fiecare se gîndea la ciomăgeala pe care-o-ncasase şi, pe cînd coborau printre tufişurile terenului comunal, La Crique, foarte emoţionat şi melancolic la gîndul zăpezii ce-avea să cadă şi poate şi din cauza presimţirii iluziilor pierdute, rosti aceste cuvinte:
— Şi unde mai pui că, atunci cînd om fi mari, o s-ajungem poate la fel de proşti ca ei!

Colecţia
PENTRU COPII
vă mai oferă:
\PeterPan în Grădina Kensington de J.M. Barrie
PeterPan de J.M. Barrie *Un colind de Crăciun* de Charles Dickens
Vrăjitorul din Oz de L. Frank Baum *Vîntul prin sălcii* de Kenneth Grahame
Emil şi detectivii de Erich Kăstner *Secretul celor două fetiţe* de Erich Kăstner
Precum şi întreaga serie *Mary Poppins* de P.L. Travers:
Mary Poppins
Mary Poppins se întoarce
Mary Poppins deschide uşa
Mary Poppins în Parc Mary Poppins pe Aleea Cireşilor Mary Poppins şi Casa de Alături
In continuare vor apărea:
Răpit de tîlhari de R.L. Stevenson
35 Mai de Erich Kăstner *O sută unu dalmatieni* de Dodie Smith
RAO INTERNATIONAL PUBUSHING COMPANY S.A.
Jane AUSTEN
Honore de BALZAC EmityBRONTE F.M. DOSTOIEVSKI
Gustave FLAUBERT
N.V. GOGOL
IA. GONCEAROV

Thomas HARDY
STENDHAL
I.S. TURGHENIEV

COLECŢIA „RAO CLASIC"

• *Mîndrie şi prejudecată*
• *Raţiune şi simţire*
• *Iluzii pierdute'*
• *La răscruce de vînturi*
• *Crimă şi pedeapsă*
• *Demonii*
• *Doamna Bovary*
• *Suflete moarte*
• *Oblomov*
• *Departe de lumea dezlănţuită*
• *Mănăstirea din Parma*
• *Un cuib de nobili*

Albert CAMUS
Andre GIDE Hermann HESSE
James JOYCE
Gabriel Garcfa MARQUEZ
FranzKAFKA
Andre MALRAUX
Thomas MANN
Antoine de SAINT-EXUPERY
Virginia WOOLF

COLECŢIA „OPERE XX"

• *Străinul, Ciuma, Căderea, Exilul şi împărăţia*
• *Primul om*
• *Falsificatorii de bani*
• *Narcis şi Gură-de-Aw*
• *Lupul de stepă*
• *Portret al artistului la tinereţe*
• *Oameni din Dublin Un veac de singurătate Generalul în labirintul său Procesul*
America
Castelul
Condiţia umană
Speranţa
Ântimemorii I— Oglinda limburilor
Antimemorii II—Frînefiia şi şoarecii
Cuceritorii, Calea regala
Doctor Faustus
Citadela
între acte
Anii

COLECŢIA „RAO CONTEMPORAN"

Dominique FERNANDEZ • *îngerul destinului*
Ted ALLBEURY
Joseph AMIEL Jeffrey ARCHER
Noel BARBER Cathy CASH-SPELLMAN Tom CLANCY Nelson DEMILLE

SUCCESE INTERNAŢIONALE

• *Arată-mi un erou*
• *Oglinzi*
• *De o parte şi de alta a frontierei*
• *Dovada*
• *Primul între egali*
• *Hoţi de onoare*
• *Pttns şi rîs*
• *Binecuvîntat fie copilul*
• *locuri de putere*
• *Coasta de aur*
• *Odiseea lui Talbot*
• *Catedrala*
• *Spencerville*

William DIEHL
Dominick DUNNE Paul ERDMAN Colin FORBES
Ernest K. GANN Thomas GIFFORD John GRISHAM
Laura HASTINGS P.D. JAMES
John KATZENBACH Anthony MANCINI MarciaMULLER
Victor OSTROVSKY Ralph PETERS Rosamunde PILCHER
Mano PUZO
Anne RICE Kenneth ROYCE
David ROSENBAUM Lawrence SANDERS
John SAUL
Paul THEROUX Michael TOLKIN

Scott TUROW
Barbara VICTOR A.E. van VOGT
Robert James WALLER
• *Fiinţa răului*
• *Cameleonul*
• *Calul thailandez >27*
• *Huliganii*
• *Un anotimp în purgatoriu*
• *Ultimele zile ale Americii*
• *Crucea de foc*
• *Navele fantomă*
• *Obiectivul 5*
• *Magistratul*
• *Operaţiunea Praetorian*
• *Camera morţii*
» *Omul care aduce ploaia* » *Secretul şoimului* » *Planuri şi dorinţe t Moartea unui expert*
> *O moarte ciudată*
» *O meserie nepotrivită pentru o femeie* » *Fiul omului*
• *O cauză dreaptă* » *Naşa*
> *Trofee şi lucruri moarte*
> *Lupul din umbră* » *Leul din Iudeea*
» *Flăcări din cer*
> *Căutătorii de scoici*
> *Septembrie*
> *Arena sumbră*
> *Norocosul pelerin*
> *Interviu cu un vampir*
> *Dansul marionetelor*
> *Preşedintele a murit*
> *înţeleptul*
> *Secretul lui McNally*
> *Reversul medaliei*
> *Păcate capitale*
> *Norocul lui McNally*
> *Cei neiubiţi*
> /!/ doi/ea coptf
> *Somnambulii*
> *întuneric*
> *Chinuieşte-i pe copii*
> Se *arată furia oarbă*
> *Dublă personalitate*
> *Jucătorul*
• *Printre morţi*
> *Presupus nevinovat*
> *Vinovăţie dovedită*
> *Corian'der*
> *Destinaţia Univers*
> *Cartea lui van Vogt*
> *Podurile din Madison County*
> Vair /em /a Ce<2a/- Benrf
Joseph WAMBAUGH • *Nopţile fugarului*
• *Execuţia*
• P&iâ & Zimifă
Michael WEAVER • /mpufc
Herman WEISS • *Operaţiunea Jessica*

COLECŢIA „PROZĂ ROMÂNĂ CONTEMPORANĂ"

Cristian TEODORESCU • *Povestiri din lumea nouă*

COLECŢIA „RAO PENTRU COPII"

J.M. BARRIE • *Peter Pan în Grădina Kensington*
• *Peter Pan*
• *Un colind de Crăciun*
• *Vîntul prin sălcii*
• *Emil şi detectivii*
• *Secretul celor două fetiţe*
• *Mary Poppins*
• *Mary Poppins se întoarce*
• *Mary Poppins deschide uşa*
• *Mary Poppins în Parc*
• *Mary Poppins pe Aleea Cireşilor*
• *MaryPoppins si Casa de Alături*
Charles DICKENS Kenneth. GRAHAME Erich KÂSTNER
P.L. TRAVERS
Jaymi CRISTOL Julie GARWOOD
Linda GUSS Beth HENDERSON Laura JORDAN Susan KYLE DeAnna TALCOTT

Carlos CASTANEDA
COLECŢIA
> Mary Poppins şi i
„LOVE STORY"
> Trei dorinţe
> Johanna
> Castele
»*Anotimpuri*
> Dragoste şi bogăţie
> Trandafiri în zori » Escapada
» *Drumul spre celebritate*
NON-FICTIUNE
Zlata FILIPOVIC Sam & Chuck GIANCANA Hans HOLZER Gdrard MAJAX Naomi OZANIEC Martin PALMER Will PARFITT Thomas POWERS Donald SPOTO Simon WIESENTHAL

i *Cealaltă realitate*
> Călătorie la balon
> Povestiri despre Putere
> Jurnalul Zlatei
> Trădarea
« *Fereastră spre trecut i Magicienii*
> Elemente de ceakra
> Elemente de taoism
> Elemente de cabala
> Războiul lui Heisenberg
> Marilyn Monroe
> Calea speranţei
.
ULTIMELE APARIŢII
Daniel DEFOE
Nathaniel HAWTHORNE
FranzKAFKA
Don DeLILLO
Colin FORBES
John KATZENBACH
Ioan-Mihai COCHINESCU
Louis PERGAUD
Brian LANE & Wilfred GREGG
• *Moli Flanders* LRAO CLASIC'
• *Litera stacojie* [„RAO CLASIC"
• *Opera antumă* [„OPERE XX"]
• *MaoII* [„RAO CONTEMPORAN"]
• *Fuhrerul şi damnaţii*
• *Ziua răfuielii*
• *Visul de iarnă al Isabellei* LPROZĂ ROMÂNĂ CONTEMPORANĂ"]
• *Războiul bumbilor* [„RAO PENTRU COPII"]
• *Enciclopedia ucigaşilor în serie* [„NON FICŢIUNE"]

CLUBUL CÂRTII RAO

Din dorinţa de a fi permanent în legătură cu cititorii, *Editura RAO* â iniţiat un program special de distribuire şi promovare a cărţilor sale.
Şi dumneavoastră puteţi deveni membru al Clubului Cărţii RAO, beneficiind de următoarele avantaje:
1. Veţi primi cu maximum de rapiditate cărţile comandate şi veţi fi 'informat cu regularitate asupra ultimelor apariţii, planuri editoriale, oferte speciale.
2. Pentru cărţile comandate, *editura suportă costurile de transport prin poştă.* în plus :
— pentru 2 cărţi se acordă o reducere de *10 %* ;
— de la 3 cărţi in sus se acordă o reducere de 75 % şi titlul de membru al *Clubului Cărţii RAO,* primul Club al Cărţii din România.
Plata se va face prin ramburs.
3. Veţi avea acces la ofertele speciale ale lunii pentru care, pe lîngă reducerile obişnuite, se acordă *o reducere suplimentară de 5 %.*
4. Tirajele cărţilor RAO fiind limitate, acordăm *prioritate absolută membrilor Clubului Cărţii RAO,* bineînţeles în limita stocului disponibil.
Pentru a obţine oricare din aceste cărţi trimiteţi comanda dumneavoastră pe adresa:

Bucureşti CP. 2-124

"Locotenentul căţărător, contrar obiceiului, n-o scrînti la aritmetică.

Se uitase în carte şi ştia oarecum o spoială de materie la lecţia cu pricina, aşa că răspundea de bine de rău, viguros secundat de La Crique, a cărui mimică expresivă îi corecta slăbiciunile de memorie.

Dar Bacaille veghea.

- Domnu'-nvăţător, La Crique îi suflă.

-Eu!? făcu La Crique indignat, n-am scos un cuvînt.

- Aşa e, n-am auzit nimic, afirmă taica Simon, şi nu sînt surd.

- Domnu'-nvăţător, cu degetele-i suflă, voi Bacaille să explice.

- Cu degetele! repetă învăţătorul năucit. Bacaille, scanda el magistral, cred că începi să mă calci pe nervi. îţi învinuieşti colegii aiurea, în loc să-ţi vezi cuminte de treabă. Mie nu-mi plac denunţătorii! Numai atunci cînd întreb cine a făcut o greşeală, vinovatul trebuie să răspundă şi să se denunţe.

- Ori ba, completă în şoaptă Lebrac.

- Dacă te mai aud zicînd ceva, şi e ultimul meu avertisment, te ţin la arest o săptămînă întreagă!

- Beee! Beee! Furiosu'! Pîrîciosu'! Slinosu'! mormăia cu glas scăzut Tigibus, arătîndu-i coarnele."

RAO
International Publishing Company
ISBN VT3-576-O64-9
789735 760649